

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ

နိုင်ငံရင်းသား ယဉ်ကျေးမှု

ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများ

၇၆

ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ

ညွှန်ကြားရေးဗဟိုကော်မတီဌာနချုပ်

မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ် လမ်းစဉ်ပါတီ
ပါတီစည်းရုံးရေး ဗဟိုကော်မတီဌာနချုပ်

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ

တိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှု
ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများ

၅၆၆

ပထမ ပုံနှိပ်ခြင်း
ပြန်မဒုတ္တယလင်လမ်းစဉ်ပါတီမူပိုင်
ဇန်နဝါရီလ၊ ၁၉၆၈ ခုနှစ်

ပြန်မဒုတ္တယလင်လမ်းစဉ်ပါတီ အတွက်
စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်မှ ရိုက်နှိပ်သည်

ကျွန်ုပ်တို့၏ ယုံကြည်ချက်

ဤလောက၌ လူလူချင်း ခေါင်းပုံဖြတ်၍ မတရား အမြတ်ရှာစားသော စီးပွားရေး စနစ်ဆိုးများ တည်ရှိနေသရွေ့ ကာလပတ်လုံး လူအပေါင်းကို လူမှုဒုက္ခများမှ လွတ်မြောက်စေလိုမည်ဟု မယုံကြည်။

ဤပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတွင် လူလူချင်း ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်းကင်း၍ တရားမျှတမှုရှိသော ဆိုရှယ်လစ် စီးပွားရေးစနစ်ကို တည်ဆောက်နိုင်မှ သာလျှင် လူပျိုးမရွေး၊ အာသာမရွေး၊ ပြည်သူလူထု အပေါင်းသည် အစားဆင်းရဲခြင်း ဒုက္ခ၊ အဝတ်ဆင်းရဲခြင်း ဒုက္ခ၊ အနေဆင်းရဲခြင်း ဒုက္ခ၊ အူမ မတောင့်သဖြင့် သီလ မစောင့်နိုင်သော အကွ အစရှိသည့် လူမှုဒုက္ခ အပေါင်းမှ လွတ်မြောက်ကြလျက် ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ကျန်းမာ ချမ်းသာကြမည့် သာယာ ဝပြောသော လောကသစ်ကြီးသို့ ရောက်ရှိနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်သည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ အဓိဋ္ဌာန်

ဤသို့ ယုံကြည်သည့်အတိုင်း ဆိုရှယ်လစ်လောကသို့ မရောက် ရောက်အောင် ပြည်သူတို့နှင့် အတူ လက်တွဲ ချီတက်ကြမည်ဟု အလေးအနက် အဓိဋ္ဌာန်ပြုသည်။

(နိုင်ငံတော် တော်လှန်ရေးကောင်စီ၏
ဝါဒ သဘောထား ကြေညာချက်မှ)

မာတိကာ

အကြောင်းအရာ

အမှတ်

စာမျက်နှာ

.... က

အခန်း ၁။ ပထဝီ အနေအထား

- | | | |
|---|------|----|
| - နယ်နိမိတ် | | ၁ |
| - မြေမျက်နှာပြင် | | ၄ |
| - ရာသီဥတု | | ၈ |
| - သဘာဝ ပေါက်ပင် | | ၁၃ |
| - သယံဇာတပစ္စည်း | | ၁၆ |
| - လူဦးရေ၊ လူတို့အခြေစိုက်နေထိုင်ခြင်းနှင့်
မြေယာ အသုံးပြုခြင်း | | ၁၈ |

မာတိကာ

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

အခန်း ၂။ လူမျိုးနှင့် ဘာသာစကား

- လူမျိုးအုပ်စုများ	 ၂၉
- ဒေသအလိုက် လူမျိုး ကွဲပြားမှု	 ၃၁
- စကားအုပ်စုများ ရောနှောမှု	 ၃၆
- မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့အခြေစိုက် နေထိုင်ခြင်း	 ၅၂
- လူမျိုးများ ဖြစ်ပေါ်လာပုံနှင့် ပတ်သက် သော ရှေးရိုး အစဉ်အလာများ	 ၇၈

အခန်း ၃။ စီးပွားရေး

- ကုန်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်း အမျိုးမျိုး	 ၉၂
- လယ်ယာ စိုက်ပျိုးရေး	 ၁၀၄
- လုပ်အား ဖွဲ့စည်းပုံ စနစ်	 ၁၀၇
- တောင်ယာ စိုက်ပျိုးရေး	 ၁၀၈
- ခြံ စိုက်ပျိုးရေး	 ၁၁၁
- သနပ်ဖက် စိုက်ပျိုးရေး	 ၁၁၃
- လက်ဖက် စိုက်ပျိုးရေး	 ၁၁၄

မာတိကာ

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

- ရောင်းဝယ် ဖောက်ကားခြင်းနှင့် အချိန်အတွယ်	 ၁၁၇
- မွေးမြူရေး	 ၁၂၄
- တောလိုက်ခြင်း	 ၁၂၅
- ငါးဖမ်းခြင်း	 ၁၂၆
- လက်မှုပညာ	 ၁၂၈
- ရက်ကန်းလုပ်ငန်း	 ၁၃၀

အခန်း ၄။ လူမှုရေး

- မိသားစု ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံ	 ၁၃၅
- အမွေဆက်ခံခြင်း	 ၁၅၈
- ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်းနှင့် မီးနေခြင်း	 ၁၆၈
- ကင်ပွန်းတပ်ခြင်း	 ၁၇၆
- ပညာသင်ကြားခြင်း	 ၁၈၃
- ရှင်ပြု အခမ်းအနားများ	 ၁၈၉
- လူပျို အပျိုဘဝ	 ၁၉၅
- မင်္ဂလာလက်ထပ်ပွဲ	 ၂၀၄
- လင်မယား ကွာရှင်းရေး	 ၂၁၉
- မုဆိုးမများအပေါ် သဘောထား	 ၂၂၅

မာတိကာ

စာကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

- သင်္ဂြိုဟ်ခြင်းနှင့် အသုဘ အခမ်းအနား	 ၂၂၆
- ပွဲလမ်းသဘင်များ	 ၂၃၈
- ကျေးရွာအာဏာပိုင် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်	 ၂၆၁
- တရားစီရင်ရေး	 ၂၇၈

အခန်း ၅။ ဘာသာရေးနှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု

- ကိုးကွယ် ယုံကြည်သည့်ဘာသာ	 ၂၈၄
- စုန်း နတ် ကဝေ စသည်တို့အပေါ် စွဲလမ်း ယုံကြည်မှု	 ၂၉၃
- ဗေဒင်ပညာနှင့် အတိတ်နိမိတ်များ	 ၃၀၀
- ထိုးကွင်းထိုးခြင်း	 ၃၀၁
- အရွှောင်နှင့် အဆောင်များ	 ၃၀၂
- ဝတ်စား ဆင်ယင်မှု	 ၃၀၇
- အစားအစာ	 ၃၁၄
- တူရိယာနှင့် သီချင်းများ	 ၃၁၉
- စာပေ	 ၃၂၉

အမှတ်

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးအသီးသီးဖြင့် ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်ပေသည်။ မွန်ဂိုမျိုးနွယ်မှ ပေါက်ဖွားလာသော ပြည်ထောင်စုဖွား တိုင်းရင်းသားအားလုံးသည် ပင်ရင်းဒေသဖြစ်သော မွန်ဂိုကုန်းပြင်မြင့်မှ (၁) မွန်ခမာအုပ်စု၊ (၂) တိဗက်မြန်မာအုပ်စု၊ (၃) ထိုင်းတရုတ်အုပ်စုဟူ၍ လူမျိုးအုပ်စုကြီး သုံးစုခွဲပြီးလျှင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့ကြကာ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းများစွာမှအစပြု၍ ဤပြည်ထောင်စုမြေပေါ်၌ အတူတကွ နေထိုင်လာခဲ့ကြသော သွေးရင်း၊ သားရင်း၊ ညီရင်းအင်္ကျီများပင် ဖြစ်ကြပေသည်။ ဤတွင် မြန်မာနိုင်ငံသို့ နယ်ချဲ့များရောက်လာကြသည်အထိ တိုင်းရင်းသားများသည် တဦးနှင့်တဦး ရင်းရင်းနှီးနှီး အေးအတူ ပူအမျှ နေထိုင်ခဲ့ကြပေသည်။ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲများတွင် မြန်မာစစ်သည်များနှင့်အတူ မြေမြင့်၌ နေထိုင်ကြသော

တိုင်းရင်းသားစစ်သည်များသည်လည်း သွေးရေတပြင်စီး နယ်ချဲ့တို့၏ ခန့်ကို တွန်းလှန်ခဲ့ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတနိုင်ငံလုံးကို ဗြိတိသျှတို့ သိမ်းပိုက်၍ ကျွန်ုပ်တို့ချစ်မြတ်နိုးလှသော လွတ်လပ်ရေးကို ဆုံးရှုံးခဲ့ရ သည့်နောက်ပိုင်းအထိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအသီးသီးတို့သည် မိမိတို့၏ ဒေသအသီးသီးတွင် ဗြိတိသျှတို့၏ အုပ်ချုပ်မှုကို နှစ်ပေါင်းအတော် ကြာကြာ တော်လှန်ခဲ့ကြပေသည်။

၁၈၈၈ ခုနှစ်တွင် ဖြစ်ပွားသော တာရှန်း ချင်းအမျိုးသား များနှင့် စိရင် ချင်းအမျိုးသားများ၏ နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေး၊ လက်နက် ကိုင် တော်လှန်ရေးသည်လည်းကောင်း၊ ၁၈၈၇ - ၈၈ ခုနှစ်တွင် အရှေ့ ကယားနယ် မြို့စားကြီး စော်လဖော် ဦးဆောင်သော နယ်ချဲ့တော်လှန် ရေးသည်လည်းကောင်း၊ ၁၈၈၆ - ၈၇ ခုနှစ်အတွင်း မိုးနဲ၊ ညောင်ရွှေ၊ ရပ်စောက်နှင့် အခြားသော ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့ကြသည့် နယ်ချဲ့တော်လှန်ရေး စစ်ပွဲများသည်လည်းကောင်း မိမိတို့၏ အဖနိုင်ငံ နှင့် အချုပ်အချာအာဏာကို တိုင်းတပါးသားတို့ ထိပါးလာသည့်အခါ မျိုး၌ အမျိုးသားစိတ်ဓာတ်သည် မည်မျှ ဟုန်းဟုန်းတောက်ခဲ့ကြ ကြောင်းကို ဖော်ပြလျက်ရှိပေသည်။ ထို့ပြင် ၁၉၁၈ ခုနှစ် ဇွန်လအတွင်း ဖြစ်ပွားသော ကချင်အမျိုးသားတို့၏ နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး တိုက်ပွဲ များသည်လည်းကောင်း၊ ၁၉၃၁ ခုနှစ်အတွင်း ဖြစ်ပွားသော ဆရာစံ ခေါင်းဆောင်သည့် တိုင်းရင်းသား တောင်သူ လယ်သမားတို့၏ နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေးတိုက်ပွဲများသည် လည်းကောင်း နယ်ချဲ့လက်အောက်သို့ ရောက်ရှိပြီးဖြစ်သည့်တိုင်အောင် တိုင်းရင်းသားများအနေဖြင့် အနိုင် မခံ အရှုံးမပေးပဲ သွေးစည်းညီညွတ်စွာဖြင့် နယ်ချဲ့စနစ်ကို ခုခံဆန့်ကျင် ခဲ့ကြကြောင်းကို ထင်ရှားစွာ ဖော်ပြလျက် ရှိပေသည်။ သို့ဖြစ်၍

လည်း နယ်ချဲ့တို့သည် တိုင်းရင်းသား ညီရင်းအကို အချင်းချင်းကို လက်တွဲဖြုတ်စေကာ သွေးစည်းမှု ပျက်ပြားလေအောင် အမျိုးမျိုး အားထုတ်ကြိုးပမ်းခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤအားထုတ်ကြိုးပမ်းမှုသည် နယ်ချဲ့တို့ စိုးမိုးအုပ်ချုပ်နေခဲ့စဉ် တလျှောက်လုံးနှင့် မြန်မာနိုင်ငံကို လက်လွှတ်သွားခဲ့ရသည့် နောက်ပိုင်းအထိ ရပ်နားခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့်ပင် တကြိမ်က တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအချင်းချင်း အေးအတူ ပူအမျှ ညီညွတ်ငြိမ်းချမ်းစွာ နေထိုင်လာခဲ့ကြသော နိုင်ငံအတွင်းတွင် ပြင်ပ အနှောင့်ပယောဂနှင့် မြေရှင် အရင်းရှင် စနစ်ဆိုးတို့ နှစ်ရပ် ပေါင်း၍ မွေနှောက်ခဲ့ခြမ်းပစ်လိုက်ခြင်းကြောင့် တိုင်းရင်းသားများ တစုနှင့်တစု အဆက်အသွယ်ပြတ်ကာ သူ့အကြောင်း ငါမသိ၊ ငါ့အကြောင်းသူမသိ ဘဝသို့ ရောက်ရှိခဲ့ပြီး တိုင်းရင်းသားအချင်းချင်း၏ စည်းလုံး ညီညွတ်ရေးသည် ဝမ်းနည်းဖွယ်ရာ ပျက်ပြား လာခဲ့ရလေ သည်။ နောက်ဆုံးတွင် လက်နက်စွဲကိုင် တိုက်ခိုက်မှုများမှအစ ဖက်ဒရယ် ပြဿနာအဆုံး ပြည်ထောင်စုကြီးပြိုကွဲတော့မည့် နိမိတ်များ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည် အထိ ဖြစ်သည်ကို အများသိပြီး ဖြစ်ပေ သည်။

ယနေ့အချိန်တွင် မြန်မာ့မြေ၊ မြန်မာ့ရေနှင့် ကိုက်ညီသည့် ဆိုရှယ်လစ် လူ့ဘောင်သစ်ကို တည်ဆောက်လျက်ရှိရာ ယခင် ပြင်ပ အနှောင့် ပယောဂများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ရသော တိုင်းရင်းသား အချင်းချင်း သံသယရှိမှုများကို ပယ်ဖျက်၍ မူလက တည်ရှိနေခဲ့သော တိုင်းရင်းသားများ၏ သွေးစည်းညီညွတ်ရေးကို ပြန်လည် ဖော်ထုတ် ကြရန်မှာ ပြည်ထောင်စုဖွား တိုင်းရင်းသားတိုင်း၏ တာဝန်ပင် ဖြစ် ပေသည်။ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးတို့၏ သွေးစည်းညီညွတ်ရေးကို တိုင်း

ရင်းသား အချင်းချင်း ရင်းနှီးမှုမှ ရရှိနိုင်ပေသည်။ တိုင်းရင်းသား အချင်းချင်း ရင်းနှီးမှုကို ဆက်ဆံမှု ပြေပြစ်ခြင်းမှ ရရှိနိုင်ပေမည်။ တဦး၏အကြောင်းကို တဦးက သေသေချာချာ သဘောပေါက်နားလည် လျှင် ဆက်ဆံမှု ပြေပြစ်နိုင်ပေသည်။

ထိုကဲ့သို့ သဘောပေါက်နားလည်နိုင်ရန်အတွက် တိုင်းရင်း သား အသီးသီးသည် အခြားတိုင်းရင်းသားများ၏ ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ ထုံးတမ်းစဉ်လာများကို နားလည်သိရှိထားမှ ဖြစ်ပေမည်။ တိုင်းရင်း သားများ၏ ထုံးတမ်းစဉ်လာ အကြောင်းအရာများကို တိုင်းရင်းသား များ အနေနှင့် စုစည်း ရေးသားထားသော စာအုပ်များဟူ၍ ယနေ့ အထိ မရှိခဲ့သေးပေ။ နိုင်ငံခြားသားတို့က သူတို့၏အမြင်၊ သူတို့၏ဆန္ဒ စွဲဖြင့် ရေးသားထားသော စာအုပ်များသာ ရှိပေသည်။ ထိုစာအုပ် များမှာ များသောအားဖြင့် မြေပြန့်နေ တိုင်းရင်းသားများနှင့် မြေ မြင့်နေ တိုင်းရင်းသားများ အချင်းချင်းကို သွေးခွဲရေးသားထားသော စာအုပ်များနှင့် မြေမြင့်နေ တိုင်းရင်းသားများအား နှိမ့်ချရေးသား ထားသော စာအုပ်များသာ ဖြစ်ပေသည်။

သို့ဖြစ်၍ တိုင်းရင်းသား အချင်းချင်း လွယ်လင့်တကူ လေ့လာ နိုင်၍ တိုင်းရင်းသား အမြင်ဖြင့် ပြုစုထားသော တိုင်းရင်းသားများ၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ စာအုပ်မှာ ယခုအချိန်တွင် အထူးပင် လိုအပ် နေပေသည်။ ဤကဲ့သို့ လိုအပ်နေကြောင်းကိုလည်း ၁၉၆၄ ခုနှစ် ပြည်ထောင်စုနေ့သို့ တက်ရောက်ခဲ့ကြသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုး ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ဆွေးနွေးပွဲတွင် ဖော်ထုတ်ခဲ့ကြပြီး ဖြစ်ပေ သည်။

ဤဖော်ထုတ်ချက်ကို အကောင်အထည် ဖော်သည့်အနေနှင့် ပြည်ထောင်စုအတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ယဉ်ကျေးမှုနှင့်ပတ်သက်သော ကျမ်းတစောင် ပြုစုရန်အတွက် ရန်ကုန် ဝိဇ္ဇာနှင့်သိပ္ပံတက္ကသိုလ်ကို ၁၉၆၄ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလအတွင်းက တာဝန်ပေးထားခဲ့ပါသည်။ ဤကဲ့သို့ တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့သည့် အချိန်မှစ၍ ရန်ကုန် ဝိဇ္ဇာနှင့် သိပ္ပံတက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာနမှ ဆရာ ဆရာမများသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အကြောင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာ၊ မြန်မာဘာသာဖြင့်ပုံနှိပ်ထားသမျှသော ကျမ်းအစောင်စောင်ကိုလည်းကောင်း၊ မှတ်တမ်းများ၊ အစိုးရအစီရင်ခံစာများကိုလည်းကောင်း၊ ကျောက်စာများ၊ ပေစာများ၊ ပုရပိုက်များကိုလည်းကောင်း အချိန်ယူ လေ့လာ၍ မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြပါသည်။ ဤကဲ့သို့ လေ့လာ၍ မှတ်တမ်းတင်ကြရာတွင် များစွာသော စာအုပ်စာတန်းများမှာ နိုင်ငံခြားသား စာရေးဆရာများက ပြုစုခဲ့သော စာတန်းများ ဖြစ်နေ၍ ယင်းတို့၏ ယူဆချက်၊ ထင်မြင်ချက်နှင့် ဆန္ဒစွဲမှုတို့က ပုံးလွှမ်းနေသောကြောင့် အကိုးအကားပြုရာတွင် များစွာသော အခက်အခဲတို့နှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပါသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ အချက်အလက်အမှန်ဆုံး ရရှိနိုင်ရေးအတွက် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို အထူးကြိုးစားပြုလုပ်ကာ သက်ဆိုင်ရာ ဦးစီးအဖွဲ့ဝင်များနှင့် ပြန်လည်ညှိနှိုင်းမှုများကို ပြုလုပ်ခဲ့ရပါသည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို ဘားအံ၌ ပြုလုပ်သော ၁၈ ကြိမ်မြောက် ပြည်ထောင်စုနေ့မှ စတင်ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် ဘားအံ၌ ပြုလုပ်သော ပြည်ထောင်စုနေ့ ပွဲတော်အတွင်း ရန်ကုန် ဝိဇ္ဇာနှင့် သိပ္ပံတက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာနမှ ဆရာ ဆရာမများ၊ မနုဿဗေဒဌာနမှ ဆရာ ဆရာမများနှင့် မော်လမြိုင်ကောလိပ် သမိုင်းဌာနမှ ဆရာ ဆရာမ

များသည် ပြည်ထောင်စုနေ့ပွဲတော်သို့ တက်ရောက်လာကြသော ကိုယ်စားလှယ်တော်ကြီးများအနက်မှ ကိုယ်စားလှယ်တော် ၅၁၂ ဦးကို တဦးချင်း တွေ့ဆုံဆွေးနွေးကာ ကိုယ်စားလှယ်တော်ကြီးများထံမှ ရရှိသော အချက်အလက်များ၊ တိုင်းရင်းသားများနှင့်ဆိုင်သော အချက်အလက်များကို မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြပါသည်။

၁၉၆၅ ခုနှစ် နွေရာသီကျောင်းပိတ်ရက်များအတွင်းတွင်လည်း တာဝန်ကျရောက်သော ရန်ကုန်ဝိဇ္ဇာနှင့်သိပ္ပံတက္ကသိုလ်၊ မန္တလေး ဝိဇ္ဇာနှင့် သိပ္ပံတက္ကသိုလ်နှင့် မော်လမြိုင်ကောလိပ်မှ ဆရာ ဆရာမများအား လေ့လာရေး အဖွဲ့ ခုနစ်ဖွဲ့ဖြင့် ပြည်နယ်အသီးသီးသို့ ကွင်းဆင်းလေ့လာစေခဲ့ရာ ပြည်နယ်ဦးစီးအဖွဲ့များ၏ စိတ်ဝင်စားမှုနှင့် လိုလေသေးမရှိအောင် အားပေးကူညီမှုများကြောင့် တိုတောင်းလှသော ၄၅ ရက်အတွင်းတွင်ပင် အဖွဲ့ဝင်များသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး စုစုပေါင်း ၂,၄၅၈ ဦးနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေး၍ ယင်းတို့ထံမှ ရရှိခဲ့သောအချက်အလက်များကို မှတ်တမ်းတင်နိုင်ခဲ့ကြပါသည်။

ထိုနှစ် ဇူလိုင်လနှင့် ဩဂုတ်လအတွင်းတွင် ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသများသို့ လေ့လာရေးအဖွဲ့တဖွဲ့စီ ထွက်ကြပြန်ကာ ရခိုင်သေးသမျှသော အချက်အလက်များကို ထပ်မံ ရှာဖွေစုဆောင်း ခဲ့ကြပြန်ပါသည်။ ဤသို့အားဖြင့် စာအုပ်စာတန်းပါ အချက်အလက်များ စုဆောင်းခြင်းနှင့် ကွင်းဆင်းလေ့လာ၍ အချက်အလက်များ စုဆောင်းခြင်းလုပ်ငန်းများကို တနှစ်ကျော်မျှ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ကြပြီးနောက် ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ ချင်းနှင့် ရှမ်းလူမျိုးတို့ အကြောင်းကို တခန်းစီခွဲ၍ ပြုစုရေးသားခဲ့ကြရာ ၁၉၆၆ ခုနှစ်

မေလ အတွင်းတွင် အကြမ်းအားဖြင့် အပြီးသတ်နိုင်ခဲ့ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ချင်းအမျိုးသားများအကြောင်း စာအုပ်မှာ အနည်းငယ် ပြည့်စုံရန် လိုပါသေးသဖြင့် ၁၉၆၇ ခုနှစ် နွေရာသီ ကျောင်းပိတ်ရက် အတွင်း ရန်ကုန် ဝိဇ္ဇာနှင့်သိပ္ပံတက္ကသိုလ်မှ ဆရာများကိုပင် အဖွဲ့ငယ် သုံးဖွဲ့ ဖွဲ့စည်း၍ ချင်းဝိသေသတိုင်း ဖလမ်း၊ မတူပီနှင့် ပလက်ဝတို့ကို ကွင်းဆင်းလေ့လာရန် ထပ်မံ စေလွှတ်ခဲ့ရပြန်ပါသည်။

ဤကဲ့သို့ အဆင့်ဆင့်သုတေသနပြု၍ ရရှိခဲ့သော စာမူကြမ်း ကို တဖန် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဦးစီးအဖွဲ့များနှင့် နောက်ဆုံး ညှိနှိုင်းစိစစ် တည်းဖြတ်အတည်ပြုပြီးမှ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအလိုက် ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ ချင်းနှင့် ရှမ်း စသည်ဖြင့် စာအုပ်တအုပ်ကျစီ ခွဲခြား ၍ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

လူမျိုးတမျိုး၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံဘို့မှာ အ လွန်ပင် သိမ်မွေ့နက်နဲ ကျယ်ဝန်းလှသည်ဖြစ်ရာ ယနေ့အထိ ရှာဖွေ တွေ့ရှိထားသော အချက်အလက်များကို သုတေသနပြုလုပ်၍ ပထမ ဆုံး အနေဖြင့် ပြုစုထုတ်ဝေရသည့် ဤစာအုပ်တွင် ချွတ်ယွင်းသည့် အချက်အလက်များ၊ မပြည့်စုံသေးသည့် အချက်အလက်များ ရှိ ကောင်း ရှိပေလိမ့်မည်။ ဤချွတ်ယွင်းချက်များ၊ မပြည့်စုံသေးသည့် အချက်အလက်များကို တွေ့ရှိခဲ့ပါက နောင် အသစ် ပြန်လည် တည်း ဖြတ် ထုတ်ဝေသည့်အခါကျမှသာ ပြင်ဆင် ဖြည့်စွက် ရိုက်နှိပ်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဤစာအုပ် ဖြစ်မြောက်ရန်အတွက် အစစ အရာရာတွင်

ဝိုင်းဝန်း ကူညီခဲ့ကြသော ဦးစီးအဖွဲ့ဝင်များ၊ ရန်ကုန် ဝိဇ္ဇာနှင့်
သိပ္ပံ တက္ကသိုလ်၊ မန္တလေး ဝိဇ္ဇာနှင့် သိပ္ပံ တက္ကသိုလ်နှင့် မော်လမြိုင်
ကောလိပ်မှ ဆရာဆရာမများအားလှိုက်လှဲစွာကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း
ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ
ပါတီစည်းရုံးရေးဗဟိုကော်မတီ

ရက်စွဲ၊ ၁၉၆၇ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၉ ရက်

ပထဝီအနေအထား

နယ်နိမိတ်

ရှမ်းပြည်နယ်သည် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့ အလယ်ပိုင်းတွင် တည်ရှိ၍ တရုတ်ပြည်သူ့ သမ္မတနိုင်ငံ၊ လောနိုင်ငံနှင့် ထိုင်း (ယိုးဒယား) နိုင်ငံများဖက်သို့ ထိုးထွက်နေသော အစိတ် အပိုင်း ဖြစ်သည်။ လတ္တီတွဒ်အားဖြင့် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် တောင်ဖက် အကျဆုံး ဖြစ်သော မိုးပြနယ်၏ တောင်ဖက်ဆုံးပိုင်းသည် မြောက် လတ္တီတွဒ် ၁၉° ၂၈' ခန့် ရှိ၍ မြောက်ဖက်တွင် မြောက်ဖက် အကျဆုံး မိုးမိတ်နယ်၊ သီခွီနယ်နှင့် ကိုးကန့်နယ် မြောက်ဖက်ပိုင်းများသည် မြောက် လတ္တီတွဒ် ၂၄° ၉' ခန့်တွင် ရှိသည်။ လောင်ဂျီတွဒ်များသည် အရဆိုသော် အရှေ့ လောင်ဂျီတွဒ် ၉၆° ၁၅' မှ ၁၀၁° ၁၃' ကြားတွင် တည်ရှိသည်။ မြောက်ယဉ်စွန်းတန်းသည် ရှမ်းပြည်နယ်၏ မြောက်ဖက်



ပင်လုံကျောက်တိုင်

ဆုံးနယ်များဖြစ်သော ကိုးကန့်နယ်၊ သိန္နီနယ်နှင့် မိုးမိတ်နယ်များကို
ဖြတ်သွားသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်သည် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့ဖက်
ဆုံးပြည်နယ် ဖြစ်၍ အခြား နိုင်ငံများနှင့် ထိစပ်နေသည်။ အရှေ့
မြောက်ဖက်တွင် တရုတ်ပြည်သူ့ သမ္မတနိုင်ငံ ရှိ၍ အရှေ့တောင်ဖက်
နှင့်တောင်ဖက်တွင် လောနိုင်ငံ နှင့် ထိုင်း (ယိုးဒယား)နိုင်ငံ များ
အသီးသီးရှိကြသည်။ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ အတွင်းတွင် ရှမ်း
ပြည်နယ်နှင့် ထိစပ်နေသော ပြည်နယ်များနှင့် တိုင်းများမှာ မြောက်



ပင်လုံကျောက်တိုင်အား အဝေးမှမြင်ရပုံ

ဖက်တွင် ကချင်ပြည်နယ်၊ အနောက်ဖက်တွင် စစ်ကိုင်းတိုင်းနှင့်
မန္တလေးတိုင်း၊ တောင်ဖက်တွင် ကယားပြည်နယ်နှင့် ကော်သူးလေ
ပြည်နယ်များ အသီးသီး ရှိကြသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်သည် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်
များတွင် အကြီးဆုံး ပြည်နယ်ဖြစ်၍ ဧရိယာ စတုရန်းမိုင်ပေါင်း
၆၁,၈၉၀ ရှိသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်၏ ပုံပန်းသဏ္ဌာန်မှာ တရိဂံ ပုံ
သဏ္ဌာန် ဖြစ်၍ အောက်ခြေမှာ အနောက်ဖက်တွင်ရှိကာ ထိပ်ချွန်မှာ
အရှေ့ဖက်တွင် ရှိသည်။

မြေမျက်နှာပြင်

ရှမ်းပြည်နယ် တည်ရှိသော ကုန်းပြင်မြင့်သည် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရှေးအကျဆုံး ကုန်းမြေစိုင် ဖြစ်သည်။ ဤဒေသသည် လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း သန်း ၁၀၀၀ (ကမ်ဘရီယန်ခေတ် မတိုင်မီ) ကပင် ကုန်းဖြစ်နေသည်ဟု သိရသည်။ သို့ရာတွင် နောက်ပိုင်း ဘူမိဗေဒ ခေတ်များ၏ ပို့ချမှုများကိုလည်း အစဉ်အဆက် တွေ့ရသည်။ ဤကဲ့သို့ဖြစ်ရသည်မှာ ကုန်းဖြစ်ပြီးသော ဤဒေသတွင်းသို့ ပင်လယ်ရေ တကြိမ်မက ဝင်ရောက်ခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အလယ်ကပီ အဆုံးလောက်တွင်မူ ပင်လယ်ရေသည် ရှမ်းပြည်နယ်မှ ဆုတ်ခွာသွား ပြီ ဖြစ်၍ ရှမ်းကုန်းပြင်မြင့် အနောက်ဖက်စွန်းသည် ထိုအချိန်က ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်းဖြစ်ဟန်ရှိသည်။ ကုန်းမြေဖြစ်ပြီးမှ ပြင်းထန်သော မြေလွှာ လှုပ်ရှားမှုများ ရှိခဲ့၍ အချို့နေရာတွင် ကျောက်လွှာများ ကွဲပြတ် ကွဲကျနေသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်၌ ရေအမြဲရှိသော မြစ်များမှာ ဤကဲ့သို့ ကွဲကျနေသော လွှာကွဲ ချိုင့်ဝှမ်းများတလျှောက် စီးဆင်း နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ပြင်းထန်သော လှုပ်ရှားမှုများကြောင့်ပင် အချို့ ကျောက်များတွင် အသွင် ပြောင်းလဲခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်ရာ စကျင် ကျောက်ကဲ့သို့သော ထုံးကျောက်နုများ ပေါ်လာ သည်။

ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ဘူမိဗေဒခေတ် အချိန်က ရေအိုင်များ အတော်အထန် များပြားခဲ့ဟန် ရှိသည်။ အချို့သော အိုင်များမှာ ထုံးကျောက်များ ပျော်ဝင်သွားရာမှ ဖြစ်လာသော အိုင်များ ဖြစ်



သဘာဝအရ သာယာလှပသော အင်းလေးကန်

သည်။ ယခုထက်တိုင် ကျန်ရှိနေသေးသော ရေအိုင်မှာ အင်းလေး
ရေအိုင် ဖြစ်သည်။ ယခုအခါ မြေနိမ့်လွင်ပြင်များ ဖြစ်နေပြီ ဖြစ်သော
သိန္နီလွင်ပြင်၊ ကျောက်မဲ လွင်ပြင်၊ သီပေါ လွင်ပြင်၊ ဟဲတီး လွင်ပြင်၊
ကျိုင်းတုံ လွင်ပြင်များမှာ တကြိမ်က ရေအိုင် နေရာဟောင်းများ
ဖြစ်ကြသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်၏ ယေဘုယျ အမြင့်မှာ ၃၀၀၀ နှင့် ၄၀၀၀ ပေ
ကြားတွင် ရှိသည်။ သို့သော် အချို့ တောင်တန်းများမှာ ၅၀၀၀ မှ
၇၅၀၀ ပေ ထိအောင် မြင့်သည်။ တောင်ထွတ်များမှာမူ ထိုထက်မက
ပို၍ မြင့်ကြသည်။ တောင်တန်းများသည် အများအားဖြင့် တောင်နှင့်
မြောက် သွယ်တန်းနေကြသည်။ သို့ရာတွင် အနောက်မြောက်ပိုင်းရှိ
တောင်တန်းများသည် ယေဘုယျ တောင်ကြောမှ သွေဖည်လျက်
ရှိသည်။ သိန္နီနယ်အနောက်ပိုင်းရှိ လွိုင်လွန် တောင်တန်းမှာ အရှေ့
မြောက် အနောက်တောင် တန်းလျက်ရှိပြီး နမ့်ဆန် (တောင်ပိုင်
နယ်) နှင့် မိုးကုတ်ကြားရှိ တောင်တန်းမှာမူ အရှေ့ အနောက် တန်း
လျက် ရှိသည်။ တောင်တန်းများ ကြားတွင် လွှာကျွံ ချိုင့်ဝှမ်းများ
ရှိတတ်၍ ထို ချိုင့်ဝှမ်းများ တလျှောက်တွင် မြစ်များ စီးဆင်းလျက်
ရှိသည်။ မြစ်များသည်လည်း တောင်တန်းများနှင့် မျဉ်းပြိုင် မြောက်မှ
တောင်သို့ အများအားဖြင့် စီးဆင်းသည်။

ဤဒေသ၏ အထင်ရှားဆုံး မြစ်မှာ သံလွင်မြစ် ဖြစ်သည်။
သံလွင်မြစ်သည် အလျား အလွန်ရှည်၍ မြစ်ဝှမ်း ကျဉ်းသောမြစ်
ဖြစ်သည်။ ယင်း မြစ်သည် တရုတ်ပြည်သူ သမ္မတနိုင်ငံ အနောက်ပိုင်း
ရှိ တိဗက် ကုန်းပြင်မြင့်၌ မြစ်ဖျားခံ၍ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာ၏ တစိတ်

နဲ့အဲဒါ

တဒေသဖြစ်သော မုတ္တမပင်လယ်ကွေ့ အတွင်းသို့ စီးဝင်သည်။ ထို
မြစ်သည် မြန်မာပြည်တွင်းသို့ ကိုးကန့်နယ် မြောက်ဖျားမှ စတင်
စီးဝင်လာသည်။ ယင်းမြစ်ကို မြန်မာများက သံလွင်ဟု ခေါ်၍ ရှမ်း
များက နမ့်ခေါင်ဟု ခေါ်သည်။ သံလွင်မြစ်သည် တောင်ကုန်း ထူထပ်
သော အပိုင်းကို နက်ရှိုင်းစွာ တိုက်စားစီးဆင်းလာ၍ မြစ်ဝှမ်းမှာ
ကျဉ်းမြောင်း နက်ရှိုင်းသည်။ ထို့ကြောင့် သံလွင်မြစ် ဖြတ်စီးရာ
တလျှောက်တွင် နက်ရှိုင်းသော ချောက်ကမ်းပါးများကို တွေ့
ရသည်။

မြစ်ဖြတ်စီးရာတလျှောက်တွင် ကျောက်ဆောင်လည်း အလွန်
ထူထပ်၍ ရေစီးမှာလည်း အလွန်မြန်သည်။ မြစ်ဝှမ်း နက်ရှိုင်းခြင်း
ကြောင့် ရေပြင် အတက်အကျလည်း အလွန်များသည်။ ထိုကဲ့သို့
ရေစီးမြန်ခြင်း၊ ရေပြင်အတက်အကျများခြင်း၊ ရေတံခွန်များ၊ ရေမော်
များ ရှိခြင်းကြောင့် သံလွင်မြစ်သည် ရေကြောင်းခရီး သွားလာရေး
အတွက်သော်လည်းကောင်း၊ ရေသွင်း စိုက်ပျိုးရေးအတွက် သော်
လည်းကောင်း အသုံး မဝင်ပေ။ သို့ရာတွင် လျှပ်စစ်အား ထုတ်ယူ
ရန်အတွက်မူ အသုံးချက ရနိုင်စရာ ရှိသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်းသံလွင်မြစ်၏ထင်ရှားသောမြစ်လက်တက်
များမှာ အရှေ့ဖက်တွင် မြောက်မှ စသော် နမ့်တင်းဟို နှင့်
နမ့်ဝဲ တို့ ရှိကြ၍ အနောက်ဖက်တွင် နမ့်ပန် နှင့် နမ့်တန် တို့ ရှိကြ
သည်။ ဘီလူးချောင်းသည်လည်း သံလွင်မြစ်၏ မြစ်လက်တက်တခု
ဖြစ်သော နမ့်ပန်မြစ်ထဲသို့ စီးဝင်သည်။ မြစ်လက်တက်များအနက်

အရှေ့ဖက်မှ စီးဝင်သော မြစ်များသည် တရုတ်ပြည်သူ သမ္မတနိုင်ငံ ယူနန်ကျွန်းပြင်မြင့်တွင် မြစ်ဖျားခံ၍ စီးလာကြခြင်း ဖြစ်သည်။

သံလွင်မြစ်အပြင် အခြားထင်ရှားသောမြစ်များမှာ ဧရာဝတီ ၏ လက်တက်များ ဖြစ်ကြသော ရွှေလီ၊ နမ္မတူ မြစ်များနှင့် မဲခေါင် ၏ မြစ်လက်တက် နမ့်လွယ်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ရွှေလီ မြစ်သည်ယူနန် နယ်တွင် မြစ်ဖျားခံ၍ မိုးမိတ်နယ်ကို ဖြတ်စီးသည်။ နမ္မတူမြစ် အောက်ပိုင်းကို မြစ်ငယ်မြစ်ဟု ခေါ်၍ ထိုမြစ်သည် စစ်ကိုင်းမြို့၏ တဖက်ကမ်းတွင် ဧရာဝတီတွင်းသို့ စီးဝင်သည်။ မြစ်ငယ်၏ အရေး ကြီးသော လက်တက်တခု ဖြစ်သည့် ဇော်ဂျီမြစ်မှာလည်း ပင်းတယ နှင့် ရပ်စောက် နယ်များတွင် မြစ်ဖျားခံ၍ စီးဆင်းသည်။ နမ့်လွယ် သည် တရုတ်ပြည်သူသမ္မတနိုင်ငံ ယူနန်နယ်မှ မြစ်ဖျားခံ၍ ရှမ်းပြည် နယ် အရှေ့ပိုင်း ကျိုင်းတုံနယ်ကို ဖြတ်ကာ လောနှင့် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံအကြား နယ်နိမိတ် ဖြစ်သော မဲခေါင်မြစ်တွင်းသို့ စီး ဝင်သည်။

ရာသီဥတု

ရှမ်းပြည်နယ်သည် လတ္တီတွဒ်အားဖြင့် အပူပိုင်းဇုန်အတွင်းတွင် အများဆုံး ကျရောက်သော်လည်း ကုန်းမြေအမြင့်ကြောင့် အပူချိန် လျော့နည်းရာ၊ အလျော့ပူ ရာသီဥတု အမျိုးအစားတွင် အကျုံးဝင် ပေသည်။ အအေးဆုံးလဖြစ်သော ဒီဇင်ဘာ၊ ဇန်နဝါရီလများတွင် မဇ္ဈိမ လစဉ်အပူချိန်မှာ မြေခံမြင့်လွင်ပြင်များမှ အပ ၆၄° F အောက် လျော့နည်းသည်။ အဆိုပါ လများအတွင်း အခူ၊ ဒေသများတွင်

လားရှိုး

နေ့	မေ	မတ်	ဧ	မေ	ဇွန်	ဇူ	ဩ	စက်	အောက်	နို	ဝိ	(နှစ်ဦ)
ပျမ်းမျှ အမြင့်ဆုံး အပူချိန်	၇၆°	၈၁°	၈၀°	၉၁°	၈၉°	၈၅°	၈၂°	၈၇°	၈၁°	၈၀°	၇၆°	၈၁°
ပျမ်းမျှ အနိမ့်ဆုံး အပူချိန်	၄၀°	၄၂°	၄၉°	၅၉°	၆၇°	၇၀°	၇၁°	၆၈°	၆၅°	၆၅°	၆၅°	၇၀°
မဏ္ဍိယ အပူချိန်	၇၀°	၆၁°	၆၀°	၇၁°	၇၂°	၇၃°	၇၃°	၇၆°	၇၁°	၆၉°	၆၈°	၇၁°

ကျိးတုံ

	ဇန်	ဖေ	မတ်	ဧ	မေ	ဇွန်	ဇူ	ဩ	စက်	အောက်	နို	ဒီ	(နှစ်စဉ်)
ပျမ်းမျှ အမြင့်ဆုံး အပူချိန်	၇၇	၇၃	၇၆	၆၅	၇၆	၇၃	၇၀	၇၀	၇၂	၇၅	၇၃	၇၅	၇၅
ပျမ်းမျှ အနိမ့်ဆုံး အပူချိန်	၄၇	၄၉	၅၄	၆၅	၆၈	၇၆	၇၀	၇၅	၆၈	၆၅	၇၅	၇၅	၆၅
မဏ္ဍိမ အပူချိန်	၆၅	၆၈	၇၃	၇၇	၇၆	၇၃	၇၆	၇၅	၇၃	၇၃	၆၈	၆၅	၇၅

အနိမ့်ဆုံး အပူချိန်သည် ရေခဲမှတ်သို့ ရောက်အောင်ပင် လျော့ကျ တတ်သည်။ အပူဆုံး လများမှာ ပြို၊ မေ၊ ဇွန်၊ ဇူလိုင်လများဖြစ် ကြသည်။ ယင်းလများ၏ အပူချိန်သည် တောင်ပေါ်ဒေသ ဖြစ်၍ မမြင့်လွန်းပဲရှိရာ ရာသီဥတုမှာ နှစ်လိုဖွယ်ရာရှိသည်။ အဆိုပါ လများ ၏ မဇ္ဈိမ လစဉ်အပူချိန်မှာ ၇၀°F နှင့် ၈၀°F အတွင်း၌သာ ရှိသည်။ နေ့လယ် အပူဆုံး အချိန်၌ပင် အပူချိန်သည် ၈၀°F ကျော်ရုံသာရှိ၍ ၉၀°F ထိအောင် တက်ခဲ့သည်။ လားရှိုး၊ ကျိုင်းတုံကဲ့သို့ မြေနိမ့်ပိုင်း မြို့များတွင် အချို့နေ့များ၌အမြင့်ဆုံး အပူချိန် $၁၀၀-၁၀၀^\circ \text{F}$ ရောက် အောင် တက်တတ်သည်။ တဖက်ပါဇယားသည် ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်အတွင်း ကောက်ယူ ရရှိထားသော အပူချိန် အမျိုး မျိုးကို ပြဆိုပေသည်။

မိုးရေချိန်မှာ ကုန်းမြေ အနေ အထား အလိုက် တနေရာနှင့် တနေရာ ကွာခြားမှု ရှိသည်။ မိုးရေချိန် ကောက်ယူသော ဌာနများ နည်းပါးသေးသော်လည်း ရှမ်းကုန်းပြင်မြင့် အနောက်ဖက်စွန်းနှင့် တောင်တန်းများတွင် မိုးပိုများ၍ မြေနိမ့်ပိုင်းများတွင် မိုးနည်းသည်ဟု ယူဆနိုင်သည်။ ဒေသ တခုလုံးတွင် ပျမ်းမျှ နှစ်စဉ် မိုးရေချိန်မှာ ၄၀ နှင့် ၆၀ လက်မ အတွင်းတွင် ရှိသည်။ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ် အထိ ကောက်ယူခဲ့သော စာရင်းများ အရ မြို့သုံးမြို့၏ ပျမ်းမျှ နှစ်စဉ် မိုးရေချိန်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

လားရှိုး	-	၅၄.၅၀ လက်မ
တောင်ကြီး	-	၅၇.၀၅ လက်မ
ကျိုင်းတုံ	-	၄၆.၀၅ လက်မ

မိုးဥတုသည် မေလမှ အောက်တိုဘာလအတွင်း ဖြစ်သည်။
ယင်းခြောက်လအတွင်း ရွာသွန်းသော မိုးရေချိန်သည် နှစ်စဉ် မိုးရေ
ချိန်၏ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်သည်။ ဇွန်၊ ဇူလိုင်၊ ဩဂုတ်၊ စက်တင်
ဘာလများတွင် မိုး အများဆုံး ရသည်။ ဇူလိုင်လတွင် တောင်
ဖက်မှ ဝင်လာသော လေစိုင်းများမှ မိုးရေ၍ ဩဂုတ်လ၊ စက်တင်ဘာ
လများတွင် အရှေ့ဖက်မှ ဝင်လာသော မုန်တိုင်းများမှ ရသည်။
မိုးဥတု၏ အပဖြစ်သော သွေ့ခြောက်သည့် ဥတုတွင်လည်း မိုး လုံးဝ
ပြတ်သွားခြင်း မရှိလှပဲ အနည်းငယ်မျှ ရွာသွန်းလေ့ရှိသည်။

သဘာဝ ပေါက်ပင်

ရှမ်းပြည်နယ်မှာ ကုန်းမြင့်ဒေသဖြစ်၍ သဘာဝပေါက်ပင်မှာ
လည်း တောင်ပေါ် သစ်တောများပင် ဖြစ်သည်။ ရှမ်းကုန်းပြင်မြင့်
အနောက်ဖက် တောင်စောင်း ပေ ၃၀၀၀ အောက် လျော့သော
ဒေသများတွင် ရွက်ပြတ် တောများကို တွေ့ရသည်။ တောင်ပေါ်
တောများကို သုံးမျိုး ထပ်မံခွဲနိုင်သည်။

(က) အမြဲစိမ်း တောင်ပေါ်တော၊ ထိုသစ်တောမျိုးကို
မိုးပိုရသော တောင်တန်းများ၊ ကုန်းမြင့် များတွင်
တွေ့ရသည်။ အံ့တို၊ သစ်ချ၊ သစ်အယ် စသော အပင်
များ ပေါက်သည်။

(ခ) တောင်ပေါ် သွေ့ခြောက်တော၊ ယင်း တောမျိုးကို
မိုး ပိုနည်းသော ချိုင့်ကျသည့် အရပ်များ၊ ထုံး

ကျောက် အောက်ခံမြေ ရှိသည့် ဒေသများတွင် တွေ့ရသည်။ လောက်ရား၊ မယ်ထူး၊ အင်ကြင်းပင်များ ပေါက်သည်။

(ဂ) ထင်းရှူးတောများ၊ ယင်းတောများကို အမြင့်ပေ ၄၀၀၀ ကျော်သော အချို့ အရပ်များတွင် တွေ့ရသည်။ သို့ရာတွင် ယခုအခါ သဘာဝ ပေါက်ပင်မှာ တောင်ယာများကြောင့် အတော်ပင် ပြုန်းတီးနေပြီ ဖြစ်သည်။ တောင်ယာ အတွက် တောင်များတွင် ပေါက်လာသော နောက်ဆင့် တောများတွင် ဝါး အများ အပြား ပေါက်လာတတ်သည်။ အချို့ နေရာ များတွင် သစ်ပင်၊ ပန်းပင် လုံးဝမရှိတော့ပဲ တောင် ကတုံးများဖြစ်လျက် ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်၏ သဘာဝ သစ်ပင်များကို ကြည့်ရှု လေ့လာ လျှင် သမန္တေးပိုင်း ရောနှောပေါက် တောင်ပေါ်သစ်တောမျိုး ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပေမည်။ သို့သော် ကွက်ကြား၍ သမပိုင်း စိုစွတ် သစ်တောများနှင့် သံလွင်မြစ်ဝှမ်း တလျှောက်တွင် အပူပိုင်း၊ စိုစွတ်၊ အမြဲစိမ်း သစ်တောဟူ၍ သုံးမျိုး သုံးစား တွေ့ရသည်။

ပေ ၄၀၀၀ အထက် မြင့်သော နေရာများတွင် မြက်ခင်းများ ဝက်သစ်ချနှင့် ထင်းရှူးပင်များကို တွေ့ရသည်။ သစ္စေးပင်မှ သစ္စေး ကို ထုတ်ယူရသည်။ သီပေါနှင့် သီပေါတောင်ပိုင်းတွင် ပေါက်ရောက်

သည်။ ပေါက်ပင်^၁မှ အသားကို ရှမ်း အမျိုးသားတို့ ဓားအိမ်လုပ်ကြ
သည်။ စက္ကူ ပိုးစာပင် တမျိုး^၂ ကို မိုင်းကိုင် စက္ကူ လုပ်သည်။
မို့ပင်တမျိုး^၃မှ ခေါင်းအုံး၊ မွေရာများအတွက် မို့များကိုရသည်။

ဥရောပတိုက်နှင့် မြေထဲပင်လယ် ဒေသများတွင် ပေါက်
ရောက်သော သစ်သီးပင်မျိုးကိုလည်း တွေ့ရသည်။ မက်မွန်၊ မက်မန်း၊
ပင်စိမ်း၊ သစ်တော်ရိုင်း၊ နှင်းသီးရိုင်း၊ သကြား၊ ထောပတ်သီးနှင့်
မြေပြန့်တွင်ပေါက်သော ငှက်ပျော၊ ဩဇာ၊ မာလကာ၊ သဘောသီး
များကိုလည်း တွေ့ရသည်။

သာမန် မျက်စိအားဖြင့် မြင်တွေ့နေကျ သစ်ပင်၊ ပန်းပင်
များမှာ မြောက်ပိုင်း ရှမ်းပြည်နယ် မေမြို့၊ ကျောက်မဲ၊ သီပေါ၊ သီပေါ၊
လားရှိုးတဝိုက်တွင် ချယ်ရီပင်များ၊ ငနီပင်များ၊ ပိတောက်ပင်များ၊
ထင်းရူးပင်များ၊ ဒဟပ်၊ ကျွန်း၊ အင်ပင်များနှင့် ဝါးရုံများဖြစ်သည်။
တောင်ပိုင်းရှမ်းပြည်နယ်တွင် အောင်ပန်း၊ ကလောတဝိုက်တွင် ထင်း
ရူးပင်များ၊ စွယ်တော်ပင်များ၊ ငနီ၊ ပိတောက် အမျိုးမျိုး၊ ချယ်ရီ
အမျိုးမျိုး၊ စိန်ပန်းပြာများကို လှပဝေဆာစွာ တွေ့ရသည်။ ညောင်ရွှေ
တဝိုက်တွင် မန်ကျည်းပင်၊ ကုက္ကိုပင် စသော အပူပိုင်းတွင် ပေါက်
ရောက်သည့် အပင်များကို တွေ့ရသည်။ ကြက်လျှာနှင့် နာနတ်ရိုင်း
များကို ယာစည်းရိုးအဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။ အရှေ့ပိုင်း ရှမ်းပြည်နယ်
ကျိုင်းတုံ တဝိုက်တွင် ဝါးရုံကြီးများသည် အရွက်ကြီး၍ ပင်စည်
ရှည်သော ဝက်သစ်ချပင်များကဲ့သို့ အပင်များ ပေါက်ကြသည်။

၁။ Cedrsia Toon

၂။ Broussonetia Papyrifera

၃။ Bombax Malabaricum

တာချီလိတ်၊ မိုင်းဖုံးစသော ဒေသများတွင်မူ အပူပိုင်းဒေသ မန္တလေး၊
မြင်းခြံ စသော နေရာများတွင် ပေါက်သော တမာ၊ ကုက္ကို၊ စိန်ပန်း
စသော အပင်များ ပေါက်ကြသည်။

သစ်ပင် ဝါးပင်ကြီးများ အောက်တွင် ချုံပင်၊ နွယ်ပင်များနှင့်
မြက်အမျိုးမျိုး၊ ပေါင်းပင်၊ ဆေးပင်အမျိုးမျိုး ပေါက်ရောက်ကြသည်။
ပိန်းရိုင်းပင်၊ ဧည့်ပင် အမျိုးမျိုး၊ ခံသီးပင် အမျိုးမျိုး စတော်ဘယ်ရီ
ရိုင်းပင်များ ပေါက်ရောက် ကြသည်။ သစ်ပင်ကြီးများ၏ သစ်ကိုင်း
သစ်ခွံ များတွင် လှပ ဆန်းကျယ်သော သစ်ခွံပန်းပင် အမျိုးမျိုး၊
ဖယောင်းပန်းပင် အမျိုးမျိုးနှင့် သန့်စင်ပန်းပင် အမျိုးမျိုးများကို
တွေ့ရသည်။ နွေရာသီ ပူပြင်းလှသော လများမှ လွဲ၍ ကျန် ရာသီ
အချိန်များတွင် ရှမ်းပြည်နယ် တခုလုံး၏ တောတောင် သဘာဝ
ရှုခင်းမှာ စိမ်းလန်း စိုပြေ သာယာစွာ ရှိသောကြောင့် မြေဩဇာ
ဓာတ် ကောင်းသော သဘောကို ဆောင်သည်။ စုစုပေါင်း ကြိုးဝိုင်း၊
ကြိုးပြင် သစ်တော စတုရန်း မိုင်ပေါင်း ၄၂,၂၁၀ ရှိသည်။

သယံဇာတ ပစ္စည်း

ရှမ်းပြည်နယ်၏ အောက်ခံကျောက်လွှာများမှာ ပြည်
ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရှေးအကျဆုံး ကျောက်လွှာများ ဖြစ်၍
တွင်းထွက်ပစ္စည်း ကြွယ်ဝသည်။ ယင်း ဒေသတွင် တွေ့ရှိရသော
တွင်းထွက် ပစ္စည်းများမှာ၊ ခဲ၊ ငွေ၊ သွပ်၊ ကြေးနီ၊ သံ၊ ကျောက်မီး
သွေး၊ ခနောက်စိမ်း၊ ခဲမဖြူ၊ အဖြိုက်နက်နှင့် အဖိုးတန် ကျောက်မျက်
ရတနာများ ဖြစ်သည်။ ထို တွင်းထွက်ပစ္စည်းများ အနက် အထင်

ရှားဆုံးမှာ ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်း ဘော်တွင်းအရပ်မှ ထွက်သော
ငွေ၊ ခဲ၊ သွပ်တို့မှာ အထင်ရှားဆုံး ဖြစ်သည်။ ဘော်တွင်း အရပ်မှ
သတ္တုတွင်းကို ၁၄ ရာစု ခေတ်ကပင် စတင်၍ တရုတ်လူမျိုးများ
လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်ဟု သိရသည်။ ခေတ်မီ နည်းစနစ်ဖြင့် တူးဖော်ခြင်း
ကိုမူ ဗြိတိသျှ လက်ထက်တွင် စတင် လုပ်ကိုင်သည်။ ထိုသတ္တုတွင်းကို
၁၈၉၁ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ် လူမျိုး တဦးက စတင် လုပ်ကိုင်၍ ၁၉၀၉
ခုနှစ်တွင်မူ ဘားမားကော်ပိုရေးရှင်း လီမိတက်ကို ဖွဲ့စည်းပြီး သတ္တု
တွင်း လုပ်ငန်းကိုလည်း တိုးချဲ့ လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်
လပ်ရေး ရပြီးနောက် အစိုးရနှင့် ကုမ္ပဏီတို့ ဆွေးနွေး၍ ၁၉၅၂ ခုနှစ်မှ
စပြီး အစိုးရနှင့် ကုမ္ပဏီတို့ ဖက်စပ်လုပ်ငန်း စတင်သည်။ ကုမ္ပဏီ၏
အမည်ကိုလည်း ဘားမား ကော်ပိုရေးရှင်း ၁၉၅၁ လီမိတက် ဟု
ပြောင်းခေါ်ခဲ့သည်။ ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင်မူ ယင်းသတ္တုတွင်းကို နိုင်ငံပိုင်
ပြုလုပ်လိုက်သည်။ ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်း ဘော်ဆိုင်းအရပ်မှလည်း
ငွေ၊ ခဲ၊ သွပ်များထွက်သည်။ ထိုအရပ်များတွင် ငွေ၊ ခဲ၊ သွပ်တို့အပြင်
ကြေးနီနှင့် နီကယ်စပ်များလည်း ထွက်သည်။

သံရိုင်းကို ဝက်ဝံ အနီးနှင့် တောင်ကြီး အနီး ပင်းပက်အရပ်မှ
ရသည်။ ယင်းတို့အနက် ပင်းပက် အရပ်မှ သံရိုင်းမှာ ထုတ်လုပ်ရန်
သင့်တော်မည့် အခြေအနေမျိုး၌ ရှိ၍ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ၏
သံ၊ သံမဏိ လုပ်ငန်းတွင် အသုံးပြုနိုင်စရာ ရှိသည်။

ကျောက်မီးသွေးကို တွေ့ရှိရသော်လည်း အများအစား မရှိ၍
တူးဖော် လုပ်ကိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။ ခနောက်စိမ်းမှာလည်း အနည်း
ငယ်သာ တွေ့ရသည်။ ခဲမပြုနှင့် အမြိုက်နက်ကို ရှမ်းကုန်းပြင်မြင့်၏
အနောက်ဖက်စွန်း ရေငန်နယ်နှင့် ပင်လောင်းနယ်တွင် တွေ့ရသည်။

အဖိုးတန် ကျောက်မျက် ရတနာများကို မိုးကုတ်မြို့ ပတ်
ဝန်းကျင်မှာ တွေ့ရသည်။ ထင်ရှားသော ကျောက်များမှာ ကျောက်နီ၊
ပတ္တမြား၊ နီလာ၊ ဥဿဗယားတို့ ဖြစ်ကြသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်မှ တွင်းထွက် သတ္တုများ အပြင် ရေအား
ထုတ်ယူနိုင်သည့် အခြေအနေများ ရှိသည်။ ယခုအခါ ရှမ်းပြည်နယ်
မြောက်ပိုင်း၊ တောင်ပိုင်းနယ် အတွင်းရှိ နမ့်ဆန် ရေတံခွန်များကို
သာ အသုံးပြုရသေးသည်။ သံလွင်မြစ်မှလည်း ရေအား ထုတ်ယူမည်
ဆိုက ယူနိုင်စရာ ရှိသည်။

လူဦးရေ လူတို့ အခြေစိုက်နေထိုင်ခြင်းနှင့် မြေယာအသုံးပြုခြင်း

၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် ရှမ်းပြည်နယ်၏ ခန့်မှန်းခြေ လူဦးရေမှာ
၂.၅ သန်း နီးပါး (၂,၄၉၇,၀၀၀) ရှိသည်။ ပြည်နယ်များတွင် ရှမ်း
ပြည်နယ်သည် လူဦးရေ အများဆုံး ပြည်နယ် ဖြစ်သည်။ ဒုတိယ
ကမ္ဘာစစ် မဖြစ်မီ အချိန်ကမူ ရှမ်းပြည်နယ်၏ လူဦးရေသည် ၁၉၃၁
ခုနှစ်တွင် ၁.၅ သန်း နီးပါး (၁,၄၇၆,၆၈၈) ရှိ၍ ၁၉၄၁ ခုနှစ်တွင်
၁.၆ သန်းခန့် (၁,၆၁၆,၉၇၁) ရှိသည်။ ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် လူနေ
အစိပ်အကျဲမှာ စတုရန်း တမိုင်လျှင် ၄၀.၉ ယောက် ဖြစ်သည်။
ရှမ်းပြည်နယ်မှာ အခြား ပြည်နယ်များနှင့် စာသော် လူနေ ပိုစိပ်
သည်။ ပြည်နယ်အတွင်း၌ လူနေ အစိပ်အကျဲမှာ တနေရာနှင့် တနေ
ရာ မတူညီပေ။ ရှမ်းအမျိုးသားများ အခြေစိုက်ရာ မြစ်ဝှမ်းများ၊
မြေပြန့် လွင်ပြင်များတွင် လူနေပိုစိပ်၍ အခြား လူမျိုးများ နေထိုင်ရာ
တောင်စောင်းများတွင် လူနေကျသည်။

ရှမ်းပြည်နယ် တိုင်းရင်းသားများ အနက် အများစုမှာ ရှမ်း အမျိုးသားများဖြစ်၍ လူဦးရေ စုစုပေါင်း၏ ၄၇ ရာခိုင်နှုန်းခန့် ဖြစ်သည်။ ရှမ်းအမျိုးသားတို့သည် မြစ်ဝှမ်း၊ မြေနိမ့် အရပ်များတွင် နေထိုင်ကြ၍ ဆန်စပါး စိုက်ခြင်းဖြင့် အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်း ပြုကြသည်။ ရှမ်းအမျိုးသားများ အပြင် အခြား တွေ့ရှိရသော တိုင်းရင်းသားများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ကြသည်။

ပအိုဝ်း။ ။ ပအိုဝ်း အမျိုးသားတို့သည် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ဒုတိယ လူဦးရေ အများဆုံး လူမျိုး ဖြစ်သည်။ ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်းတွင် နေထိုင်ကြ၍ ခြံစိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်း ပြုကြသည်။

ပလောင်။ ။ ပလောင် အမျိုးသားများမှာ မြောက်ပိုင်းရှမ်းပြည် တောင်ပိုင်းနယ်တွင် အနေများသည်။ ယင်း အမျိုးသားတို့သည် ရိုးရာအားဖြင့် တောင်ယာ လုပ်ကိုင် စားသောက်သူများ ဖြစ်သော် လည်း ယခုအခါ လက်ဖက် စိုက်ပျိုးရေးကို အဓိကထား၍ လုပ်ကိုင် ကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပလောင်များသည် စီးပွားရေး ချောင်လည် သူများ ဖြစ်ကြသည်။

၀။ ။ ကိုးကန့်နယ်၊ ဝနယ်နှင့် ကျိုင်းတုံနယ်များတွင် အနေများ သည်။ တောင်ယာ လုပ်ကိုင်၍ ယခင်က ဘိန်းများလည်း စိုက်ပျိုး ကြသည်။

ကော်၊ လားဟူ၊ မုဆိုး။ ။ ထိုလူမျိုးတို့မှာ မျိုးတူစုများ ဖြစ်၍ ကျိုင်းတုံနယ် တောင်စောင်းများပေါ်တွင် အနေများကြသည်။

အင်းသား။ ။ အင်းသားများမှာ မြန်မာအစုဝင် လူမျိုးများ ဖြစ်၍
အင်းလေးကန် တဝိုက်တွင် နေထိုင်ကြသည်။ အခြေတကျ ဆန်စပါး
စိုက်ပျိုးခြင်းအပြင် ရက်ကန်းလုပ်ငန်းကိုလည်း လုပ်ကိုင်ကြသည်။

ဓနုနှင့် တောင်ရိုး။ ။ထိုလူမျိုးများသည်လည်း မြန်မာအစုဝင် လူ
မျိုးများပင် ဖြစ်၍ ရှမ်းပြည်နယ် အနောက်ဖက်ပိုင်းတွင် အနေများ
ကြသည်။

ကချင်။ ။ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းဒေသတို့တွင် ရှမ်းအမျိုးသား
များနှင့် ရောနှောနေထိုင်ကြသည်။

လီဆူ (လီရှော၊ ယောယင်)။ ။မြောက်ပိုင်းနယ်များနှင့် အရှေ့ပိုင်း
တွင် ကျိုင်းတုံနယ်ထိအောင် ပြန့်နှံ့နေထိုင်ကြသည်။

ဖော်ပြပါ လူမျိုးများအနက် ရှမ်းနှင့်အင်းသားမှအပ ကျန်
လူမျိုးများသည် များသောအားဖြင့် တောင်ယာ လုပ်ကိုင်စားသောက်
ကြသည်။

ပြေယာအသုံးပြုခြင်း။ ။ရှမ်းပြည်နယ်တွင် စိုက်ပျိုးရေး သုံးမျိုး
တွေ့ရသည်။

(က) မြေနိမ့် မြစ်ဝှမ်းများတွင် အခြေတကျ စပါးစိုက်
ပျိုးခြင်း၊

(ခ) တောင်စောင်းများတွင် တောင်ယာလုပ်ခြင်းနှင့်

(ဂ) စီးပွားဖြစ် ခြံစိုက်ပျိုးခြင်း

တို့ ဖြစ်ကြသည်။

အခြေတကျ စပါးစိုက်ပျိုးခြင်းကို ရှမ်းအမျိုးသားများ လုပ်
ကိုင်ကြသည်။ ရှမ်းအမျိုးသားတို့သည် တောင်ပေါ်ဒေသတွင် နေထိုင်
ကြသော်လည်း တောင်ထိပ်များတွင် နေထိုင်ခြင်း မရှိပဲ မြေနိမ့်ပိုင်း
များတွင်သာ နေထိုင်ကြ၍ ယင်းတို့၏ ရိုးရာအသက်မွေးဝမ်းကျောင်း
မှာလည်း စပါးစိုက်ပျိုးခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ တောင်ယာလုပ်ငန်းကို
ရှမ်းပြည်နယ်တွင် နေထိုင်ကြသည့် အခြားတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ
လုပ်ကိုင်ကြသည်။ တောင်ယာများကို တောင်စောင်းများပေါ်တွင်
လုပ်ကိုင်ကြ၍ စိုက်ပျိုးသောသီးနှံများမှာ တောင်ယာစပါး၊ ပြောင်း၊
ပဲ၊ ကြက်သွန်ဖြူ၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက် စသည်တို့ဖြစ်သည်။ စီးပွားဖြစ်
ခြံစိုက်ပျိုးခြင်းကို နေရာအနှံ့၌ပင် တွေ့ရသည်။ စိုက်ပျိုးသော သီးနှံ
များမှာလိမ္မော်၊ သစ်တော်၊ လက်ဖက်၊ ကော်ဖီ စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်တွင် မြက်ခင်းများရှိ၍ နွားမွေးမြူရေးအတွက်
သင့်လျော်သော အခြေအနေများရှိသည်။ သို့ရာတွင် ယခုအထိ နွား
ကို အကြီးအကျယ်မွေးမြူကြခြင်း မရှိသေးပေ။ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် သတ္တု
တူးလုပ်ငန်းများအပြင် အခြားထင်ရှားသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်း
မှာ ရက်ကန်းလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောထွက် ပစ္စည်းများ ထုတ်လုပ်ခြင်း
ဖြစ်သည်။ စီးပွားဖြစ် အကြီးအကျယ်လုပ်ကိုင်သော ရက်ကန်းလုပ်
ငန်းကို ညောင်ရွှေနယ် အင်းလေးအရပ်၌ တွေ့ရသည်။

အားလုံးခြုံ၍ကြည့်လိုက်သော် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် မြေယာ
အသုံးပြုမှုကို အောက်ပါအတိုင်း အမျိုးခွဲခြားနိုင်သည်။

- (၁) မြေယာကို သဘာဝအတိုင်း မပြုပြင်ပဲ အသုံးပြုမှု၊
- (၂) မြေယာကို ပြုပြင်၍ အသုံးပြုမှု၊

(၃) မြေယာဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ဖန်တီးအသုံးပြုမှု၊

(၄) မြေယာကို တနေရာတည်း စွဲမြဲအသုံးပြုမှု၊

(၅) မြေယာကို ရွှေ့ပြောင်းအသုံးပြုမှု။

မြေယာကို သဘာဝအတိုင်း မပြုပြင်ပဲ အသုံးပြုမှုမှာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အဆင့်မမြင့်သေးသော လူမျိုးများတွင် တွေ့ရသည်။ အခြားလူမျိုးများနှင့် ဆက်ဆံမှု မပြုလို၊ အမျိုးအနွယ်စိတ် ပြင်းပြမှုကြောင့် ဝေးလံ ချောင်ကျသော တောင်ကြား၊ မြင့်မားသော တောင်ကမ်းပါးယံ၊ တောင်ထိပ်ပေါ်တွင် နေထိုင်ကြပြီး အနီးအနားတဝိုက်တွင်ရှိသော တောကိုရှင်း၍ ဖရုံ၊ သခွား၊ မျောက်ဥ၊ ပိန်းဥ စသော သီးနှံပင်များကို စိုက်ကြသည်။ ထွန်ယက်ခြင်း၊ ဩဇာဓာတ်ပေးခြင်း၊ ယာမီးရှို့ခြင်းများမပြုပဲ တောရှင်း၍သာ စိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် မြေယာကို အသုံးပြုကြသည်။

မြေယာကို ပြုပြင်၍အသုံးပြုမှုမှာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အဆင့်မြင့်သော လူမျိုးများက အသုံးပြုကြသည်။ မြေယာ၏ အသွင်အပြင်ဟိုလည်းကောင်း၊ မြေယာ၏ ဩဇာကိုလည်းကောင်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲ၍ စိုက်ပျိုးကြသည်။ မြစ်ဝှမ်း၊ တောင်ကြား၊ တောင်ကုန်း၊ မြင့်ရှိ မြေများကို အတတ်နိုင်ဆုံး ညီညာစေရန် ပြုပြင်၍ သော်လည်းကောင်း၊ တောင်စောင်းတွင် လှေကားထစ်များ ပြုလုပ်၍ သော်လည်းကောင်း စိုက်ပျိုးသည်။ မြေဩဇာဓာတ် ဖြည့်တင်းရန် တောင်ယာမီးရှို့ခြင်း၊ မြေဖုတ်ခြင်း၊ ကျွဲချေး၊ နွားချေးထည့်ခြင်း၊ ထယ်ထိုးခြင်းစသော နည်းများသုံးပြီး မြေယာကို အသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်။

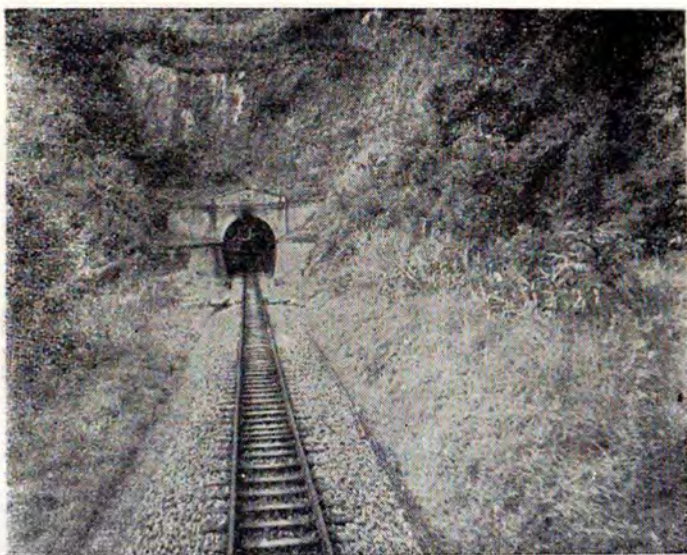
မြေယာဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ဖန်တီးအသုံးပြုမှုမှာ ရှမ်းပြည်
နယ် တောင်ပိုင်း အင်းလေးတွင်ရှိသည်။ ရေထဲတွင် နေထိုင်ကြသော
အင်းသားများသည် ရေပြင်မှ မြေယာရစေရန် ရေပေါ်ကျွန်းများ
ပြုလုပ်ပြီး ထိုကျွန်းများတွင် စိုက်ပျိုးကြသည်။ ထို့ပြင် ရေတိမ်များ
တွင်လည်း မြေများဖို့၍ အသုံးပြုကြသည်။ ဤကဲ့သို့ ရေပြင်မှ
မြေယာရရေးကို ဖန်တီးကြသောလူမျိုးများမှာ ကမ္ဘာတွင် အင်းသား
များအပြင် ဟော်လန် နိုင်ငံသားများသာ ဖြစ်သည်။ ဟော်လန်
နိုင်ငံသားများလည်း ပင်လယ်တိမ်များကို မြေဖို့၊ ရေကာတာ
ဆောက်ပြီး မြေယာများကို အသုံးပြုကြသည်။

မြေယာကို တနေရာတည်း စွဲမြဲအသုံးပြုမှုမှာ မြစ်ဝှမ်းတ
ဝိုက် သို့မဟုတ် ရေသွင်းမြေယာများတွင် ပြုလုပ်သောလယ်များ ဖြစ်
သည်။ ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းတွင် သိန္နီဒေသ နမ္မတူမြစ်ဝှမ်း၊ နမ်း
ဆန် အနီးနားတဝိုက်၊ မိုင်းရယ် အနီးနားတဝိုက်၊ လားရှိုးပတ်ဝန်းကျင်
ဒေသ၊ (တောင်ပိုင်းရှမ်းပြည်နယ်တွင် ရေငန် (ရွာငံ)၊ ရပ်စောက်၊ မိုင်း
ကိုင်း၊ လဲချား၊ လွိုင်လင်း၊ သထုံ (ဆီဆိုင်)၊ ညောင်ရွှေနှင့် အင်းလေး
ပတ်ဝန်းကျင်ဒေသများ)၊ အရှေ့ပိုင်း ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ကျိုင်းတုံ
ပတ်ဝန်းကျင် ဒေသများ၊ မိုင်းယောင်း၊ မိုင်းဆတ်၊ မိုင်းဟန်၊
မိုင်းဂုံ ဒေသများတွင် မြေယာကို တနေရာတည်း စွဲမြဲ အသုံးပြု
ကြသည်။

မြေယာကို ရွှေ့ပြောင်းအသုံးပြုမှုမှာ တောင်ယာလုပ်ငန်း
တွင် တွေ့ရသည်။ တောခုတ်ထွင် ရှင်းလင်းပြီး တောင်ယာစပါးမှ
အစ အခြားကောက်ပဲသီးနှံများကို စိုက်ပျိုး၍ သုံးနှုန်းကြသောအခါ

အခြားတနေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားကာ တောခုတ် ရှင်းလင်းလျက်
တောင်ယာလုပ်ပြန်သည်။ နောက်သုံးနှစ်ကြာမှ ယခင်မြေယာဟောင်း
သို့ ပြန်ရောက် လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ဤနည်းကို ရှမ်းပြည်နယ်တွင်သာ
မက ပြည်တောင်စုအတွင်းရှိ တောင်တန်းဒေသ အားလုံးလိုမူပင်
နေရာအနှံ့အပြား၌ အသုံးပြုကြသည်။ စိုက်ပျိုးအသုံးပြုပြီး မြေများ
အား ဩဇာဓာတ် ပြန်လည်ရရှိစေရန် သုံးနှစ်ကြာ အနားပေးသည့်
သဘောဖြစ်သည်။ မြေယာကို ရွှေ့ပြောင်း အသုံးပြုသောနည်းသည်
တောတောင်များကို ပြုန်းတီးသွားစေပြီး မြေဩဇာဓာတ်လည်း
အလျင်အမြန် ကုန်ခန်းစေသည်။ အဖိုးတန်လှသော ကျွန်းသစ်ပင်၊
ဆေးပင်၊ ဝါးပင်ကြီးများကို ခုတ်လှဲ မီးရှို့ပစ်ခြင်းကြောင့် သစ်တော၊
ဝါးတောကြီးများ ပျက်စီးရသည်။ တောင်များလည်း တောင်ကတုံး
များဖြစ်လာသည်။ တောတောင်သဘာဝ ပျက်စီးသောကြောင့် ရာသီ
ဥတုလည်း ပြောင်းလဲလာရာ မိုးခေါင်းပါးခြင်းမှအစ ပထဝီ အနေ
အထားပါ ပြောင်းလဲသွားစေနိုင်သည်။

အထက်ဖော်ပြပါအတိုင်း မြေယာရွှေ့ပြောင်း အသုံးပြုနည်း
များကို အသုံးပြုကြသည့် လူမျိုးပေါင်း ၄၀ ကျော်တို့သည် ရှမ်းပြည်
နယ် နေရာအနှံ့အပြားတွင် အိုးအိမ်တည်ထောင် အခြေစိုက် နေထိုင်
လာခဲ့ကြသည်မှာ ရာစု နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာမြင့်ခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။
ဤသို့ ရွှေ့ပြောင်းမြေယာ လုပ်ကိုင်နည်းကို လုပ်ကိုင်ကြသော လူမျိုး
များတွင် ပြောင်းရွှေ့လာပြီး အခြေတကျနေထိုင်သော လူမျိုးများ၊
တနေရာမှ တနေရာသို့ မကြာခဏ ပြောင်းရွှေ့သွားသော လူမျိုး
များနှင့် မြင့်သည်ထက်မြင့်သောတောင်ပေါ်သို့ ပြောင်းရွှေ့သွားသော
လူမျိုးများဟူ၍ သုံးမျိုးသုံးစားရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။



ဆင်တောင် ဥမင်လိုက်ခေါင်း

လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး။ ။ ရှမ်းပြည်နယ်၏ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးတွင် အဓိကအားဖြင့် မီးရထားလမ်း၊ မော်တော်ကားလမ်းနှင့် လေယာဉ်လမ်းဟူ၍ သုံးမျိုးရှိပေသည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပါလမ်းများမှာ အဓိကမြို့ကြီးများနှင့်သာ ဆက်သွယ်ထား၍ ယင်းလမ်းကြောင်းများနှင့်ဝေးသော အရပ်များတွင် ခြေလျင်လမ်းများနှင့် ဝန်တင်တိရစ္ဆာန်သွား လမ်းများကိုသာ အသုံးပြုကြသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် ပြည်မဆက်သွယ်သော မီးရထားလမ်းနှစ်သွယ်ရှိ၍ ထိုလမ်းတို့မှာ မန္တလေးမှ လားရှိုးသို့ သွားသောလမ်းနှင့် သာစည်မှ ရွှေညောင်သို့သွားသောလမ်းဖြစ်သည်။ မန္တလေး-လားရှိုးလမ်းတွင် နမ့်ယောမု နမ္မတူတော်တွင်းသို့ ခွဲထွက်သော လမ်းခွဲရှိသည်။



ရွှေညောင်မြို့အဝင် မီးရထားလမ်း

ထင်ရှားသော မော်တော်ကား လမ်းများမှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်သည်။

- (က) မန္တလေး၊ လားရှိုး၊ သီပေါလမ်း။ ထိုလမ်းသည် သီပေါလမ်းနှင့်ခွဲသွားသည်။ တလမ်းမှာ မြောက်ဗက်သို့ ကွတ်ခိုင်ကိုဖြတ်၍ တရုတ်ပြည်နယ်စပ်ရှိ မူဆယ်၊ ကြူကုတ်သို့သွားသောလမ်းဖြစ်သည်။ ယင်းလမ်းသည် တရုတ်ပြည်သူ့ သမ္မတနိုင်ငံ ယူနန်နယ် ကူမင်းမြို့နှင့် ဆက်ထားသော လမ်းဖြစ်သည်။ အခြားတလမ်းမှာ သီပေါမှအရှေ့ဗက် ကွမ်းလုံတန်တားမှတဆင့် သံလွင်



တောင်ကြီးမြို့အတက် ကားလမ်း

မြစ် အရှေ့ဖက်ရှိ ဝန်ယံများနှင့် ဆက်ထားသော
လမ်းဖြစ်သည်။ ထိုလမ်းသည် နမ့်တင်းဟို မြစ်
ကြောင်းတလျှောက် တရုတ်ပြည်သူ့ သမ္မတနိုင်ငံ
ယူနန်နယ်နှင့်လည်း ဆက်ထားသည်။

- (ခ) မိတ္ထီလာ၊ သာစည်၊ တောင်ကြီး၊ ကျိုင်းတုံ၊ တာချီ
လိတ်လမ်း။ ထိုလမ်းသည် တောင်ပိုင်းရှမ်းပြည်နယ်

တွင် အရှေ့အနောက်ဆက်သွယ်ထားသော လမ်းဖြစ်သည်။ ယင်းလမ်းသည် သံလွင်မြစ်ကို တာကောအရပ်၌ ဖြတ်သည်။ ထိုလမ်းသည် ကျိုင်းတုံမြို့သို့ ရောက်ပြီးသည့်နောက် ထိုင်း(ယိုးဒယား)နိုင်ငံ နယ်စပ်ရှိ တာချီလိတ်သို့ ကွေ့သွားသည်။ ယင်းလမ်းသည် ထိုင်း(ယိုးဒယား)နိုင်ငံမြောက်ပိုင်းရှိ လမ်းကြောင်းနှင့်ဆက်မိသည်။ ယင်းလမ်းပေါ်ရှိ နမ့်ဆန်အရပ်မှ တောင်ဖက် ထိုင်း(ယိုးဒယား)နယ်စပ်ရှိ ပုံပါကျင်သို့ လမ်းကြောင်းခွဲထွက်သွားသည်။ ကျန်လမ်းများမှာမူ တောင်မြောက် ဆက်သွယ်ထားသော လမ်းတို့များ ဖြစ်ကြသည်။

လေယာဉ်ကွင်းရှိသော မြို့များမှာ -

- (၁) လားရှိုး၊
- (၂) ဟဲဟိုး၊
- (၃) ကျိုင်းတုံ၊
- (၄) တာချီလိတ်
- (၅) နမ့်ဆန်နှင့်
- (၆) မိုင်းဆတ်

တို့ ဖြစ်ကြသည်။

လူမျိုးနှင့် ဘာသာစကား

လူမျိုးအုပ်စုများ

ရှမ်းပြည်နယ်တွင် နေထိုင်ကြသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများမှာ များပြားလှပေသည်။ ထိုတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ခွဲခြားသတ်မှတ်လေ့လာရန်အတွက် မူတစ်ခုခုကို စံထားရပေမည်။ အလေ့အထ စရိုက်များသည်လည်းကောင်း၊ ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှုများသည်လည်းကောင်း၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးတို့သည်လည်းကောင်း တခုနှင့်တခု ကွဲပြားမှုနည်း၍ တူညီမှုများသောကြောင့် မူအဖြစ် သတ်မှတ်ထားရန် မဖြစ်နိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့် ပြောသောဘာသာစကားကို မူပြုလျက် စကားအုပ်စုများ ခွဲရသော် လွယ်ကူမည်ဟု ထင်ရသော်လည်း လက်တွေ့ အားဖြင့် ဘာသာစကား တူညီမှုများလည်း ရှိကြောင်း တွေ့ရပြန်သည်။ ပထမ လူမျိုးအုပ်စုအလိုက် ခွဲခြားပြီးမှ စကားအုပ်စု

အလိုက် ပြန်လည်စုစည်းကြည့်ရသော် လေ့လာရေးတွင် ပိုမိုအထောက်အကူ ပြုနိုင်မည်။

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ ပြည်ထောင်စုဖွား တိုင်းရင်းသားများ အားလုံးသည် မွန်ဂိုမျိုးနွယ်မှ ပေါက်ဖွား ဆင်းသက်လာကြသူများဖြစ်သည်ဟု မနုဿဗေဒ ပါရဂူကြီးများက မှတ်ချက်ချခဲ့သည်။ ရှေးနှစ်ပေါင်း ပဝေဏီက အောက်ပါ အုပ်စုကြီး သုံးစုခွဲကာ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ ဝင်ရောက်နေထိုင် လာကြသည်ဟု ယူဆကြသည်။

- (၁) မွန် ခမာ အုပ်စု၊
- (၂) တိဗက် မြန်မာ အုပ်စု၊
- (၃) ထိုင်း တရုတ် အုပ်စု။

ရှမ်းပြည်နယ်သို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ကြသော ထိုအုပ်စုကြီး သုံးစုမှ ယခုထက်တိုင်တွေ့ရှိရသောလူမျိုးများမှာအောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

မွန် ခမာ အုပ်စုကြီးမှ ပေါက်ဖွားလာသော -

- (၁) ဝါ
- (၂) ပလောင်၊
- (၃) မြောင်။

တိဗက် မြန်မာ အုပ်စုကြီးမှ ပေါက်ဖွားလာသော -

(၁) ကချင်၊

(၂) မြန်မာနှင့် ရှေးမြန်မာ အနွယ်စုများ။

(၃) လိုလိုမိုဆိုး အုပ်စုဝင်များဖြစ်သော -

(က) လီဆူ သို့မဟုတ် ယောယင်၊

(ခ) လားဟူ၊

(ဂ) မိုဆိုး၊

(ဃ) ကော်။

ထိုင်း တရုတ် အုပ်စုကြီးမှ ပေါက်ဖွားလာသော -

(၁) ရှမ်း၊

(၂) ရှမ်း တရုတ်များ၊

(၃) ကိုးကန့်များ။

ဒေသအလိုက် လူမျိုးကွဲပြားမှု

ရှမ်းပြည်နယ်တွင် နေထိုင်ကြသော တိုင်းရင်းသားများ အား
လုံးကို ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများဟု ကျန်တိုင်းရင်းသားများက ခြုံ၍

ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်းနေထိုင်သော တိုင်းရင်းသားတို့နှင့်
ယင်းတို့၏ နေထိုင်ရာဒေသများ

အမှတ် စဉ်	လူမျိုး	ဦးရေ	နေထိုင်ရာဒေသ
၁	ရှမ်း	၈၀၀,၀၀၀	ရှမ်းပြည်နယ် အနှံ့အပြား
၂	ပအိုဝ်း	၁၀၀,၀၀၀	ရှမ်းပြည်နယ် အနောက်ပိုင်း နှင့် အလယ်ပိုင်း
၃	ပလောင်	၁၀၀,၀၀၀	ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်း
၄	ကချင်	၈၀,၀၀၀	ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့ပိုင်း
၅	အင်းသား	၈၀,၀၀၀	ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်း အင်းလေးကန်ဒေသ
၆	ဓနု	၇၀,၀၀၀	ရှမ်းပြည်နယ် အနောက်ပိုင်း
၇	ဝ	၅၀,၀၀၀	ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်းနှင့် ဝ နယ်
၈	လားဟူ } မူဆေး }	၄၀,၀၀၀	ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်းနှင့် ကျိုင်းတုံနယ်
၁၀	ကော်	၃၀,၀၀၀	ရှမ်းပြည်နယ် အရှေ့ပိုင်းနှင့် ကျိုင်းတုံနယ်
၁၁	မိုင်းသာ (ရှမ်းတရုတ်)	၂၀,၀၀၀	ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်း
၁၂	ပဒေါင် (ကယား)	၁၀,၀၀၀	မိုးမြန်မာတိုက်
၁၃	တောင်ချီး	၁၀,၀၀၀	ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်းနှင့် အလယ်ပိုင်း

အမှတ် စဉ်	လူမျိုး	ဦးရေ	နေထိုင်ရာဒေသ
၁၄	ယင်း	၂၀,၀၀၀	ကျိုင်းတုံနယ်
၁၅	ခွံ (ဂုံ)	၁၃၀,၀၀၀	ကျိုင်းတုံနယ်
၁၆	လိ		
၁၇	လမ်း		
၁၈	ကယား	၅,၀၀၀	မိုးမြဲဒေသတဝိုက်
၁၉	ထိုလွိုက်	၈,၀၀၀	မိုးမြဲဒေသတဝိုက်
၂၀	စန်တုံ		
၂၁	လီရှော	၂,၀၀၀	ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်း
၂၂	ယင်းကြား	၂,၀၀၀	ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်း
၂၃	ယင်းနက်		
၂၄	ကိုးကန့် (မာလိပါရင့်)	၅၀,၀၀၀	ကိုးကန့်နယ်၊ ဝ နယ်ရှိပုန်းလုံး မိုင်းမော်ဒေသ
၂၅	မြောင်ဇီး	၇,၀၀၀	ကိုးကန့်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည် မြောက်ပိုင်း
၂၆	ထိုင်းနေ (ရှမ်းတရုတ်)	၅,၀၀၀	ကိုးကန့်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည် မြောက်ပိုင်း
၂၇	ယွန်းနှင့် ယွန်းအနွယ် ဝင်များ	၈,၀၀၀	ရှမ်းပြည်နယ် အရှေ့ပိုင်း ကျိုင်းတုံနယ် တာချီလိတ် ဒေသတဝိုက်

ခေါ်လိုက်ပြီး ရှမ်းပြည်နယ်နေ ပြည်သူအားလုံးကိုလည်း ရှမ်းလူမျိုးများသာ ဖြစ်သည်ဟု အမှတ်မထင် ယူဆထားကြသည်။ အမှန်မှာ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ရှမ်းအမျိုးသားများသာ မဟုတ်ပဲ အခြားတိုင်းရင်းသားပေါင်း လေးဆယ်ကျော်တို့ နေထိုင်လျက် ရှိကြသည်။ လူဦးရေအသင့်အတင့် များပြားသော တိုင်းရင်းသားများကို ယင်းတို့နေထိုင်ရာဒေသနှင့်အတူ စာမျက်နှာ ၃၂ တွင် ဖော်ပြထားသည်။

တဖက် ဖော်ပြပါ တိုင်းရင်းသား လူမျိုး ၂၇ မျိုးအပြင် ဒေသန္တရ အခြေအနေအရ ကူးလူးဆက်ဆံမှု နည်းပါးခြင်းကြောင့် သီးခြားလူမျိုး အသွင်ဖြင့် ကွက်တိကွက်ကြား တွေ့ရှိရသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများမှာ -

(၁) ကို	(၁၀) ခမင်
(၂) အခေ(အခို)	(၁၁) လိ
(၃) ပလေး	(၁၂) ကျောက်စီ
(၄) အပယ်	(၁၃) လ (လွယ်လ)
(၅) ဆံတောက်	(၁၄) မူဆေး
(၆) ဆံတင်	(၁၅) ယဲကြား
(၇) အင်	(၁၆) ယောယင်
(၈) အင်စင် (အစီး)	(၁၇) လင်း
(၉) ခမူ	(၁၈) ဖျင်

(၁၉) စိတ်	(၂၆) ယင်းတလဲ
(၂၀) ယင်းလပ် (ယင်းနက်)	(၂၇) ဂဒ္ဒး
(၂၁) ပဒဲ	(၂၈) ဂဏန်း
(၂၂) ဇယိမ်း	(၂၉) လွယ်
(၂၃) ဂေခို	(၃၀) မြေ
(၂၄) ဂေဘား	(၃၁) ပွေး
(၂၅) မနုမနော	(၃၂) တိယန်

တို့ ဖြစ်ကြသည်။

အထက်ဖော်ပြပါ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် နေထိုင်ကြသော ရှမ်းအမျိုးသားများအပြင် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း အခြားဒေသများတွင် သွားရောက်နေထိုင်ကြသောရှမ်းအမျိုးသားများလည်း ရှိကြသေးသည်။ ရှေးရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာက ပြည်ထောင်စုအတွင်း ရေကြည်ရာ မြက်နုရာသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ တောင်တန်းဒေသများတွင် အထူးသဖြင့် ကချင်ပြည်နယ်၊ ကယားပြည်နယ်၊ ကော်သူးလေပြည်နယ်၊ ကွမ်းလုံနယ်ခြားခရိုင်နှင့် ဝ နယ်၊ ကိုးကန့်နယ်များတွင်လည်းကောင်း၊ မြေပြန့်တွင် ပခုက္ကူ၊ မန္တလေး၊ ကျောက်ဆည်၊ ဖြူး၊ တောင်ငူ၊ ပဲခူး၊ တိုက်ကြီး၊ ရန်ကုန်၊ ကျိုက္ခမီ၊ ထားဝယ်စသော မြို့ကြီးများ အနီးအနား တဝိုက်တွင်လည်းကောင်း ရှမ်းစု၊ ရှမ်းရွာဟူ၍ ဖွဲ့စည်းနေထိုင်ကြသော ရှမ်းအမျိုးသားများကို တွေ့ရသေးသည်။

စကားအုပ်စုများ ရောနှောမှု

အထက်ဖော်ပြပါ လူမျိုးများသည် အခြေခံ ဆင်းသက်လာသောအနွယ်များ တူညီမှုကြောင့်လည်းကောင်း၊ အတူတကွ နေထိုင်လာခြင်းနှင့် ကူးလူးဆက်ဆံခြင်းတို့မှစပြီး သွေးနှော လာမှုကြောင့်လည်းကောင်း ပြောသော ဘာသာစကားများ ရောနှောလာသည်ကို တွေ့ရသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ရှမ်းအမျိုးသားများသည် ဦးရေအများဆုံး ဖြစ်ရာ ဘာသာစကားတွင်လည်းကောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု စရိုက်များတွင်လည်းကောင်း ရှမ်းအမျိုးသားများသာ လွှမ်းမိုးသည်။ ထို့ကြောင့် ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်းရှိ လူမျိုးတို့၏ ဘာသာစကားများတွင် ရှမ်းစကားများ အနည်းအများ ပါဝင်ရောနှောနေသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ လူမျိုးအသီးသီးတို့သည် ရှမ်းဘာသာစကားကို အနည်းနှင့် အများ တတ်ကျွမ်းကြသည်။ ရှမ်းအမျိုးသားများနှင့် မြန်မာအမျိုးသားတို့သည် နှစ်ပေါင်းရာပေါင်းများစွာ ကူးလူးဆက်ဆံလာခဲ့ကြသည့်အတိုင်း ရှမ်းဘာသာစကားတွင် မြန်မာစကား သို့မဟုတ် မြန်မာစကားနှင့် များစွာတူညီသော ရှမ်းစကားများ ရောပြွမ်းနေကြောင်းကို တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။

မင်းမျိုး၊ စော်ဘွားမျိုးတို့ကို နာမည်ရွှေက စောင်တပ်၍ ဗျဉ်းခေါ်ရသည်။ ခွန်မှာ မူးကြီးမတ်ကြီးမျိုးဖြစ်၍ ခွန်ကို နာမည်ရွှေက တပ်ခေါ်သည်။

ရှမ်း နှင့် မြန်မာ

ရှမ်း	မြန်မာ
ဖတ်လစ်	စာဖတ်သည်
ဟောတရား	တရားဟောသည်
နာတရား	တရားနာသည်
လွတ်ဂါထာ	ဂါထာရွတ်သည်
ကွာလည်	သွားလည်သည်
ကောင်းမှု	ကံတော်
ကောင်းမှုကုဆို	ကောင်းမှုကုသိုလ်
ထတ်တော်စောင်	ခတ်တော်
န?	မျက်နှာ
ချီ	ချေး
အွတ်	အုတ်
ထိုင်ဝ်	ထယ်
ထွံ	ထွန်တုံး
ပလိုန်	ပလ္လင်
ပန်လိုင်	ပင်လယ်
ဖရာ	ဘုရား
တရား	တရား
ကျေးဇူး	ကျေးဇူး
ရွက္ခစိုး	ရွက္ခစိုး
ကျောင်း	ကျောင်း
ထွန်	ထုံး
ဘုရားအလောင်း	အလောင်းဘုရား

လောက်သာ ကွာခြားသည်။ တရာတွင် စာသံပေသံနှင့် ရကောက်သံ ပါအောင် ကြာဟု ခေါ်သည်။ မြန်မာ သနေရာတွင် ဆနှင့် ခေါ်ထားသည်ကို တွေ့ရသဖြင့် ရှေးမြန်မာစကား သုံးထားကြောင်း ထင်ရှားသည်။

ဂဏန်း အခေါ်အဝေါ်များ

စဉ်	မြန်မာ
၁ = တပါး	တစ်
၂ = နှစ်ပါး	နှစ်
၃ = ဆုံးပါး	သုံး
၄ = လိုပါး	လေး
၅ = ငါးပါး	ငါး
၆ = ဆူပါး	ခြောက်
၇ = ခွပ်ပါး (နှစ်ပါး)	ခုနစ်
၈ = ဆတ်ပါး (ဆွစ်ပါး)	ရှစ်
၉ = ကွတ်ပါး (ကွပ်ပါး)	ကိုး
၁၀ = တချီ	တဆယ်
၁၀၀ = ကြာ	တရာ
၁,၀၀၀ = ငြိန်	တထောင်
၁၀,၀၀၀ = တဆောင်	တသောင်း
၁၀၀,၀၀၀ = တဆိန်	တသိန်း
၁,၀၀၀,၀၀၀ = တဆန်း	တသန်း

အောက်ဖော်ပြပါ အခြားအခေါ်အဝေါ်များကို လေ့လာ
ကြည့်လျှင် မြန်မာစကားနှင့် တူနေကြောင်း တွေ့ရသည်။

ပအိုဝ်း	မြန်မာ
လို့	လူ
ခရောင်တန် (မြောင်းတန်း)	မြစ်
မေး (မျိုး)	အမေ
ဖား	အဖေ
ဖာဖြား	အဖိုး
မေးဖြား (မျိုးဖား)	အဖွား
မေးဖား မျိုးစါ	မိဘ
ပိုခို	သား
ပိုမီး (ပိုမူး)	သမီး

အခြားတူညီသော စကား များစွာလည်း ရှိသေးသည်။

ပအိုဝ်းစကားတွင် မြန်မာ ပေါရာဏနှင့် ပါဠိစကားလုံးများ
များစွာပါဝင် နေကြောင်းတွေ့ရသည်။ ပြောသော စကားများတွင်
ကျေးဇူး၊ မေတ္တာ၊ ဒုက္ခ၊ သုခ၊ အနိစ္စ၊ အကျိုးအကြောင်း၊ ကံကြမ္မာ
စသော စကားများကို အများဆုံးထည့်သွင်းပြောသည်ကိုတွေ့ရသည်။

အောက်ဖော်ပြပါ ပအိုဝ်် ပုရပိုက်မှ ကောက်နုတ်ထားသော
ပအိုဝ််စာကို လေ့လာကြည့်ပါ။

“ခိုင်းကားကရိပ် ဘိတ်သိတ်အွန်းခံ၊ ရှင်တုံမစင်၊ အောင်
လင်တားထား၊ ထဂျာဗွေဗွေ၊ ဝေးသီဤ သိင်ရွံတဆီး၊
သဌေးသူကြွယ်၊ မာနံရဟန်း၊ အုန်းကဲလံးပါး၊ သဲလားပိုမာ”
ဟု မြန်မာကဗျာကဲ့သို့ လေးလုံးစွဲနှင့် စပ်ဆိုထားသည်။

မြန်မာလိုပြန်သော်—

“ယခုပြောသည်မှာ ဘိသိက်သွန်းခြင်း ဦးပဉ္စင်း၏ ရှိရ
မည့် အရည်အခြင်းမှာ တရာတိတိ ရှိပါဘိသည်။ ဆယ်ပါး
သီလ ဆောက်တည်ရမည်။ သဌေးသူကြွယ်များ ရဟန်း
ဝတ်လျှင် သားမယားအပေါ် သံယောဇဉ် ဖြတ်ရမည်”

ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ သာမန်အားဖြင့် မည်သည့်အကြောင်းကို ရေး
စပ်ထားကြောင်း ပြောနိုင်သည်။ ပအိုဝ််များကလည်း မြန်မာစကား
နှင့် စာကို လွယ်ကူစွာ နားလည်သည်ဟု ပြောခြင်းကိုထောက်သော်
ပအိုဝ််နှင့် မြန်မာဘာသာ စကားအရင်းအမြစ်ချင်းတူကြောင်း ထင်
ရှားပေ၏။ စာပေအက္ခရာတွင် ရှေးမြန်မာအက္ခရာ အသတ်၊ အစပ်
များနှင့် နီးကပ်နေသည်ကို တွေ့ရမည်။

❖ ဓနုနှင့် မြန်မာ။ ။ မြန်မာနှင့် ဘာသာစကားချင်း လုံးဝမခြားနားဟု
ဆိုနိုင်လောက်အောင် တူလှသော အခြားလူမျိုးမှာ ဓနုများဖြစ်သည်။
ဓနုတို့တွင် ရှမ်းဓနုနှင့် မြန်မာဓနုဟု ပြောကြသော စကားအလိုက်
ခွဲနိုင်သည်။ ရှမ်းဓနုများမှာ ရှမ်းစကားများပါ ရောပြောပြီး မြန်မာ
စကားကို ရှမ်းသံပါပါ ပြောသည်။ မြန်မာဓနုများမှာ ရှေးစကား

ပေါရာဏသံများပါသော မြန်မာစကားကို ပြောသည်။ ဓနုများနှင့် အနေကြာလျှင် မြန်မာတို့ ဓနုစကား နားလည်လာနိုင်သကဲ့သို့ မြန်မာများနှင့် အနေကြာသော ဓနုတို့လည်း မြန်မာစကား နားလည်နိုင်ကြသည်။

တောင်ရိုး ဓနုနှင့် မြန်မာတို့၏ စကားများ၊ စာပေများမှာ မူရင်းအတူတူဖြစ်ပြီးဒေသကွဲပြား၍ ကာလကြာညောင်းသောကြောင့် အသံနေအသံထား ကွဲပြားနေခြင်း ဖြစ်သည်။ *

အင်းသားနှင့် မြန်မာ။ ။ မြန်မာနှင့် အနီးဆုံးဖြစ်သော အခြားလူမျိုးမှာ အင်းသားများဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားမှာ မြန်မာစကားတမျိုးဟူသော ဆိုရမည်။ အပေါ့အလေး အနိမ့်အမြင့်မှလွဲ၍ မြန်မာစကားသာလျှင် ဖြစ်သည်။ မြန်မာစကားကို အင်းသားတို့ နားလည်ကြပြီး အင်းသားစကားကို ကြားခါစတွင် နားမလည်သော်လည်း ကြားရဖန်များလာပါက မြန်မာစကားကို အသံတမျိုးနှင့် ပြောသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ အင်းသားစကားနှင့် များသောအားဖြင့် တူညီသော စကားမှာ ထားဝယ်စကား ဖြစ်သည်။ ထားဝယ်သားနှင့် အင်းသားတို့ အချင်းချင်း စကားပြောလျှင် နားလည်သည်ဟု အင်းသားတို့က ပြောကြသည်။ အင်းသားစကားကို မြောက်ထားဝယ်စကားဟု ဆိုကြသည်။

တချို့နေရာတွင် ရခိုင်စကားကဲ့သို့ ရကောက်၊ ယပက်လက်သံများ ယပင့်နှင့် ရရစ်သံများကို ပီသစွာဆိုသည်။ ပေါရာဏစကား၊ ပါဠိစကားများကိုလည်းညှပ်၍သုံးကြသည်။ တချို့စကားလုံးများတွင်

ယပင့်၊ ရရစ်သံနှင့် ဟထိုးသံများကို ဖျောက်၍ ဆိုသည်။ အောက်ပါ ပုံစံများကို ကြည့်ပါ။

အင်းသား	မြန်မာ
ကရောက်	ကြောက်
ကရိုး	ရေချိုး
ဘဇာ	ဘယ်သို့
ကီး	ကျီးကန်း
မိုးကီး လေကီး	မိုးကြီး လေကြီး

— ို အသံအစား — ိုန့် အသံနှင့် — ိုမ် အသံထွက်တို့ကို ထွက်၍ပြောသည်။

ပုံစံအားဖြင့် -

မောင်ကို ထိုင်နေသည်။

မောင်ကို ထိမ် နေသည်။

၈ နှင့် ၁၂ အသံကို သုံးပြန်သည်။

ပုံစံအားဖြင့် -

ချမ်းသည် = ရှမ်းသည်။

မျက်စိရှမ်းတယ် = မျက်စေ့ ယုံ (သုံ) တယ်။

ဂဏန်းအခေါ်အဝေါ်၊ တော၊တောင်၊ လူအခေါ်အဝေါ်များ
မြန်မာအတိုင်း ဖြစ်သည်။ ဆွေမျိုးသားချင်း အခေါ်အဝေါ်များမှာ
တူညီမှု ရှိသည်။ အောက်ပါပုံစံများကို ကြည့်ပါ။

အင်းသား	မြန်မာ
တော့မေ့	အမေ
တော့ဖ	အဖေ
အဘိုး } အဖေဖက်မှ	အဖိုး
အပေါင် } တော်သူများ	အဖွား
ဖအို } အမေဖက်မှ	အဖိုး
မေးအို } တော်သူများ	အဖွား
ရိုးမောင်	ဦးလေး
ရိုးမယ်	အဒေါ်
အဘိုးအပေါင်	ယောက်ခမများ
စမက်	သမက်
ချေးမ	ချေးမ

သ အသံကို ၈ နှင့် ဆ အသံတို့ဖြင့် ပြောတတ်သည်။ အမည်
ခေါ်သောအခါ မိန်းမများအမည်ရွှေတွင် မယ် တပ်၍လည်းကောင်း၊
ယောက်ျားများ အမည်ရွှေတွင် အယ် တပ်၍လည်းကောင်း ခေါ်တတ်
သည်။

ပုံစံအားဖြင့် -

မမြ = မယ်မြ

မောင်ရွှေ = အယ်ရွှေ

ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုထားသော ပုဂ္ဂိုလ်များအား ယင်းတို့
ပြုသော ကုသိုလ်အလှူပစ္စည်းကို ဂုဏ်တပ်၍ အမည်ကိုခေါ်လေ့ ရှိကြ
သည်။

ပုံစံအားဖြင့် -

ဘုရားတည်လှူသူအား - ဘုရားကာ (ဘုရားတကာ)

ကျောင်းဆောက်လှူသူအား-ကျောင်းကာ (ကျောင်းတကာ)

တန်တားခင်းလှူသူအား - တန်တားကာ (တန်တားတကာ)

ထီးတင်လှူသူအား - ထီးကာ (ထီးတကာ)

ပလ္လင်လှူသူအား - ပလ္လင်ကာ (ပလ္လင်တကာ)

ရေအိမ်သာလှူသူအား - ရေအိမ်ကာ (ရေအိမ်တကာ)

တ ကိုမြုပြုပြီး ကာ တခုသာခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဘုရား
ကာဦးဘ၊ ကျောင်းကာ ဦးခင်၊ တန်တားကာဦးငွေ၊ ထီးကာ ဦးမြ၊
ပလ္လင်ကာ ဦးဖြူ၊ ရေအိမ်ကာ ဦးမဲ စသည်တို့ကို စကားပြောရာတွင်
ကြားရသည်။

ပဉ္စင်းတကာ တကာမများ၊ ရှင်လောင်းတကာ တကာမများ၊
ကိုရင်တကာ တကာမများနှင့် အမိအဖများကိုလည်း တဖက်ပါ
အတိုင်း ခေါ်ကြသည်။

ပဉ္စင်းဖခေါင် = ပဉ္စင်းအဖေ ဦးခေါင်

ပဉ္စင်းမွေတင် = ပဉ္စင်းအမေ ဒေါ်တင်

ရှင်ဖခေါင် = ကိုရင်အဖေ သို့မဟုတ် တကာ ဦးခေါင်

ရှင်မွေတင် = ကိုရင်အမေ သို့မဟုတ် တကာမ ဒေါ်တင်

ကျေးရွာအုပ်ချုပ်သူ လူကြီးများကိုလည်း ယင်းတို့၏ ရာထူး
ဂုဏ်ပုဒ်နှင့် တွဲ၍ခေါ်ကြသည်။

ပုံစံအားဖြင့် -

ထမုံအောင် = ထမုံဦးအောင်

ကျော့ငွေ = ကျော့ဦးငွေ

ဟိန်လှ = ဟိန်ဦးလှ

မြန်မာများနှင့် အဓိပ္ပာယ်၊ အယူအဆ၊ အတွေးအခေါ်တွင်
တူညီကြသည်။ နေ့စဉ်သုံး ပြောသောစကားများ၊ နှုတ်ဆက်စကား
များမှာလည်း မြန်မာနည်းတူ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှမ်းတို့က အင်း
သားများကို မန်းနောင် ဟုခေါ်ကြသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ အင်းထဲတွင်
နေသော မြန်မာများဖြစ်သည်။ အင်းသားတို့၏ စာပေမှာ မြန်မာစာ
ပေပင် ဖြစ်သည်။

တောင်ရိုးနှင့် မြန်မာ။ ။ ရှေးမြန်မာများဟု ဆိုနိုင်လောက်အောင်
မြန်မာနှင့် ဘာသာစကားချင်းတူသော ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ အခြားလူမျိုး

တမျိုးမှာ တောင်ရိုးများ ဖြစ်ကြသည်။ တောင်ရိုးစကားနှင့် အနီးစပ်ဆုံးစကားမှာ ရခိုင်စကားဖြစ်သည်။ ရခိုင်နှင့် တောင်ရိုးတို့ အချင်းချင်း စကားပြောရလွယ်သည်။ တောင်ရိုးတို့သည် အင်းသားများထက် ရှေးမြန်မာဝေါဟာရနှင့် ပေါ်ရာဏများကို အသုံးများသည်။ အသံထွက် အပေါ့အလေး အနိမ့်အမြင့်လောက်သာ ကွာခြားပြီး မြန်မာစကားလုံးများကို သုံးကြသည်။ အောက်ပါ ပုံစံများကို ကြည့်ပါ။

တောင်ရိုး	မြန်မာ
မွေး	အမေ
တို့ဖ	အဖေ
တို့ဖောင် သို့မဟုတ် အပွန်	အဖွား
တို့ဖိုး သို့မဟုတ် အဖိုး	အဖိုး
မွေးပဲ	အဒေါ်
ဖပဲ	ဦးလေး
ဦးကီး (အဖေအကို)	ဦးကြီး
မွေးကီး (အမေအမ)	ကြီးတော်
သားတော်	တူ
သမီးတော်	တူမ
ညီအားမ	{ ညီအကို မောင်နှမ
လူပဲ	လူကလေး
လူဆိုး	ကာလသား

ကြီးကို ရရစ်သံမပါပဲ ရခိုင်၊ အင်းသားများကဲ့သို့ ကီးဟုဆိုသည်။

ပဲ ဆိုသောစကားမှာ ငယ်သောဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။

ပေါရာဏစကားများလည်း အသုံးပြုရာအချို့နေရာတွင် ရခိုင်စကားပင် ပြောနေသလို ထင်ရသည်။

ပုံစံအားဖြင့် -

ဘယ်သွားမလို့လဲ = ဇာလားလဲ

ဘဇာတွင် ဘ ကိုမြှုပ်ထားခဲ့သည်။ ရှေးစကား လား ကို သွား ဟူသော နေရာတွင် သုံးသည်။

မြန်မာတို့ကဲ့သို့ အေး၊ အော်၊ ဟာ၊ ဟင်စသော အာမေဩတိများကို သုံးကြသည်။ ငါတို့ဟူ၍ အလွန်ခင်မင်ရင်းနှီးသော အသုံးကိုလည်း သုံးလေ့ရှိကြသည်။

ဂဏန်းအခေါ်များတွင် မြန်မာနှင့် ကွဲပြားမှုမရှိသော်လည်း ရေးသားရာတွင် ဆယ်ဂဏန်း၊ရာဂဏန်းများတွင် သည်များကို ဖျောက်ပစ်ခြင်း မရှိပဲ ဆက်ရေးသဖြင့် တပါးသူတို့အမြင်တွင် အရေအတွက်များနေတတ်သည်။

ပုံစံအားဖြင့် -

၁၁ (တဆယ့်တစ်)ကို ၁၀၁

၁၀၁ (တရုတ်စာ)ကို ၁,၀၀၁

၁,၀၀၂ (တထောင်နှစ်)ကို ၁၀,၀၀၂

၅၃၆ (ငါးရာသုံးဆယ့်ခြောက်)ကို ၅၀၀,၃၀၆

ခု၊ ဆယ်၊ ရာ၊ ထောင်၊ သောင်း၊ သိန်း၊ သန်း၊ ကုဋေ၊ ဂဏန်း
ကွက်များမရှိပဲ ဆက်ရေးတတ်သောကြောင့် အတော် ထူးဆန်းလှ
ပေသည်။ မြန်မာတို့၊ ရှမ်းတို့၏ ၁၁ မှာ တောင်ရိုးများအဖို့ ၁ နှစ်လုံး
ဟု အဓိပ္ပာယ်ရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ ၁၀ ရေးပြီးနောက်မှ ၁ ထပ်ဖြည့်
ရေးမှ တဆယ့်တစ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တောင်ရိုးဂဏန်းများကို
သုညပိုများဖြုတ်၍ကြည့်မှ အမှန်ရနိုင်မည်။

အင်းသားများကဲ့သို့ အမှူးပြုထားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ယင်း
နာမည်ရှေ့တွင် အမှူးပြုပုံကိုတပ်၍ ခေါ်လေ့ရှိသည်။

ပုံစံအားဖြင့် -

ပဉ္စင်းတကာကို = ပဉ္စင်းဖ

ပဉ္စင်းတကာမကို = ပဉ္စင်းမွေး

ရှင်ပြုတကာကို = ရှင်ဖ

ရှင်ပြုတကာမကို = ရှင်မွေး

စာပေတွင် မြန်မာအက္ခရာနှင့် မြန်မာစာပေကိုပင် သုံးကြ
သည်။ မြန်မာပေါ်ရာဇာများကို အသုံးများသည်။ စာရေးသားရာတွင်

သေးသေးတင်နှင့် အသတ်များကို အတူတကွ ရောနှော ရေးလေ့ ရှိသည်။

ပုံစံအားဖြင့် -

သံ၊ မံ၊ ယံ တို့မှာ ရှေးကျောက်စာရေးပုံနှင့် တူသည်။

လားဟူနှင့်မြန်မာ။ ။ မြန်မာစကားနှင့် နီးစပ်သော စကားများ ရှိသည့် လူမျိုးတမျိုးမှာ လားဟူအမျိုးသားများ ဖြစ်သည်။ တခေတ် တချိန်က ရင်းနှီးသော အဆက်အသွယ် ရှိခဲ့၍ပင် ဖြစ်သည်။ အောက်ပါ ဂဏန်းအခေါ်များကို လေ့လာကြည့်ပါ။

လားဟူ	မြန်မာ
၁ = တေး	တစ်
၂ = နှီး	နှစ်
၃ = ရှက်	သုံး
၄ = အေး	လေး
၅ = ငါး	ငါး
၆ = ခေါ	ခြောက်
၇ = စိ	ခုနစ်
၈ = ဟီး	ရှစ်
၉ = ကော	ကိုး
၁၀ = တချိ	တဆယ်

၁၊ ၂၊ ၅၊ ၉၊ ၁၀ အခေါ်များတွင် အသံ အလေးအပေါ့မှ
လွဲ၍ မြန်မာနှင့်တူနေကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် တဖက်ပါစကား
လုံးများကို ကြည့်ပါ။

လားဟူ	မြန်မာ
မျက်ချို	မျက်စိ
နှာခေါင်း	နှာခေါင်း
နပေါ	နားရွက်
နီ	နေ
ညီ	ည

မြန်မာအခေါ်တွင် အသံထွက်ကွဲရုံမျှသာ ထူးခြားသည်။
အလားတူ စကားလုံးတူ များစွာရှိသည်။ မြန်မာစကားကို နားလည်
လွယ်သည်ဟု လားဟူများက ပြောကြသည်။

ကော်နှင့် မြန်မာ။ ။ကော် ဂဏန်းအခေါ်များတွင် မြန်မာအခေါ်
များနှင့် မတိမ်းမယိမ်းရှိသော အချက်များကို တဖက်ပါအတိုင်း
တွေ့မြင်နိုင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့ အခြေစိုက် နေထိုင်ခြင်း

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း နေထိုင်ကြသော တိုင်း
ရင်းသား လူမျိုးများသည် အာရှတိုက် အလယ်ပိုင်း ကုန်းမြင့်မြေပြန့်
ဆီမှ တောင်ဖက်သို့ တရွေ့ရွေ့ပြောင်းရွှေ့ ဆင်းသက်လာကြသည်။

ကော်	မြန်မာ
၁ = တိ	တစ်
၂ = ညှိ	နှစ်
၃ = ဆုံး	သုံး
၄ = အေ	လေး
၅ = ငါး	ငါး
၆ = ကိုး	ခြောက်
၇ = ရှိ	ခုနစ်
၈ = ရဲး	ရှစ်
၉ = ဝေး	ကိုး
၁၀ = ဆယ်	တဆယ်
၁၀၀ = ထိရာ	တရာ
၁,၀၀၀ = ထိမီး	တတောင်
၁၀,၀၀၀ = ထိသောင်း	တသောင်း
၁၀၀,၀၀၀ = ထိမဲ့	တသိန်း

နှစ်ကာလ အတိအကျ မပြောနိုင်သော်လည်း မွန်ဂိုမျိုးနွယ်
 ထဲမှ လူမျိုးအုပ်စုများသည် အာရှတိုက် အလယ်ပိုင်း တရုတ်ပြည်၏
 အနောက်ဖက်ရှိ ယန်စီနှင့် ဟိုဟန်ဟို မြစ်ကြီးနှစ်သွယ် မြစ်ဖျားခံရာ
 ကုန်းမြင့်ဒေသတွင် ပေါက်ဖွားနေထိုင်ခဲ့ကြရာမှ တဖြည်းဖြည်း တောင်
 ဖက်သို့ ပြောင်းရွှေ့ ဆင်းသက်လာသည်ဟု ယုံကြည်ရသည်။

မစ္စတာကောက် ဆိုသူ သမိုင်းဆရာကမူ မြန်မာ သက္ကရာဇ်
မတိုင်မီ ရှေးနှစ်ပေါင်း ၇၀၀ ကျော် ကတည်းက နောင်အခါ ရှမ်း
လူမျိုးများ ဖြစ်လာကြမည့် တိုင်လူခေါ် လူမျိုးတို့သည် အာရှတိုက်
အလယ်ပိုင်းတွင် နေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။ ထို့နောက် တရုတ်ပြည်တွင်
ပြည်တွင်း မငြိမ်မသက် ဖြစ်မှုကြောင့် မဲခေါင်၊ မဲနန်၊ ဗြဟ္မပုတ္တရာ၊
ရောဝတီ၊ သံလွင် စသော မြစ်ကြောင်းများမှ စုန်ဆင်းပြောင်းရွှေ့
လာခဲ့ရာ မြန်မာနိုင်ငံ၊ လောနိုင်ငံ၊ ထိုင်းနိုင်ငံ (ယိုးဒယား)၊ တနင်္သာရီ
ကမ်းရိုးတန်းများအထိ ပြန့်နှံ့သွားခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ ရှေးဦးစွာ ရောက်လာ၍ ရောဝတီမြစ်
လက်တက်ဖြစ်သော ရွှေလီမြစ်ဝှမ်းတွင် ပထမဆုံး လာရောက် အခြေ
စိုက်ပြီး မော ကိုးပြည်ထောင်ကို တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ
မြောက်ပိုင်းအစွန်ကို ကန့်လန့်ဖြတ် ကူးသန်း၍ အာသံနယ် ဖက်သို့
ပြောင်းရွှေ့သွားကြသည်။ အချို့မှာ ရွှေလီမှ ရောဝတီသို့ စုန်ဆင်း
ကြပြီး မြန်မာပြည် မြေပြန့် အနှံ့အပြားသို့ ပြောင်းရွှေ့ သွားခဲ့သည်။
အချို့မှာ တောင်တန်းများကို ဖြတ်ကျော်၍ ယခု ရှမ်းကုန်းပြင်မြင့်သို့
ရောက်လာကြသည်။ ထိုမှတဖန် မဲခေါင်မြစ်ဖက်သို့ ကူးသွားကြရာ
ထိုင်း (ယိုးဒယား)၊ လောနိုင်ငံများသို့ ရောက်သွားကြသည်ဟု ဆို၏။

မောကိုးပြည်ထောင် ဆိုသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံ တွင်းသို့
ရောက်ရှိလာပြီးနောက်မှ တည်ထောင်သော ရှမ်းပြည်နယ်များ ဖြစ်
သည်။ ယခု ရှမ်းတို့ အများဆုံး နေသော ကုန်းမြင့်ကို ရှမ်းပြည်နယ်ဟု
ခေါ်သော်လည်း အမှန်မှာ ရှမ်းတို့သည် ရေကြည်ရာ မြက်နုရာသို့
ပြောင်းရွှေ့ နေလေ့ရှိပြီး ရောက်ရာဒေသရှိ လူမျိုးတို့နှင့် ပူးပေါင်းနေ



ရှမ်းအပျိုးသမီး

၆၂၆

ကချင်ပြည်နယ်တွင် ခန္တီးရှမ်းများ၊ ကရင်ပြည်နယ်
ရှမ်းရွာများ၊ သထုံ၊ ကျိုက္ခမိ၊ တနင်္သာရီတဝိုက်၊
တွင် ဖြူး၊ တောင်ငူ၊ မန္တလေး၊ ပျဉ်းမနား စသော
က်တွင် နေထိုင်ကြသော ရှမ်းအမျိုးသားပေါင်း
မာတို့နှင့်တကွ အခြား ပြည်ထောင်စုဖွား တိုင်းရင်း
အတူ သမိုင်းစဉ် တလျှောက်တွင် နေထိုင်ခဲ့
သည်။

၆၂၇

အမျိုးသား ဂုံတို့မှာ ရှမ်းအမျိုးအနွယ်တွင် ပါဝင်
က် အုပ်စုမှ ပေါက်ဖွားသောအနွယ်များ ဖြစ်သည်။
ကို တိုင်းခွဲ ဟု ခေါ်၍ ယင်းတို့က ရှမ်းတို့ကို
ကို ထောက်ရှုခြင်းအားဖြင့် အမျိုးချင်း တူကြောင်း

၆၂၈

ရှိသည် ထိုင်း တရုတ် အုပ်စုနှင့်အတူ တရုတ်ပြည်မှ
သက်လာသူများ ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့
အတိုင်း ဆင်းသက်လာကြသည်။ ထိုမှတဖန်
မြတ်၍ အရှေ့စူးစူးဖက်ဆီသို့ ရွှေ့ပြောင်းခဲ့ရာ ယခု
နယ် ဒေသနှင့် မြန်မာ၊ လောနှင့် တရုတ်ပြည်သူ
နယ်စပ် ဒေသများတွင် အနှံ့အပြား နေထိုင်ခဲ့ကြ
သားတို့ အများဆုံး နေရာဒေသမှာ ကျိုင်းတုံနယ်

၆၂၉

ိုင်းများစွာကပင် မြန်မာများနှင့် အဆက်အသွယ်
န်မာစာပေတွင် ဂုံ(ခွဲ)အမျိုးသား အကြောင်းနှင့်

၆၃၀



ဂုံ (ခွဲ) အပျိုးသမီးနှင့် အပျိုးသား

ပတ်သက်၍ မကြာခဏ ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။
မြန်မာသမိုင်းများတွင် ဂုံ(ခွံ)အမျိုးသားတို့နေထိုင်ရာ ကျိုင်းတုံနယ်ကို
ခေမာဝရတိုင်း ဂုံပြည်ဟု ရေးသားထားသည်။

“ကျိုင်းတောင် ကျိုင်းတုံ၊ မြို့မိုင်းလုံ၊ မော်တုံရှမ်းတို့ကျေး”

“ကချင်နှင့်ဂုံ၊ မြို့နှင့်ပြုံ သထုံသည်ကဝေး”

ဟူ၍ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ သံပေါက်များတွင် ရေးသားထား၏။

ဂုံ(ခွံ)တို့သည် သံလွင်မြစ် အရှေ့ဖက်ကမ်းတွင် နေထိုင်ကြပြီး
အနောက်ဖက်ကမ်းတွင် လူး လူမျိုးများ နေထိုင်ကြသည်။

ယွန်း အမျိုးသားတို့သည်လည်း ရှမ်းအနွယ်ဝင်များပင် ဖြစ်
သည်။ ယွန်းနှင့် မြန်မာတို့ စီးပွားရေး ဆက်သွယ်မှုများ ရှိခဲ့ကြပုံကို
စလေဦးပုည၏ ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း ဝတ္ထုတွင် အောက်ပါ အတိုင်း တွေ့
ရှိရသည်။

“ဝိနရဌ၊ ဂန္ဓာရတိုင်း၊ ယွန်းတို့ဂိုဏ်း၌၊ နက်ရှိုင်းဘူမ၌၊ ဝသု
ဓာတ်မှ၊ လူနတ်မကျိ၊ ကမ္ဘာလိဖြင့်၊ နဂိုဓမ္မစစ်၊ ကတ္တား
နစ်သော၊ ကျူနစ်ဘော်စင်၊ ငွေချော်ပင်ကဲ့သို့”

ထို့ကြောင့် မြန်မာနှင့် ယွန်းတို့သည် ငွေ၊ ဘော် စသော
သတ္တုပစ္စည်း အရောင်းအဝယ် ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားပေသည်။



ယင်းနက် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသား

တဖန် မြန်မာ သက္ကရာဇ် ၁၁၁၃ ခုနှစ်တွင် ရေးသား ပြုစု
သော စိန္တကျော်သူ ဦးဩဇာ၊ မြန်မာမင်း လွှတ်တော်သုံး ကဝိလက္ခဏာ
သတ်ပုံကျမ်းတွင် ယွန်းနှင့် ပတ်သက်၍ အောက်ပါအတိုင်း ဖွဲ့ဆို
ထားသည်ကို တွေ့ရှိရပေသည်။

“ယွန်းပြည်မိုင်းငွန်း၊ တိုရပ်ကျွန်း၊ ဝှန်းလွန်းပဒုံမြေ
ယွန်းမှာခဲဖြန်း၊ ဖြိုးအနန်း၊ ဂြိန်းလည်းမြို့မင်းနေ
ယွန်းပြည်မိုင်းထွန်း၊ မြို့လဝန်း၊ ချန်းခေါင်လည်းတထွေ”

ထို့ကြောင့် ယွန်းတို့သည် ရှေး အထက်ကျော် ကာရီကပင်
မြန်မာနိုင်ငံ နယ်နိမိတ် အတွင်း၌ လာရောက် နေထိုင်ကြသူများ
ဖြစ်သည်။

ယင်းနက်၊ ယင်းကြား အမျိုးသားတို့မှာ ရှမ်း အနွယ်တွင်
ပါဝင်သည်။ ယင်းနက်တို့က မိမိတို့မှာ တရုတ်ပြည်မှ ခေါင်းဆောင်
ငါးဦးနှင့် အတူ ဆင်းသက်လာခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုသဖြင့် ထိုင်း တရုတ်
အမျိုးအနွယ်တို့ တရုတ်ပြည်ကြီးမှ ဆင်းသက် လာချိန်က ထိုလူမျိုး
တို့လည်း တပါတည်း လိုက်ခဲ့ကြဟန် တူသည်။ သို့သော် နောက်ဆုံး
ပါမောက္ခ လုစ်၏ သုတေသန ပြုချက်အရ တိဗက် မြန်မာ အုပ်စုတွင်
ပါဝင်ကြောင်း သိရသည်။

ပလောင်တို့က မြန်မာနိုင်ငံသို့ အလျင် ရောက်နေခဲ့ရာ
ပလောင်တို့နှင့် အတူနေခဲ့ကြသည်။ ထို့နောက်မှ ရေကြည်ရာ၊ မြက်နု



ယင်းကြား အပျိုးသမီးနှင့် အပျိုးသား

ပြောင်းရွှေ့လိုသည်က တကြောင်း၊ တခြားလူမျိုးတို့ တိုးဝင်
ကြောင့် တကြောင်း ယခုနေထိုင်ရာ အောက်ပါဒေသများသို့
နွဲ့ရွှေ့လာခဲ့ကြဟန် တူသည်။

ယင်းနက်တို့ယခုနေထိုင်ရာဒေသများမှာ ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း
မြို့နယ် အတွင်းရှိ နမ့်ဟိုး၊ နောင်လုံ၊ လှိုင်ဆင်၊ နောင်သို၊
လွန်း၊ ရောင်းလွိုင်ကပ်၊ ဝမ်းဂွေ၊ လွိုင်ငံ၊ နမ့်ဟိုင်း၊ ကုန်းလမ်း၊
လှိုင်ဆောင်၊ ဝမ်းကွမ်း၊ ကွမ်းပုပ်နှင့် ဝမ်းပန်ရွာများ
ရှိသည်။

ယင်းနက်တို့မှာ တောင်ယာခုတ်သမားများဖြစ်သောကြောင့်
ဇာရီရာများသို့ ပြောင်းရွှေ့ပြီး တောင်ယာ ခုတ်ခြင်းကြောင့်
ရွှေ့မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ဟန် ရှိသည်။

ယင်းနက်နှင့် ယင်းကြားတို့မှာ အဝတ် အနက်ရောင် ဝတ်ခြင်း
ဝတ်အနီနှင့် အဖြူကျားဝတ်ခြင်းသာကွာခြားသည်။ ယင်းကြား
ယင်းနက်တို့ကဲ့သို့ တောင်ယာလုပ်ကိုင်ကြသဖြင့် ရွှေ့ပြောင်း
တောင်ယာ လုပ်ငန်းကြောင့် တနေရာမှ တနေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့
ကြသည်။

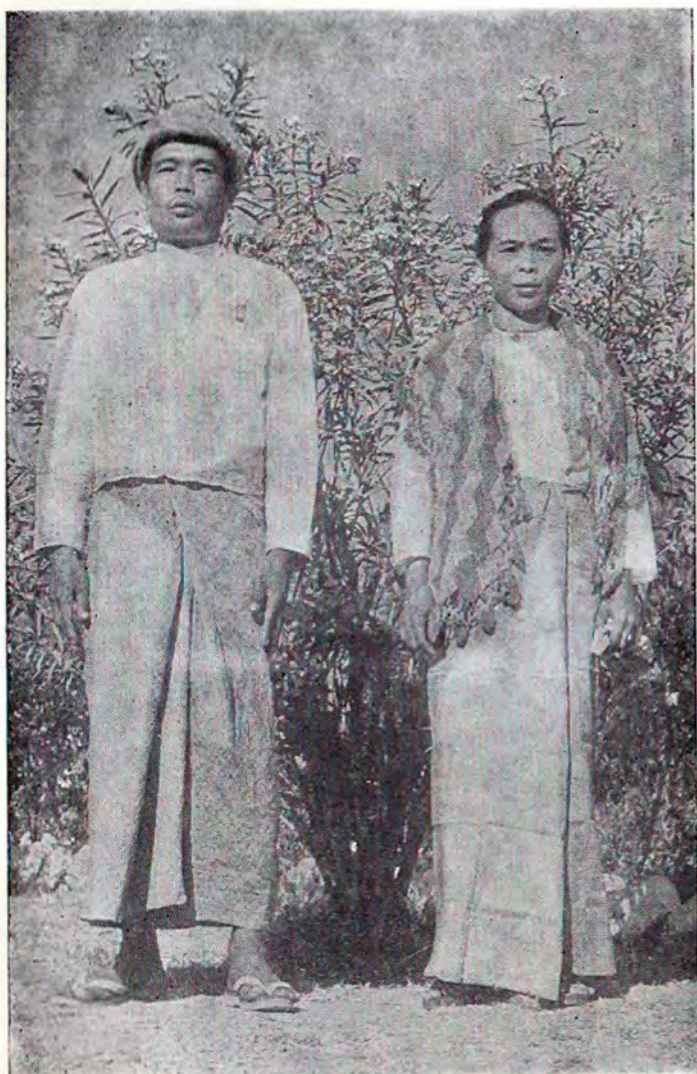
လိုဝ်(လိ)အမျိုးသားတို့မှာ ရှမ်း အမျိုးအနွယ်တွင် ပါဝင်
ယင်းတို့မှာလည်း ထိုင်း တရုတ် အမျိုးအနွယ်နှင့် အတူ
ပြည်ဖက်မှ ဆင်းသက်လာခဲ့ဟန်တူသည်။ လိုဝ်(လိ)တို့နေရင်း
မှာ ယခုတရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံအတွင်းရှိ ဆစ်ဆောင်ပနား

ဖြစ်သည်ဟု လိဝ်(လိ)တို့က ဆိုကြသည်။ အမှန်မှာ ဆစ်ဆောင်ပနား
မှာ ရှမ်းစကား ဖြစ်သည်။ လုဆစ်ပ်ဆောင်ပနားနယ် ၁၂ နယ် နှင့်
လူမျိုး ၁၂ မျိုးဟု အဓိပ္ပာယ် ရသည်။

လုဆစ်ပ်ဆောင်ပနားသည် ကျိုင်းရုံးကြီးနယ်တွင် ရှိသည်။
ကျိုင်းရုံးကြီးသည် ကျိုင်းတုံနှင့် ညီနောင်နယ်ကြီး ဖြစ်ပြီး ကျိုင်းတုံ
နယ်ရှင်တို့နှင့် ဆွေမျိုး တော်စပ်သူများ အုပ်စိုးခဲ့ကြသည်။

တောင်ရိုးအမျိုးသား တို့က မိမိတို့သည် မြေပြန့်မှ တောင်
ပေါ်သို့ တက်လာသော မြန်မာလူမျိုး အနွယ်များဟု ပြောသည်မှာ
ဖြစ်နိုင်သည်။ ယင်းတို့ ပြောသော စကားတွင် မြန်မာ ပေါရာဏနှင့်
ရှေး ဝေါဟာရများ ပါနေခြင်းက သက်သေ ခံလျက် ရှိသည်။ စာပေ
နှင့် အလေ့အထတွင်လည်း များစွာ တူကြသည့်အပြင် ပုံပြင်၊ ရာဇဝင်၊
နိပါတ်မှာလည်း မြန်မာတို့အတိုင်းပင် ဖြစ်သည်။

တောင်ရိုးတို့မှာ တိဗက် မြန်မာ အုပ်စုဝင် မြန်မာ အစုတွင်
အကျုံးဝင်သည်။ ပအိုဝ်း အမျိုးသားတို့နှင့် နေထိုင်မှု နီးစပ်သော်
လည်း မျိုးနွယ်ချင်း မတူချေ။ ပုဂံခေတ်က မြန်မာစကား အသုံး
အနှုန်းမျိုးကို ပြောကြခြင်းကြောင့် ပုဂံအနွယ် မြန်မာ အမျိုးသား
ဖြစ်သည်ဟု အချို့သုတေသီတို့က ယူဆကြသည်။ အချို့ကမူ တောင်ရိုး
တို့မှာ ထားဝယ်ဖက်မှ ထွက်ပြေးလာသော မြန်မာအချို့မှ ပေါက်ဖွား
လာကြသူများဟုဆိုကြပြန်သည်။ တဖန် တောင်ရိုးလူမျိုးမှာ ရခိုင်နှင့်
ကရင်တို့ ပေါင်းစပ်ပြီး ပေါက်ဖွားလာသော အမျိုးဆက်များဟု
ဆိုပြန်သည်။



၈၃ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး

ဆာ ဂျေအေ စကော့ကမူ ဓနု အများဆုံးနေထိုင်ရာ အရပ်
မှာ ရှေးအခါက ရှမ်းနှင့် မြန်မာတို့ ကုန်ရောင်း ကုန်ဝယ် ပြုကြရာ
ဒေသများ ဖြစ်သောကြောင့် ဓနုတို့မှာ ရှမ်းနှင့် မြန်မာတို့မှ
နွယ်၍ ဆင်းသက်လာကြသူများ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ချက် ချထား
သည်။

ဓနု အမျိုးသားများကမူ မိမိတို့မှာ မြန်မာ အနွယ်များသာ
ဖြစ်သည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် အနေကြာသောကြောင့်သာ အချို့
ကိစ္စများတွင် ရှမ်းစလေ့များ ဝင်နေကြောင်း အပြောနှင့်သော်လည်း
ကောင်း၊ အပြုအမူနှင့်သော်လည်းကောင်း ဖော်ပြကြသည်။ အချို့သော
ဓနု အမျိုးသားများကလည်း မိမိတို့သည် မြန်မာဘုရင်၏ လေးသည်
တော် အဆက်အနွယ်များဟု လည်းကောင်း၊ မြန်မာဘုရင်က ရှမ်း
ပြည်သို့ ခန့်အပ် စေလွှတ်ထားသော ရွှေခွန်မှူး၊ ငွေခွန်မှူးတို့နှင့် ရှမ်း
အမျိုးသားတို့ သွေးစပ်ပြီး ဆင်းသက်လာသော အနွယ်များ ဟူ၍
လည်းကောင်း ပြောကြသည်။

ကျောက်ဆည်အနီး မြို့ကြီးဒေါင်းမြီးဆိုသော ရွာရှိသည်။
ထိုရွာမှာရှေးယခင်က မြို့ကြီးဖြစ်ခဲ့သည်။ မြန်မာမင်းတို့ခန့်အပ်သော
မြို့စားက စိုးမိုးအုပ်ချုပ်ပြီး ပြည်နယ် ကာကွယ်ရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး
တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရသည်ဟု ဆိုသည်။ ကျောက်ဆည်ဒေသမှာ
ရှမ်းပြည် တောင်တန်းများနှင့် မြန်မာပြည် မြေပြန့်ကြားတွင် ရှိ၍
အချက်အချာကျသော နေရာဖြစ်သည်။ ထိုမြို့ကြီးဒေါင်းမြီး၏
သမိုင်းတွင် ဓနုလူမျိုးဗီဇနှင့် ရှမ်းပြည် ရောက်လာပုံအကြောင်းတို့သည်
ဆက်သွယ်နေသည်ဟု ဓနုအမျိုးသားများက ပြောကြသည်။ ✕

ပလောင်အမျိုးသားများမှာ မွန်ခမာ အုပ်စုဝင် ဖြစ်သည်။
ယင်းတို့နှင့် အနွယ် တူသူများမှာ ယမ်းလမ်၊ ယင်း၊ ဝါ၊ လ၊ လဝ များ
ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဝတို့နှင့် ပလောင်တို့အား ပေါင်း၍ ပလောင်-ဝ
လူမျိုးအနွယ်တခု ခွဲခြားထားသည်။

ပလောင်တို့မှာ တရုတ်ပြည်ဖက်မှ ပြောင်းရွှေ့ ဆင်းသက်
လာသော အမျိုးတမျိုး ဖြစ်သည်။ ယခုအထိ တရုတ်ပြည်သူ သမ္မတ
နိုင်ငံတွင်း၌ ပလောင်အချို့ ကျန်ရစ်ပြီး နေထိုင်လျက် ရှိကြသည်။
တရုတ်-မြန်မာ နယ်စပ်တွင်လည်း ပလောင်များကို တွေ့ရသည်။
ပလောင်ဟူသော ဝေါဟာရမှာ မြန်မာအခေါ် ဖြစ်သည်။ ရှေး
ပုဂံခေတ် ကလည်း မြန်မာတို့နှင့် ဆက်ဆံခဲ့ကြောင်းကို ကျောက်စာ
များအရသိရသည်။ ရှေးကျောက်စာများတွင် ပေါက်လောင် ဟု
ရေးထားသည်။ ပုဂံခေတ်တွင် ပေါက်လောင် (ပလောင်) တို့မှာ
ဧရာဝတီ မြစ်ဝှမ်းရှိ မြေပြန့်များတွင် နေထိုင်ကြကြောင်း ကျောက်စာ
များတွင် ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ယခုနေထိုင်ရာ ဒေသများမှာ ရှမ်းပြည် မြောက်ပိုင်း၊ မြစ်
ကြီးနားနယ် ဆဒုံးဒေသ၊ ဗန်းမော်နယ် ဂေါ်ရီတို့ နေရာဒေသ၊ မိုးကုတ်
ကျောက်တုံးဒေသ၊ မိုးမိတ်နယ် ရွှေလီမြစ် လက်ဝဲဖက်ကမ်း တ
လျှောက် ဖြစ်သော ကိုးထောင် ဒေသ၊ တောင်ပိုင်နယ်၊ သီပေါနယ်၊
လားရှိုးနှင့် သီပေါနယ်တောင်ပိုင်း၊ တောင်ပိုင်းရှမ်းပြည်နယ် ကလော
မြို့ အနီးအနား တဝိုက်တွင် ကွမ်းလုံနယ်ခြားခရိုင် ကိုးကန့်နယ်များ
ဖြစ်သည်။



ပလောင် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး

ပလောင်တို့မှာ တောင်ပေါ်တွင်နေလေ့ရှိပြီး အခြားလူမျိုးများနှင့် ရောနှောဆက်ဆံမှု မရှိလှချေ။ သဘာဝအလျောက်အေးချမ်းစွာ နေထိုင်လိုသူများ ဖြစ်သောကြောင့် လူစိမ်း ရောနှောလာသည့် နေရာမှ ပြောင်းရွှေ့သွားတတ်ပြီး လူအရောက်နည်းသောမြင့်မားသည့် တောင်ထိပ်ပေါ်သို့ ခဲရာခဲဆစ် သွားရောက်နေထိုင်လေ့ ရှိကြသည်။ တောင်ယာနှင့် ခြံစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကိုင်ကြသဖြင့် မြေဩဇာ ညံ့လာလျှင် တနေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားတတ်ကြသည်။ လက်ဖက်စိုက်ပျိုးရေးတွင် ကျွမ်းကျင်ကြသည်။ သဘာဝ အလျောက် ဒေသစွဲမရှိပဲ သီးခြားနေလေ့ ရှိတတ်သော စရိုက်က ယင်းတို့အား တနေရာမှ တနေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်စေသည်။

ပအိုဝ်းအမျိုးသားတို့မှာ ရှေးအခါကတည်းက မြန်မာတို့နှင့် အဆက်အသွယ် ရှိခဲ့သည်။ ပုဂံ ကျောက်စာများတွင် တောင်သူဟု ရေးသား ဖော်ပြထားသည်။ ရှမ်းနှင့် မြန်မာတို့က ယင်းတို့အား တောင်သူဟု ခေါ်၏။

ပအိုဝ်းတို့၏ သဘာဝမှာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ဘာသာရေးအရ နေခင်း ထိုင်ခင်း ကောင်းရာ နေရာများသို့ ပြောင်းရွှေ့အခြေစိုက်တတ်ကြသည်။ ခေ၊ မြေဩဇာ ခက်ခဲသောနေရာ ဖြစ်လင့်ကစား မိမိတို့ နှစ်သက်သည့် နေရာ ဖြစ်ပါက ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုး၍ မြေကြီးမှရွှေသီးလာနိုင်အောင် ကြိုးစားပမ်းစား လုပ်ကိုင်စားသောက်တတ်သူများ ဖြစ်သည်။

ယခု ယင်းတို့နေထိုင်ရာ ဒေသများမှာ မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့ဖက် နယ်စပ်ဒေသ တောင်ပိုင်း ရှမ်းပြည်၊ အလယ်ပိုင်းနှင့် အနောက်ဖက်



ပဒုတ္တိဝ် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး

နယ်စပ်ဒေသအနှံ့အပြား၊ သံလွင်မြစ် အောက်ပိုင်းပတ်ဝန်းကျင်ဒေသ
 များနှင့် တောင်ပိုင်း ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ သထုံ ကလေးဒေသတို့ဖြစ်သည်။
 ထို့ပြင် မြန်မာနိုင်ငံ အောက်ပိုင်းရှိ ကျိုက္ခမီခရိုင်၊ သထုံခရိုင်၊
 တောင်ငူခရိုင်၊ ပဲခူးခရိုင်၊ ဘားအံခရိုင်၊ ကော့ကရိတ်မြို့နယ်နှင့် ကယား
 ပြည်နယ်တွင် ပအိုဝ်းတို့ နေထိုင်ကြသည်။

ကိုးကန့်အမျိုးသား တို့၌ ကိုးကန့်ဟူသော ဝေါဟာရ၏
 အဓိပ္ပာယ်မှာ နှစ်မျိုးရသည်။ ပထမ အဓိပ္ပာယ်မှာ ကိုး = စိမ်းလန်း
 သောဒေသ၊ ကန့် = ရဲရင့်သူများ၊ ရဲရင့်သူများ နေထိုင်သော
 စိမ်းလန်းသည့်ဒေသ ဟူ၏။

ဒုတိယ အဓိပ္ပာယ်မှာ ကောက်ကန့် ဖြစ်သည်။ ကောက် =
 ကိုး (၉)၊ ကန့် = အုပ်ချုပ်သူအကြီးအကဲ သူကြီး ဖြစ်သည်။ သူကြီး
 ကိုးဦး အုပ်ချုပ်သော နယ်ကိုးနယ် ဟူ၏။ ထိုနယ်များမှာ -

(၁) တော်ညို

(၂) ရင်းဖန်

(၃) ပန်းဆုံ

(၄) ပန်းရုံ

(၅) ကန်ငယ်

(၆) ကန်ဖန်

၁။ Taw nio

၂။ Yang fang

၃။ Pang song

၄။ Pang yung

၅။ Ken ngwe

၆။ Ken fan



ကိုးကန့် အပျိုးသမီးနှင့် အပျိုးသား

- (၇) ကန်ပိုင်
- (၈) မော်ထေး
- (၉) မောင်းဟောင်

တို့ ဖြစ်သည်။

လားဟူ အမျိုးသားများ နေထိုင်ရာ ဒေသများမှာ မိုင်းတုံ၊ မိုင်းဆတ်၊ မိုင်းပူကြီး၊ မိုင်းပင်၊ မိုင်းပဲ၊ မိုင်းပေါက်၊ မိုင်းကာ၊ မိုင်းငုံး၊ မိုင်းယမ်း၊ မိုင်းလုံး၊ မိုင်းလင်း၊ မြောက်ပိုင်း သိန္နီ၊ လားရှိုး အနီး တဝိုက်၊ ကိုးကန့်နယ်နှင့် ဝနယ် အချို့ဒေသများ ဖြစ်သည်။

ကော်အမျိုးသားတို့သည် မွန်ဂိုအနွယ်များ ဖြစ်ကြ၍ ရေကြည်ရာ မြက်နုရာ အရပ်ဒေသများသို့ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်ကြရာမှ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ ရောက်ရှိလာကြသည်။

မြောင်ဦးအမျိုးသားတို့သည် မွန်ဂိုအနွယ်များ ဖြစ်ကြ၍ ရေကြည်ရာ မြက်နုရာ အရပ်များသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ကြရာမှ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ ရောက်ရှိလာကြသည်။ မိမိတို့ အချင်းချင်းကို မို် ဟု ခေါ်ခြင်းဖြင့် မွန်ဂိုးလီးယား အနွယ်များဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ကော်တို့မှာ မွန်ဂို အမျိုးအနွယ်များဟုလည်း ပြောကြသည်။

ယခု မြန်မာနိုင်ငံတွင်း၌ ယင်းတို့ နေထိုင်ရာ ဒေသများမှာ ကိုးကန့်နယ်ရှိ တာရွှေထန်၊ ကျာတိမော်၊ ရဲညိုပါး၊ ပါဝေး၊ မန့်လော့၊ ပါမာချန်း၊ ဆုံကန်၊ မာလီပါး၊ ရွတ်တင်ပါး၊ ကာမိန်းနှင့် သိန္နီ ဒေသများ ဖြစ်သည်။



လားဟူ အပျိုးသားနှင့် အပျိုးသမီး



ကော် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသား



မြောင်ဇီး အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး

လူမျိုးများ ဖြစ်ပေါ်လာပုံနှင့် ပတ်သက်သော

ရှေးရိုး အစဉ်အလာများ

ရှမ်းအမျိုးသားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကြောင်း ရှေးရိုး စဉ်လာ။ ။
ရှမ်းအမျိုးသားများက မိမိတို့သည် ကမ္ဘာဦး အစဉ်ပင် ရှိနေပြီးသော
လူမျိုးများ ဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ရှမ်း ဆိုသော စကားလုံး
သည် ပါဠိစကားမှ သက်ဆင်းလာသော ပါဠိဗျက်စကား ဖြစ်သည်ဟု
အဆိုရှိသည်။

ရှမ်းအမျိုးသားတို့ကမိမိတို့ကိုယ်ကိုမိမိတို့ထိုင်းဟုခေါ်သည်။
ထိုင်း အဓိပ္ပာယ်မှာ တောက်ပခြင်း ဖြစ်သည်။ ရှမ်းရှမ်းတောက်ပ
သည်။ မီးခိုးမီးလျှံ (ရှမ်း)စသော စကားများတွင် ရှမ်းစကားလုံးမှာ
တောက်ပခြင်း၊ ပြည့်ဝခြင်း သဘောအဓိပ္ပာယ်ကိုဆောင်သည်။

ရှမ်းပြည်ကို မိန်းတိုင်း၊ ရှမ်းလူမျိုးကို ကွန်းတိုင်း၊ ရှမ်း
စကားကို ကွမ်းတိုင်း ဟု ရှမ်းဘာသာဖြင့် ခေါ်သည်။

မြန်မာစာပေ၊ မြန်မာ သမိုင်းများတွင် ရှမ်းမျိုးအစ မိုင်း
မောက ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ရှမ်းမင်းအစ ဘိန္ဒက ဟူ၍လည်းကောင်း
ဆိုရိုးလင်္ကာများ ရှိခဲ့သည်။

မော ဟူသော စကားမှာ မင်းဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ရသည်။
ရွှေလီမြစ်ကို ရှမ်းအခေါ်ဖြင့် နမ့်မောင်းဟု ခေါ်သည်။ ရှေး အခါက
ရွှေလီမြစ်ဝှမ်း တလျှောက်တွင် ရှမ်းကိုးပြည်ထောင် တည်ထောင်
နေထိုင်ရာမှ ရှမ်းတို့ ဒေသကို ရွှေလီမြစ်ကို အစွဲပြု၍ မောကိုးပြည်
(မောင်းကိုးပြည်)ဟု ခေါ်ကြသည်။

မြန်မာသမိုင်းများတွင် မိုင်းမော ပြည်ကြီးအား အနောက် မဇ္ဈိမတိုင်းသား သကျသာကီဝင်မင်းမျိုး ဘိန္ဒကရာဇာ မင်းကြီးက စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ယင်း၏ သားစဉ်မြေးဆက်များ ပြန့်ပွား သွားပြီး ပြည်ပေါင်းကိုးပြည်ထောင်နှင့် အရံမြို့ပေါင်း ၉၉ မြို့ပါသော ကိုးပြည်ထောင်စုကြီးကို တည်ထောင်ကြသည်ဟု ပါရှိသည်။

ရှမ်းရိုးရာစကားအရဆိုသော် သကျသာကီဝင်မင်းမျိုးအနွယ် ဖြစ်သော ခွန်လူးမင်းခေါ် မင်းတပါးက မိုင်းကော ပြည်ကြီးကို စတင် တည်ထောင် အုပ်စိုးသည်ဟု ဆိုသည်။

ထိုမင်းမှ ပေါက်ဖွားသော မင်းဆက်များသည် အောက်ပါ မြို့ကြီး ကိုးမြို့နှင့် အရံမြို့များတွင် မင်းပြုခဲ့ကြသည် ဆို၏။

အမှတ် စဉ်	မော ကိုးပြည်ထောင် မြို့များ	အရံမြို့များ အရေအတွက်
၁	မိုးကောင်းမြို့	၉၉ မိုင်း (မြို့ငယ်)
၂	မိုးညှင်းမြို့	၃၇ " "
၃	သောင်သွပ်မြို့	၂၈ " "
၄	ညောင်ရွှေမြို့	၃၉ " "
၅	သိန္နီမြို့	၄၉ " "
၆	အုန်းပေါင်(သီပေါ)မြို့	၂၉ " "
၇	မိုးမိတ်မြို့	၄၉ " "
၈	မိုးနဲမြို့	၃၇ " "
၉	မိုးပဲမြို့	၃၉ " "

ယင်းနက်အမျိုးသားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကြောင်း ရှေးရိုးစဉ်လာ။ ။
ယင်းနက်တို့က မိမိတို့ အချင်းချင်း ရန်အော့ဟု ခေါ်သည်။ ရှမ်း
အမျိုးသားများက ယင်းတို့အား ယန်လန်ဟု ခေါ်သည်။ မြန်မာ
တို့က ယင်းနက်ဟု ခေါ်ပြီး ယင်းနက်တို့က မြန်မာကို မရန်ဟု ခေါ်
သည်။ ဆျမ်းဟု ခေါ်ကြသည်။

ယင်းကြား အမျိုးသားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကြောင်း ရှေးရိုးစဉ်
လာ။ ။ ယင်းကြားတို့သည် မိမိတို့ကိုယ်ကို ရဟန်ယုံဟု ခေါ်သည်။
မြန်မာကို မရန်၊ ရှမ်းကို ဆျမ်ဟု ခေါ်ကြသည်။

လီ အမျိုးသားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကြောင်း ရှေးရိုးစဉ်လာ။ ။
လီအမျိုးသားများမှာ ရှမ်း အမျိုးအနွယ်ဖြစ်သည်။ ယင်းလူမျိုး
ဆင်းသက်လာပုံနှင့်ပတ်သက်၍ ပါးစပ်ရာဇဝင် အရမှာ လီ အမျိုးသား
တို့ မြို့တော် မတိယင်္ဂရဋ္ဌခေါ် မိုင်းယောင်းမြို့ သမိုင်း ရှိသည်ဟု
ဆိုသည်။ လီတို့၏ နေရင်းဇာတိမှာ ကျိုင်းရုံးကြီးရှိ ဆစ်ဆောင်ပနား
မြို့တော်ဖြစ်၍ ရှေးဟောင်း ခံတပ်များရှိသည်ဟု ပြောကြသည်။

အင်းသားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကြောင်း ရှေးရိုးစဉ်လာ။ ။ အင်း
သားတို့ ပြောလေ့ပြောထရှိသည်မှာ အလောင်းစည်သူမင်း ဖောင်
တော်နှင့် တိုင်းခမ်း လှည့်ခဲ့ရာ အောက်ပြည် အောက်ရွာများမှ
အထက်သို့ ဆန်အတက် ထားဝယ်သူ ထားဝယ်သားများ များစွာ
လိုက်ပါ လာကြသည်။ အခြား တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများလည်း
လိုက်ပါ လာခဲ့ကြလေသည်။ လမ်းခရီးတွင် တိုင်းရင်းသားများအား
ရွာတည်ပေး၍ နေထိုင်ရန်စေသည်။ အင်းလေးသို့ ရောက်လာသော

အခါ ထားဝယ်သားများအား အင်းထဲတွင် နေထိုင်ကြရန် မင်းကြီးက အမိန့်တော်မှတ် နေရာချထားပေးတော်မူသည်။ အလောင်းစည်သူ၏ ဖောင်တော်ဆိုက်ရောက်သော နေရာကို ဖောင်တော်ဦးဘုရား တည်ခဲ့သည်။ ထိုဘုရားမှာ ယခု ကျော်ကြားနေသော ဖောင်တော်ဦးဘုရား ဖြစ်သည်။ အင်းသားတို့က မင်းကြီး၏ နန်းတော်နေရာဟု ညွှန်ပြသော နေရာတွင် ကျွန်းတိုင်ငုတ်များကို တွေ့ရသည်။ နန်းပန်မြို့နှင့် တမိုင်ကျော် အကွာ အင်းလေး ကန်ဘောင်ဘေးရှိ တောင်ကုန်းပေါ်တွင် ခွဲခြမ်းမှုေတော် ဘုရားစေတီ တဆူ ရှိသည်။ အလောင်းစည်သူက မိမိနောက် ပါလာသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများကို နေရာချထားပေးသည့် အထိမ်းအမှတ်ဘုရား ဖြစ်သည်ဟု အင်းသားတို့က ယုံကြည်ကြသည်။

အင်းသားတို့က မိမိတို့ကိုယ် မိမိတို့ ထားဝယ်အဆက်အနွယ်များ ဖြစ်သည်ဟု ယူဆထားကြသည်။ အင်းသားတို့၏ ပြောဆိုသော စကားအသုံးအနှုန်းများနှင့် အသံနေအသံထားတို့မှာ တူညီကြရာ တဦးနှင့်တဦး ပြောဆို နားလည်လွယ်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

ပုံစံအချို့ကို ပြုလျှင် တဖက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

အချို့သော သူများက ပြောကြသေးသည်မှာ အင်းသားတို့သည် ရှေးပုဂံပြည်မှ ရောက်ရှိလာသော ပုဂံပြည်သား မြန်မာများ ဖြစ်သည်။ အလောင်းစည်သူ မတိုင်မီ ရှေးပဝေဏီကတည်းက အင်းလေးကန်နှင့် ဒေသတဝိုက်တွင် အခြေစိုက် နေထိုင်လာကြသည်။ အလောင်းစည်သူမင်း ကြွရောက်လာ၍ အင်းလေးကန်သို့ ဆိုက်လာသောအခါ

အင်းသား	ထားဝယ်	မြန်မာ
ကရိုး	ရေခရိုးဟယ်	ရေချိုးတယ်
မုန်းစားရောင်	မုန်းစားဘာ	ထမင်းစားပါ
ဟမ်း	ဟမ်း	ဟင်း
ကွောင်းသွား	ကလောင်းသွား	ကျောင်းသွားတယ်
စိတ်ရွတ်တယ်	စိညဲတယ်	စိတ်ညစ်တယ်
ပျော်စေ့	ပျော်စဝေး	ပျော်ရွှင်တယ်
မွှစ်	မြစ်	မြစ်
တောင်	တူနီ	တောင်
ပန်လယ်	ပန်လယ်	ပင်လယ်
ချောင်း	ခလျောင်း	ချောင်း
လယ်ဆမား	လယ်မား	လယ်သမား
အလုပ်ဆမား	လောက်သမား	အလုပ်သမား
ဆဌေး	ဌေး	သဌေး
ဆန်းရဲသား	ဆင်းရဲသား	ဆင်းရဲသား
စစ်သား	စစ်သား	စစ်သား
ကားပြောဆယ်	ဂါးပြော	စကားပြောသည်
နားထောင်	နားထွန်	နားထောင်
ပွေး	ပလေး	ပြေးသည်
ခွေး	ခွီး	ခွေး
ကြိုက်ဆည်	ကြိုက်တယ်	ကြိုက်သည်
မုန်းဆည်	မူးတယ်	မုန်းတယ်
အလန်းရောင်	အလန်းရွှန်း	အလင်းရောင်
ခတန်	ကဒန်	ခုတင်
အန်းကျီ	အမ်းဂီ	အင်္ကျီ
ဆန်ကန်း	သန်းဂန်း	သင်္ကန်း



အင်းသား အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး

မင်းကြီးအောက် အမှုထမ်းရန် လိုက်ပါကြသည်။ ထိုအခါ မင်းကြီးနှင့် အတူ အောက်ပြည်သို့ ဖောင်နှင့် စုန်သွားကြသည်။ ယခု ထားဝယ် ဒေသသို့ အရောက်တွင် မင်းကြီး၏ ခွင့်ပြုချက်အရ အခြေစိုက် နေထိုင် လာကြရာမှ ထားဝယ်များ ဖြစ်လာကြသည်။

တောင်ရိုးအမျိုးသားတို့ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကြောင်းရှေးရိုးစဉ်လာ။ ။
တောင်ရိုးတို့သည် မိမိတို့ကိုယ်ကို တောင်ရိုးဟု ခေါ်ကြသည်။ တောင်ရိုးလူမျိုး ဗီဇနှင့်ပတ်သက်၍ တောင်ရိုးတို့က အမျိုးမျိုး ပြောကြသည်။ မိမိတို့မှာ ရှေးပဝေဏီက ထားဝယ်မှ ထွက်ပြေးလာ ၍ တောင်ပေါ်သို့ ရောက်လာသော မြန်မာအချို့မှ ပေါက်ဖွားလာ သူများဟုဆိုကြသည်။ အချို့ တောင်ရိုးများက မိမိတို့သည် ရခိုင် လူမျိုး အဆက်အနွယ်များ ဖြစ်သည်။ အလောင်းစည်သူ မင်းကြီး သည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံ ပါဝင်သော တပ်မတော်ကြီးနှင့် အတူ စစ်ချီခဲ့ရာ ရခိုင်သားများလည်း ပါခဲ့သည်။ ရှမ်းပြည်သို့ တပ်မ တော်ရောက်လာသောအခါ မင်းကြီးထံမှခွင့်တောင်း၍ ရခိုင်တပ်သား အချို့ နေရစ်ခဲ့ကြလေသည်။ ထိုတပ်သားများမှ တောင်ရိုး လူမျိုး ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ တောင်ရိုးအမျိုးသားတို့ စကားမှာ ရခိုင် နှင့် ဆင်တူပြီး ရှေးပေါရာဏနှင့် ဝေါဟာရများ ပါသည်ကို တွေ့ရသည်။

ခနုအမျိုးသားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကြောင်း ရှေးရိုးစဉ်လာ။ ။ခနု တို့သည် မိမိတို့ကိုယ်ကို ခနုဟု ခေါ်ကြသည်။ ပရက်ဆိုသော အမျိုး အနွယ်မှ ဆင်းသက်လာပြီး မွန်တို့နှင့် နီးစပ်သည်ဟု ခနုအမျိုးသား တို့က ပြောကြသည်။ ခနုတို့သည် ရှမ်းပြည်သို့ မြေပြန့်မှ တက်လာ ကြသည်ဟု ဆိုသည်။ ခနုတို့၏ ပါးစပ်ရာဇဝင်အရ အလောင်းဘုရား

စစ်ချီလာ၍ ယိုးဒယားသို့ သွားရောက်တိုက်ခိုက်သည်။ နေပြည်တော်
သို့ အပြန် ယခု ဓနုတို့နေထိုင်ရာ အရပ်တွင် ခရီးပန်းသဖြင့် တပ်စခန်း
ချနေခဲ့သည်။

တပ်မတော်တွင် ဒူးလေးတပ်လည်း ပါလာခဲ့ရာ တပ်မတော်
အပြန်တွင် ဒူးလေးတပ်ကို လိုချုံရေးအတွက် ထိုနေရာတွင်ပင် တပ်ချ
နေထိုင် စေခဲ့သည်။ ဒူးလေး၊ လင်းလေးကို ဆွဲကိုင်သူလူမျိုးကို
ဓနုဂ္ဂဟဟု ခေါ်သည်။ ထိုမှ ဓနုလူမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်ဟု ဆို
သည်။ ဓနု အမျိုးသားတို့က မိမိတို့မှာ ရှေးမြန်မာရှင်ဘုရင်များ
အောက် အမှုထမ်းခဲ့သော စစ်မှုထမ်းမျိုးဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ၊

ပလောင်အမျိုးသားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကြောင်း ရှေးရိုးစဉ်လာ။ ။
ပလောင် တို့သည် မိမိတို့ကိုယ်ကို အအန်းဟု ခေါ်သည်။ အချို့ပလောင်
များက ရုံမဲ ဟု ခေါ်သည်။

ပလောင်တို့ ပြောပြသည်မှာ ယင်းတို့မှာ ဝ နှင့် ခမူ လူမျိုး
များနှင့် အတူ ရွှေလီမြစ်ဝှမ်းဒေသတွင် စတင်ပေါက်ဖွား နေထိုင်ခဲ့ကြ
ပြီးနောက် ရေကြည်ရာ မြက်နုရာသို့ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်ခဲ့သည်ဟု
ဆိုသည်။

ပအိုဝ်းသို့မဟုတ် တောင်သူ အမျိုးသားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကြောင်း
ရှေးရိုး စဉ်လာ။ ။ ပအိုဝ်းတို့ ပြောပြချက်အရ ယင်းတို့၏ မူလဇာတိ
မှာ မြန်မာနိုင်ငံ တောင်ပိုင်း သထုံခရိုင် ဖြစ်သည်။ ပအိုဝ်းတို့၏ သက်
ကြီးစကား သက်ငယ်ကြား ရာဇဝင်အရ ပေါက္ကံပြည်ရှင် အနော်ရထာ

မင်းစောသည် ပုဂံတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာထွန်းကားစေအံ့သောငှာ ရှင်အရဟံ
၏ ညွှန်ကြားချက်အရ သုဝဏ္ဏဘမ္မိပြည့်ရှင် မန္တဟာမင်းထံသို့ ပိဋကတ်
သုံးပုံကို တောင်းရာ မရသဖြင့် အလုံးအရင်းနှင့် သုဝဏ္ဏဘမ္မိသို့ ချီလေ
သည်။ သထုံမန္တဟာမင်း ကြံကြံမခံနိုင်၍ အညံ့ခံလေသည်။ ထိုအခါ
မန္တဟာမင်းနှင့်အတူ ဆွေတော်မျိုးတော်၊ ဗုဒ္ဓဘာသာစာပေ၊ ပိဋကတ်
တော်တို့ကို ပုဂံသို့ ခေါ်ယူသွားခဲ့လေသည်။ မန္တဟာမင်း ပုဂံပြည်သို့
ပါသွားပြီးနောက် သထုံပြည်ပျက်၍ ကျန်ရစ်လေသည်။ သထုံပြည်
ပျက်လျှင် ပအိုဝ်းတို့သည် မြောက်ဖက်သို့ ရွှေ့ပြောင်း ခဲ့ရာမှ တဖြည်း
ဖြည်း ရှမ်းကုန်းပြင်မြင့်ပေါ်သို့ ရောက်လာကြသည်။ ယခုတိုင် တောင်
ပိုင်း ရှမ်းပြည်တွင် သထုံကလေးဒေသ ရှိပြီး ပအိုဝ်းမျိုးစွာ နေထိုင်ကြ
သည်။

ပအိုဝ်းတို့၏ ဒန္တာရီပုံပြင် အရဆိုလျှင် ပအိုဝ်း လူမျိုးများမှာ
နဂါးနှင့်ဝိဇ္ဇာမျိုးမ ဆင်းသက်ခဲ့ကြသည်ဟု ဆို၏။ မြတ်စွာဘုရား မပွင့်
မီက ယခု သထုံမြို့ မြသပိတ်တောင်ခြေတွင် ရဟန္တာတို့ သတင်းသုံး
လျက် ရှိကြသည်။ ထိုဒေသအနီးတွင် ရေအိုင်ရှိရာ နဂါးတို့ စံပျော်ကြ
သည်။ တနေ့တွင် နဂါးမင်း၏ သမီးတော်က တောင်ခြေရှိ ရဟန္တာ
တို့ကို ဖူးမျှော်လိုပါသည်။ လူ့ပြည်သို့ သွားခွင့်ပြုပါရန် ခမည်းတော်
နဂါးမင်းကြီးထံ ပန်ကြားလေသည်။ အစတွင် ခွင့်မပြုသော်လည်း
အတန်တန် ပူဆာသဖြင့် ခွင့်ပြုလိုက်လေသည်။ နဂါးမင်းသမီးသည်
လူယောင်ဆောင်၍ ရဟန္တာတို့အား ဖူးမျှော်ပြီး နဂါးပြည်သို့ ပြန်မည့်
ဆဲဆဲ ဝိဇ္ဇာပျိုတဦးနှင့်တွေ့မိ၍ ဝိဇ္ဇာပျိုနှင့် ချစ်ကြုံးသွယ်မိရာ ဥကြီး
နှစ်လုံးကို ရခဲ့သည်။ ထိုဥကြီး နှစ်လုံးကို ရသေ့တပါးထံသို့ အပ်နှံပြီး
နဂါးမင်းသမီးသည် နဂါးပြည်သို့ ပြန်လေသည်။ ရသေ့ကြီး ကြည့်ရှု

စောင့်ရှောက်ထားသော ဥက္ကီးနှစ်လုံးမှ လူသား ယောက်ျားလေး
တယောက်နှင့် မိန်းကလေးတယောက် ဖွားမြင်လာကြသည်။ ရသေ့
ကြီးက ကျွေးမွေးပြုစုခဲ့ရာ ကြီးပြင်းလာသောအခါ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိတွင်
အုပ်စိုးသော မင်းဆက် ဖြစ်လာလေသည်။ ယင်း မင်းဆက်တို့မှ
ပဒုဒိတ်လူမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ထိုမှတဖန် အထက်ဖော်ပြပါ
ရာဇဝင်ကြောင့် ပဒုဒိတ်တို့ ရှမ်းပြည်ရောက်သွားကြသည်ဟု ဆိုသည်။
ပဒုဒိတ်တို့သည် သထုံခရိုင်ကို သထုံကြီးဟု ခေါ်ပြီး ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း
ရှိ ဆီဆိုင်နီးနား ဒေသကို သထုံကလေးဟု ခေါ်ကြသည်။ ယင်းနေရာ
နှစ်ခုလုံးတွင် ပဒုဒိတ်များစွာ နေထိုင်လျက် ရှိသည်။

တိယန်အမျိုးသားများ ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကြောင်း ရှေးရိုးစဉ်လာ။ ။
တိယန် အမျိုးသားများသည် မိမိတို့ကိုယ်ကို မိမိတို့ ကယမ်းဟု
ခေါ်ကြသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ ကြင်နာသနားခြင်းကြီးသူ ဟု သဘော
ရ၏။

တိယန်တို့က ရှမ်းကို ပလန်း ဟုခေါ်သည်။ မြန်မာကို ဥဏ္ဍ
ဟု ခေါ်သည်။ ရှမ်းက တိယန်တို့ကို ခဲယန် ဟု ခေါ်ပြီး ပဒုဒိတ်တို့က
တိယန်တို့ကို တိယန် ဟုခေါ်ကြသည်။

တိယန်အမျိုးသားတို့ ပြောပြသည်မှာ ယင်းတို့၏ လူမျိုးဗီဇ
မှာ မြန်မာနိုင်ငံ အောက်ပိုင်း သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ သထုံပြည်က ဖြစ်သည်။
သထုံပြည်ကို အနော်ရထာ မင်းစော သိမ်းပိုက်သောအခါ ပဒုဒိတ်များ
နှင့် အတူ တောင်ပေါ်သို့ တဖြည်းဖြည်း တက်လာခဲ့ရာမှ တိယန်လူမျိုး
များ ဖြစ်လာသည်ဟု ဆိုသည်။ တိယန်အပျိုလူပျို စကားပြောခန်း၊

သီချင်းဆိုခန်းများတွင် မိမိတို့ လူမျိုးသည် သတုံဖက်မှ ရောက်လာကြသည်ဟု တည့်သွင်း ဖွဲ့ဆို တတ်ကြသည်ဟု ဆိုသည်။

ကော် အမျိုးသားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကြောင်း ရှေးရိုးစဉ်လာ။ ။
ကော်တို့က ယင်းတို့အား အီကောဟု ခေါ်သည်ကို မကြိုက်ကြ၊ ယင်းတို့ကို ကော်ဟု ခေါ်စေချင်ကြသည်။ မိမိတို့ အချင်းချင်းကို အခါဟု ခေါ်ကြသည်။

ကော်တို့ ပြောပြသည်မှာ မိမိတို့သည် ထိုင်း တရုတ် အုပ်စုမျိုးနွယ်တခု ဖြစ်သော ခယ်မြောက် မျိုးမှ ဆင်းသက်လာသည်ဟု ပြောကြသည်။

ကော်တို့၏ သက်ကြီးစကား သက်ငယ်ကြား ရာဇဝင်အရ ရှေးအခါက တရုတ်ပြည်တွင် စားဝတ် နေရေး ဆင်းရဲလွန်းသဖြင့် မြန်မာ၊ လော၊ ထိုင်း (ယိုးဒယား) ရှိ တောင်တန်းများသို့ ရေကြည်ရာ မြက်နုရာ ပြောင်းရွှေ့ လာကြသည်ဟု ဆိုသည်။

ကော် ပုံပြင်အရ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိရစ္ဆာန်များသည် တရုတ်ပြည်ရှိ တိရစ္ဆာန်များထက် ကြီးမားသည်။ မြန်မာချိုးငှက်သည် တရုတ် ကြက်ဖုန်းပါး ကြီးသည်။ မြန်မာ ငှက်ပျောရွက်သည် ကိုးလံရှည်သည်။ မြန်မာ ပူးကောင်သည် တရုတ်ဝက်လောက် ရှိသည်ဟု ပြောစမှတ် ပြုခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် စပါး ဆန်ရေ ပေါများ၍ မြေဩဇာ ကောင်းကြောင်းကို တင်စားပြောဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

မြောင်ဇီးအမျိုးသားတို့ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကြောင်းရှေးရိုးစဉ်လာ။ ။
မြောင်ဇီးတို့က မိမိတို့ကိုယ်ကို မုံ ဟု ခေါ်ကြသည်။ မြောင်ဇီးအမည်
မှာ တရုတ်က ထိုအမျိုးသားတို့အား နှိမ့်ချခေါ်ခြင်းဖြစ်၍ မကြိုက်
ကြချေ။

ယင်းတို့ ပြောပြချက်အရ မြောင်ဇီးတို့မှာ တရုတ်ပြည်ကြီး
အတွင်းရှိ ကွေကျင်းနယ်မှ ပြောင်းရွှေ့လာခဲ့ကြသည်။ မြောင်ဇီးတို့
အမျိုးအနွယ်မှာ မွန်ဂိုးလီးယား ဒေသမှ လာကြသူများ ဖြစ်သည်။
တရုတ်ပြည် ယူနန်နယ်ရှိ ပန်းသေးစော်ဘွားတို့က စစ်နိုင်သောကြောင့်
မြန်မာနိုင်ငံဖက်သို့ အိမ်ထောင်စုကြီးပေါင်း ၃၀၀ ကျော်တို့ ထွက်ပြေး
လာခဲ့ကြသည်။ ယင်း မြောင်ဇီးများကို အုပ်ချုပ် ခေါင်းဆောင်
လာသူများမှာ -

- (၁) ရုပ်စုဝေါ (မြောင်ဇီး စော်ဘွားကြီး)
- (၂) ရုပ်လုပ်ရန် (မြောင်ဇီး တိုက်သူကြီး)
- (၃) ရုပ်ကျန်းဝူး (မြောင်ဇီး စစ်ဗိုလ်ချုပ်)
- (၄) ရုန်ပလ (မြောင်ဇီး စစ်ဗိုလ်ကြီး)

တို့ ဖြစ်သည်။

မြောင်ဇီးတို့သည် ကိုးကန့်နယ်သို့ ရောက်သောအခါ တာရွှေ
နှင့် ကြွယ်ပါးဒေသတွင် အခြေစိုက်နေရာမှ ကိုးကန့်အမျိုးသားများ
များလာသောကြောင့် တဖန် ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ရာ ယခုအခါ မိုးခိုက်နှင့်
ကာမိန်းဖက်တွင် များစွာ တွေ့ရသည်။

ကိုးကန့်အမျိုးသားတို့ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကြောင်း ရှေးရိုးစဉ်လာ။ ။
ကိုးကန့် အမျိုးသားတို့က မိမိတို့ကိုယ်ကို မလိပါးဟု ခေါ်ကြသည်။
ကိုးကန့်တို့သည် ရှေးနှစ်ပေါင်း များစွာကပင် ကိုးကန့်သို့ ရောက်ရှိနေ
ထိုင် လာကြသည်။ တရုတ်ပြည်ရှိ ယူနန်မှ ရေကြည်ရာ မြက်နုရာသို့
ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်လာခဲ့သည်။ ကိုးကန့်၏ မူရင်းစကားမှာ ကောက်
ကန့် ဖြစ်သည်။ ကောက် (ကယူး) မှာ ကိုးဖြစ်ပြီး ကန့်မှာ နယ်ဟု
အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ သူကြီးကိုးဦး အုပ်ချုပ်သောနယ်ဖြစ်သည်။ ကိုးကန့်
အမျိုးသားတို့မှာ ယူနန်နယ်မှ ဆင်းသက်လာခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုသည်။

လားဟူ အမျိုးသားတို့ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကြောင်း ရှေးရိုးစဉ်လာ။ ။
လားဟူတို့သည် မိမိတို့ကိုယ်ကို လားဟူ ဟု ခေါ်ကြသည်။ သက်ကြီး
စကား သက်ငယ်ကြားအရ တရုတ်ပြည်ဗက်မှ ဆင်းသက်လာကြသော
မောင်းဂွတ်လူမျိုးအနွယ်များဖြစ်သည်ဟုလားဟူတို့ကပြောကြသည်။

လားဟူတို့၏ ရှေးရိုးရာ ရာဇဝင်အရ ကမ္ဘာ ဦးက ဘုရား
သခင်သည် ဗူးစေ့တစေ့ စိုက်ခဲ့လေသည်။ ထိုဗူးစေ့မှ ဗူးပင် ပေါက်လာ
ရာ အရှည် ငါးလံ၊ အနံ့ သုံးလံရှိသော ဗူးသီးကြီး သီးလာလေသည်။
ဗူးသီးထဲတွင် ယောက်ျားတဦးနှင့် မိန်းမတဦး သန္ဓေ မှီးလာသည်။
ကြွက်တကောင်နှင့် စာကလေး တကောင်ကို ဘုရားက ခေါ်သွားပြီး
ဗူးသီးကို အဖောက်ခိုင်းသည်။ စာကလေးနှုတ်သီးနှင့် ကြွက်သွားတို့မှာ
ဗူးသီးကို ဖောက်ရသဖြင့် တိုသွားရသည်။

ဗူးသီးတွင်းမှ သန္ဓေရင့် ယောက်ျားလေးနှင့် မိန်းကလေးတို့
ထွက်လာသည်။ သူတို့သည် ဗူးသီးအတွင်း နေစဉ်က မှောင်အတိ ဖုံးနေ

သောကြောင့် ကျား၊ မ လိင်ကွဲပြားမှုကို မသိကြ။ ဗူးသီးအတွင်းက ထွက်လာမှ သိကြသော် ရှက်နေကြသည်။ ထို့ကြောင့် အတူမအိပ်ပဲ နေခဲ့ရာ ဘုရားက အိပ်ခိုင်းမှ အိပ်ကြသဖြင့် အကြင်လင်မယား အဖြစ် ရောက်ကြလေသည်။ ယင်းနှစ်ယောက်မှ ပေါက်ဖွားလာသော အဆက်အနွယ်များမှာ လားဟူ ဖြစ်လာလေသည်။

ကြွက်နှင့် စာကလေးတို့သည် ဗူးသီးကို ဖောက်ပေးသော ကျေးဇူးရှိသဖြင့် လားဟူတို့ လုပ်ကိုင်စိုက်ပျိုးထားသော ကောက်ပဲ သီးနှံများကို အခန့်သား ဆွဲယူ စားသောက်ကြသည်။ လားဟူတို့က ယင်းတို့ကို ကျေးဇူးရှင်များဖြစ်၍ ခြောက်လှန့် မောင်းထုတ်ခြင်း မပြုကြ။

လားဟူတို့သည် ရှေးရိုးထုံးစံများအရ နေ့ခင်းတွင် လက်ထပ် မင်္ဂလာပွဲများ ပြုလုပ်သည် မရှိ။ ည ၁၀ နာရီ၊ ၁၁ နာရီမှသာ ပြုလုပ် လေ့ရှိသည်။

ကုန်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်း အမျိုးမျိုး

စတုရန်း မိုင်ပေါင်း ၆၁,၀၉၀ အကျယ်အဝန်း ရှိသော ရှမ်းပြည်နယ်တွင် စိုက်ပျိုးရေးသည် အဓိက ကုန်ထုတ်လုပ်မှု လုပ်ငန်းကြီး ဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးအားလုံးတို့၏ အဓိက အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုမှာ စိုက်ပျိုးရေး ဖြစ်သည်။ အဓိက စိုက်သော ကောက်ပဲ သီးနှံမှာ ဆန် စပါး ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဆီထွက် သီးနှံများ၊ ပဲအမျိုးမျိုး၊ လက်ဖက်၊ အာလူး၊ ဟင်းသီး ဟင်းရွက်၊ ဆေးပင်၊ ဘိန်းပင်နှင့် သီးနှံပင် အမျိုးမျိုးများကိုလည်း စိုက်ကြသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်သည် ရာသီဥတု ကောင်းခြင်း၊ မိုးရေချိန်မျှတခြင်းနှင့် သဘာဝ မြေဩဇာများ မြောက်မြားစွာရှိနေခြင်းတို့ကြောင့် စိုက်ပျိုးရေး ဖွံ့ဖြိုးခဲ့ပြီး အနာဂတ်အဖို့ စိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းအတွက်

အလားအလာ ကောင်းလျက် ရှိသည်။ အောက်ပါ စာရင်းဇယား ကွက်ကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် ရှမ်းပြည်နယ်၏ စိုက်ပျိုးရေး ကုန်ထုတ်မှု လုပ်ငန်း၏ စွမ်းအားကို ခန့်မှန်းနိုင်သည်။

စိုက်ပျိုးကေ ဇယား^၁

အမှတ်စဉ်	အမျိုးအမည်	အရေအတွက်
၁	စပါးစိုက်ကေပေါင်း	၈၁၉,၁၄၁
၂	ဆီထွက်သီးနှံစိုက်ကေပေါင်း	၁၀၁,၃၁၂
၃	လျှံနှင့်အခြားသီးနှံစိုက်ကေပေါင်း	၇၈,၆၈၉
၄	ပဲအမျိုးမျိုးစိုက်ကေပေါင်း	၄၂,၆၆၇
၅	လျှော်ထွက်သီးနှံစိုက်ကေပေါင်း	၁,၉၂၁
၆	လက်ဖက်၊အာလူးစသောသီးနှံများနှင့် ခြံ စိုက်ကေပေါင်း	၃၄၁,၉၆၈

စိုက်ပျိုးရေးမှ ထွက်ကုန်ပစ္စည်း ဇယား^၂

အမှတ်စဉ်	အမျိုးအမည်	အရေအတွက်
၁	စပါးထွက်တန်ချိန်ပေါင်း	၃၃၆,၆၀၁
၂	ဆီထွက်သီးနှံတန်ချိန်ပေါင်း	၁၇,၆၇၀
၃	အခြားနှံစားပင်တန်ချိန်ပေါင်း	၂၂,၉၈၂
၄	ပဲအမျိုးမျိုးထွက်တန်ချိန်ပေါင်း	၆,၉၆၁
၅	ချည်မျှင်ထွက်တန်ချိန်ပေါင်း	၂၃၃

- ၁။ ၁၉၆၅ ခုနှစ် ၁၈ ကြိမ်မြောက် ပြည်ထောင်စုနေ့ အထူးထုတ် လုပ်သားပြည်သူ့နေ့စဉ် သတင်းစာ အချုပ်ပို (င) မှ ကောက်နုတ် ဖော်ပြပါသည်။
- ၂။ ၁၉၆၅ ခုနှစ် ၁၈ ကြိမ်မြောက်ပြည်ထောင်စုနေ့ အထူးထုတ် လုပ်သားပြည်သူ့နေ့စဉ် သတင်းစာ အချုပ်ပို(င)မှ ကောက်နုတ် ဖော်ပြပါသည်။

ရှမ်းအမျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေး။ ။ရှမ်း အမျိုးသားတို့၏ စီးပွား
ရေး လုပ်ငန်းတွင် စိုက်ပျိုးရေးသည် ထိပ်တန်းမှ ပါဝင်သည်။ စိုက်ပျိုး
ရေးတွင် -

- (၁) လယ်ယာ စိုက်ပျိုးရေး၊
- (၂) တောင်ယာ စိုက်ပျိုးရေး၊
- (၃) ခြံစိုက်ပျိုးရေး

ဟူ၍ ယေဘုယျအားဖြင့် သုံးမျိုး ခွဲထား နိုင်သည်။ လယ်ယာ စိုက်
ပျိုးရေးမှာ မြေပြန့်မှာကဲ့သို့ မြစ်ကမ်းနားတဝိုက် သို့မဟုတ် နန်းမြေရှိ
ပြီး ရေတင်နိုင်သော ဒေသများတွင် အစိုစိုက်ပျိုးခြင်း ဖြစ်သည်။
မိုးရေ မတင်သော တောင်စောင်း၊ တောင်ကမ်းပါးများတွင် လှေကား
ထစ်များပြုလုပ်ပြီး ရေများကို မြောင်းများ၊ ဝါးတံလျှောက်များနှင့်
အဆင့်ဆင့်သွင်းပြီး အစို စိုက်ပျိုးကြသည်။ အစိုစိုက်ပျိုးရေးတွင် လယ်
များကို အသုံးပြုသည်။ တောင်ပေါ်စပါးကို အများဆုံး စိုက်ကြသည်။
အများစိုက်ပျိုးလေ့ရှိသော စပါးအမျိုးအမည်များမှာ ရှမ်းအခေါ်ဖြင့်
အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

- (က) ဆန်အမျိုးအစားမှာ -
 - (၁) ခေါင်မိုင်လွေ၊
 - (၂) ခေါင်နွန်၊
 - (၃) ခေါဆန်းဟောင်၊

(၄) ခေါပါလင်မာခွန်၊

(၅) ခေါင်လိုင်

ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

(ခ) ကောက်ညှင်း အမျိုးအစားမှာ -

(၁) ခေါင်ဆိုင်၊

(၂) ခေါင်ကျိန်၊

(၃) ခေါင်ဟောက်

ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

အစိုစိုက် (ရေတွင်စိုက်) လယ်များကို ရှမ်းပြည်နယ် တခွင်ရှိ မြေပြန့်၊ မြစ်ဝှမ်း၊ ချိုင့်ဝှမ်းများတွင် တွေ့ရသည်။ အင်းလေးဒေသ တဝိုက်၊ ညောင်ရွှေဒေသ တဝိုက်၊ ဟဲဟိုး၊ အောင်ပန်း၊ ရှမ်းပြည် မြေ လတ်ပိုင်း၊ မြောက်ပိုင်း ရှမ်းပြည်၊ သီပေါနယ် တဝိုက်၊ ကိုးကန့်နယ် ဆင့်ကိုင်ဒေသ တဝိုက်၊ အရှေ့ပိုင်း ရှမ်းပြည်နယ် ကျိုင်းတုံဒေသ တဝိုက်၊ တာချီလိတ်နယ် မိုင်းဖုံးဒေသ၊ တရိကံနယ်မြေ [မြန်မာ၊ ထိုင်း (ယိုးဒယား)နှင့် လော သုံးနိုင်ငံတို့၏ နယ်နိမိတ်ဆုံရာ ဒေသ] များ၊ သံလွင်မြစ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် စီးဆင်းလျက်ရှိသော အခြား မြစ်ဝှမ်း ဒေသများတွင် အစိုစိုက်ပျိုးရေး လယ်များကို တွေ့ရသည်။

ဂုံနှင့်ယွန်း အမျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေး။ ။ မြို့များ၌ နေကြသော ဂုံအမျိုးသားတို့မှာ အများအားဖြင့် ပညာတတ်များ၊ ကုန်သည်၊ ဈေးသည်များ ဖြစ်ကြသည်။ တောရပ်တွင် နေထိုင်သူများမှာ

လယ်ယာ လုပ်၍ စပါးစိုက်ပျိုးကြသည်။ စပါး စိုက်ရာတွင် လယ်စိုက်
ပျိုးရေးနှင့် ယာစိုက်ပျိုးရေး နှစ်မျိုး ရှိသည်။ ကြက်သွန်၊ ပဲပုပ်၊
ငရုတ်၊ စတော်ပဲ စသော အခြား ကောက်ပဲသီးနှံများကိုလည်း တောင်
ယာများတွင် စိုက်ပျိုးကြသည်။ ခြံစိုက်ပျိုးရေးတွင် လိမ္မော်၊ နာနတ်
နှင့် ဝက်မြေစာဥများကို စိုက်ကြသည်။ စိုက်ပျိုးနည်းနှင့် စိုက်ပျိုးချိန်
မှာ ရှမ်းအမျိုးသားတို့ အတိုင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထွန်ယက်ရာတွင် ကျွဲကို
အသုံးပြုပြီး ကုန်ပစ္စည်း သယ်ဆောင်ရာတွင် နွားကို အသုံးပြုကြသည်။
လယ်ယာအလုပ်လုပ်ရာတွင် ကိုယ်တိုင်လုပ်ကိုင်ပြီး လူငှားနှင့်လုပ်ကိုင်မှု
မရှိပေ။

ယင်းနက်နှင့် ယင်းကြား အမျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေး။ ။ယင်းနက်
တို့သည် တောင်ယာ လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ဝါဂွမ်း၊ နှမ်း၊ မြေပဲ၊ ပဲအမျိုး
မျိုးနှင့် ပဲပုပ်များကို စိုက်သည်။ ခြံစိုက်ပျိုးရေးတွင် သီးနှံပင်များကို
စိုက်သည်။ နှမ်းနှင့် စပါးကို နေရာအလဲအလှယ်နှင့် စိုက်သည်။ နှမ်း
စိုက်ခဲ့သော နေရာကို စပါးစိုက်ပြီး စပါးစိုက်ခဲ့သော နေရာကို နှမ်းစိုက်
သည်။

စိုက်ပျိုးရာတွင် ကျွဲတကောင်ဆွဲသော ထယ်ဖြင့် ထွန်ယက်
ကြသည်။ စိုက်ပျိုးရေးတွင် အငှား အလုပ်သမားမရှိပဲ အချင်းချင်း
ကူညီသော လက်စားလိုက်သည့် စနစ်ကို အသုံးပြုကြသည်။

အင်းသား အမျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေး။ ။ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ လူမျိုး
များအနက် စီးပွားရေး လုပ်အမြင်ဆုံး လူမျိုးမှာ အင်းသားတို့ ဖြစ်
သည်။ ဥာဏ်၊ ငိုရိယနှင့်ဇွဲ ရှိသည့်အပြင် ကြံရည်ဖန်ရည်ရှိသူများဖြစ်

ကြသည်။ မြေကြီးမှ ရွှေသီးအောင် ဖန်တီးနိုင်သူများသာ မကသေး
ရေပြင်မှ မြေအသွင်သို့လည်း ပြောင်းလဲနိုင်သူများ ဖြစ်ကြသည်။

အင်းသားတို့၏ စီးပွားရေးကို အပိုင်းအမျိုးမျိုး ခွဲခြားနိုင်
သည်။

စိုက်ပျိုးရေး အပိုင်းတွင် -

(၁) လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး၊

(၂) ကျွန်းကိုင်စိုက်ပျိုးရေး၊

(၃) ရေခြံစိုက်ပျိုးရေး

ဟူ၍ သုံးမျိုး ခွဲခြားထားနိုင်သည်။

အနံ ခုနစ်မိုင်၊ အလျား ၁၂ မိုင်ရှိသော အင်းလေးကန်ကြီး
သည် အင်းသားများအဖို့ မှီခိုအားထားစရာကြီး ဖြစ်သည်။ စိမ့်၊ စမ်း၊
ချောင်း၊ မြစ် များစွာတို့က ပတ်ဝန်းကျင် တော၊ တောင် များမှ
ဖြတ်ကျော်လာခဲ့ပြီး အင်းလေးကန်တွင်းသို့ စီးဝင်ကြသည်။ စီးဝင်
ရင်း မြေဩဇာများ၊ အမှိုက်များ၊ ဒိုက်များကိုပါ သယ်ယူ လာရာ
အင်းလေးကန်ထဲတွင် အင်းသားများအတွက် နေစရာ၊ မှီတွယ်စရာ
မြေများ၊ မြေဩဇာများအဖြစ် ရောက်လာရသည်။

အင်းလေးကန် ပတ်လည်တွင် ရေဝင်ညွန့်နုန်း မြေကွက်များ
ရှိရာ ထိုမြေကွက်များတွင် လယ်စိုက်ကြသည်။ တနံ့ခူး၊ ကဆုန်လများ
တွင် ထွန်ယက်ကြပြီး နယုန်၊ ဝါဆိုလများတွင် စိုက်ပျိုးကြသည်။

တန်ဆောင်မုန်း လတွင် ကောက်သိမ်းကြသည်။ အင်းသားတို့ စိုက်
သော စပါးထဲမှ အကောင်းဆုံးမှာ လင်ပန်းရွှေနှင့် ကောက်လျှင် ဖြစ်
သည်။ လယ်ထွန်စိုက်သော စပါးမှာ အစိုစိုက်ဖြစ်သည်။ စိုက်ပုံ စိုက်
နည်းမှာ အထက်တွင် ဖော်ပြသကဲ့သို့ ရှမ်းအမျိုးသားတို့ စိုက်နည်း
အတိုင်း ဖြစ်သည်။ စိုက်ပျိုးရေးတွင် ကျွဲကို အသုံးပြုကြသည်။

အင်းလေးထဲတွင် ပြုလုပ်သော စိုက်ပျိုးရေးတွင် -

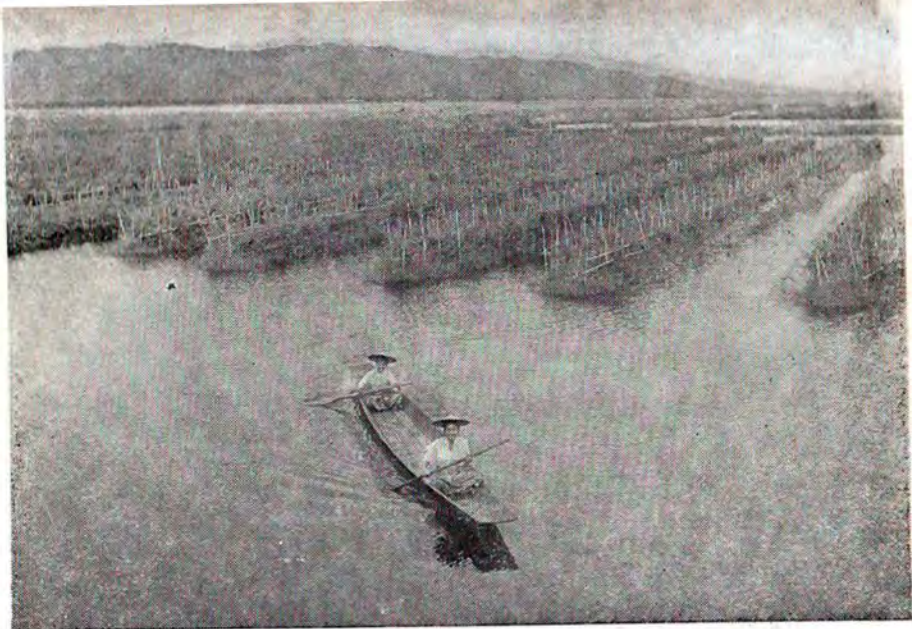
(၁) ကျွန်းမျောစိုက်ပျိုးရေးနှင့်

(၂) မြေဖို့စိုက်ပျိုးရေး

တို့ ဖြစ်သည်။

ကျွန်းမျော စိုက်ပျိုးနည်းမှာ အင်းလေးကန်ထဲတွင် စုန်ဆန်
မျောနေသည့် ရေပေါ် ပေါ်နေသော ရေပေါ်ကျွန်းခေါ် မြေခဲများကို
စုပေါင်းယူပြီး ဝါးစည်းများဖြင့် ရေတွင် မျောပါမသွားစေရန် တုပ်
နှောင်ထားသည်။ ထို့နောက် ယင်းကျွန်းမျောပေါ်တွင် ရာသီအလိုက်
အသီးအနှံပင်များကို စိုက်ကြသည်။ ခရမ်းသီး၊ ပဲသီး၊ ဂေါ်ဖီထုပ်၊
ဂေါ်ဖီပွင့်၊ မေမြို့ပန်းနှင့် အခြား ဟင်းသီးဟင်းရွက်များကို စိုက်ကြ
သည်။ စင်ခံစိုက်ရသော ခဝဲ၊ ဗူး၊ ဖရုံနှင့် သခွားများလည်း စိုက်ကြ
သည်။ ကျွန်းမျောစိုက်ပျိုးရေးကို ရေခြံလုပ်ငန်းဟု ခေါ်၏။

မြေဖို့စိုက်ပျိုးရေးမှာ ကျွန်းမျောများကို တခုပေါ် တခု
ထပ်ဆင့် ဖိချရာ ရေအောက်မြေသို့ ရောက်သည်အထိ ဆင့်ပေး
သည်။ ယင်းနောက် မြေများ အပေါ်မှ ထပ်ဆင့်ဖို့ပေးသည်။ သံဒင်



စာင်းလေးကန်အတွင်းမှ ကျွန်းမျောစိုက်ပျိုးခင်းများ

များနှင့် ဘောင်ဖိုခြင်း၊ ကျွန်းမျော ပတ်ဝန်းကျင်တွင် စူးများ၊ ဝါးများ နှင့် ထိုးရိုက်ကာထားခြင်းဖြင့် ကျွန်းမျောများ မမျောနိုင်တော့ပဲ လူပြုလုပ်သောကုန်း ဖြစ်လာလေသည်။ ဤတွင် ကျွန်းမျောမှ ကျွန်းမြဲ များ ဖြစ်လာရန် မြေဆွခြင်း ပြုလုပ်သည်။ ရေမှော်ပင်များ၊ နွားချေး များဖြင့် မြေဩဇာကောင်းရန် ပြုပြင်ပေးရသည်။ ရေထဲတွင် လုပ်ကိုင် ရသော အလုပ်ဖြစ်ပြီး ဖွိုမြေများ၊ ဒိုက်များသာ ဖြစ်သောကြောင့် ထွန်စက်များ မသုံးနိုင်ချေ။ လူအားနှင့် ပေါက်တူး၊ ပေါက်ပြား၊ ကျွဲ၊ နွား၊ လှေများနှင့် လုပ်ကိုင်ရသည်။ ဤနည်းမှာ ရိုးရာနည်း ဖြစ်သည်။ မြေဖွိုကျွန်းတွင် နှစ်ရှည်ပင်များသာမက ရာသီပင်များပါ စိုက်ကြသည်။

တောင်ရိုးအမျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေး။ ။ တောင်ရိုးတို့၏စီးပွားရေး

မှာ စိုက်ပျိုးရေးတွင် အခြေခံသည်။ ရှေး အစဉ်အလာမှ စ၍ အမှုထမ်း လုပ်ငန်းကို ယနေ့တိုင် လုပ်ကိုင်သူများ အလွန် နည်းပါးသည်။ မွေးမြူ ရေးကို လုံးဝမလုပ်ကိုင်ကြပေ။

• ဓနအမျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေး။ ။ ဓနအမျိုးသားတို့၏စီးပွားရေးမှာ အခြားလူမျိုးများကဲ့သို့ စိုက်ပျိုးရေးတွင် အခြေခံသော စီးပွားရေးပင် ဖြစ်သည်။ ဓနတို့ လုပ်ကိုင်သော လယ်မျိုးမှာ မိုးကောင်းလယ်နှင့် မိုး ရေကျလယ်များ ဖြစ်သည်။ စပါး စိုက်ကြသည်။

ခြံစိုက်ပျိုးရေးတွင် သနပ်ဖက်၊ နာနတ်နှင့် ကောက်ပဲသီးနှံ အမျိုးမျိုးကို စိုက်ပျိုးကြသည်။

ပလောင်အမျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေး။ ။ ပလောင်တို့၏ စီးပွားရေး တွင် -

(၁) စိုက်ပျိုးရေးနှင့်

(၂) မွေးမြူရေး

ဟု နှစ်ပိုင်း ရှိသည်။

စိုက်ပျိုးရေးတွင် -

(က) တောင်ယာ စိုက်ပျိုးရေးနှင့်

(ခ) ခြံစိုက်ပျိုးရေး

ဟူ၍ နှစ်မျိုး ခွဲနိုင်သည်။ တောင်ယာ စိုက်ပျိုးရေးကို အခြားတိုင်းရင်း သားများနည်းတူ စိုက်ပျိုးကြသည်။ တောင်ယာများတွင် စပါး၊



ပဒ္မဝိဇ္ဇာပျိုးသားတို့၏ ခြံလုပ်ငန်း

ပြောင်းဖူး၊ ဖရုံ၊ ခရမ်းသီး၊ သခွားသီး၊ မျောက်ဥများကိုစိုက်ကြသည်။
စပါးကို စူးထိုးစိုက်ကြသည်။

ပဒ္မဝိဇ္ဇာပျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေး။ ။ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ အမျိုးသား
များအနက် စီးပွားရေး၌ တွင်ကျယ်၍ ဖွံ့ဖြိုးသော သူများတွင် ပဒ္မဝိဇ္ဇာ
အမျိုးသားများလည်း ပါဝင်သည်။ ပဒ္မဝိဇ္ဇာအမျိုးသားတို့၏စီးပွားရေး
မှာ -

- (၁) စိုက်ပျိုးရေး၊
 - (၂) မွေးမြူရေးနှင့်
 - (၃) အိမ်တွင်း လက်မှုပညာများ
- ဖြစ်သည်။

တိယန်အမျိုးသားတို့၏စီးပွားရေး။ ။တိယန်တို့သည်လည်း အခြား
တောင်ပေါ်နေ အမျိုးသားများကဲ့သို့ ယင်းတို့၏ အဓိကစီးပွားရေးမှာ
စိုက်ပျိုးရေး ဖြစ်သည်။ တောင်ယာ စိုက်ပျိုးရေးတွင် စပါး၊ ပြောင်း၊
နွင်း၊ ပဲ၊ ပဲပုပ်၊ ပိန်းဥ၊ ပဲတောင့်ရှည်နှင့် မုန်ညင်းတို့ကို စိုက်ပျိုးကြ
သည်။

ကိုးကန့်အမျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေး။ ။ကိုးကန့် အမျိုးသားတို့၏
စီးပွားရေးမှာ -

- (၁) စိုက်ပျိုးရေး၊
- (၂) မွေးမြူရေးနှင့်
- (၃) ရောင်းဝယ်ရေး

ဟု သုံးမျိုးခွဲနိုင်သည်။

စိုက်ပျိုးရေးတွင် -

- (၁) လယ်စိုက်ပျိုးရေး၊
- (၂) တောင်ယာ စိုက်ပျိုးရေးနှင့်
- (၃) ခြံစိုက်ပျိုးရေး

ဟု ခွဲခြားနိုင်သည်။

လားဟူ အမျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေး။ ။လားဟူတို့သည် လယ်စိုက်
ပျိုးရေးနှင့် တောင်ယာ စိုက်ပျိုးရေးများကို လုပ်ကိုင်ကြသည်။ လယ်

ယာများတွင် ကဲ့များနှင့် ထွန်ယက်သည်။ မေလမှ စ၍ စိုက်ပျိုးကြသည်။ သီးထပ် သီးညှပ်များ မရှိ။ တသီးစားသာ စိုက်ကြသည်။ တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေးတွင် ပေါက်တူး၊ ပေါက်ပြားများနှင့် လှူလုပ်အား စိုက်ထုတ်၍ စိုက်ပျိုးကြသည်။

စိုက်ပျိုးသော သီးနှံများမှာ တောင်ပေါ် စပါး၊ ငရုတ်၊ ဂျင်း၊ ပိန်းဥ၊ မျောက်ဥ၊ ပဲအမျိုးမျိုး၊ ဖရုံ၊ ပြောင်းဖူး၊ နှမ်း၊ ဆေးရွက်၊ ဝါဂွမ်းနှင့် ဟင်းသီး ဟင်းရွက်များ ဖြစ်သည်။

ကော်အမျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေး။ ။ကော်အမျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေးတွင် စိုက်ပျိုးရေးသည် အဓိက ဖြစ်၏။ တောင်ယာ စိုက်ပျိုးရေးသာ လုပ်သဖြင့် တောင်ယာစပါး၊ ဝါ၊ ပြောင်း၊ နှမ်း၊ ငရုတ်၊ မြေပဲ၊ ပဲ၊ ဟင်းသီး ဟင်းရွက် အာလူးနှင့် ဆေးရွက်များကို စိုက်သည်။

မြောင်ဇီးအမျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေး။ ။တောင်ယာလုပ်ငန်းသည် မြောင်ဇီးတို့၏ စီးပွားရေးတွင် အဓိက ဖြစ်သည်။ စိုက်ပျိုးရေး အပြင် မွေးမြူရေးနှင့် အငှားလိုက် အလုပ်သမားများအဖြစ် လိုက်ခြင်းမှာလည်း မြောင်ဇီးတို့၏ အခြားငွေဝင်လမ်းတခု ဖြစ်သည်။

ဝ အမျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေး။ ။ဝအမျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေးမှာလည်း အခြားတောင်ပေါ်သားတို့ကဲ့သို့ စိုက်ပျိုးရေးတွင် အခြေတည်သည်။ တောင်ယာနှင့် လယ်ယာ စိုက်ပျိုးရေးကို ပြုလုပ်ကြသည်။ လယ်စိုက်ပျိုးရေးတွင် လှေကားထစ်၊ ရေသွင်း အစိုစိုက်များဖြစ်၍ စပါးကို စိုက်ကြသည်။ တောင်ယာ စိုက်ပျိုးရေးတွင် ပြောင်း၊ တောင်ယာ စပါးတို့ကို စိုက်ပျိုးကြသည်။

လယ်ယာ စိုက်ပျိုးရေး

လယ်များကို များသောအားဖြင့် ကျွဲဖြင့် ထွန်ယက် ကြသည်။ ထွန်သွား တခုတပ် ကရိယာနှင့် ကျွဲ တကောင်ကို တပ်ဆင်ပြီး ထွန်ကြသည်။ ပထမ ထယ်ထိုးသည်။ ထယ်ထိုးသည့်အခါတွင် နှစ်မျိုး နှစ်စား ရှိသည်။ ပထမ အမျိုးအစားမှာ ထယ်ကြမ်းထိုးခြင်းဖြစ်ပြီး ဒုတိယ အမျိုးအစားမှာ ထယ်ချောနှင့် လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထယ်ထိုးပြီးမှ ထွန်ရေး စ၍ငင်သည်။

လယ် စတင်လုပ်သည့်လမှာ မိုးဦးကျ ကဆုန်လဖြစ်သည်။ လုပ်ကိုင်မှုမှာ စုပေါင်းလုပ်ကိုင်မှု ဖြစ်သည်။ လယ် ရေသွင်းယူရမည့် မြစ်များ၊ ချောင်းများတွင် ရေကို အတူတကွ ယူသုံးမည့် တောင်သူ လယ်သမားအားလုံးတို့ စုပေါင်းပြီး သစ်သားတိုင်များ၊ ဝါးများဖြင့် ဆည်ပြုလုပ်ကြသည်။ ရေအင်အားနည်းသော် အလှည့်ကျ ရေကိုသွင်း ယူကြသည်။ မြေဩဇာညံ့သော လယ်များကို မြေဩဇာထည့်ရန် မိုးမကျမီ တန်ခူးလမှ စ၍ နွားချေးဆွေး၊ မြေဆွေးများကို လှည်းနှင့် သယ်ယူ ချပေးထားသည်။ မြေဆွေးများကို လယ်တွင် ပြန့်သွားစေရန် ဖြန့်ပေးထားသည်။ ကဆုန်လတွင် မိုးလည်းကျစ ရေလည်းသွင်းထား ပြီးချိန်တွင် ထွန်ရေးငင်စပြုကြသည်။

ထွန်ရေး ငင်သည်နှင့် တပြိုင်နက် စပါးပင်လေးများ ရရန် ပျိုးထောင်ကြရသည်။ ပျိုးထောင်ရာတွင် ရေပျိုးခင်းနှင့်ကုန်းပျိုးခင်း ဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ ရေပျိုးခင်းမှာ ရေတွင် ပျိုးပြီး ကုန်းပျိုးခင်းမှာ ကုန်းပေါ်တွင် ပျိုးသည်။ ထွန်ရေးငင်ပြီးနောက် ထယ်ကြမ်းနှင့် ထယ် ချော တဆင့်စီ ပြုလုပ်ရသေးသည်။

ထို့နောက် နယုန်နှင့် ဝါဆိုလတွင် ကောက်စိုက်ကြသည်။
လယ်စထွန်သည့် နေ့-လ-ရက်၊ ပျိုးကြသည့် နေ့-လ-ရက် များကို
ရွေးချယ်သည့်အလေ့ ရှိသည်။ ပျိုးထောင်သက်မှာ ၄၅ ရက်မှ ၅၀ ရက်
အထိ ရှိသည်။ ကောက်စိုက်ပြီးနောက် လယ်များကို ကျွဲ နွားတိရစ္ဆာန်
တို့၏ အနှောင့်အရှက်မှ ကာကွယ်ရန် ခြံစည်းရိုး ကာကြရသည်။
စည်းရိုးကို ဝါးများ၊ အချိုနေရာတွင် ရှားစောင်းပင်၊ ကြက်လျှာပင်
များနှင့် ကာကြသည်။

ကောက်ရိတ်ချိန်မှာ သတင်းကျွတ်နှင့် တန်ဆောင်မုန်းလ
များတွင် ဖြစ်သည်။ ကောက်ပင်များကို ရေမဝနိုင်သော ခြောက်
သွေသည့်နေရာ ကုန်းကမူတွင် စနစ်တကျ ကောက်လှိုင်းပုံ ပြုလုပ်ထား
သည်။ ကောက်လှိုင်းပုံသည့် နည်းမှာ စပါးနှံများကို အတွင်းဖက်လှည့်
ထားပြီး တဆင့်ပြီးတဆင့် ဝိုင်း၍ စည်းသွားရာ အထက်သို့ တက်သွား
ပြီး ထိပ်တွင် အချွန်လုပ်ထားသည်။ ဤကဲ့သို့ ထိပ်ချွန်ပုံစံ ပြုလုပ်ရ
သည်မှာ မိုးရွာသောအခါ မိုးရေများ လျှောကျသွားပြီး အတွင်းရှိ
စပါးများ ရေမစိုရန် ဖြစ်သည်။

တလင်းနယ်ရာတွင် ကျွဲ နွားဖြင့် နင်းလေ့မရှိပဲ ပထမကောက်
လှိုင်း အစည်းကို ပြင်ထားသောနေရာတွင် ရိုက်ခါချသည်။ ရိုက်ခါပြီး
သော ကောက်လှိုင်းအစည်းကို တလံခန့် ရှည်သော ထိပ်ကောက်ထား
သည့် ဝါးရိုက်တန် နှစ်ခုဖြင့် စပါးစေ့များ ကုန်စင်စွာ ကျွတ်သွားစေရန်
ထပ်မံ၍ ရိုက်သည်။ ရိုက်ပြီး စပါးကို စုပုံထားသည်။ စုပုံထားသော
စပါးကို ခြင်းတောင်းတွင် ထည့်ပြီး အပေါ်သို့ ပက်လိုက်ခြင်းဖြင့်
အမှိုက်သရိုက်အမှုန်များ လေတင်မှ လေအောက်သို့လွင့်သွားစေသည်။

တနည်းမှာ ထိုခြင်းတောင်းတွင်းမှ စပါးများကို အောက်မှအပေါ်သိ
ပက်လိုက်ပြီး ပြန်ကျလာသော စပါးပုံကို ယပ်တောင်အဝိုင်းကြီး
များနှင့် ဝိုင်း၍ ခတ်လှေ့ကြသည်။ ယပ်တောင်နှင့် ခတ်ခြင်းသည်
စပါးဖျင်း၊ စပါးသိမ်များ လွှင့်စဉ်သွားစေပြီး အောင်မြင်သော စပါး
များကိုသာ ကျန်ရစ်စေသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်၏ အခြားလယ်ယာ စိုက်ပျိုးနည်း တနည်းမှာ
မြေပြန့်များ၊ မြစ်ဝှမ်းများ၊ ရေတင်နိုင်သော နေရာများတွင် လုပ်ကိုင်
ကြသည်။ လယ်ကွက်များတွင် ကျွဲ တကောင်တပ် ထယ်များ၊ ထွန်
များဖြင့် ရေစိုထွန်ယက်ပြီး အစိုစိုက်ပျိုးကြသည်။ စိုက်ပျိုးသော လ၊
ကောက်ရိတ်သောလ များမှာ မြေပြန့်ရှိ လယ်ယာ စိုက်ပျိုးသော
လများနှင့် မကွာခြားလှပေ။ အချို့လယ်များမှာ တောင်စောင်းတွင်
လှေကားထစ် မြေကွက်များအဆင့်ဆင့် ပြုလုပ်၍ အမြင့်ဆုံးအထစ်မှ
ရေသွင်းယူပြီး အောက်ဆုံး အထစ်သို့ ရေများ ဖောက်သွယ်ယူကာ
စိုက်ကြသည်။ စိုက်ပျိုးသော စပါးကို အိမ်သုံးအတွက်သာ ထား၍
လုံးဝ ရောင်းဝယ်ခြင်း မပြုကြ။

ရှမ်းပြည်နယ်၏ ယာစိုက်ပျိုးရေးတွင် ထူးခြားသော ယာစိုက်
နည်း တနည်းမှာ အများနည်းတူ ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းပြီးလျှင် မီးရှို့
သည်။ ထို့နောက် ပရစ်ဖုတ်ခြင်းကို ပြုလုပ်သည်။ မြေများကို ကြေမှု
စေရန် ပေါက်တူး၊ ပေါက်ပြားများနှင့် တူးဆွပြီးပုံထားသည်။ ထိုမြေပုံ
ကလေးများကို အကွာအဝေးညီညာစွာ စီတန်းထားပြီး မြေပုံထဲတွင်
နွားချေးခြောက်များ ထည့်ကာ မီးရှို့သည်။ လေအတိုက်တွင်
နွားချေးမီးလောင်ရာ မြေပုံများရှိ မြေများ ဖုတ်ကျက်ပြီးဖြစ်သည်။

ယင်းကို ပရစ်ဖုတ်ခြင်းဟု ခေါ်သည်။ ကျက်ပြီးမြောက် ပြန်ညှိပြီး လိုရာ ကောက်ပဲသီးနှံများကို စိုက်ပျိုးကြသည်။

အချို့သော ဒေသတို့တွင် တောင်ယာ စိုက်ပျိုးရေးကိုလည်း ကောင်း၊ အချို့သော တောင်ကုန်းဒေသများတွင် လှေကားထစ် စိုက်ပျိုးနည်းကိုလည်းကောင်း အသုံးပြုကြသည်။ လှေကားထစ် စိုက်ပျိုးနည်းမှာ တောင်စောင်းများတွင် ပေါက်ထွန်၍ လှေကား ထစ်များသဖွယ် မြေကွက်များကိုပြုလုပ်သည်။ ရေကို အမြင့်ဆုံးအထစ် မြေကွက်မှ အနိမ့်ဆုံးသို့ ဝါးပြွန်များ၊ မြောင်းများ၊ စမ်းချောင်း များမှအဆင့်ဆင့်သွင်းယူသည်။ ရေများလျှံကျမသွားစေရန် လှေကား ထစ်မြေကွက်ကို ကန်သင်းရိုး ခတ်ထားသည်။ ထိုလှေကားထစ် မြေ ကွက်အဆင့်များတွင် အစိုစိုက် စပါးစိုက်ပျိုးရေးကို လုပ်ကိုင်ကြ သည်။ ပျိုးကြဲခြင်း၊ ကောက်စိုက်ခြင်းနှင့် ကောက်သိမ်းခြင်း တို့မှာ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော နည်းများအတိုင်း ဖြစ်သည်။

လုပ်အား ဖွဲ့စည်းပုံစနစ်

ရှေးအခါက လုပ်အားပေး စနစ် မရှိခဲ့ပေ။ အထက်ဖော်ပြပါ အတိုင်း လက်စားချေ စနစ်ဖြင့် အချင်းချင်း စုပေါင်း ကူညီသော လုပ်အားပေးမှုကို အပြန်အလှန် ပြုကြပါသည်။ ခြံစိုက်ပျိုးရေးတွင် လုပ်ကိုင်ကြသော အလုပ်သမားများကိုလည်း အခကြေးငွေ မပေးပဲ ထွက်ကုန်ပစ္စည်းမှ အချိုးကျကို ခွဲဝေပေးသည်။ လက်ဖက်ခူးလျှင် လက်ဖက်၊ သနပ်ဖက်ခူးလျှင် သနပ်ဖက်၊ သစ်သီးခူးလျှင် သစ်သီးကို

သာ လုပ်အားခ ပေးကြသည်။ ယခုအခါတွင် ငွေကြေးနှင့် အခပေး
သော စနစ်ကိုလည်း အသုံးပြုလျက် ရှိသည်။

အိမ်ဆောက်၊ ကျောင်းဆောက်၊ ဘုရားတည်ရာတွင်လည်း
ဝိုင်းဝန်း ကူညီမှုဖြင့် ပြုလုပ်ကြသည်။ အလုပ်ပိုင်ရှင်က လုပ်အားပေး
ကူညီသူများအား စေတနာအလျောက် ထမင်းကျွေး၊ လက်ဖက်ရည်
တိုက်ကြသည်။ သို့သော် ယခုအခါတွင် လုပ်ခကြေးငွေ ပေးသည့် စနစ်
များ အချို့နေရာများတွင် ရှိလာပြီး ယောက်ျား သုံးကျပ်နှင့် မိန်းမ
နှစ်ကျပ် လုပ်ခနှုန်းဖြစ်သည့် အပြင် နွေလယ်တွင် အလုပ်ရှင်က
လက်ဖက်ရည် တိုက်ရသည်။

တောင်ရိုးတို့ ဒေသတွင် လက်စားလိုက်ခြင်းကို လက်စားရှိ
ခြင်းဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။ လက်စားလိုက်သောအခါ ထမင်း သို့မဟုတ်
လက်ဖက်ရည်များကို တိုက်ကျွေးကြသည်။

လုပ်အား ပေးရာတွင် ကျန်းမာရေးကြောင့်လည်းကောင်း၊
အခြား အကြောင်းများကြောင့် လည်းကောင်း မလုပ်နိုင်သူတို့အား
ဝိုင်းဝန်း ကူညီ လုပ်ကိုင် ပေးကြသောအခါ ကူညီ လုပ်ကိုင်ပေးသူတို့ကို
ဆားလက်ဆောင် ပေးသော အလေ့အထများကိုလည်း ရှမ်းပြည်အနှံ့
အပြားတွင် တွေ့ရသည်။

တောင်ယာ စိုက်ပျိုးရေး

တောင်ယာ စိုက်ပျိုးရေးမှာ အခြောက်စိုက်ပျိုးရေး ဖြစ်
သည်။ လယ်စိုက်ပျိုးရေးကဲ့သို့ တနေရာတည်း စွဲမြဲစိုက်ပျိုးသော စနစ်

မဟုတ်ပဲ သုံးနှစ်တကြိမ်ကျစီ နေရာကို ရွှေ့ပြောင်းစိုက်ပျိုးသော စနစ် ဖြစ်သည်။ တောင်ယာတွင် ရေတင်နေရန်အတွက် ရေသွင်းရန်မလို။ ရေဓာတ်ရှိပြီး တော်သင့်ရုံ စိုထိုင်းနေသော မြေတွင် စိုက်ပျိုးခြင်း ဖြစ်သည်။

တောင်ယာလုပ်ကိုင်ပုံမှာ တောင်စောင်း၊ တောင်ကမ်းပါး များ သို့မဟုတ် ကုန်းမြင့်များတွင် အင်အားအလိုက် စိုက်နိုင်သော မြေနေရာရွေးချယ်ပြီး သစ်ပင် ချုံနွယ်များကို ခုတ်ထွင်ကြသည်။ တောင်ယာခုတ်ရှင်းမှုကိုသတင်းကျွတ်လနှင့် တန်ဆောင်မုန်းလတို့တွင် ပြုလုပ်ကြသည်။ ခုတ်ထွင်ထားသော သစ်ပင်ချုံနွယ်များကို စုပုံပြီး တန်ခူးလတွင် မီးရှို့ပစ်ကြသည်။ ကဆုန်လတွင် စူးထိုးခြင်း သို့မဟုတ်ကျွဲနှင့်ထယ်ထိုးခြင်း သို့မဟုတ် လှူလုပ်အားဖြင့် ပေါက်ပြား တူးရွင်းများနှင့် တူးဆွဲခြင်းဖြင့် စိုက်ပျိုးကြသည်။

တောင်ယာထဲတွင် စပါးအပြင် ဗူးသီး၊ ဖရုံသီး၊ သခွား၊ ခဝဲ၊ ခရမ်းစသော ဟင်းသီးဟင်းရွက်များကို ရောနှောစိုက်ပျိုးလေ့ ရှိကြ သည်။ သတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်မုန်းလလောက်တွင် စပါးနှင့်အတူ အခြားသီးနှံများပါ မှည့်လာချိန်ဖြစ်၍ ရိတ်သိမ်းကြပြီး ကောက်လှိုင်း ပုံများကဲ့သို့ ပြုလုပ်ထားကြသည်။ ဗူးသီး၊ ဖရုံသီးစသော သီးနှံဟင်း သီးဟင်းရွက်များကို အိမ်စားရန်နှင့် ကျွဲနွားစာအတွက် ချန်လှပ်ပြီး အပိုများကို ဈေးတွင် ရောင်းချကြသည်။

နတ်တော်၊ ပြာသို၊ တပို့တွဲလများတွင် တောင်ယာ စပါး ကောက်လှိုင်းများကို တလင်း၌ နယ်ကြသည်။ လုပ်အားပေးရာတွင်



ပင်လုံမြို့ ပတ်ဝန်းကျင်မှ စိုက်ပျိုးခင်းများ

အထက်တွင် ဖော်ပြပြီးသည့်အတိုင်း စုပေါင်း ဝိုင်းလုပ်သော စနစ်နှင့် အပြန်အလှန်ကူညီသော လက်စားချေ စနစ်ကို သုံးသည်။

တောင်ယာလုပ်ကိုင်ခြင်းမှာ လယ်စိုက်ပျိုးမှုထက် ခက်ခဲ ပင်ပန်းပြီး အကျိုးခံစားမှု နည်းပါး၏။ တနေရာတွင် နှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ် မျှသာ စိုက်ပျိုးနိုင်ပြီး မြေဩဇာ လျော့နည်းသွားတတ်သဖြင့် တခြား တနေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့ပြီး တောခုတ်ခြင်း၊ ယာမီးရှို့ခြင်းများ ပြန် လုပ်ရသည်။ တောင်ယာစပါးခင်းမှာလည်း စတင်စိုက်ပျိုးချိန်မှ ရိတ် သိမ်းချိန်အထိ နှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ် ပေါင်းသင်လိုက်ရသဖြင့် အလွန်

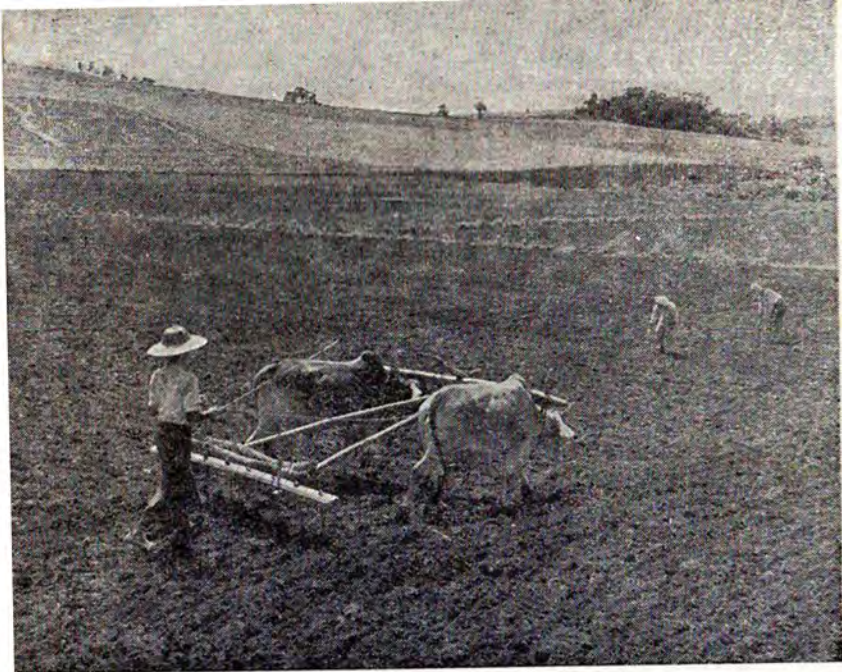
ပင်ပန်းပြီး စပါးထွက်နည်းသည်။ ထို့ပြင် ရွှေပြောင်း၍ ယာခုတ်ရသဖြင့် တောတောင်သစ်ပင် ချုံနွယ်များပျက်ပြုန်းပြီး ရာသီဥတုနှင့်ပထဝီအနေအထား ပြောင်းလဲသွားစေသည်။ ယာများကိုလည်း မကြာခဏ မီးရှို့ရသဖြင့် မြေဩဇာဓာတ်များ လျော့နည်း ပျက်စီးတတ်သည်။ ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ အချို့ဒေသများ၊ (ပုံစံအားဖြင့် တောင်ကြီး၊ အောင်ပန်း၊ ကလော၊ ဟဲဟိုး) တောင်များမှာ တောများပြုန်းပြီး တောင်ကတုံးများပင် ဖြစ်နေချေပြီ။ တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေးတွင် ဂျုံ၊ အာလူး၊ ပဲအမျိုးမျိုး၊ နှမ်း၊ ပြောင်းနှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက်များကိုလည်း စိုက်ကြသည်။

တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေးကို အချို့ဒေသများတွင် ကျွဲ နွားများကို အနည်းငယ်သာသုံးပြီး ပေါက်တူး၊ ပေါက်ပြားနှင့် လူ့လုပ်အားကို အများဆုံး အသုံးပြုကြသည်။

ပလောင်အမျိုးသားများ တောင်ယာလုပ်ငန်း လုပ်ရာတွင် ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ မြင့်မားသော တောင်စောင်း၊ တောင်ကမ်းပါး၊ တောင်ထိပ်များအပေါ်တွင် စိုက်ပျိုးလေ့ရှိကြသည်။ တောတောင်များကာရံနေသော နေရာများကို ရွေးချယ်လုပ်ကိုင်တတ်ကြသည်။ တောင်ယာလုပ်ငန်းတွင် လူ၏လုပ်အားကို အသုံးပြုကြသည်။ မြင့်မားသော တောင်စောင်း၊ တောင်ကမ်းပါးများတွင် တိရစ္ဆာန်ကိုသုံးရန် မလွယ်ကူသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ခြံစိုက်ပျိုးရေး

ခြံစိုက်ပျိုးရေးဆိုသည်မှာ တတ်နိုင်သမျှသော မြေဧကကို ခြံခတ်၍ သစ်သီးသစ်နှံများကို စိုက်ပျိုးခြင်းဖြစ်သည်။ ခြံစိုက်ပျိုးရေး



အောင်ပန်းမြို့အနီးတွင် အာလူးခင်း ထွန်ယက်နေပုံ

သည် နှစ်ဘိုနှင့် နှစ်ရှည်စိုက်ပျိုးရေး နှစ်မျိုးရှိသည်။ နှစ်တိုခြံစိုက်ပျိုး
 ရေးမှာ ငှက်ပျော၊ ပိန်းဥ၊ မျောက်ဥ၊ မေမြို့ပန်း၊ သစ်ခွပန်း အစရှိ
 သောပန်းအမျိုးမျိုး၊ ဂေါ်ရခါးသီး၊ ပဲသီးတောင့်အမျိုးမျိုး၊ မုန်ညင်း၊
 မုန်လာ၊ ဂေါ်ဖိပွင့်စသော ဟင်းသီးဟင်းရွက်အမျိုးမျိုး၊ ခဲသီး၊ ကြက်
 ဟင်းခါး၊ ခရမ်းချဉ်စသော ဟင်းသီးဟင်းရွက် အမျိုးမျိုးများ ဖြစ်
 သည်။ ယင်းတို့ကို သုံးလ၊ ခြောက်လ၊ တနှစ်၊ နှစ်နှစ်စသည်ဖြင့် စိုက်
 ပျိုးသည်။ အပင်သက်တမ်းအလိုက် စိုက်ခြင်းကိုဆိုသည်။ နေအိမ်
 ပတ်ဝန်းကျင်တွင်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် ရွာပြင်ဖက် မဝေးလှသော
 နေရာများတွင်လည်းကောင်း စိုက်ပျိုးကြသည်။ ခြံမှထွက်သောသီးနှံ၊
 ပန်း၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်များကို ဈေးတွင် လက်လီလက်ကားရောင်းချ
 ကြသည်။ များသောအားဖြင့် မြေပြန့်သို့ တင်ပို့ ရောင်းချကြသည်။

နှစ်ရှည်ခြံစိုက်ပျိုးရေးမှာ လက်ဖက်၊ သနပ်ဖက်၊ လိမ္မော်၊ နာ
နတ်၊ သစ်တော်သီး၊ မက်မန်း၊ ပင်စိမ်းသီး၊ မက်မွန်သီးစသော စားပင်၊
သုံးပင်များကို သုံးနှစ်မှ ခုနှစ်နှစ်၊ ရှစ်နှစ်အထိ စိုက်ပျိုးခြင်းဖြစ်သည်။
ဤအပင်များမှာ သုံးနှစ်၊ လေးနှစ်ကြာ စိုက်ပျိုးရသည်။ ငွေပင်ငွေ
ရင်း စိုက်ထုတ်ရပြီး ယုယပြုစုရသဖြင့် ငွေကြေးမြှုပ်နှံထားနိုင်သူများ
သာ လုပ်ကိုင်နိုင်သည်။ လက်ဖက်ခြံ၊ သနပ်ဖက်ခြံ များမှာ ငွေဝင်
ကောင်းသလောက် ငွေရင်းမြှုပ်နှံမှု များသည်။ လူများစု တောင်သူ
လယ်သမားဆင်းရဲသားများမှာ ထိုခြံများတွင် အစစအအဖြစ် အလုပ်
လုပ်ကြရသည်။

သနပ်ဖက်စိုက်ပျိုးရေး

တောင်ပိုင်းရှမ်းပြည် ဟိုပုန်းမြို့နယ်တဝိုက်တွင် သနပ်ဖက်
စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းမှာ အဓိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ဖြစ်သည်။ သနပ်
ပင်များကို အမြစ်ပါသော အထက်အကိုင်းငယ်များအား မိုးဦးကျစ
အခါ မြေကွက်တွင် ပေါက်တူးများနှင့် တူးဆွစိုက်ပျိုးထားသည်။
နှစ်နှစ်၊ သုံးနှစ်အကြာတွင် သနပ်ဖက်များ ခူးယူနိုင်သည်။ ခူးပြီးဖက်
များကို မီးတွင် ပေါင်းခံရသည်။ ဖက်ခူးရာတွင်လည်း မနုလွန်း မကြမ်း
လွန်းသော အရွက်များကိုသာ ခူးရသည်။ ပေါင်းခံပြီး သနပ်ဖက်များ
ကို နေတွင် သွေ့အောင်လှမ်း၍ ပြားချပ်သွားစေရန် အလေးများနှင့်
ဖိထားရသည်။

ထို့နောက် သနပ်ဖက်ပိုများ၊ ပုတ်ကြီးများတွင် အစီအစဉ်
နှင့် ခရုပတ်ထည့်ပြီး အပေါ်မှ ဖိညှပ်ချရသည်။ ထို့နောက် ပိုများ၊

ပုတ်များကို အပေါ်မှဖုံးအုပ်ရန် နှီးများဖြင့် ရက်၍ အုပ်ရသည်။ ပုတ်သွင်း၍ ချိန်တွယ်ပြီး သနပ်ဖက်များကို ဝန်တင်အမျိုးမျိုးနှင့် သယ်ယူကာ မြန်မာပြည် အနှံ့အပြားရှိ ဆေးလိပ်ခုံများရှိရာ မြို့ရွာ များသို့တင်ပို့ရောင်းချကြသည်။ သနပ်ဖက်လုပ်ငန်းနှင့် ပတ်သက်၍ တအိမ်ထောင်အတွက် နှစ်စဉ်ရသော ဝင်ငွေမှာ ၆၀၀ ကျပ်နှင့် ၇၅၀ ကျပ်အကြားတွင်ရှိသည်။

သနပ်ဖက်ပင်တပင်သည် ငါးနှစ်မှ ရှစ်နှစ်အထိ သက်တမ်းရှိ သည်။ အကိုင်းဟောင်းများကို ခုတ်ပေးခြင်းဖြင့် အကိုင်းသစ်များနှင့် ဖက်များ ထွက်လာတတ်သည်။ သနပ်ပင်များမှာ ခုတ်ထားဖန်များ၍ အမြင့်တက်မသွားပဲ ပုဝိုင်း၍ တမျိုးကြည့်ကောင်းသည်။

လက်ဖက် စိုက်ပျိုးရေး

လက်ဖက်စိုက်ပျိုးရေးနှင့် လက်ဖက်လုပ်ငန်းကို ရှမ်းပြည် တောင်ပိုင်းရှိ ပင်လောင်းမြို့နယ်အတွင်း အများဆုံး လုပ်ကိုင်ကြသည်။

လက်ဖက်ပင်များကို မျိုးစေ့ကြဲ၍ ပျိုးထောင်ရသည်။ သုံး နှစ်ခန့်ကြာမှ ပျိုးပင်များကို ဆီးနှင်းပါးပြီး လေရသောတောင်စောင်း တောင်ခါးပန်းများတွင် ရွှေ့စိုက်ရသည်။ စိုက်ထားသော လက်ဖက် ပင်များ ပတ်လည်တွင် ပေါက်နေသော ပေါင်းပင်များကို အစဉ်မပြတ် ပေါင်းသင်ပေးရသည်။ မြေဆွဲခြင်းနှင့် ပေါင်းသင်ခြင်းကို ထယ်များ ပေါက်ပြားများနှင့် လုပ်ကိုင်သည်။

မြေဩဇာများလည်း ကျွေးပေးရသည်။ မြေဩဇာမှာ နွား ချေးဖြစ်သည်။ ဓာတ်မြေဩဇာကို အသုံးပြုခြင်း နည်းသည်။

တနှစ်ကြာအတွင်း စိုက်ပျိုးမှု အောင်မြင်ပါက လက်ဖက်ခူး နိုင်သည်။ လက်ဖက်ခူးသည့်အချိန်မှာ တပေါင်းလမှစ၍ ကဆုန်၊ နယုန်လအထိ ခူးကြသည်။ ခူးရာတွင် ရွှေဖီခူးနည်းအရ အညွန့် အောက်ရွက် နှစ်ရွက်ခန့်ကို ခူးကြသည်။ ဘေးရွက်များကို မခူးချေ။

နွေအခါတွင် လက်ဖက်အစိမ်း ငါးပိဿာတွင် အခြောက် တပိဿာရ၍ မိုးအခါတွင် လက်ဖက်အစိမ်းရွက် ခုနစ်ပိဿာတွင် အခြောက်တပိဿာ ရသည်။

လက်ဖက်ခြောက် ပြုလုပ်ရာတွင် ပထမ လက်ဖက်အစိမ်းကို နွမ်းသွားစေရန် ဒယ်အိုးတွင်ထည့် မီးပေါ်တင်ပြီး အိုးကင်းပူတိုက်၍ လှော်သည်။ လက်ဖက်ရွက်များ ခူးပြီးလျှင် ပြီးချင်း လတ်ဆတ်နေ ချိန်တွင် ပြုလုပ်ရသည်။ လက်ဖက်ရွက်များ နွမ်းခွေအိကျသွားပြီး အရည်ရွှဲခပ်ထွေးထွေးဖြစ်လာလျှင် မီးပူမှချ၍ ဖျာကြမ်းတွင်ဖြန့်ကာ နေလှန်းသည်။ နေလှန်းရာတွင် လက်ဖက်များ ခဲမနေစေရန် ရေအ နည်းငယ်ဖြန်းပြီး လက်နှင့် လိုက်ဖွဲ့ ဆွပေးရသည်။ မိုးအခါ၌မူ နေမ လှန်းနိုင်သဖြင့် သွေ့ခြောက်စေရန် မီးပေါ်တွင် ကျပ်တင်ပေးရသည်။ နေလှန်းခြောက်သည် မီးတင်ခြောက်ထက် သောက်ကောင်းသည်။ အဆီပိုပါ၍ အဖိုးပိုပေးရသည်။

လက်ဖက်စိုပြုလုပ်ရာတွင် ပထမလက်ဖက်အစိမ်းရွက်ကို ပြုတ် ပြီး အရည်များ ညစ်ထုတ်လိုက်သည်။ နောက် ပုတ်များ၊ ခြင်းများတွင် ဖိသိပ်ပြီး လေလုံအောင် ထုပ်ထားရသည်။ ထို့နောက် ရေတွင်စိမ်ထား ခြင်း၊ ရေနှင့်အပေါ်မှ ဖြန့်ထားခြင်းများ ပြုလုပ်ပေးရသည်။ ရေစိမ် ရာတွင် ပုပ်မသွားစေရန် ဂရုစိုက်ရသည်။

လက်ဖက်ဝါးဗူးပြုလုပ်ပုံမှာ ဝါဆို၊ ဝါခေါင်မိုးအကျတွင် လက်ဖက်ရွက်အနုများကိုခူး၍ ပြုတ်ပြီးလျှင် အရည်ညှစ်ထုတ်ကာ ဝါးကျည်တောက်တွင် ထည့်သိပ်သည်။ အပေါက်ဝကို ဖက်ရွက်များနှင့် ဆွဲပိတ်ထားရသည်။ ထို့နောက် စိုထိုင်းထိုင်း မြေတွင် မြှုပ်ထားရသည်။

လက်ဖက်ခူးရာတွင် ယောက်ျား မိန်းမ မရွေး ခူးကြသည်။ ပုတ်ပြတ်နှုန်းမှာ လက်ဖက်ရွက် တပိဿာလျှင် ၄၀ ပြား၊ ၅၀ ပြားခွဲပေးရသည်။ နေစားငှားလျှင် တနေ့နှစ်ကျပ်နှုန်း ဖြစ်သည်။ နွေအခါရော မိုးအခါပါ ခူးခနှုန်းမှာ အတူတူဖြစ်သည်။ မိုးတွင်း၌ လူတယောက်လျှင် ရှစ်ပိဿာမှ ၁၀ ပိဿာအထိ ခူးနိုင်သည်။ အလုပ်ချိန်မှာ နံနက်လင်းသည်မှ နေဝင်မိုးချုပ်အထိ ဖြစ်သည်။

လက်ဖက်ခြောက်တွင် အပွင့်အသီးငယ်များ ပါလာလျှင် အသီးနှင့် လက်ဖက်ဟု ခေါ်သည်။ တန်ဆောင်မုန်း၊ နတ်တော်၊ ပြာသိုလများတွင် ခူးသော လက်ဖက်ဖြစ်သည်။

လက်ဖက် စိုက်ပျိုးခင်းမှရသော ဝင်ငွေမှာ လက်ဖက်တပင်လျှင် တနှစ်ဝင်ငွေ တကျပ်ခန့်ရှိသည်။ တအိမ်ထောင်တွင် အများဆုံး လက်ဖက်ပင် တသောင်းကျော် စိုက်ကြသည်။ လက်ဖက်လုပ်ငန်းမှာ အိမ်ထောင်စု၊ မိသားစုလုပ်ငန်းဖြစ်ပြီး အိမ်သားအားလုံး စုပေါင်းလုပ်ကိုင်ကြသည်။

လက်ဖက်ပင်များကို မှော်တမျိုးက ဖျက်ဆီးတတ်သည်။ လက်ဖက်စို၊ လက်ဖက်ခြောက် အမျိုးအစား များပြားလှပြီး အဖိုးနှုန်း

မှာလည်း ကွာခြားကြသည်။ လက်ဖက်ခြောက် ကောင်းဆိုးခွဲခြားရန် သာမန်လူတယောက်အဖို့ ခဲယဉ်းသည်။

ကိုးကန့်နယ်တွင် မူလက ဘိန်းစိုက်ရေးသည် အဓိကဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ယခုအခါ ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးကို လက်ဖက် အစရှိသော အခြားသီးနှံစိုက်ပျိုးရေး၊ ပရဆေးပင် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ပိုးမွှေးမြှူရေး စသည်တို့ဖြင့် အစားထိုး၍ ပပျောက်အောင် စီမံကိန်းချ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ များစွာအောင်မြင်မှုများရရှိနေပေပြီ။ မကြာမီနှစ်များတွင် ဘိန်းလုပ်ငန်းသည် လုံးဝပပျောက်သွားတော့မည်သာ ဖြစ်သည်။

✱ ရောင်းဝယ် ဖောက်ကားခြင်းနှင့် အချိန်အတွယ်

ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ ဈေးများမှာ အားလုံး ငါးရက်တကြိမ် ဈေးများ ဖြစ်ကြသည်။ ဥပုသ်နေ့များ၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာနေ့ထူးနေ့မြတ်များနှင့် ကြုံပါက ဈေးနေ့မတိုင်မီ ဈေးဖိတ်နေ့ကို ဈေးနေ့အဖြစ် ပြုလုပ်ကြသည်။ မြို့ကြီးများ၏ ဈေးနေ့များကို လူတိုင်းသိကြသည်။ ရွာတရွာ၏ ဈေးဖိတ်နေ့ကို အနီးနားရှိရွာများက သိကြသည်။ စာမတတ်သူများပင် ဈေးဖိတ်နေ့နှင့် ဈေးနေ့များကို ရေတွက်မှတ်သားထားတတ်ကြသည်။ ဤအချက်ကို ထောက်ရှုခြင်းဖြင့် ဖောက်ကားရောင်းဝယ်ရေးတွင် ဈေးသည် အဓိက အရေးကြီးကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ဈေးသည်များသည် ဈေးငါးရက်တပတ် လည်လာသည်အထိ မိမိတို့ ကုန်ပစ္စည်းများကို ကျွဲ၊ နွားလှည်း၊ မြည်း၊ လား၊ ပခုံးထမ်း၊ ခေါင်းရွက်၊ ပလိင်းလွယ်စသော ဝန်တင်များဖြင့် လှည့်လည်ရောင်းချ

ကြသည်။ ဈေးသည် စီးပွားရေးအတွက် သက်သက်မဟုတ်၊ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘာသာရေးတို့နှင့်လည်း အကျိုးဝင်လေသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်ဈေးများတွင် တွေ့ရတတ်သော ပစ္စည်းများမှာ တောင်ပေါ်ဆန်၊ လက်ဖက်ခြောက်၊ သနပ်ဖက်၊ ပဲပုပ် အခြောက် အစို့၊ ခေါပုပ်အမျိုးမျိုး၊ အချဉ်အငန်သိပ် ဟင်းရွက်အမျိုးမျိုး၊ ခြံထွက်ပစ္စည်း အမျိုးမျိုး၊ အိမ်တွင်းလက်မှုဖြစ် ပင်နီစ၊ ဖျင်စများ၊ ရှမ်း အဝတ် အစားများ၊ ဓား၊ ပေါက်ပြား အစရှိသော အိမ်သုံး ပစ္စည်းများ၊ အိုး ခွက် စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ၂

ရှမ်း အမျိုးသားများ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားရာတွင် တိုင်း ထွာခြင်တွယ်သော စနစ်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

အခြေခံအားဖြင့် စပါးနှင့်ဆန် ခြင်တွယ်ရာတွင် မြန်မာကဲ့သို့ စလယ်၊ ပြည်၊ ခွဲ၊ တင်း စသည်တို့ကို သုံးသည်။

ရှမ်း			မြန်မာ	
ဆီစလယ်	=	နိုင်ပယ်	လေးစလယ်	= တပြည်
ပြက်ပယ်	=	ခွိုင်းနိုင်	ရှစ်ပြည်	= တခွဲ
ဆောင်ခွိုင်	=	တန်နိုင်	နှစ်ခွဲ	= တတင်း
ဆံတန်	=	နိုင်လန်	၁၀ တင်း	= တစော

အလေးချိန်ခွင်များတွင် မြန်မာပိဿာကျပ် အလေးများကို အသုံးပြုပြီး ချိန်ခွင်ကိုလည်း မြန်မာချိန်ခွင်အတိုင်း အသုံးပြုသည်။ စင်ဟု ခေါ်သည့် ချိန်ခွင်တမျိုးကိုလည်း အသုံးပြုကြသေးသည်။ ထိုစင် ချိန်ခွင်၏တဖက်တွင် ပုံသေအလေးတခုဆွဲချိတ်ထားသည်။ ချိန်ခွင် ခွက်ရှိသောဖက်မှ တောင်တန်းမှာ ပုံသေဖြစ်ပြီး အလေးရှိသောဖက်မှ တောင်တန်းမှာ ပိုမိုရှည်လျားကာ အလေးအတွက် ဂဏန်းအမှတ် ကွက်များရှိသည်။ အလေးချိန်ငယ်လျှင် ယင်းအလေးကို ချိန်ခွင်လျှာ အနားသို့ နီးကပ်နေသော အမှတ်ကွက်များတွင် ရွှေပေးသည်။ အလေးချိန်များလျှင် ဝေးရာအမှတ်များသို့ ရွှေပေးသွားရသည်။ စင်ချိန်ခွင်တွင် ပိဿာ၊ အခွဲ၊ အဝက်ဟူ၍ အချိန်လေးမျိုးလောက်သာ ချိန်နိုင်ပြီး မှန်ကန်တိကျမှု မရှိချေ။ ကြီးမားသော တောင်းကြီး၊ ပုတ်ကြီးများကိုချိန်တွယ်ရန်အတွက်စင်ချိန်ခွင်ကြီးများလည်း ရှိသည်။

တောင်ပေါ်ဒေသများမှ ရှမ်းတောင်သူ လယ်သမားများ သည် များစွာ ရိုးသားကြသည်။

အကြွေအနပ်နှင့် ငွေဒင်္ဂါးများသည် ငွေစက္ကူထက် ထားသို့ သိမ်းဆည်းရာတွင် ဟောင်းနွမ်းပျက်စီးမှုမှ စိတ်ချရသောကြောင့် ငွေ အကြွေများကို ရှမ်းတောင်သူလယ်သမားများ အနေနှင့် ပို၍ နှစ်သက် ကြသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ငွေသား ဒင်္ဂါးမှာ တန်ဘိုးအရှိဆုံး ဖြစ် သည်။ ငွေဒင်္ဂါးကို အထူးနှစ်သက်ကာ တန်ဘိုးထားကြသည်။ ငွေဒင်္ဂါးမှအစ ကြေးပြား၊ ပိုင်ပြား၊ ပိုက်ဆံပြားများအဆုံး အဆင့် တန်ဆာအဖြစ် အသုံးပြုကြသည့်အပြင် မင်္ဂလာဆောင်၊ အလှူ ရှင်ပြု၊ ကင်ပွန်းတပ်နှင့် သင်္ကြိုဟ်ခမ်းအထိ လူမှုရေး၊ ဘာသာရေးကိစ္စ

များတွင် ဒင်္ဂါးနှင့် ပိုက်ဆံအနုများမှာ များစွာ အသုံးဝင်သည်။
ထို့ကြောင့် ငွေဒင်္ဂါးနှင့် အနုများ များစွာ တန်ဖိုးရှိသည်။

အရှည်အလျား တိုင်းရာတွင် မြန်မာကဲ့သို့ လက်မမှစပြီး
လက်တလံအထိ တိုင်းထွာသည်။ တိုင်းထွာပုံမှာ

တလက်မ	=	နီနိုင်
တမိုက်	=	ကမ်တန်
တညှို့	=	စွမ်နိုင်
တထွာ	=	စုပ်နိုင်
တောင်ဆုပ်	=	ဆောက်ကမ်
တတောင်	=	ဆောက်နိုင်
နှစ်တောင်	=	ဆောင်ဆော
လေးတောင်	=	ဝါးနိုင်

မြေယာစတုရန်း တိုင်းရာတွင် အလံ ၁၀ ပတ်လည်ကို လေ့နိုင်
ဟုခေါ်သည်။ အလံ ၄၀ ပတ်လည်ကို တွန်နိုင်ဟု ခေါ်သည်။ အရှည်
အလျားတိုင်းရာတွင် ဆပ်လန် ဟု အခေါ်တမျိုးလည်း ရှိသေးသည်။
ထိုအတိုင်းအတာမှာ ဘယ်ခြေယာလက်တဆန် သို့မဟုတ် ယာခြေ
ဘယ်လက်တဆန် အတိုင်းအတာကို ဆိုလိုသည်။

လုံးပတ်တိုင်းရာတွင်လည်းကောင်း၊ ဒုဒယ်တိုင်းရာတွင်လည်း
ကောင်း တထွာတညှို့စသည်ဖြင့် တိုင်းကြသည်။ ချောင်း၊ မြောင်း၊
ရေကန်စသောအနက်ကိုတိုင်းရာတွင် လူ၏အရပ်နှင့်တိုင်းတာကြသည်။

ဂုံ(ခွဲ)အမျိုးသား။ ။စပါးခြင်ရာတွင် ရှမ်းအမျိုးသားတို့နှင့်တူသည်။
 တချခြားနားသည်မှာဂုံအမျိုးသားတို့က နှစ်ခွဲကိုတထမ်းဟုခေါ်သည်။
 ဆန်ခြင်တယ်ရာတွင် ပန်းကို အခြေခံပြီး အောက်ပါအတိုင်း ခြင်တယ်
 သည်။ တပန်းတွင် ဆန်နှစ်ဆူ ငါးလုံးခန့်ရှိသည်။

၁၀ ပန်း = တမုန်း

၁၀ မုန်း = တဆန့်

၁၀ ဆန့် = တလန့်

ဂုံ(ခွဲ) အမျိုးသားတို့သည်လည်းရှမ်း အမျိုးသားတို့ကဲ့သို့ပင်
 စီးပွားရေးတွင် လောဘမရှိကြပဲ ရောင့်ရဲစွာ နေတတ်ကြသည်။

အင်းသား အမျိုးသား။ ။အင်းသား အမျိုးသားတို့၏ ထူးခြား
 သော အခြင်အတွယ်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

တပြည် = တပိဿာ ၆၅ ကျပ်သား

၁၀ ပြည် = တခွဲ

၂၀ ပြည် = တတင်း

တောင်ရိုး အမျိုးသား။ ။တောင်ရိုး အမျိုးသားတို့သည် လယ်ယာ
 ခြံထွက် ကောက်ပဲသီးနှံများကို မိမိတို့စားသုံးရန်နှင့် တိရစ္ဆာန် ကျွဲ
 နွားများကျွေးမွေးရန်တို့မှ ပိုလျှံသည်များကို ရောင်းချလေ့ ရှိသည်။
 တောင်ရိုး အမျိုးသားတို့ ရောင်းချသောကုန်ပစ္စည်းများတွင် အာလူး
 သည် အဓိကဖြစ်သည်။ ယခင်က အာလူးကို ပင်ထောင်ရောင်းသည့်

စနစ်ဖြင့် ပဲ့စားများထံ အာလူးလှည်းတစ်စီးကို ၃၅ ကျပ်မှ ၄၀ ကျပ် နှုန်းဖြင့် ရောင်းချသည်။ လှည်းတစ်စီးလျှင် အာလူးပိဿာချိန် ၃၅၀ ခန့်ရှိသည်။ စပါးကို စားသုံးရန်သာ စိုက်ကြသည်။ ရောင်းဝယ်ခြင်း မရှိကြ။ သို့သော်လည်း တဦးနှင့်တဦး လိုအပ်သောအခါ စပါးချေး သည့်အလေ့ ရှိကြသည်။

တောင်ရိုးအမျိုးသားတို့ အဓိကဝယ်ယူသောကုန်မှာ ဆားနှင့် ပဲပုပ်ဖြစ်သည်။ လယ်ယာသုံး ကရိယာပစ္စည်းများကိုလည်း ဝယ်ယူ ကြသည်။

အလေး၊ တင်းတောင်းနှင့် အတိုင်းအတာများမှာ မြန်မာနှင့် အတူတူဖြစ်ပြီး အချို့တောင်ရိုးတို့သည် စင် ချိန်ခွင်ကို သုံးကြသည်။

တောင်ရိုးအမျိုးသားတို့သည် ရိုးသားစွာနေထိုင်ပြီး ရောင့်ရဲ လွယ်ကြသည်။ လောဘရမ္မက်နည်းသဖြင့် စား ဝတ် နေမှု ဖူလုံရုံမှ တပါး ကြီးပွားမှုကို မလိုလားကြပေ။ ထို့ကြောင့် ယင်းတို့၏ စီးပွား ရေးမှာ ဖူလုံရေး၌သာအခြေခံပြီး လုပ်ငန်းများမှာ သမရိုးကျ လုပ်ငန်း များသာ ဖြစ်သည်။

ပအိုဝ်း အမျိုးသား။ ။ ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ မြို့ကြီးရွာကြီးများ၏ ငါးရက် အပတ်ဈေးများတွင် အဝတ်နက်ဝတ်ဆင်ပြီး ခြင်း၊ ပလိုင်း၊ တောင်း များ လွယ်ပိုးကာ အရောင်းအဝယ် ပြုနေသူတို့မှာ ပအိုဝ်းအမျိုးသား များ ဖြစ်ကြသည်။ ဈေးတိုင်းတွင် ပအိုဝ်းအမျိုးသမီးများ ရောင်းဝယ် ဖောက်ကားနေကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ တောင်ယာထွက် ကောက်ပဲ သီးနှံများကို လက်လီရောင်းချကြသည်။ အချို့ ပအိုဝ်း အမျိုးသား

များမှာ မြန်မာများကဲ့သို့ ဝတ်ဆင်ပြီး ဆိုင်ကြီးကနားကြီးများ ဖွင့်၍ အထည်အလိပ်နှင့် တိုလီမိုလီ ကျူလယာကုန်ပစ္စည်းများကို ရောင်းချကြသည်။ အချို့မှာပွဲရုံများ၊ လက်ကားဆိုင်များ ဖွင့်ကြသည်။

အလေး၊ တင်းတောင်း၊ အချိန်အတွယ်များတွင် မြန်မာနည်း၊ ရှမ်းနည်းတို့ကို ရောနှော အသုံးပြုကြသည်။ တွက်ချက်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ စာရင်းအင်း မှတ်သားရာတွင် လည်းကောင်း ပအိုဝ်းအမျိုးသားတို့မှာ များစွာ စေ့စပ် သေချာလှသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အနက် ပအိုဝ်း အမျိုးသားတို့၏ လူနေမှု အဆင့်အတန်း မြင့်မားနေသည်မှာ ယင်းတို့၏ ဝိရိယကြောင့်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

ခနုအမျိုးသား။ ။ခနုအမျိုးသားများအဖို့ ကုန်ရောင်း ကုန်ဝယ် မှာလည်း စီးပွားရေး လုပ်ငန်းတခု ဖြစ်သည်။ ခြံထွက် ပစ္စည်းများနှင့် အခြား ပေါ်ပင်ကုန်ပစ္စည်းများကို ရောင်းကြသည်။ ခနုတို့ဝယ်သော ပစ္စည်းများမှာ ဆား၊ ဆေး၊ ဆိုးဆေးများ ဖြစ်သည်။

အလေး၊ တင်းတောင်း ချိန်တွယ်ရာတွင် မြန်မာအတိုင်း ဖြစ်ပြီး အချို့ခနုတို့မှာ စင်ချိန်ခွင်ကို သုံးကြသည်။ ခနုအမျိုးသားတို့သည် လေးတင်းကို တတင်ဟု ခေါ်သည်။ တတင်မှာ နွားဝန်တင်တခုကိုခေါ်ခြင်း ဖြစ်၏။

ခနု အမျိုးသားတို့သည် စီးပွားရေးစိတ်ဓာတ် ရှိကြပြီး နေထိုင်မှု အဆင့်အတန်းမြင့်သည်။ ခေတ်ပညာတတ်များလည်း ရှိကြပြီး ဆရာဝန်၊ ပညာအုပ်၊ ကျောင်းဆရာ၊ အင်ဂျင်နီယာ အဖြစ် တာဝန်

ထမ်းဆောင်လျက် ရှိကြသည်။ ငွေပင် ငွေရင်း စိုက်နိုင်သူများမှာ ခေတ်မီသော လုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်ကြသည်။ စနစ်တကျ ခြံစိုက်ပျိုးရေးကို လုပ်လျက် ရှိသည်။ လိမ္မော်နှင့်တကွ အခြား သမပိုင်းဒေသ ပေါက်နိုင်သော သစ်သီး မျိုးစုံ အပင်များကို စမ်းသပ် စိုက်ပျိုးလျက် ရှိကြလေသည်။ ထကြွလုံ့လ ဝိရိယရှိသူများ ဖြစ်ကြသည်။

ကော်အမျိုးသား။ ။ကော်အမျိုးသားတို့၏ ထူးခြားသော အခြင်အတွယ် တရပ်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

နှိုဆီဗူးငါးလုံးဝင်	=	တဘန်း
၂၀ ဘန်း	=	တခွဲ
၄၀ ဘန်း	=	တတင်း
၂ တင်း	=	တထမ်း

မွေးမြူရေး

ရှမ်းပြည်နယ်၌ မွေးမြူရေးကို လုပ်ကြရာတွင် ရှမ်းနှင့် ပအိုဝ်းအမျိုးသားတို့သည် လယ်ယာများ၊ ခြံများတွင် အသုံးချရုံမျှသာ ကျွဲနွားများကိုမွေးမြူထားပြီး စီးပွားဖြစ် မွေးမြူမှုမပြုကြပေ။ များသောအားဖြင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက်ကိုသာ စားသောက်ကြ သဖြင့် အသားစားရန်အတွက် ကြက်၊ ဘဲ စသည်တို့ကိုပင် မွေးမြူလေ့မရှိ။

လားဟူ ပလောင်နှင့် ကိုးကန့် အမျိုးသားတို့က မွေးမြူရေးကို စီးပွားရေးတရပ်အဖြစ် လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ကျွဲ၊ နွား၊ လား၊ ဝက်၊

ကြက်များကို မွေးမြူကြသည်။ ပလောင်အမျိုးသားတို့သည် ဝက်နှင့် ကြက်ကို မွေးမြူကြသည်။ အိမ်အောက်တွင် ခြံခတ်၍ လည်းကောင်း၊ သီးသန့် ခြံခတ်၍ လည်းကောင်း မွေးမြူရေးကို လုပ်ကိုင်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် ဝက်ကိုမွေးမြူကြသည်။ တောင်ပေါ်ဒေသဖြစ်သော ကြောင့် ဝက်နာ၊ ကြက်နာကျသော ရောဂါကို မစိုးရိမ်ရချေ။ ကြက်နှင့် ဝက် မွေးမြူရာတွင် ဝက်မွေးမြူခြင်းက ပိုမို အမြတ်ထွက်သည်။ ဝက်မှာ အလေးချိန်နှင့် ရောင်းရပြီး ကြက်ကဲ့သို့ အနာကျမည့် အန္တရာယ်ကို မစိုးရိမ်ရပေ။ မွေးမြူရေးမှာ ကြီးမားသော စနစ်တကျ မွေးမြူရေး မဟုတ်ပေ။ စိုက်ပျိုးရေးမှ ရသော ဝင်ငွေ၏ မလုံလောက်မှုကို ထပ်ဖြည့်ပေးရုံသာဖြစ်သော မွေးမြူရေးသာ ဖြစ်သည်။

တိယန်၊ ယင်းနက်၊ ယင်းကြား၊ မြောင်ဇီး၊ ဝ နှင့်ကော်အမျိုးသားများလည်း မွေးမြူရေးကို လုပ်ကိုင်ကြသည်။ သို့သော် စနစ်တကျ မရှိချေ။

တောလိုက်ခြင်း

တောလိုက်ခြင်းကို ကော်၊ ပလောင်၊ လားဟူ အမျိုးသားများနှင့် ပအိုဝ်းအမျိုးသားလူငယ်များ လုပ်ကိုင်ကြသည်။ အမဲလိုက်ရာတွင် တတ်နိုင်သူတို့က တူမီးသေနတ်များကို အသုံးပြုကြသည်။ အများအားဖြင့် ဒူးလေး၊ သားရေတို့သာ ကိုင်ဆောင်ပြီး ချေ၊ ယုန်၊ တောဝက်စသည်တို့ကို လိုက်ကြသည်။ ရသည့်အမဲကောင်များကို ရောင်းချခြင်း မရှိပဲ အချင်းချင်း ဝေငှစားသောက်ကြသည်။

ပလောင်တို့ အထဲမှ လေဝ်စိန် အမျိုးသားများကသာ
အမဲလိုက်ခြင်းကို ပြုလုပ်ကြသည်။

ငါးဖမ်းခြင်း

ငါးဖမ်းခြင်း အလုပ်ကို ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ အမျိုးသားများ
အနက် အင်းသား အမျိုးသားတို့သာ အကြီးအကျယ် လုပ်ကိုင်ကြ
သည်။ အင်းသား အမျိုးသားတို့သည် အင်းလေးကန်မှ ငါးများကို
စီးပွားရေး လုပ်ငန်း တရပ် အနေဖြင့် လုပ်ကိုင်ကြသည်။ အင်းသား
အမျိုးသားတို့၏ ငါးလုပ်ငန်းကိုလေ့လာရရှိသလောက်မှာ အောက်ပါ
အတိုင်း ဖြစ်သည်။

အင်းသားတို့၏ ငါးလုပ်ငန်း။ ။အင်းလေးဒေသ၏ စီးပွားရေးလုပ်
ငန်းတခုမှာ ငါးလုပ်ငန်းဖြစ်သည်။အင်းလေးငါးမှာ ရှမ်းပြည် တောင်
ပိုင်းတွင် နာမည်ကျော် ဖြစ်ပြီး ညောင်ရွှေ၊ ဟဲဟိုး၊ တောင်ကြီး၊
ကလော၊ အောင်ပန်း၊ ပွေးလှစသော မြို့ကြီးများသို့ တင်ပို့ရောင်းချ
ရသည်။ ငဖိန်း၊ ငဖယ်၊ ငခုံးမ၊ ငရံ၊ ငကြင်း စသော ငါးတို့ကို
အင်းမှ ဖမ်းယူရသည်။ ထိုအထဲတွင် ငဖိန်းမှာ လေး၍ ချိုသော
ကြောင့် အင်းလေး၏ နာမည်ကျော် ငါးဖြစ်သည်။

ငါးလုပ်ငန်းကို မိုးတွင်း၌ မလုပ်ပဲ မိုးအကုန် သတင်းကျွတ်မှ
တပေါင်းလအထိ လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းမှာ ထွေပြားပြီး
စိုက်ထုတ်ရမည့် ငွေပင်ငွေရင်းလည်း များသည်။



အင်းလေးဒေသ ရေလုပ်သားကြီးများ ငါးဖမ်းနေပုံ

ငါးဖမ်းရာတွင် အင်းအိမ်ခေါ် ငါးအိမ်ဝိုင်းကို အင်းထဲတွင် ဆောက်ရသည်။ ငါးအိမ်ဝိုင်းလုပ်ရန် ဝါးခြမ်းပြားကို ပတ်တလားသီ ထားသကဲ့သို့ ကြိုးနှင့် စိပ်စိပ်သီထားသော ဟူး ဟုခေါ်သည့် ဝါးခြမ်း ကုံးကို အင်းရေထဲတွင် ဝိုင်းခတ်စိုက်ထားရသည်။ အကျယ်အဝန်းမှာ လိုအပ်သလို ပြုပြင်၍ရသည်။ ဝိုင်းခတ်ထားသော အဝန်းထဲသို့ ပြင်ပမှ ငါးများ စုဝင်လာစေရန် ငါးစာများ ကျွေးရသည်။ ထိုအခါ ငါးများ သည် ငါးစာကျွေးထားသော ငါးအိမ်ဝိုင်းထဲသို့ စုပြုံရောက်လာကြ သည်။ ငါးစာမှာ ပဲဖတ်ဖြစ်သည်။ နှစ်ပတ်၊ သုံးပတ်၊ တလ စသည်ဖြင့် ငါးများကို အစာနှင့်မျှားပြီး ငါးအိမ်ဝိုင်းအတွင်းသို့ ရောက်လာစေရန် ခေါ်ယူပြီးနောက် ငါးအိမ်ဝိုင်းကိုလည်း တဖြည်းဖြည်း စုကျဉ်းပေးရ

သည်။ အတောင် ၂၀ ပတ်လည်အထိ ကျဉ်းပေးပြီး အိမ်ပိတ်၍ ယင်း အိမ်ဝိုင်းအတွင်းတွင် လှေပေါ်မှ ပိုက်နှင့်ပစ်၍ ဖမ်းယူသည်။

ငါးလုပ်ငန်းတွင် လုပ်ကိုင်ကြသော ရေအလုပ်သမားကြီးများ မှာ များစွာ ဆင်းရဲကြသည်။ ရေထဲတွင် ငါးဆူးများစူးတတ်ခြင်း၊ လေမှုန်တိုင်းကျသဖြင့် လှေမှောက်ခြင်း၊ ပဲ့ချိတ်ခေါ် မော်တော် များသည် အလုပ်သမားကြီးများ၏လှေကို တိုက်ခိုက်သွားတတ်ခြင်း၊ ငါးအိမ်ဝိုင်းကို မရှောင်ပဲ တိုက်ခတ်သွားသဖြင့် ပျက်စီးခြင်း၊ ငါးအိမ် ဝိုင်းအထဲ ဖြတ်မောင်းသဖြင့် ငါးများ လွတ်ထွက်သွားခြင်း စသော အန္တရာယ်များနှင့် ရင်ဆိုင်ကြရသည်။

လက်မှုပညာ

ရှမ်းအမျိုးသားများသည် လက်မှုပညာ အနေဖြင့် နေ့စဉ်သုံး ပစ္စည်းများကိုသာ ပြုလုပ်ကြသည်။ တောင်သူလယ်သမားတို့၏ လယ် ယာသုံး ပစ္စည်းများကို ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ အိမ်တွင်းသုံးဖြစ်သော ဓား၊ ပေါက်တူး၊ ပေါက်ပြား၊ တောင်း၊ ပလုံးများ၊ ထရံများနှင့် အဝတ် တန်ဆာဖြစ်သော အထည်အလိပ်များ၊ အဆင်တန်ဆာများနှင့် မီးဖို ဆောင်သုံး အိုးခွက်ပစ္စည်းများကို ဒေသရပ်ရွာအလိုက် ပြုလုပ်ကြ သည်။ များသောအားဖြင့် ဒေသသုံးအတွက်သာ ထုတ်လုပ်ကြပြီး စီးပွားဖြစ် တင်ပို့ရောင်းချရန်အတွက် မလုပ်ကိုင်ကြပေ။

အိမ်သုံးပစ္စည်းများဖြစ်သော တောင်း၊ ပလုံး၊ ဆန်ခါ၊ ဆန် ကော၊ ဖျာများကို ရက်လုပ်ကြသည်။ အဝတ်အစား၊ လွယ်အိတ်၊

ခါးပတ်များကို လက်ရက်ကန်းနှင့် ရက်လုပ်ကြသည်။ ချည်ခင် ဆေး
ဆိုးခြင်း လုပ်ငန်းကိုလည်း လုပ်ကိုင်ကြသည်။ အင်းလေးဒေသတွင်
ရက်ကန်းလုပ်ငန်းနှင့် ငွေပန်းထိမ်လုပ်ငန်းများရှိကြသည်။ ငွေပန်းထိမ်
လုပ်ငန်းမှာ အင်းလေးရွာမတွင် ရှိသည်။

ငွေဖလား၊ ငွေထုံးဗူး၊ ငွေပန်းစိုက်၊ ငွေကလပ်နှင့် ဘာသာ
ရေးဆိုင်ရာ ငွေထည် ပစ္စည်းများကို ရှူးပန်း၊ နွယ်ပန်း၊ ကနုတ်ပန်းနှင့်
ယိုးဒယားပန်းများ၊ ရုပ်စုံများပါ ဖော် ဖောက် ပြုလုပ်နိုင်ကြသည်။
ငွေပန်းထိမ် လုပ်ငန်းမှာ အရင်းရှင်ပိုင် လုပ်ငန်းကြီးများ မဟုတ်ပဲ
အိမ်တွင်းလက်မှုပညာတရပ်သာဖြစ်ပြီး အိမ်ထောင်စု၊ မိသားစုတို့၏
စီးပွားရေးဖြစ်သည်။

ပန်းဖဲလုပ်ငန်းမှာလည်း အင်းလေးရွာမတွင် ရှိသည်။ အိမ်
တွင်းလုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ အိမ်သုံးနှင့် လယ်ယာသုံး ပစ္စည်းများဖြစ်
သော သားလှီးခားအမျိုးမျိုး၊ မွေးညှပ်၊ ကွမ်းညှပ်၊ ကတ်ကျေး အ
ရွယ်အစားအမျိုးမျိုး၊ ထင်းခွဲခား၊ ပေါက်ပြား၊ ပေါက်တူး၊ တူးရွင်း၊
ထယ်သွားစသည်များကို ပြုလုပ်ကြသည်။ အလှူကိုင် ဓားမြှောင်များ
လည်း ပြုလုပ်ကြသည်။

လက်သမားလုပ်ငန်းကို ကုန်ကယ်ရွာတွင် တွေ့ရသည်။ အိမ်
ထောင် ပရိဘောဂများအပြင် လှေကြီးများလည်း တည်ဆောက်ကြ
သည်။

ယွန်းထည်လုပ်ငန်းနှင့် မှန်စီရွှေချ၊ ကြေးနန်းဆွဲ၊ ပန်းတက်၊
ပလ္လင် လုပ်ငန်းကို နန်းပန်ရွာတွင် တွေ့ရသည်။ ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်းမှ

ဘုရား၊ ကျောင်းကန်များရှိ နိဗ္ဗာန်ကုန်ပစ္စည်းများတွင် အင်းလေး
မှန်စီရွှေချလက်ရာများကို တွေ့နိုင်သည်။

ရက်ကန်းလုပ်ငန်း

ရက်ကန်းလုပ်ငန်းကို ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း ရှမ်းအမျိုးသား
များနှင့် အင်းသား အမျိုးသားတို့သာ လုပ်ကိုင်ကြသည်။ အခြား
အမျိုးသားများမှာ ဂျပန်ရက်ကန်းနှင့် မိမိတို့ အိမ်သုံးအတွက်
လောက်သာ အနည်းအကျဉ်း လုပ်ကိုင်ကြသည်။

ရှေးအခါက ရက်ကန်းလုပ်ငန်းမှာ တောင်ယာထဲမှ ရရှိသော
ဝါဂွမ်းများကို သစ်သားဖြင့် ပြုလုပ်သည့် လက်လှည့်ဝါကြိတ်ကရိယာ
တွင် ပထမကြိတ်ပြီး အစေ့ထုတ်ပစ်သည်။ အစေ့ထုတ်ပြီးသောဝါဂွမ်း
ကို တဖန် ချည်ခင်အဖြစ် ချည်ငင်ကရိယာဖြင့် ရစ်ယူသည်။ ရစ်ထား
သောဝါချည်ကို ထမင်းရည်ဖြင့်စိမ်ပြီး အခြောက်လှန်းစေရသည်။
ခြောက်သွေ့သော ဝါချည်ကို ဝက်မွှင်ဘီးဖြင့် အမွေးအမှင်များ စင်
ကြယ်စေရန် ပွတ်တိုက်ရှင်းလင်းရသည်။ ဤကဲ့သို့သော ချည်ခင်ကို
သစ်သားဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော လက်ရက်ကန်းတွင် အထည်အဖြစ်သို့
ရောက်အောင် ရက်လုပ်၍ အလိုရှိသောအရောင်ကို ဆေးဖြင့် ဆိုးယူ
သည်။

ယခုအခါတွင် စက်ရုံထွက်အထည်များ ပေါများလာသည့်
အတိုင်း လက်ရက်ကန်းလုပ်ငန်း တစတစနည်းပါးသွားပြီး တောလက်
ကျေးရွာများတွင်သာ အိမ်သုံးအဖြစ် ရက်လုပ်ကြသည်ကို တွေ့ရ

သည်။ ယခင်က ခေတ်စားခဲ့သော ရှမ်းလွယ်အိတ်များမှာ ယခုအခါ
အင်းလေးလွယ်အိတ်များလောက် မတွင်ကျယ်တော့ပေ။ ရောင်းချ
ရန်အတွက် မဟုတ်ပဲ အိမ်သုံးနှင့် အသိမိတ်ဆွေတို့အား လက်ဆောင်
ပေးရန်အတွက်လောက်သာ ရက်လုပ်ကြတော့သည်။

အင်းသား အမျိုးသားတို့၏ အဓိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီး
တခုမှာ ရက်ကန်းဖြစ်သည်။ မြန်မာပြည်တလွှား ကျော်ကြားနေ
သော အင်းလေးဘန်ကောက်၊ ဇင်းမယ်၊ တွဲ၊ ပိုးကျူထရုံ၊ အင်းလေး
လွယ်အိတ်၊ စောင် စသည်တို့မှာ ရက်ကန်းလုပ်ငန်းကြီး၏ ထွက်ကုန်
ပစ္စည်းများ ဖြစ်သည်။

ရက်ကန်းလုပ်ငန်းမှာ အရင်းအနှီးကြီး၍ ထွေပြားလှသည်။
စုပေါင်း ပြုလုပ်ရသော လုပ်ငန်းဖြစ်သည်။

ရက်ကန်းတွင် ရက်ကန်းပစ္စည်းများဖြစ်သော ရက်ကန်းစင်၊
ယဉ်သွား၊ နှုတ်၊ လွန်း၊ ယောက်လုံး၊ ဗိုင်းငင်ရန်ရဟတ် စသည်တို့မှာ
အရေးကြီးသော ပစ္စည်းများ ဖြစ်ကြသည်။

အင်းလေး ရက်ကန်းတစ်၏တန်ဖိုးမှာ အောက်ပါအတိုင်း
ဖြစ်သည်။

ရက်သွားတခု		၅၀ ကျပ်
နှုတ်တခု		၇၅ ကျပ်
ယဉ်သွားတခု		၅၅ ကျပ်

လွန်းတချောင်း		၁၂ ကျပ်
ရက်ကန်းစင်ချည်းသက်သက်		၁၁၀ ကျပ်
လွတ်(ချည်ပတ်ကရိယာ) ၂၅ လုံး		၄ ကျပ်
ယောက်လုံး ၁၀ လုံး		၈ ကျပ်
စုစုပေါင်းတန်ဖိုး		၃၁၄ ကျပ်

ငင်းမယ်လုံချည်တထည်ရက်ရန် လွန်းအချောင်း ၄၀ အသုံးပြုရသည်။ ရိုးရိုးလုံချည်အတွက် လေးလုံး အသုံးပြုရသည်။ ရက်ကန်းစင်တခု၏ ဈေးအချို့ဆုံး တန်ဖိုးမှာ ၂၉၆ ကျပ်ဖြစ်၍ မကြာခဏ ယိုယွင်းပျက်စီးသော ပစ္စည်းများကို လဲလှယ်ပေးရသေးသည်။

ရက်ကန်းစင် ပြီးသည့်နောက် လိုအပ်သော ကုန်ရိုင်းပစ္စည်းများမှာ -

- (၁) ချည်ခင်
- (၂) ပိုးခင်
- (၃) ဆိုးဆေး
- (၄) ပိုးပြုတ်ချည်ဆိုးရန် ဆိုဒါ
- (၅) ချည်စာ ထမင်းရည်
- (၆) ပိုးစာထမင်း

(၇) ချည် ပိုးဆိုးရန်၊ ပြုတ်ရန်နှင့် စိမ်ရန် ဒယ်အိုးကြီးများ၊
အင်တုံကြီးများ

ဖြစ်သည်။

ပိုးလုံချည်တထည်ဖြစ်လာရန် အဆင့်ဆင့် ပြုလုပ်ရသည်။
ပထမ ပိုးခင်ကို အရောင်ရစေရန် ပြုတ်ရသည်။ ပြုတ်ရေတွင် အဝတ်
လျှော်ဆိုဒါထည့်ရသည်။ ယင်းနောက် ဆိုးဆေးနှင့် လိုသောအရောင်
ရစေရန် စိမ်၍ ဆိုးရသည်။ ဆေးဆိုးပြီးနောက် ထမင်းစာနှင့် ထမင်း
ရည်တို့ပေါင်းစပ်ပြီး ပိုးခင်ကို နယ်ချေပေးရသည်။ ပြီးလျှင် ထမင်း
စာများ ကပ်တူယ် မနေရန်နှင့် ပိုးခင်ပျော့အိလာစေရန် ပိုးခင်ကို
ခါပေးရသည်။ ပြီးလျှင် နေတွင် သွေ့အောင်လှန်းရသည်။ ထို့နောက်
ပိုးခင်မှ ပိုးမျှင်များကို ယောက်လုံးတွင် ပတ်ရသည်။ ယောက်လုံးမှ
ချည် (ပိုး) ချယ်ရပြီး ရက်သွားထဲသို့ သွင်းရသည်။ ဤတွင် ရက်ကန်း
စင်တွင် ပိုးမျှင်များ တန်းပြီးဖြစ်သည်။ ထို့နောက် လိုသော အကွက်၊
အဆင် ရရန် ဖော်ပြီး အချို့အကွက်ဆင်များကို ထပ်၍ ဖောက်ယူ
ရသည်။

ရက်ကန်းတစင်အတွက် ပြင်ဆင်ရန် အဆင့်များသည်နှင့်အမျှ
လုပ်အားနှင့် အချိန်ယူမှုလည်း များသည်။ ရက်ကန်း တစင်အတွက်
ပေးရသော လုပ်ခများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

ပိုးပြုတ်ခ တပိဿာ		၁ ကျပ် ၅၀ ပြား
ပိုးဆိုးခ တပိဿာ		၁ ကျပ် ၅၀ ပြား
ထမင်းစာနယ်ခ တပိဿာ		၁ ကျပ် ၅၀ ပြား

ပိုးခင်ခါး တပိဿာ		၁ ကျပ် ၅၀ ပြား
ယောက်လုံးပတ်ခ တပိဿာ		၁၀ ကျပ်
ချည်ချယ်ခ တပိဿာ		- ၄၀ ပြား
ရက်ကန်းတွင် ချည်တန်းခ တပိဿာ		၁၀ ကျပ်
အထည်တအုပ်ရက်ခ တပိဿာ		၆ ကျပ်

လွယ်အိတ်ရက်ရာတွင် လုပ်ခ ဈေးနှုန်း တမျိုးပေးရသည်။
 လွယ်အိတ်မှာ အနံငယ်ရက်ရပြီး ရက်ပြီးနောက် လွယ်အိတ်အဖြစ်
 ပြန်လည် ချုပ်ယူရသေးသည်။ လွယ်အိတ်ရက်လုပ်ရာတွင် ကုန်ကျ
 သောငွေမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

ချည်ထုပ်တထုပ် ရေစိမ်ချည်ဆိုးခ		၆ ကျပ်
ချည်ခင် မိုက်ခ တထုပ်လျှင်		၁ ကျပ် ၅၀ ပြား
ထမင်းစာနင်းခ တထုပ်လျှင်		၃ ကျပ်
ယောက်လုံးပတ်ခ တထုပ်လျှင်		၄ ကျပ်
ချည်ချယ်ခ တထုပ်လျှင်		- ၂၅ ပြား
နှုတ်သွင်းခ တစင်		၃ ကျပ်
ဖောက်ချည်ဆိုးခ တထုပ်လျှင်		၁၀ ကျပ်
အလုံး ၂၀ ကျသော စင်တစင်ရက်ခ		၅ ကျပ်

အကွက်ဆန်း ထွင်သည့်အခါနှင့် ဇင်းမယ် အဆင်များတွင်
 ငွေချည်၊ ရွှေချည် ဖောက်လျှင် ရက်ခ ပိုမိုပေးရသည်။

လူမှုရေး

မိသားစု ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံ

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ရှမ်းအမျိုးသားတို့သည် မိသားစုနှင့်နေထိုင်လေ့ရှိကြသည်။ အဖ ကြီးစိုးသည်၊ အမိ ကြီးစိုးသည်ဟူသော စနစ်မရှိ။ အိမ်ထောင်စုကိုလိုက်၍ အချို့တွင် အမိဩဇာညောင်း၍ အချို့တွင် အဖ ဩဇာ လွှမ်းမိုးသည်။ တနည်းဆိုရလျှင် အမိရော အဖပါ သူနေရာနှင့်သူ အိမ်ထောင်ကို စိုးမိုးနိုင်ကြသည်။

အိမ်ထောင်စုတွင် အိမ်ရှင်အဖိုး သို့မဟုတ် အဖ သို့မဟုတ် ဦးလေး၊ ဦးကြီးစသော အိမ်ထောင်စုတွင် အကြီးအကဲယောက်ျား အတွက် ထိုင်ရန်နေရာ သတ်မှတ်ထားလေ့ရှိသည်။ အိမ်ရှင်ယောက်ျား၏ခွင့်ပြုချက်မရှိပဲနှင့် ထိုနေရာ၌ထိုင်မိလျှင် ဆွေမျိုးရင်းချာပင်ဖြစ်စေ၊ ခဏ်တပ်နိုင်သည်အထိ အခွင့်ရှိသည်။ ဘုန်းကြီးများပင် ထိုနေရာ

မိသားစု ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံ

ရှမ်း	မြန်မာ
မဲ့	အမေ
ပေါ့	အဖေ
လုရင်း	သမီး
လုစိုင်း	သား
စိုင်း	မောင်
နန်း	မ
လုခွေ	သမက်
လုပိုက်	ချွေးမ
ပါ	ကြီးတော်
နပိုက်	ဒွေးတော်
မဲ့ထောက်	အဖွား
ပေါ့ထောက်	အဖိုး
လု	သားသမီး
လန်းဆိုင်း	တူ
လန်းထိန်း	တူမ
နဆန်း	ဦးလေး
လူးလုံ	ဦးကြီး

မျိုး၌ အိမ်ရှင်၏ ခွင့်ပြုချက် မရှိပဲ မထိုင်ကြချေ။ အိမ်ရှင်ယောက်ျား
ထိုင်ရန် သတ်မှတ်ထားသော နေရာသည် အိမ်ရှင်ယောက်ျား အလုပ်မှ
အပြန် အပန်းဖြေရာ နေရာဖြစ်သည်။

အိမ်ရှင်ယောက်ျားက မိမိသတ်မှတ်ထားသော နေရာတွင်
ခွင့်မရှိပဲ နေထိုင်သူကို ဖုန်းတန်ခိုး မတူ၍ မထိုင်ရဟု ပြစ်တင်လေ့ရှိ
သည်။ ထိုအခါ ထိုင်မိသော ဧည့်သည်က ငွေအနည်းငယ်ဖြင့်သော်
လည်းကောင်း၊ လက်အုပ်ချီ၍သော်လည်းကောင်း၊ လက်ဖက်တထုပ်၊
ကွမ်းတရာနှင့် သော်လည်းကောင်း ကန်တော့ပြီး မှားယွင်းမှုကို
တောင်းပန်ပါက ကြေအေးရသည်။

ယောက်ျားနှင့် မိန်းမထိုင်ရန် သီးသန့်ထားသော နေရာများ
လည်း ရှိသေးသည်။ အထူးသဖြင့် အိမ်ဦးဘုရားစင်အနီး၌ အမျိုး
သမီးများ ထိုင်ခွင့် မရှိချေ။ ဤလေ့ထုံးစံကို အိမ်ရှင်မိဘများက
သွန်သင်ပေးပြီး ဘုန်းကြီးကျောင်းတွင် ဘုန်းကြီးက ညွှန်ပြဆုံးမပေး
သည်။ သို့သော် လူမှုရေးအရ ကျားမ အဆင့်အတန်းခွဲခြားခြင်းမရှိပေ။

အိမ်တွင်ရှိသော သားသမီးများတွင် အဆင့်အတန်းခွဲခြားမှု
မရှိ။ သမီးအကြီးဆိုလျှင် အမအကြီးအရာနှင့် ဩဇာရှိသည်။ သား
အကြီးဆိုလျှင် အကိုအကြီးအရာနှင့် ဩဇာတမျိုးရှိသည်။ သား
ယောက်ျားဆိုလျှင် ရှင်သာမဏေပြုနိုင်သောကြောင့် သားယောက်ျား
မွေးစေချင်သည်။ သို့သော် သမီးမိန်းကလေးရလျှင်လည်း ချစ်မြတ်
နိုးကြသည်။

အိမ်တွင် သားသမီး များပါက သားယောက်ျား အိမ်ထောင် ကျလျှင်တနေရာသို့ လည်းကောင်း၊ အိမ်ခြံဝင်းအတွင်း၌လည်းကောင်း သီးခြား အိမ်တလုံးဆောက်ပြီး အိမ်ထောင်ခဲ့သွားတတ်သည်။ သား သမီး မများပါက မိန်းမနှင့်တကွ မိဘများနှင့်အတူ နေလေ့ရှိသည်။ သမီးမိန်းကလေး အိမ်ထောင်ပြုလျှင် သားချင်း များပါက လင် ယောက်ျားနောက်သို့ လိုက်သွားရသည်။ သားချင်း နည်းပါးပြီး သားယောက်ျား မရှိသော အိမ်ထောင်စုဆိုလျှင် လင်ယောက်ျားက လိုက်နေရသည်။ ဤစနစ်ကိုကြည့်ခြင်းဖြင့် နှစ်ဖက်မျှတသောသဘော ရှိပြီး တင်းကျပ်ခက်ခဲသော လူမှုရေးစနစ်မဟုတ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

ဂုံ(ခွံ) အမျိုးသား။ ။ဂုံ(ခွံ)ဆိုသည်မှာ ဆန်သည်၊ တက်သည် ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ရေကိုဆန်၍နေသောသူများဟု ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဂုံ (ခွံ) တို့၏ လူမှုရေး စနစ်မှာ ရှမ်းတို့နှင့် မကွာခြားလှ ပေ။ အိမ်ထောင်စုတွင် အဖိုးအဖွားမှစပြီး မြေးမြစ်အထိ စုပေါင်းနေ တတ်ကြသည်။ ဆွေမျိုး အသိုင်းအဝန်းများနှင့် နေလေ့ရှိသည်။ ခွံ ခြားသောစိတ် မရှိကြ။ အခြားလူမျိုးများနှင့် ရောနှောနေထိုင်ခြင်း လက်ထပ်ခြင်းပြုလေ့ရှိသည်။ သီးခြားလူမျိုးရေးစိတ် ပြင်းထန်သူများ မဟုတ်ကြချေ။

အိမ်ထောင်စုတွင် သက်ကြီးဝါကြီးများ၏ ဩဇာကို နာခံ ကြသည်။ ကျားမခွဲခြားမှုမရှိပဲ အသက်အရွယ်ကြီးသူ၊ အကြားအမြင် ပြည့်စုံသူအား ရိုသေလေးစားကြသည်။

ဖခင်မှာ အိမ်ထောင်ရှင်ဖြစ်သော်လည်း အမိမှာ အိမ်ထောင် ဖက်ဖြစ်သည်နှင့်အညီ အိမ်တွင်းရေးများတွင် ဩဇာရှိသည်။ ဆွေမျိုး

တော်စပ်ပုံနှင့် အခေါ်အဝေါ်များမှာ ရှမ်းအမျိုးသားများအတိုင်းပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ကွဲပြားသောအချက်များ အနည်းငယ်ရှိသည်။

ပုံစံအားဖြင့် -

အဖွား = ကိုယင်း

အဖိုး = ကို သို့မဟုတ် ကိုဆိုင်း

ထို့အပြင် အမည်များမှည့်ရာတွင် အမည်ရွှေက စာလုံးကို ကြည့်၍ လူငယ်၊ လူလတ်၊ လူကြီးဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကျားမဟူ၍ လည်းကောင်း ခွဲခြားနိုင်သည်။ အဖိုးအရွယ်ရှိသော လူကြီးတို့၏ အမည်ရွှေတွင် ကာ၊ ဘကြီးအရွယ်အမည်ရွှေတွင် လုန်၊ အကို၏ အမည်ရွှေတွင် ဝိ၊ ကလေးများ အမည်ရွှေတွင် ယောကျ်ားလေး ဆိုလျှင် ဝိုင်း၊ မိန်းကလေးဆိုလျှင် နန်းဟု တပ်ခေါ်ကြ၍ လူလတ်ပိုင်း အမည်များရွှေတွင် အု ဟုလည်း တပ်ခေါ်ကြသည်။

တဦးနှင့်တဦး တွေ့ဆုံကြလျှင် ဟူလိခ (မာပါရဲလား) ဟု နှုတ်ခွန်းဆက်လေ့ ရှိသည်။

အိမ်တွင် အိမ်ဦးခန်းဘုရားစင်ရှိရာ နေရာမှာ ဂုံ (ခွံ) အမျိုး သားတို့ အမြတ်ဆုံးထားရာ နေရာဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ရှမ်းအမျိုးသား တို့ကဲ့သို့ အိမ်ရှင်ယောကျ်ားနေရာဟု သီးသန့်ခြားထားပြီး ယင်းနေ ရာတွင် ကွမ်းအစ်၊ ဆေးခွက်၊ ရေတကောင်းများနှင့်အတူ မှီအုံးပါထား သည်။ အိမ်ရှင်ယောကျ်ား နေထိုင်ရာသို့ ခွင့်မပြုပဲ မနေရ။ ခွင့်ပြုလျှင်

ကျား၊ မ မရွေး နေနိုင်ကြသည်။ ဂုံ(ခွဲ) အမျိုးသားတို့၏ နေအိမ်မှာ သန့်ရှင်း သပ်ရပ်စွာ ရှိကြသည်။

ယွန်းအမျိုးသား။ ။ယွန်းအမျိုးသားတို့၏ လူမှုရေးစနစ်သည် ရှမ်း အမျိုးသားတို့နှင့် မကွာခြားလှပေ။ အိမ်ထောင်စုတွင် ဖခင်သည် အိမ်ထောင်ဦးစီးဖြစ်သော်လည်း မိခင်သည် အိမ်ထောင်စု အရေးတွင် ဩဇာရှိသည်။ လူမှုရေးနှင့် အခြားကိစ္စများတွင် ကျားနှင့်မ တိုးတူ ဘောင်ဖက် အဆင့်အတန်းတူညီကြပြီး ခွဲခြားမှု မရှိကြ။

အိမ်တွင်း၌ လသာဆောင်အပြင် ဧည့်သည် ဧည့်ခံရာနေရာ၊ ဘုရားစင်နေရာနှင့် အိမ်ရှင်ယောက်ျားအတွက် သီးသန့်နေရာရှိသည်။ အိမ်အတွင်းပိုင်း၌ အိမ်ထောင်သည်များ နေရန် အခန်းရှိပြီး အိမ်ထောင် သုံး-လေးခု စု၍လည်း နေတတ်ကြသည်။

အိမ်ရှင်ယောက်ျားနေရာ၊ ဘုရားစင်စသော နေရာများမှာ သီးသန့်ထားပြီး အိမ်ရှင်ခွင့်မပြုပဲ ဧည့်သည်မသွားရ။ ဧည့်ခန်းတွင် လှပသော ပန်းများနှင့် ခြယ်ထားသည့် ရေတကောင်း၊ လက်ဖက် ရည်ကရား၊ ကွမ်းအစ်နှင့် ဆေးလိပ်ခွက်များ ရှိသည်။ အိမ်အခြေအနေ ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ယွန်းအမျိုးသားတို့၏ လူမှုရေးစနစ်သည် ရှမ်း အမျိုးသားတို့နှင့် နီးစပ်ကြောင်း သိနိုင်သည်။

ယင်းနက်အမျိုးသား။ ။ယင်းနက်အမျိုးသား တို့သည် လူမျိုးအ လိုက် နေထိုင်ကြသည်။ အခြားလူမျိုးများ လာရောက်နေထိုင်ပါက ယင်းနက်အမျိုးသားတို့ကသာ ယဉ်ကျေးမှုအရ ဖုံးလွှမ်းသွားတတ်

ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံ

ယူန်း	မြန်မာ
ပေ	အပိုး
မယ်အေ	အဖွား
လန်ယင်	မြေးမ
လန်ကျိုင်	မြေးယောက်ျား
လုံ	ဘကြီး
နီ	ဘထွေး
နီကျိုင်း	အဒေါ်ကြီး
နီယွန်း	အဒေါ်လေး
ပိခွေ	ယောက်ဖ
နောင်ပိုက်	ယောက်မ
နောင်ကျိုင်း	ညီ
နောင်ယင်	ညီမ
ပေါ့	အဖေ
မဲ့	အမေ
လုယင်း	သမီး
လုကျိုင်း	သား
လန်ကျိုင်း	တူ
လန်ယင်	တူမ
ပီအိုင်	အကို
ပီနန်	အမ
လုခွေ	သမက်
လုပိုက်	ချွေးမ
မဲ့မဲ (ယောက်ျားဖက်မှ)	ယောက်ခမ (မ)
ပေါ့မဲ (။)	ယောက်ခမ (ကျား)
မဲ့ခို (မိန်းမ ဖက်မှ)	ယောက်ခမ (မ)
ပေါ့ခို (။)	ယောက်ခမ (ကျား)

သည်။ မိသားစုအလိုက်နေလေ့ရှိသည်။ ယခင်က အိမ်တလုံးတည်းတွင် အိမ်ထောင်စု ၁၀ စုအထိ စုပေါင်းနေထိုင်ခဲ့ဘူးသည်။ ယခုအခါတွင် အိမ်ထောင်စု သုံးစုသာ အများဆုံး နေထိုင်လေ့ရှိသည်။ အိမ်ထောင်စု တစုချင်း နေကြသည်လည်း ရှိသည်။ စုပေါင်း နေထိုင်ရာတွင် အိမ် တန်းလျား၌ အခန်းများကန့်ကာ နေလေ့ရှိကြသည်။

ယင်းနက်အမျိုးသားတို့ အိမ်တွင် အိမ်ရှင်ယောက်ျား ထိုင် သည့်နေရာဟူ၍ သီးသန့်ရှိသည်။ ယင်းနေရာသို့ အိမ်ရှင်က ခွင့်မပြုပဲ သွားရောက်နေထိုင်မိပါက မည်သို့မျှ အရေးမယူသော်လည်း ရိုင်းစိုင်း သည်ဟုယူဆကြသည်။ ဧည့်သည်သည်ဧည့်ခန်း၌သာ နေထိုင်ရသည်။

ယင်းကြားအမျိုးသား။ ။ယင်းကြား အမျိုးသား တို့၏ လူမှုရေး စနစ်သည် ယင်းနက်အမျိုးသားတို့ အတိုင်းပင် ဖြစ်သည်။

လိုဝ်(လိ) အမျိုးသား။ ။လိုဝ်(လိ)အမျိုးသားတို့မှာ ဂုံ(ခွဲ)အမျိုး သားတို့နှင့် မကွာခြားပါ။

အင်းသားအမျိုးသား။ ။အင်းသား အမျိုးသားတို့၏ လူမှုရေး စနစ်သည် မြန်မာဆံဆံပင်ဖြစ်သည်။ လူမျိုး ခွဲခြားစိတ်မရှိပဲ အခြား လူမျိုးများနှင့် ရောနှောနေထိုင်တတ်သည်။ သို့သော် အင်းလေးထဲ တွင် အင်းသားများသာရှိပြီး ရှမ်းရွာ အနည်းငယ်ရှိသည်။ အခြား လူမျိုးများနှင့် လက်ထပ်ထိမ်းမြားမှု အနည်းငယ် ရှိသော်လည်း များ သောအားဖြင့် အင်းသားအချင်းချင်း သို့မဟုတ် အင်းသား အမျိုး သားနှင့် ရှမ်းအမျိုးသားတို့ အိမ်ထောင်ပြုကြသည်က များသည်။

ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံ

ယင်းနက်	မြန်မာ
ပါ	အဖေ
ပ	အမေ
တိန်းအ်	ဦးလေး
ပိုင်အ်	အဖော်
ကော့	ယောက်ဖ
ကျို	ခယ်မ
ဝေန်	သမက်
မွေ	ချေးမ
ဆင်ဘို့သရာမေ့	ညီ
ကွန်ကရမေ့	သား
ကွန်ကရည	သမီး
လန်ကရမေ့	တူ
ကန်းကရည	တူမ
ပေါ့	ယောက်ခမ (ကျား)
ကွန်	ယောက်ခမ (မ)
မေကရမေ့	အကို
မေကရည	အမ
ဆင်ဘို့ကရည	ညီမ

ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံ

အင်းသား	မြန်မာ
တော့ပ	အဖေ
တော့မေ့ (တော့မဲ့)	အမေ
ဆား	သား
ဆမိ	သမီး
နောင်ကူး	အကို
မယ်ကူး	အမ
ညီ(မောင်)	ညီ
ညီမ	ညီမ
အဘိုးအပေါင်	ယောက်ခမ
ချွေးမ	ချွေးမ
သမက်	သမက်
ရိုးမောင်(ငယ်)	ဦးလေး
ရိုးမယ်	အဒေါ်
ဆားတော်	တူ
ဆမီးတော်	တူမ
တော့ဖိုး	အဖိုး(အဖေဖက်မှ)
အပေါင်(တော့ပေါင်)	အဖွား(အဖေဖက်မှ)
ဖဒို	အဖိုး(အမေဖက်မှ)
မေ့ဒို	အဖွား(အမေဖက်မှ)

အင်းသားအမျိုးသားတို့၏အိမ်ထောင်စုတွင် ကျား၊မ ခွဲခြားမှုမရှိသဖြင့် အိမ်ထောင်စုတွင် မိဘနှစ်ဦးစလုံး၏ သြဇာညောင်းသည်။ အိမ်ထောင်စုတွင် လူကြီးသူကြီးများရှိပါက ယင်းတို့အား အကြီးအကဲအရာထားပြီး ရိုသေကြသည်။ သားသမီးများအပေါ်တွင် သားယောက်ျားနှင့် သမီးမိန်းမဟု ခွဲခြားမှုမရှိပဲ အားလုံးကို တန်းတူအခွင့်အရေး ရစေသည်။ ယောက်ျားလေးမှာ ရှင်ပြုနိုင်သည်။ ရှင်ပြုသောမိဘများသည် မွန်မြတ်သည်၊ နိဗ္ဗာန် ရောက်နိုင်သည်ဟူသော ယုံကြည်ချက်ကြောင့် သားသမီးများတွင် ယောက်ျားလေး ရလိုကြသည်။

တောင်ရိုး အမျိုးသား။ ။တောင်ရိုး အမျိုးသားတို့သည် ယင်းတို့အမျိုးသားချည်း သီးသန့်နေသော်လည်း ဓနုအမျိုးသားများနှင့်လည်း ရောနှော နေထိုင်တတ်ကြသည်။ အိမ်ထောင်စုတွင် လူကြီးသူမများအား ရိုသေစွာ ဦးစားပေးကြသည်။ အဖိုး၊ အဖွား၊ ဦးလေး၊ ဦးကြီး စသည်ဖြင့် ဆွေမျိုးများ စုပေါင်း နေထိုင်တတ်ကြသည်။ အိမ်ထောင်ဦးစီးမှာ ယောက်ျားရော မိန်းမပါ ဖြစ်သည်။ ရပ်မှုရွာမှုများတွင် ယောက်ျားများက ဦးဆောင်ကြသည်။

✦ **ဓနုအမျိုးသား။** ။ဓနု အမျိုးသားတို့၏ လူမှုရေးစနစ်သည် မြန်မာအတိုင်း ဖြစ်သည်။ မြန်မာအိမ်ထောင်စုကဲ့သို့ ဖခင်မှာ အိမ်ထောင်ဦးစီး ဖြစ်သော်လည်း မိခင်သည် အဆင့်အတန်း မနိမ့်ပဲ အိမ်ထောင်ဦးစီးပင် ဖြစ်သည်။ အိမ်ထောင်စုအတွင်း၌ မိခင်၏ သြဇာညောင်းပြီး ပြင်ပကိစ္စများတွင်သာ ဖခင်က ဆောင်ရွက်ရသည်။ လူမှုရေးရာများတွင် ကျား၊မ ခွဲခြားမှု မရှိချေ။

ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံ

တောင်ရိုး	မြန်မာ
မွေး	အမေ
တို့ဖ	အဖေ
အပွန် (တို့ပေါင်)	အဖွား
တို့ဖိုး	အဖိုး
မွေးပဲ့	အဒေါ် (အမေညီမ)
ပပဲ့	ဦးလေး (အမေမောင်)
ပတီး	အဖေအကို
မွေးတီး	အမေအမ
လူမဲ့	ကလေး
လူဆိုး	ကာလသား
သားကော်	တူ
သမီးကော်	တူမ
ညီအား မ	ညီအကို ညီအမ မောင်နှမ

ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံနှင့် အခေါ်အဝေါ်များမှာ မြန်မာအတိုင်း ပင်ဖြစ်သည်။ ပုံစံအားဖြင့် ဦးကြီးတော်၊ ဒွေးတော်၊ ဦးရီးတော်စသည် တို့ ဖြစ်သည်။ တချို့နေရာများတွင် ရှေး မြန်မာပေါရာဏ စကားများ ကိုပင် အသုံးပြုကြသည်။

ပလောင်အမျိုးသား။ ။ပလောင် အမျိုးသားတို့၏ လူမှုရေး စနစ်သည် အလွန်စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းသည်။ ဘုံစနစ်တွင် အခြေတည်သော စနစ်ဟုဆိုနိုင်သည်။ အမျိုးအနွယ်အလိုက် သီးခြားရွာတည်ပြီး နေထိုင်လေ့ ရှိသည်။ အခြား လူမျိုးများနှင့် ရောနှော နေထိုင်လေ့ မရှိကြ။ အခြားလူမျိုးများနှင့် တွေ့မည်စိုးသောကြောင့် ဝေးလံမြင့်မားသော တောင်ထိပ်ပေါ်တွင် ရွာတည်နေလေ့ ရှိကြသည်။

မိသားစု အိမ်ထောင်စုများ အဆောက်အဦတခုတွင် စုပေါင်းနေလေ့ရှိသည်။ ရှည်လျားသော အိမ်တန်းလျားကြီး ဆောက်ပြီး မိသား ဖသား အိမ်ထောင်စုပေါင်း ငါးအိမ်ထောင်စုမှ ၁၂ အိမ်ထောင်စုအထိ စုပေါင်းနေထိုင်ကြသည်။ အကာအရံ မရှိ၊ အခန်းကန့်မဲ့ မရှိကြ။ အိမ်ထောင်စု တစုအတွက် မီးဖို တခုစီသာ ကန့်သတ်သော အထိမ်းအမှတ်ရှိသည်။ အိမ်ထောင်စုတစုတွင် ဖခင်သည် အကြီးအကဲ ဖြစ်သည်။ အိမ်ထောင်စုပေါင်းအားလုံးနေသောအိမ်ကြီးတခုလုံးအား အသက်အရွယ် အကြီးဆုံး၊ ဝါအရင့်ဆုံး၊ ယောက်ျားကြီးက အကြီးအကဲအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။

ပအိုဝ်းအမျိုးသား။ ။ပအိုဝ်းအမျိုးသားတို့၏ လူမှုရေးစနစ်မှာ ရှမ်း၊ မြန်မာတို့နှင့် ဆင်တူသည်။ အိမ်ထောင်ဦးစီးမှာ ဖခင်ဖြစ်သော်လည်း မိခင်သည် အိမ်တွင်းမှုတွင် ဩဇာညောင်းသည်။ အခြား ပြည်ထောင်စုသမားများကဲ့သို့ပင် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးများတွင် ကျားနှင့် မ တန်းတူ အဆင့်အတန်း ရှိကြသည်။ အိမ်ထောင်စုတွင်ရှိသော သက်ကြီးဝါကြီးများအားရိုသေကိုင်းရှိုင်းကြသည်။ သက်ကြီးဝါကြီးတို့မှာ ဗဟုသုတ ကြွယ်ဝသူများဟု သဘောထားပြီး အိမ်ထောင်သားတို့ နာခံကြ

သည်။ အဖေ၏ ညီမနှင့် အမကိုလည်း ယောက်ခမဟု ခေါ်သည်။
အမေ၏ ညီမကို ဒွေးတော်ဟုခေါ်ပြီး အမေ၏ အမကို ကြီးတော်ဟု
ခေါ်သည်။ ထို့ပြင် ဇနီးသည်၏ ညီမကို ဒွေးတော်၊ ဇနီးသည်၏
အမကို ကြီးတော်ဟု ခေါ်ကြသည်။

တိယန် အမျိုးသား။ ။တိယန် အမျိုးသားတို့သည် အမျိုးသားစိတ်
ရှိကြသည်။ အခြား အမျိုးသားများနှင့် ရောနှော မနေပဲ သီးသန့်
နေထိုင်ကြသည်။ ယခင်အခါကမူ ဆွေမျိုးစုအလိုက်သာ နေထိုင်ခဲ့

ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံ

တိယန်	မြန်မာ
မေး	အမေ
ဖား	အဖေ
ဖုခယု	သား
ဖုမောန်	သမီး
ဖဘိ	ဦးလေး
ဖဒူ	ဘကြီး
မေးပလာ	အဖွား
ဖပလာ	အဖိုး
ဒေ	ချွေးမ
မတ်	သမက်
ဖိဒို	{ တူ တူမ

ကြသည်။ ယခုအခါ အမျိုးတူ လူမျိုးများ စုပေါင်း နေထိုင်လာ
ကြသည်။ အိမ်ထောင်စုတွင် ဖခင်သည် အိမ်ထောင်ဦးစီး ဖြစ်သည်။
ယောက်ျားနှင့် မိန်းမဟူ၍ အဆင့်အတန်း ခွဲခြားခြင်း မရှိကြ။

ကိုးကန့်အမျိုးသား။ ။ ကိုးကန့်အမျိုးသားတို့၏ လူမှုရေးစနစ်သည်
ကျပ်တည်း ခိုင်မြဲလှသည်။ အမျိုးအနွယ်စိတ်ဓာတ် ပြင်းထန်ပြီး
လူမျိုးရေးစိတ်၊ ဒေသစွဲစိတ် ရှိကြသည်။ အခြား လူမျိုးများနှင့်
ရောနှော နေလေ့ မရှိကြ။ ယောက်ျားက အခြားလူမျိုး မိန်းမကို
ယူနိုင်သော်လည်း မိန်းမများက အခြားလူမျိုး ယောက်ျားကို ယူ
လေ့ မရှိကြ။

အိမ်ထောင်စုတွင် ဖခင်သည် အိမ်ထောင်ဦးစီး ဖြစ်သည်။
မိခင်မှာ အိမ်တွင်းမှုမှ လွဲ၍ အခြား ဩဇာ အာဏာ လုံးဝမရှိပေ။
အိမ်ထောင်စု တစုတွင် အဖိုး အဖွားမှ စ၍ မြေး မြစ်များ အထိ
စုပေါင်း နေထိုင်လေ့ရှိသည်။ ယောက်ျားများ စိုးမိုးချယ်လှယ်သော
အိမ်ထောင်စုစနစ် ဖြစ်သည်။ ယောက်ျားများသည် အိမ်ထောင်
ရေးတွင်သာမက လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး စသည်တို့တွင်လည်း ဩဇာ
ရှိကြသည်။

လားဟူအမျိုးသား။ ။ လားဟူအမျိုးသားတို့သည် အမျိုးအနွယ်
ခွဲခြားမှုမရှိ။ သို့သော် အမျိုးအနွယ်တခုတည်း ရွာတည် နေထိုင်လေ့
ရှိသည်။ အချို့နေရာတွင် ၁၀ အိမ်ထောင်စုပြီး အိမ်ရှည်တလုံးတွင်
နေလေ့ရှိသည်။ ပလောင်အမျိုးသားများနှင့် တူသည်။ အိမ်ထောင်
စုစိတ်ရှိသည်။ သို့သော် အခြား တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့်လည်း
အိမ်ထောင်ပြုသူများ ရှိသည်။

ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံ

ကိုးကန့်	မြန်မာ
အကုန်း	အဖိုး
အနိုင်း	အဖွား
ဆုံဆေ	မြေး
ဆုံရိမ့်	မြေးမ
တာညေ	ချေးမ
ကျွန်မူ	ယောက်ခမ
မွေးချီ	ယောက်ဖ
ကြိုတေ	ဦးလေး
ကြိုမာ	အဒေါ်လေး
} အဖေဖက်မှ	
အကေး	အဖေ
အိုကြိုး	သား
ကုန်ယန်	သမီး
ကူတေ	ဦးလေး
ကူမာ	အဒေါ်
တာတေ	ဦးကြီး
	ဒေါ်ကြီး
တာမာ	ဦးကြီး
ရိတေ	အဒေါ်
ရိမာ	
} အမေဖက်မှ	

ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံ

လားဟူ	မြန်မာ
အပူ	အဖိုး
အပြို	အဖွား
အော်တိုင်း	မြေး
အော်ဗွီးမာ	အဒေါ်
အော်အူးဖ	ဦးလေး
အော်ရှန်ပါး	တူ
အော်ရှန်မား	တူမ
အော်ပါ	လင်
အော်မီးမ	မယား
အပါး	အဖေ
အော်အေး	အမေ
အော်ရပ်န့်	သား
အော်ရမီး	သမီး
အော်မားပါ	သမက်
အော်ခူးမား	ချွေးမ
အူဖား	ယောက်ဖ
အော်ညိုမား	ယောက်မ

ကော်အမျိုးသား။ ။ကော်အမျိုးသားတို့သည် မိမိ၏ အမျိုးအနွယ်
ကို ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်တတ်သည်။ ကော်အမျိုးသား ရွာများ
သီးခြား တည်ရှိကြသည်။ အိမ်ထောင်စု မိသားစုစိတ် ရှိသည်။
အိမ်ထောင်စုတွင် အဖေမရှိက သားကြီးသည် ဩဇာအရှိဆုံး ဖြစ်
သည်။ ယောက်ျား ဦးစားပေးသော လူမှုရေး ဖြစ်သည်။ အဖ၏
နာမည်အဆုံး စကားလုံးသည် သား၏ နာမည် အစလုံး အဖြစ်
အသုံးပြုကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် မျိုးရိုးစဉ်ဆက်ကို မပျက်ရန် ထိန်းသိမ်း
ထားသည်။

ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံ

ကော်	မြန်မာ
အဘော	အဖိုး
အဖိ	အဖွား
အေဖ	မြေး
အခ	အဖေ
အမ	အမေ
အလိ	သား

ကော်အမျိုးဆက်များကို အစမှ ယခု အချိန်အထိ တဖက်ပါ
အဆင့် လေးဆင့်အရ လိုက်ယူ၍ရသည်။

ပထမအဆင့် ၁ မှ ၁၁ ဆက် အထိ -

- (၁) အူမ၊
- (၂) မစွန်း၊
- (၃) စွန်းဇော်၊
- (၄) ဇော်ရူ၊
- (၅) ရူထိုး၊
- (၆) ထိုးမ၊
- (၇) မယော၊
- (၈) ယောနယ်၊
- (၉) နယ်ဘဲ၊
- (၁၀) ဘဲဆွမ်း၊
- (၁၁) ဆွမ်းမည့်အို့။

ဒုတိယအဆင့် ၁ မှ ၁၃ အထိ -

- (၁) အိုထေလေ၊
- (၂) ထေလေဇွန်၊
- (၃) ဇွန်မောရဲ၊
- (၄) မောရဲကြာ၊
- (၅) ကြာထိဆိ၊
- (၆) ထိဆိလီး၊
- (၇) လီးဖော်ဘဲ၊
- (၈) ဖော်ဘဲဦး၊
- (၉) ဦးညိုဇား၊

- (၁၀) ညှိဇားဆောင်း၊
- (၁၁) ဆောင်းမော်အေး၊
- (၁၂) မော်အေးဂျေ၊
- (၁၃) ဂျေထောင်ဖန်း။

တတိယအဆင့် ၁ မှ ၈ အထိ -

- (၁) ထောင်ဖန်းမော၊
- (၂) မောခွန်ထောင့်၊
- (၃) ခွန်ထောင့်ဂျေး၊
- (၄) ဂျေးလေညော၊
- (၅) ညောချိုလ၊
- (၆) လထောင်းဘော၊
- (၇) ထောင်းဘောရှေ၊
- (၈) ဘောရှေလဲ။

စတုတ္ထအဆင့် ၁ မှ ၃၁ အထိ -

- (၁) လဲနွမ်ဘို့၊
- (၂) ဘို့မော်ပို၊
- (၃) မော်ပိုလိ၊
- (၄) လိရှ်မြို့၊
- (၅) မြို့ဘန်ဇောင်၊
- (၆) ဇောင်ကျို၊
- (၇) ကျိုဝေ၊

- (၈) ဝေကြံ၊
- (၉) ကြဲဇဲ၊
- (၁၀) ဇဲကြို၊
- (၁၁) ကြိုဖျောင်း၊
- (၁၂) ဖျောင်းလွယ်၊
- (၁၃) လွယ်ညို၊
- (၁၄) ညိုရှ၊
- (၁၅) ရှဇီး၊
- (၁၆) ဇီးဆော၊
- (၁၇) ဆော့ခွန်း၊
- (၁၈) ခွန်းခေါင်၊
- * (၁၉) ရှဆော၊
- (၂၀) ဆောဇီ၊
- (၂၁) ဇီရှို၊
- (၂၂) ရှိုချို၊
- (၂၃) ချိုရှော်၊
- (၂၄) ရှော်သဲ၊
- (၂၅) သဲပျို၊
- (၂၆) ပျိုဆွ၊
- (၂၇) ဆွကို၊
- (၂၈) ကိုဆဲ၊

* ယင်း အဆက်များမှ ဆွေမျိုးဆက်အသစ် တည်ရသည်။ ယခင်အဆက်မှ အမြွှာပူး မွေးသဖြင့် ကော်တို့ထုံးစံအရ အမြွှာပူးကိုသတ်ပစ်ပြီး မျိုးဆက်ဖြတ်လိုက်ကာ နောက် တမျိုးမှ ပြန်စေရသည်။

(၂၉) ဆဲဗေ၊

(၃၀) ဗေဇီ၊

* (၃၁) လန်ဇယ်။

မြောင်ဇီးအမျိုးသား။ ။မြောင်ဇီးအမျိုးသားတို့သည် မိသားစု
စိတ်ဓာတ် ရှိကြသည်။ သီးခြား ရွာတည်နေလေ့ ရှိသော်လည်း
အခြားအမျိုးသားများနှင့် ရောနှောနေထိုင်ခြင်း၊ ထိမ်းမြားလက်ထပ်
ခြင်း ပြုကြသည်။ အမျိုးအနွယ် ထိန်းသိမ်းမှု ရှိသည်။ မြောင်ဇီး
အမျိုးသားတို့မှာ မွန်ဂိုးလီးယန်း အနွယ်ဝင် လူမျိုးများဖြစ်ကြသည်။
မြောင်ဇီးအမျိုးအနွယ်များမှာ ကျန်၊ ရှုံ၊ ခန့်၊ မား၊ ဝန့်၊ လီး၊
ထောင်၊ စူး အမျိုးအနွယ်များဖြစ်ကြသည်။

လွယ်လအမျိုးသား။ ။လွယ်လအမျိုးသားတို့မှာ ဝ အမျိုးအနွယ်
မှ ဖြစ်သည်။ အမျိုးအနွယ်စိတ် ပြင်းထန်မှု မရှိကြသဖြင့် အခြား
အမျိုးသားများနှင့် ရောနှောနေလေ့ရှိသည်။ မိသားစုအလိုက်နေထိုင်
တတ်ကြသည်။

အမွေဆက်ခံခြင်း

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ရှမ်းရာအရ သားအကြီးဆုံးသည် အဖ အချိန်
အရာ ခံရသည်။ သို့သော် သားမရှိက သမီးအကြီးက အချိန်အရာ
ခံနိုင်သည်။ အမွေခွဲဝေရာတွင် ပုံသေမရှိ၊ မိဘများ သဘောအတိုင်း
ဖြစ်သည်။ သမီးထွေးကို ပိုချစ်တတ်သဖြင့် အမွေ ပိုပေးလေ့ ရှိတတ်

* ယင်းအဆက်များမှာ ဆွေမျိုးဆက် အသစ်တည်ရသည်။ ယခင်အဆက်မှ အမြွှာပူး
မွေးသဖြင့် ကော်တို့ထုံးစံအရ အမြွှာပူးကိုသတ်ပစ်ပြီး မျိုးဆက် ဖြတ်လိုက်ကာ
နောက်တမျိုးမှ ပြန်စရသည်။

ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံ

မြောင်းဇီး	မြန်မာ
ယို	အဖိုး
ပေါ	အဖား
ဆိုင်ကူး	မြေးမ
ညီကူး	မြေး
ယိုလော	ဦးကြီး
ကျင်းကျယ်	ဦးလေး
ဖိလန့်ရွှံ	ဦးကြီး
နာတယ်လော	အဒေါ်ကြီး
နာလွှား	အဒေါ်လေး
ကိုဒီလုံး	အကို
ကိုးမာအား	အမ
တုန့်ဒို	တူ
ဆိုင်ဒွ	တူမ
ကူးလိဝံ	သမက်
ကူးလိညံ	ချေးမ
ဇီ	အဖေ
နာ	အမေ
တော	သား
ဆယ်	သမီး
ကိုးလိကူး	ညီ
မန့်ဂျိုး	ညီမ
ယိုယိုး	ယောက်ဖ
နာကျေ	ယောက်ခမ
ကူးနာတိုင်း	ယောက်ခမ
ကူရီဇီ	ယောက်ခထီး

ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံ

လွယ်လ	မြန်မာ
တ	အဖိုး
၇	အဖွား
ကွမ်ဆိုင်	မြေးများ
ခေး	သမက်
မွန်	ချေးမ
အောင်	ဦးလေး (အမေ့ဖက်မှ)
ပေါက်	ဦးလေး (အဖေ့ဖက်မှ)
အား	ဒွေးတော် (နှစ်ဖက်မှ)
ပေါက်	ယောက်ခထီး
အမေ	ယောက်ခမ
ညီ	ယောက်ဖ
ဖေ့	{ယောက်မ ခယ်မ
ကျီ	အဖေ
မ	အမေ
ကွန်	သား
ကွမ်လပွန်း	သမီး
ပါ	ကြီးတော်
လုံး	ဘကြီး

သည်။ တခါတရံ သားကြီးမှာ အိမ်ထောင်စုတာဝန် ထမ်းဆောင်
ရသူ ဖြစ်၍ သားကြီးအား အမေ့ ပိုပေးလေ့ ရှိပြန်သည်။ မိဘများက
ခွဲဝေ မပေးခဲ့သောအခါ အမေ့ လုယက်မှုမှာ မရှိသလောက် နည်းပါး
သည်။ ကျန်ရစ်သော သားသမီးများ ကျေနပ်စွာ ခွဲဝေယူလေ့ ရှိ
သည်။ မကျေနပ်သည့်အခါ ဆွေမျိုး ဉာတိထဲမှ အကြီးအကဲများ၊
ရပ်ရွာ လူကြီးလူကောင်းများ၏ ဖြန့်ဖြေမှုကို နာခံကြသည်။ ဆက်ခံ
သော အမေ့မှာ မြေယာ၊ အိမ်၊ ခြံ စသော မရွှေ့ပြောင်းနိုင်သော
ပစ္စည်းများမှ ကဲ့၊ နွား တိရစ္ဆာန်နှင့် အိုးခွက်၊ အဝတ်အစား၊ ရွှေငွေ
စသော ရွှေ့ပြောင်းနိုင်သည့် ပစ္စည်းများအထိ ဖြစ်သည်။ မြေယာနှင့်
အိမ်ကို ခွဲခြမ်းယူလေ့ မရှိပဲ အားလုံးပိုင်အဖြစ် ထားပြီး အတူနေထိုင်
လုပ်ကိုင်စားသောက် နေတတ်ကြသည်။ အမှုကြီးတခုအနေနှင့် ဖြစ်
လာခဲ့သော် ဗုဒ္ဓဘာသာ ဓမ္မသတ်နည်းအရ ဆုံးဖြတ်လေ့ ရှိသည်။

ဂုံ (ခွဲ) အမျိုးသား။ ။ ထုံးစံအရ သားအကြီးဆုံးသည် အဖ အ
ရိုက် အရာ ခံရသော်လည်း သားမရှိလျှင် သမီးအကြီးဆုံးလည်း
အလားတူ အခွင့်အရေး ရသည်။ အမေ့ ဆက်ခံရာတွင် မိဘတို့၏
သဘောအတိုင်း ဖြစ်သည်။ သားထွေး၊ သမီးထွေးကို အချစ်ဆုံး
အနေနှင့် ပိုပေးလေ့ ရှိသည်။ သားကား အချစ်၊ မြေးကား အနှစ်
ယူ၍ အချို မြေးဦးများကို အမေ့ ပိုပေးလေ့ ရှိသည်။ မိဘများက
အမေ့ ခွဲမပေးခဲ့ပဲ သေဆုံးခဲ့သော် ကျန်ရစ်သော သားသမီးများက
ကျေနပ်စွာ ခွဲဝေယူကြသည်။ မကျေနပ်ပါက ဆွေမျိုးများ၊ ရပ်ရွာ
လူကြီးများ အဆုံးအဖြတ်ကို နာယူကြသည်။ မရွှေ့ပြောင်းနိုင်သည့်
ပစ္စည်းများဖြစ်သော အိမ်ယာ၊ မြေ စသည်တို့ကို ခွဲခြမ်းမယူပဲ အတူပိုင်
နေထိုင် လုပ်ကိုင်စားသောက်ကြသည်။

ဂုံ (ခွဲ) အမျိုးသားတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်သည် နှင့် အညီ ရှင့်အမ၊ ရှင့်တကာ ဖြစ်လိုကြသဖြင့် သားယောက်ျား လေးများ ရလိုကြသည်။ သို့မှသာ သာသနာ့ဘောင်သို့ သွင်းပြီး ရှင်ပြုနိုင်၍ မြတ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ဤကဲ့သို့ ဘာသာရေး အရ ယောက်ျားလေးကို လိုလားတတ်သော်လည်း မိန်းကလေးများ၏ လူမှု ရေး အခွင့်အရေးကို နှိမ်ချခြင်း မရှိကြ။

ယွန်းအမျိုးသား။ ။သားကြီး သမီးကြီးတို့က မိဘ အချိန်အရာကို ခံယူကြသည်။ အမွေခွဲဝေရာတွင် မိဘသဘောတရ ဖြစ်သည်။ သား ကြီး သမီးကြီးတို့ အိမ်ထောင်ပြုသွားလျှင် အိမ်ထောင် ခွဲနေသည်နှင့် အမွေခွဲပေးလိုက်သည်။ သို့သော် မိဘသေဆုံးသွားပါက အတူနေသူ၊ ပြုစုသူတို့က အမွေပိုရသည်။ တိကျစွာ လိုက်နာရမည့် အမွေခွဲမှု စည်းကမ်းဟူ၍ မရှိချေ။ အမွေမှုနှင့်ပတ်သက်သော ကိစ္စကို ဆွေမျိုး များကသော်လည်းကောင်း၊ ရပ်ရွာလူကြီးများကသော်လည်းကောင်း ဆုံးဖြတ်ပေးခြင်းကို နာခံကြသည်။ အမွေကိစ္စတွင် မရွေးပြောင်းနိုင် သော ပစ္စည်းဖြစ်သည့် အိမ်၊ လယ်ယာ၊ ကိုင်းကျွန်းတို့ကို တန်တိုး ထားသည်။ ယင်းတို့ကို ခွဲခြမ်းမယူကြပဲ စုပေါင်း ပိုင်ဆိုင်ကာ လုပ်ကိုင် စားသောက်နေလေ့ရှိကြသည်။

ယင်းနက်နှင့် ယင်းကြား အမျိုးသား။ ။မိဘအချိန်အရာကို သား ကြီး သမီးကြီးတို့က ဆက်ခံနိုင်သည်။ ကျား၊မ ခွဲခြားမှု မရှိချေ။ သားသမီးများမရှိပါက အိမ်ထောင်စုရှိ ဦးလေး၊ ဦးကြီး၊ တူသားများ က ဆက်ခံနိုင်သည်။

အမွေများကို မိဘသဘောအတိုင်း ခွဲဝေပေးနိုင်သည်။ အိမ်
ထောင်ခွဲများမှာ လက်ထပ်စဉ်က မိဘပေးလိုက်သည့် ပစ္စည်းများသာ
ရကြသည်။ အိမ်ထောင်ခွဲထွက်သွားပြီးနောက် လုံးဝ မသက်ဆိုင်
တော့ပေ။ မိဘနှင့်အတူနေပြီး ကောင်းတူဆိုးဖက် ပြုစုသည့်သာ အမွေ
ပစ္စည်းအများစုကိုသော်လည်းကောင်း၊ အားလုံးကိုသော်လည်းကောင်း
ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အမွေမခွဲသေးမီ မိဘသေဆုံးသွားပါက ကျန်ရစ်
သော သားသမီးများက ကျေနပ်စွာ ခွဲယူနိုင်သည်။ မကျေနပ်ပါက
ရပ်ရွာရှိ ခုံအဖွဲ့က အမွေကို ညီတူညီမျှ ခွဲဝေပေးသော ဆုံးဖြတ်မှုကို
နာခံကြရသည်။

ယင်းနက် အမျိုးသားတို့ တန်ဘိုးထားသော ပစ္စည်းများမှာ
မျိုးစပါး၊ ရွှေ၊ ငွေ၊ ကျွဲ၊ နွား တို့ဖြစ်သည်။ မြေကြီး၊ မြေယာကို တန်
ဘိုး မထားကြ။ တောခုတ် ယာလုပ်နိုင်လျှင် မြေယာ ရလွယ်သည်ဟု
ယူဆသည်။

အင်းသား အမျိုးသား။ ။အိမ်ထောင်စုတွင် အရိုက်အရာခံပုံမှာ
မြန်မာနည်းအတိုင်း ဖြစ်သည်။ သားကြီး သမီးကြီးများက အရိုက်
အရာခံရသည်။ အမွေကို မိဘသဘောကျ ပေးနိုင်သည်။ သားကြီး
သမီးကြီးအား အိမ်ထောင်တာဝန် ဆွေမျိုးဝတ်ပြုရမည့် သူများဟု
ပိုပေးလေ့ရှိသည်။ အချို့မှာ သားထွေး၊ သမီးထွေးများကို အချစ်ပို၍
အမွေပိုပေးတတ်သည်။ အမွေမခွဲမီ မိဘသေဆုံးသွားပါက ကျန်ရစ်
သော သားသမီးများ ကျေနပ်စွာ အမွေခွဲယူကြသည်။ မကျေနပ်ခဲ့
သော် ရပ်ရွာလူကြီးများ ဆုံးဖြတ်မှုကို နာခံကြရသည်။ ထို့ထက်
မကျေနပ်ပါက မြို့ပေါ်ရှိ တရားရုံးများသို့ တရားစွဲဆိုနိုင်သည်။ သား

သမီးမရှိက တူမများသို့ လည်းကောင်း၊ ထို့ထက် ဆွေမျိုးဉာတ်
ရင်းနှီးသူမရှိပါက ဘုန်းတော်ကြီးတို့ထံသို့လည်းကောင်း ဘာသာရေး
အတွက် လှူဒါန်းထားခဲ့တတ်သည်။

တောင်ရိုး အမျိုးသား။ ။သားကြီးသမီးကြီးများက မိဘအရိုက်
အရာကို ဆက်ခံကြရသည်။သားသမီး မရှိက တူ တူမများ၊ ညီ ညီမ
များက အရိုက်အရာ ဆက်ခံရသည်။ အမွေခွဲဝေရာတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ
ဓမ္မသတ်ထုံးကို လိုက်နာသည်။ သားကြီးက အမွေ များများရသည်။
သို့သော် မိဘမကွယ်လွန်မီက ပြောသွားသောစကားကို တသွေမတိမ်း
သားသမီးများက လိုက်နာကြသည်။ အမွေမခွဲမီ မိဘသေဆုံးသွား
သော် ကျန်ရစ်သောသားသမီးများက ကျေနပ်စွာ ခွဲဝေယူကြရသည်။
မကျေနပ်ပါက ရပ်ရွာရှိ လူကြီးများက ဆုံးဖြတ်ပေးသည်ကို နာခံကြ
ရသည်။

ဥစ္စာပစ္စည်း အမွေများတွင် မြေ၊ ကျွဲ၊ နွားနှင့် လှည်းတို့ကို
အမြတ်တနိုး တန်ဖိုးအထားဆုံး ဖြစ်သည်။

⁂ နေအမျိုးသား။ ။အရိုက်အရာခံယူရာတွင် သားကြီး၌ တာဝန်ရှိ
သည်။ သားကြီး မရှိက သမီးကြီး သို့မဟုတ် တူ တူမများက ခံယူ
နိုင်သည်။ ကျား၊မ ခွဲခြားမှု မရှိ။ အမွေဆက်ခံရာတွင်လည်း မြန်မာ
နည်းကို လိုက်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဓမ္မသတ်ထုံးကို အသုံးပြုသည်။
သားကြီးအား လေးပုံတပုံ ပိုင်စေသည်။ အမွေပစ္စည်းများတွင် ရှေး
ယခင်က ကျွဲ၊ နွား၊ ရွှေ၊ ငွေရတနာများကို တန်ဖိုးထားခဲ့သည်။ ယခု
အခါ မြေကိုတန်ဖိုးထားသည်။ အမွေခွဲဝေရာ၌ အငြင်းပွားခဲ့သော်

ဆွေမျိုးများနှင့် ရပ်ရွာရှိ လူကြီးများက ဆုံးဖြတ်ပေးခြင်းကို နာခံကြ
ရသည်။ *

ပလောင် အမျိုးသား။ ။ မိဘအရိုက်အရာကို သားကြီးက ဆက်ခံ
ရသည်။ သားကြီးမရှိက တူများ၊ ဦးလေးများ၊ ညီများက ဆက်ခံ
သည်။ အမွေများကို မိဘသဘောကျ ပေးနိုင်သည်။ ပလောင် အမျိုး
သားတို့မှာ စုပေါင်းနေထိုင်၊ စုပေါင်းလုပ်ကိုင်တတ်သော စနစ်ရှိသူ
များ ဖြစ်သည်။ တောင်ယာ၊ အိမ်၊ ခြံ၊ ကျွဲ၊ နွားစသော အမွေပစ္စည်း
များကို ခွဲခြမ်းယူလေ့ မရှိကြ။ ကုန်ထုတ်ကုန်ရိယာ ပစ္စည်းများကို
စုပေါင်းပိုင်ဆိုင် အသုံးပြုကြသည်။ အမွေခွဲရာတွင် အမှုကိစ္စ မပေါ်
တတ်ကြပေ။

ပအိုဝ်း အမျိုးသား။ ။ သားကြီး သမီးကြီးများက အရိုက်အရာ
ဆက်ခံသည်။ ကျား၊ မ ခွဲခြားမှုမရှိ။ အမွေခွဲရာတွင် အိမ်၌ အတူနေ
သူနှင့် အိမ်ခွဲနေသူတို့အမွေရခြင်း မတူကြ။ အတူနေသူများက အမွေ
ပိုရထိုက်သည်ဟု ယူဆသည်။ သို့သော် သေသူက အမည်တပ်၍
ပေးခဲ့လျှင် ရရှိနိုင်သည်။ အမည်တပ်မပေးခဲ့လျှင် သေသူအနီးရှိပြီး
ပြုစုစောင့်ရှောက်ပေးသူက ပိုရသည်။

အမွေခွဲရာတွင် အချင်းချင်း နားလည်မှုနှင့် ခွဲဝေယူကြ
သည်။ အမှုဖြစ်ပါက သူကြီးနှင့် ဖြေရှင်းယူသည်။ ခြံမြေများ ဝေရာ
တွင် ခြံမြေရှိပြီးသူကို မပေးပဲ ခြံမြေမရှိသေးသူကိုသာ ပေးလေ့ရှိသည်။
ထို့ပြင် သုံးဖြုန်းဆုံးပေသည့် သားသမီးများကိုလည်း အမွေပေးလေ့
မရှိကြပေ။ သားသမီးများမရှိတော့လျှင် မြေးများကိုအမွေပေးလေ့
မရှိဟု ဆိုသည်။

တိယန် အမျိုးသား။ ။ အရိုက်အရာကို သားကြီးက ဆက်ခံရသည်။ မရှိလျှင်လည်း တူ၊ ညီ၊ ဦးလေး စသည်တို့က ဆက်ခံရသည်။ အမွေကို လူကြီးမိဘများ သဘောကျပေးသည်။ သားကြီး သားထွေးများအား ပိုပေးလေ့ရှိသည်။ သို့သော် သေဆုံးစဉ်က အတူနေပြုစုပေးသူသာ အများဆုံး ရသင့်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ အမွေမှုကို ဆွေမျိုးဉာတိ ရပ်ရွာ လူကြီးများက ဆုံးဖြတ်ပေးရုံနှင့် ပြီးနိုင်သည်။

ကော် အမျိုးသား။ ။ အဖအရိုက်အရာကို သားကြီးက ဆက်ခံရသည်။ အမွေကိုလည်း သားယောက်ျားများကသာဆက်ခံခွင့်ရှိသည်။ သားမရှိပါက တူ၊ ညီ၊ ဦးလေးစသော အိမ်ထောင်စုတွင် ရှိသော ယောက်ျားများကသာ ခံစားခွင့် ရှိသည်။ မိန်းမများမှာ လုံးဝ အရိုက် အရာခံယူခွင့်၊ အမွေခံစားခွင့် မရှိကြ။ မိန်းမများသည် အိမ်ထောင်ပြု လျှင် ခင်ပွန်းနောက်သို့ လိုက်ရသဖြင့် တစ်မိမိဟု သဘောထားသည်။

ကိုးကန့်အမျိုးသား။ ။ မိဘအရိုက်အရာကို သားကြီးက ဆက်ခံရသည်။ သားကြီးမရှိက တူ၊ ညီ၊ ဦးလေး၊ ဦးကြီး စသော အိမ်ထောင်စု ရှိသော ယောက်ျားများကသာ အရိုက်အရာ ခံယူခွင့်ရှိသည်။ မိန်းမ များက အရိုက်အရာခံယူခွင့်လုံးဝမရှိ။ မျိုးရိုးအနွယ်ဆက်မှာ ယောက်ျား ဖက်မှသာ ဆင်းသက်သည်။ မိန်းမမှာ လင်ယောက်ျားဖက်သို့ လိုက် ရသည်။

အမွေခံရာတွင် ယောက်ျားများသာ ခံယူခွင့်ရှိသည်။ မိန်းမ များ ခံယူခွင့်မရှိ။ သားယောက်ျား မရပဲ သမီးမိန်းမသာ မွေးသော အိမ်ထောင်စုတွင် တူများ၊ ညီများက အမွေခံယူရသည်။ ထိုတူများ၊ ညီများက သဒ္ဓါရှိပေးမှ သမီးအရင်းတို့ကရနိုင်သည်။ သမီးမိန်းမလေး

များအား လက်ထပ်ပေးလိုက်စဉ်က တော်သင့်ရုံ အဝတ်အစား၊ ရွှေ၊
ငွေ၊ လက်ဖွဲ့လိုက်ခြင်းနှင့် ပြီးပြတ်ရသည်။ အကယ်၍ သူတပါးသား
အား မွေးစားပါက ထိုမွေးစားသော သားက အမွေဆက်ခံရသည်။
မွေးစားသောမိဘ၏ အရိုက်အရာလည်း ခံယူရပြီး အိမ်ထောင်စုနှင့်
ဆွေမျိုး တာဝန်ကိုလည်း ထမ်းဆောင်ရသည်။ မွေးစား အဖေ၏
အမျိုးအနွယ်ကိုလည်း ဆက်ပေးရသည်။ ပုံစံအားဖြင့် မမွေးစားမီ
လိမ္မိုး ဗခင်တယောက်က မွေးစားလိုက်လျှင် လိမ္မိုးဆက် ဖြစ်လာ
သည်။ တရားဝင်မွေးစားသားအား သားအရင်းဖြစ်စေပြီး သမီးအရင်း
ကလည်း မွေးစားသားအား အကိုအရင်း၊ မောင်အရင်းကဲ့သို့ သဘော
ထားရကာ မွေးစားသားကလည်း နှမ၊အမအရင်းကဲ့သို့ စောင့်ရှောက်
ရသည်။

လားဟူအမျိုးသား။ ။အရိုက်အရာကို သားအကြီးများက ခံယူရ
သည်။ မရှိလျှင် တူ၊ ညီ၊ ဦးလေးစသော ဆွေမျိုးထဲမှ ယောက်ျားက
သာ ခံယူခွင့်ရှိသည်။ အမွေခွဲရာတွင် မိဘသဘောအတိုင်း ခွဲဝေနိုင်
သည်။ မိဘနှင့် အသက်ထက်ဆုံးနေသော သားသမီးများ သို့မဟုတ်
သေဆုံးစဉ်က အတူရှိသူများကို အမွေအများဆုံး ပေးလေ့ရှိသည်။
ဆွေမျိုးသားချင်းကိုလည်း အမွေခွဲဝေ ပေးတတ်သည်။ သားသမီး
အငယ်ဆုံးအား အချစ်ဆုံးဖြစ်ပြီး မိဘနှင့် အတူနေကြသဖြင့် အမွေ
အများဆုံး သော်လည်းကောင်း၊ အားလုံးသော်လည်းကောင်း ပေး
တတ်သည်။ သားသမီးကြီးများ အိမ်ထောင်ကျပြီး ခွဲထွက်သူများမှာ
အနည်းငယ်သာရသည်။

ပြောင်ဇီးအမျိုးသား။ ။သားကြီးသည် မိဘအရိုက်အရာ ခံရသည်။
သားကြီး မရှိက တူ၊ ညီ၊ ဦးလေးတို့က အရိုက်အရာ ခံရသည်။ မိန်းမ

များသည် သူတပါးလူဖြစ်သဖြင့် အရိုက်အရာ ခံယူခွင့်မရှိ။ အမွေပေးရာတွင် မိဘသဘောကျ ပေးနိုင်သည်။ မိဘနှင့် အတူနေသော သားသမီးများသည် အမွေပိုင်ရသည်။ အမွေမခွဲမီ မိဘသေဆုံးသော် ဆွေမျိုးသားချင်းများက အမွေခွဲမှုကို ဆုံးဖြတ်ပေးသည်။ မြောင်ဇီး အမျိုးသားများအဖို့ အမွေမှုကိစ္စ မဖြစ်တတ်။ ရသမျှနှင့် ကျေနပ်သည်။ မိန်းကလေးများမှာ အိမ်ထောင်ကျလျှင် ခင်ပွန်းသည်နောက်သို့ လိုက်ရသည်။

လွယ်လအမျိုးသား။ ။သားကြီးများက အရိုက်အရာ ခံရသည်။ မရှိလျှင် တူ၊ ညီ၊ ဦးလေးတို့က ဆက်ခံရသည်။ အမွေခွဲဝေရာတွင် မိဘသဘောတရ ဖြစ်သည်။ အမွေမခွဲမီ မိဘသေဆုံးခဲ့သော် ဆွေမျိုးဉာတိများက ညီတူညီမျှ ခွဲဝေပေးသည်။

ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်းနှင့် မီးနေခြင်း

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ရှမ်းအမျိုးသမီးများ၏ ကိုယ်ဝန်ဆောင်မှုနှင့် မီးနေမှုတွင် မြန်မာနှင့်တူသော ဓလေ့ထုံးစံများကို တွေ့ရှိရသည်။ ကိုယ်ဝန်ဆောင် မိန်းမသည် ခေါ်ပုပ်များ၊ ထမင်းချိုးများ မစားရ။ မီးကို ကြောခိုင်း မလှံရ။ နေဝင်မိုးချုပ် ရေမချိုးရ။ နေဝင်မိုးချုပ် အပြင်ထွက်လျှင် မကောင်းဆိုးဝါး မကပ်ရန် ခေါင်းတွင်အပ်စိုက်ရသည်။ မီးနေသောအခါ ခေါင်းမကိုက်စေရန် ခေါင်းကိုတလ၊ နှစ်လ အထိ အဝတ်နှင့် ပေါင်းထုပ် ထားရသည်။

မီးဖွားသည့်အခါ မီးနေခန်းသို့ ယောက်ျားများ မဝင်ရ။ အိမ်တွင် နားလည်သူ မိန်းမကြီးများရှိလျှင် ယင်းတို့က မွေးပေးသည်။

မရှိလျှင် လက်သည်ခေါ် မွေးသည်။ မီးတွင်း၌ ပူစပ်သော မီးတွင်းဆေးများကို စားရသည်။ မိတ်သလင်ရည်ကို သောက်ပြီး မိတ်သလင် လိမ်းလေ့ရှိသည်။ မီး ၁၀ ရက်လို့ရသည်။ အိမ်တွင် အထောက်အကူ ရှိပါက ၄၅ ရက်ပြည့်သည်အထိ မီးတွင်းမှာ နေရသည်။ မရှိပါက ၁၀ ရက်လွန်လျှင် မီးထွက်ပြီး အလုပ်အကိုင် လုပ်ရသည်။ လက်သည်ကို လက်ဆေးသည့် အနေနှင့် တတ်နိုင်သမျှ ငွေ၊ စပါးစသည်တို့နှင့် ကန်တော့ခြင်း၊ ကင်ပွန်းရည်နှင့် လက်ဆေးပေးခြင်း စသည်တို့ ပြုလုပ်ကြသည်။

ဂုံ (ခွံ) အမျိုးသား။ ။မီးနေမှု ဓလေ့ထုံးစံမှာ ရှမ်းအမျိုးသားတို့နှင့် တူသည်။ မီးနေခန်းဟူ၍ သီးသန့်ပြုလုပ်ပြီး မီးဖိုထားရသည်။ ယောက်ျားများ မီးနေခန်းသို့ မဝင်ရ။ ဖုန်းသမ္ဘာနိမ့်တတ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ မီးနေသည်သည် ကိုယ်ဝန်ဆောင်စဉ်ကပင် ခေါင်းတွင် အပ်စိုက်ခြင်း၊ နေဝင်မိုးချုပ် အပြင်မထွက်ပဲနေခြင်း၊ အလေးအပင်မခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ချေးငှားမှု ရှောင်ကြဉ်ခြင်းတို့ကို ပြုကြသည်။

လက်သည်ကို အဖိုးအခမပေးရပဲ လက်ဆေးခ ဟု အဝတ်အစား၊ ငွေကြေး၊ ဆန်၊ ဆားစသည်တို့နှင့် ကန်တော့သည့် အလေ့အထရှိသည်။ မွေးဖွားပြီးနောက် မီးလှုံခြင်း၊ နန္ဒင်းလိမ်းခြင်း၊ မိတ်သလင်ရည်၊ ဂျင်းရည်သောက်ခြင်း ပြုကြသည်။ ၄၅ ရက်ကြာမျှ မီးတွင်း၌နေလေ့ရှိသည်။ သို့သော် ဆင်းရဲနွမ်းပါး လုပ်စားကိုင်စားများအဖို့ ရက်အနည်းငယ်နေပြီး မီးထွက်၍ အလုပ်ခွင်သို့ဝင်ကြသည်။

ယွန်းအမျိုးသား။ ။ကိုယ်ဝန်ဆောင် မိန်းမအဖို့ လိုက်နာရသော စည်းကမ်း ဓလေ့ထုံးစံများမှာ ရှမ်းအမျိုးသားတို့နှင့် တူသည်။ မီးနေ ခန်းဟု သီးသန့်မထားပဲ မီးဖိုအနီးတွင် မီးဖွားသည်။ မီးကို ၁၀ ရက် လှူရပြီး ဆေးမီးတိုများကို စားရသည်။ နန္ဒင်းလိမ်းကျံခြင်း၊ ဂျင်း၊ မိတ်သလင်စသော ပရဆေးများကို ကျိုသောက်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်ကြ သည်။ မွေးဖွားပေးသူအား လက်ဆေးခဟု ဆန်၊ အဝတ်အစား၊ ငွေ စသည်တို့နှင့် ကန်တော့ရသည်။

ယင်းနက်နှင့် ယင်းကြားအမျိုးသား။ ။ကိုယ်ဝန်ဆောင် မိန်းမတို့ လိုက်နာရမည့် ဓလေ့ထုံးစံများမှာ ရှမ်းတို့နှင့်တူသည်။ မွေးဖွားသော အခါ ခုနစ်ရက်မှ ၁၀ ရက်အထိ မီးနေရသည်။ မီးနေခန်းသတ်သတ် ထားသည်။ သွေးသား ကောင်းမွန်စေရန် မိုက်လွှက်ခေါ် သစ်ပင် တမျိုးကို ထင်းဆိုက်၍ မီးလှုံရသည်။ မီးနေစဉ် ဆားမီးဖုတ်နှင့်သာ ထမင်းစားရသည်။ မီးနေခန်းသို့ လင်ယောက်ျား ဝင်နိုင်သည်။

ကလေးချက်ကြီးကို လှေကားအောက်တွင် မြှုပ်သည်။ အကယ်၍ ရပ်ရွာထဲမှ တစ်မိန်းတစ်ဆံက မွေးပေးပါက မွေးပေးသူအား နှစ်ကျပ်ခွဲ၊ ငါးကျပ်ခွဲ၊ ခုနစ်ကျပ်ခွဲ စသည့်ငွေဖြင့် ကန်တော့ရသည့် အပြင် ငှက်ပျောသီး၊ လက်ဖက်ခြောက်နှင့် ကင်ပွန်းသီးတို့ပါ ထည့်၍ ကန်တော့ရသည်။ ကင်ပွန်းသီးမှာ ကင်ပွန်းရည်နှင့် အညစ် အကြေးကို ဆေးကြောရန် ဖြစ်သည်။

အင်းသား အမျိုးသား။ ။အင်းသား အမျိုးသမီးတို့၏ မီးနေမှု သည် မြန်မာများနှင့် ဆင်တူသည်။ ကိုယ်ဝန်ဆောင် မိန်းမများ

အလေးအပင် မမရ။ ယခင်က ရှမ်း၊ မြန်မာ စသော တိုင်းရင်းသား
များကဲ့သို့ ဆေးမီးတိုများကို မှီဝဲသုံးစွဲကြသည်။

မီးဖွားသည့်အခါ မီးတွင်း၌ သုံးရက်တိုင်တိုင် မီးလှုံရသည်။
၄၅ ရက်ကြာ မီးတွင်း၌နေပြီး မီးနေဆေး စားရသည်။ ရေအေးကို
တလ ရှောင်ကြဉ်ရသည်။

သူငယ်ချင်းမိန်းမ မီးနေခဲ့သော် ထိုအိမ်သို့ သွားရောက်၍
စောင့်ရှောက် အိပ်ပေးသော ထုံးစံရှိသည်။

မီးဖွားရာတွင် ရပ်ရွာရှိ လက်သည်နှင့် မွေးသည်။ သို့မဟုတ်
ကျွမ်းကျင် နားလည်သူ အဖွားကြီး၊ အဒေါ်ကြီး၊ ဆွေမျိုးထဲမှ
တဦးဦးက ကူညီမီးဖွားပေးသည်။ မွေးပေးသူသည် အညစ်အကြေး
ကိုင်ရသဖြင့် မီးနေသည်က လက်ဆေးကြေး ပေးရသည်။ လက်ဆေး
ကြေးဆိုသည်မှာ မွေးဖွားပေးသူအား ရိုသေကျေးဇူးတင်သည့်သဘော
ဖြင့် တတ်အားသရွှေ ငွေကြေး သို့မဟုတ် အဝတ်အစား၊ ဆန်၊
ဆီ စသည်တို့နှင့် ကန်တော့ခြင်း ဖြစ်သည်။

တောင်ရိုး အပျိုးသား။ ။ ကိုယ်ဝန်ဆောင် မိန်းမမှာ အထူး ရှောင်
စရာ ကိစ္စများ မရှိကြ။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်ကာလ၌ပင် အလုပ် လုပ်ကြ
သော်လည်း နန္ဒင်းစိမ်း စားပြီး တလတိတိ အိမ်အတွင်းရှိ မြေလွတ်တွင်
မီးနေရသည်။ မီးနေစဉ် ဆူဆူညံညံ မပြုလုပ်ရ။ ညော်မကြော်ရ။
လက်သည်ဟူ၍ မရှိ။ တဦးနှင့်တဦး အပြန်အလှန် ကူညီမွေးပေး
ကြသည်။

စားကြသည်။ ဂျင်း၊ အရက်နှင့် ဆားမီးဖုတ်တို့ကို ဆေးဝါးအဖြစ် သုံးဆောင်ကြသည်။

မီးနေချိန် မီးလွှဲရသည်။ ၁၂ ရက်ရှိသော် ရက်အပတ်ပေါင်း ၁၀ ပတ်၊ ရက်ပေါင်း ၁၂၀ မီးနေချိန်ဟု သတ်မှတ်သည်။ ခုနစ်ရက် မစေ့မီ မီးနေခန်းအပြင် မထွက်ရ။ ရက်ပေါင်း ၁၂၀ မီးနေကပ်တွင် အိပ်ရသည်။ ဝမ်းဆွဲအား လက်သည်ခပေးရသည့်ထုံးစံမရှိသော်လည်း တတ်နိုင်သမျှနှင့် ကန်တော့ကြသည်။

ကိုးကန့်အမျိုးသား။ ။ကိုးကန့် ကိုယ်ဝန်ဆောင် အမျိုးသမီးများ သည် အလေးအပင် မမရ။ ရေအေး မကိုင်ရ။ တရုတ်ဆေးခေါက်၊ ဆေးရွက်များကိုကျိုချက်သောက်ရသည်။ မကြာခဏ နတ်တင်သည်။ ကြက်ဥ၊ ထမင်းပူနှင့် ကြက်သားဟင်းချိုများကိုသာ စားရသည်။ အိမ်ထောင်စုတွင်ရှိတတ်သော အဒေါ်ကြီး၊ အဖွားကြီးများက ကိုယ် ဝန်ဆောင် မိန်းမအား စောင့်ရှောက် ကူညီသည်။ မီးနေခန်းဟု သီးသန့်မလုပ်။ လင်ယောကျ်ားက မိန်းမ မွေးဖွားချိန် စားသုံးရန် အစားအစာ အခြောက်များကို စုဆောင်း သိုမှီးပေးသည်။ အနွေး ထည် ဂွမ်းကပ်များ၊ ဆေးဝါးများကိုလည်း စုဆောင်းထားသည်။ မီးနေချိန်နှင့် မီးဖွားချိန်တွင် ဆေးစိမ်အရက်တမျိုးကို သောက်ရ သည်။

ငွေကြေး တတ်နိုင်သူများမှာ ကိုလေးခေါ် အဖိုးတန်ဆေး ခေါက် စိမ်ထားသောအရက်ကို သောက်သည်။ ငှက်သိုက်၊ ငါးကြီးဆီ စသော အားရှိသည့် အစာများကိုလည်း စားစေသည်။ မီးဖွား

ပြီးလျှင် မီးနေမေးလာကြသော သူများက ကလေးဝတ်ရန် ဖိနပ်
ကလေးများ၊ ဦးထုပ်၊ ဘောင်းဘီ၊ အင်္ကျီ၊ ကလေးကစားစရာ စသည်
တို့ကို ယူဆောင်လာတတ်သည်။ မီးမဖွားမီကလည်း အိမ်ထောင်စုရှိ
မိန်းမ ကြီးငယ်တို့သည် လက်မှုပညာ တတ်မြောက်သည့် အလျောက်
ကလေးအတွက် အဝတ် အစားများ ချုပ်လုပ် ထားတတ်သည်။
ယောက်ျားလေး မွေးပါက တအိမ်ထောင်လုံး ဝမ်းသာကြသည်။
မင်္ဂလာယူပွဲလုပ်သည်။ ထမင်းဟင်းများနှင့် နတ်တင်သည်။ မိန်း
ကလေး မွေးပါက မင်္ဂလာယူပွဲ မလုပ်။ ယောက်ျားလေး မွေးရာသို့
လာမေးသူများက စက္ကူအနီရွက်နှင့် ထုပ်ထားသော ငွေတကျပ်နှင့်
တပြား၊ ငွေ နှစ်ကျပ်နှင့် တပြား စသည်တို့ကို ကလေးအား ပေးလေ့
ရှိကြလေသည်။

လားဟူအမျိုးသား။ ။ ကိုယ်ဝန်ဆောင် အမျိုးသမီးများသည်ဆေး
မသောက်ကြ။ မီးတွင်းတွင် ကြက်သား၊ ဆားပြုတ်ရည်နှင့် ထမင်းကို
သာ စားကြသည်။ တပတ် နှစ်ပတ်ခန့် မီးလှံသည်။ ရပ်ရွာရှိ ကျွမ်း
ကျင်သော လက်သည်က မွေးပေးသည်။ ယောက်ျား လက်သည်များ
လည်း ရှိသည်။ လက်ဆေးခ ပေးရသည်။ ကျောက်ခဲ မီးဖုတ်ပြီး
ဗိုက်ပေါ် တင်သည်။ ကလေးအခြင်းကို လှေကား အောက်တွင်
မြှုပ်သည်။ မီးနေခန်းနှင့် မီးဖိုခန်းကို တခြားစီ ထားသည်။
မီးနေသည်အား ငြိမ်သက်စွာ နေစေရသည်။ အိမ်သား၊ ရွာသား
များက မီးနေသည် အလုပ်ကိစ္စများကို ဝိုင်းဝန်း ကူညီ လုပ်ဆောင်
ပေးကြသည်။

မြောင်ဇီး အမျိုးသား။ ။ မြောင်ဇီး အမျိုးသမီးတို့တွင် ကိုးလ

စာဟောဆရာတို့က နေ့သင့် နံသင့် အမည်သော်လည်းကောင်း၊ အမည် ကြားရုံနှင့် အကြီး၊ အငယ် အရွယ်ခွဲနိုင်သော အမည်များကို လည်းကောင်း မှည့်ခေါ်လေ့ ရှိသည်။

ပုံစံအားဖြင့် -

အိုက်ကျောက်	=	ပထမသား
အိုက်ခမ်း	=	ဒုတိယသား
အိုက်ကောက်	=	တတိယသား

ယင်းနက်အမျိုးသား။ ။ယင်းနက် အမျိုးသားတို့တွင် ကလေး ကင်ပွန်းတပ် မင်္ဂလာပွဲ ကျင်းပသော ထုံးစံ မရှိပေ။ နားလည်သူ တဦးဦးက ကလေးကို နေ့သင့် နံသင့် အမည်ပေးသည်။ ကလေးအသက် နှစ်နှစ် အရွယ်တွင် အမည်ပေးလေ့ ရှိသည်။

ယောက်ျားလေးအား တအိုင်း၊ မိန်းကလေးအား အီးအောင်း စသော အမည်များ ဖြစ်သည်။

အင်းသားအမျိုးသား။ ။ကင်ပွန်းတပ်ခြင်းကို အင်းသား အမျိုးသားတို့က ကင်ပွန်းရည်ပေးသည်ဟု ခေါ်သည်။ ကင်ပွန်းသီးရည်ကို ငွေဖလားတွင် ထည့်ထားသည်။ မီးနေမေးသူများက တမူး၊ တမတ် စသောငွေကို ဖလားတွင် ထည့်သည်။ ကလေးအား ကင်ပွန်းတပ် လက်ဖွဲ့သည့်သဘော ဖြစ်သည်။ ကင်ပွန်းရည်ကို ယူပြီး ကလေး မျက်နှာအား စတိသဘော ဆွတ်ဖြန်းပြီး ဆုမွန်ကောင်း တောင်းပေး ရသည်။

ကင်ပွန်းရည်ပေး ထုံးစံမှာ ရှေးက မင်းတပါး အညစ်အကြေး
လူးမိပြီး ကင်ပွန်းပင်အောက် ရောက်သွားသောအခါ အားလုံး သန့်
ရှင်းသွားသည်မှ စခဲ့သည်ဟု အင်းသားအမျိုးသားတို့ ယုံကြည်သည်။

ကလေးအမည်ကို ငယ်နာမည်အဖြစ် ရောက်တတ်ရာရာ မှည့်
ခေါ်တတ်သည်။ အရွယ်ရောက်၍ ဘုန်းကြီးကျောင်းသို့ ပို့သော အခါ
မှ နေ့သင့်နံသင့် အမည်ကို ဘုန်းကြီးက ပေးသည်။

✓ **တောင်ရိုး အမျိုးသား။** ။ကလေးများကို ကင်ပွန်းတပ်သော ထုံးစံ
ရှိသည်။ လူကြီးသူကြီးများကို ဖိတ်ကြားကျွေးမွေးပြီး နေ့သင့်နံသင့်
အမည်ပေးခိုင်းသည်။ လူကြီးများက ကင်ပွန်းရည်၊ နံသာရည်နှင့်
ကလေးအား စတိသဘော ဆွတ်ဖြန်းပေးကြသည်။

နေအမျိုးသား။ ။ကင်ပွန်းတပ်ခြင်းကို လက်ရေပေးသည်ဟု ခေါ်
သည်။ လက်သည် ဝမ်းဆွဲ ဆရာမသည် ခုနစ်ရက်အထိ မီးတိုင်း၌
အညစ်အကြေးကို ကိုင်ကာ မီးနေသည်အား စောင့်ရှောက်ရသည့်
အတွက် မီးနေသည်နှင့် ကလေးအပေါ် အပြစ် မရောက်စေရန်
ကန်တော့ လက်ရေပေးသည့် အလေ့ကို ပြုလုပ်ရသည်။ တနည်း
အားဖြင့် ကလေး ကင်ပွန်းတပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကင်ပွန်းရည်ထဲတွင်
ရွှေ၊ ငွေနှင့် နံသာရည်များ ရောနှောပြီး ငွေဖလားတွင် ထည့်ထားရ
သည်။ ထိုအရည်နှင့် ကြွရောက်လာကြသော ဧည့်သည် လူကြီးသူကြီး
များက ကလေးအား စတိသဘော ဆွတ်ဖြန်းပေးပြီး ကျန်းမာ ချမ်း
သာ စေရန် ဆုတောင်းကြရသည်။ အချို့က ငွေကြေး၊ ဝတ္ထုပစ္စည်း၊
ကလေးအင်္ကျီ၊ ကစားစရာများ လက်ဖွဲ့ကြသည်။ ကလေးမိဘများက
အကျွေးအမွှေးနှင့် ဧည့်ခံရသည်။ ကလေးနှင့် မိခင်က လက်သည်အား

ကန်တော့ လက်ရေပေးပြီးနောက် လက်သည်က ကလေးကို မိခင်
လက်သို့ အပ်ရသည်။ နာမည်များကို ဗေဒင် ကျွမ်းကျင်သူ ပုဂ္ဂိုလ်
သို့မဟုတ် ဆရာဘုန်းကြီးများအား နေ့နံသင့်သလို အမည် ရွေးပေး
စေသည်။

ပလောင်အမျိုးသား။ ။သက်ကြီး ဝါကြီးများကို ဖိတ်ကြားပြီး
ကလေးအား သင့်လျော်သော နာမည်ပေးစေသည်။ နေ့သင့်နံသင့်
အမည်များကို ပေးတတ်သော်လည်း မိဘများက ချစ်စနိုးခေါ်သော
နာမည်များကိုလည်း ပေးတတ်သည်။ ပလောင်အမျိုးသားတို့သည်
ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ခရစ်ယန်ဘာသာဝင်များ ဖြစ်ကြသော်လည်း ရိုးရာ
နတ်ကိုးကွယ်သော စရိုက်ကိုမူ မဖျက်ကြသေးပေ။ ထို့ကြောင့် ကင်
ပွန်း တပ်ရာတွင် ကလေးအား **နတ်အပ်**ကြသည်။ ကလေး ကျန်းမာ
ချမ်းသာစေရန် နတ်အား ပေးအပ် ပသသည့် သဘောဖြစ်သည်။

ပအိုဝ်းအမျိုးသား။ ။ကလေးများ ကင်ပွန်းတပ်ပွဲ ရှိသော်လည်း
အမည်ပေးခြင်း၊ နတ်တင်ခြင်း မရှိချေ။ ဧည့်သည်များကို ကျွေးမွေး
သည်။ ငွေဖလားတွင် ထည့်ထားသော ကင်ပွန်းသီးရည်ကို ဧည့်သည်
များက ဆီးဖြူခက်၊ သျှစ်သျှားခက်၊ သပြေခက် စသည်တို့ဖြင့် တို့ပြီး
မိမိတို့မျက်နှာကို မင်္ဂလာယူသည့် အနေဖြင့် သစ်ရသည်။ ရွာတွင်းရှိ
သက်ကြီး ဝါကြီးတဦးက ကလေးကို ချည်ခင်နှင့် ပတ်၍ ဆုတောင်း
ပေးသည်။ ဧည့်သည်များက ကလေးအတွက် တမတ်၊ ငါးမွှေး လက်ဖွဲ့
လှေ ရှိကြသည်။

ကလေးများ ခြောက်နှစ်၊ ခုနစ်နှစ်အရွယ်သို့ ရောက်သော

အခါ နေ့သင့်နံသင့်မှည့်ခေါ်သည်။ ငယ်နာမည်အဖြစ် ယောက်ျားလေး
အား ခိုမန်၊ မိန်းကလေးအား မူးနန် ဟု ခေါ်လေ့ရှိသည်။

ကော်အမျိုးသား။ ။ ကလေးမွေးလာလျှင် လာချင်း ဝိုလာခဲ့သော်
ချက်ချင်း နာမည်ပေးလိုက်ရသည်။ မပေးလျှင် နတ်ကနာမည်ပေး
သွားတတ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ မငိုလျှင် နာမည် မပေးပဲထား
ပြီး ယောက်ျားလေးဆိုလျှင် တနှစ်မပြည့်မီ၊ မိန်းကလေးဆိုလျှင်ရှစ်လ
ကျော်စတွင် အောက်ပါအတိုင်း နာမည်ပေးကင်းပွန်တပ်ကြသည်။

မြည်တွန်နိုင်ပြီဖြစ်သော ကြက်ဖကို သတ်ပြီး ဆန်ပြုတ်ရ
သည်။ ထိုဆန်ပြုတ်ကို ကလေးအား နာမည်ပေးရင်း အနည်းငယ်
ခွဲရသည်။ ဤသို့ တွန်သော ကြက်ဖကို သတ်ကျွေးခြင်းမှာ နိမိတ်ယူပြီး
ကလေး စကားမြန်မြန် ပြောစေရန် ဖြစ်သည်။ ကြက်ပေါင်များကို
သိမ်းထားသည်။ ၁၃ ရက် အတွင်း ကလေးကျန်းမာစွာ ရှိလျှင် ပေး
ထားသော နာမည်ကောင်းသည်။ ယင်းကာလအတွင်း ကလေး နေ
မကောင်းခဲ့သော် ပေးထားသော နာမည်မှာ ဘေးဘိုးဆွေမျိုးများ
အမည်နှင့် ထပ်နေ၍ သော်လည်းကောင်း၊ ကလေးနှင့် မသင့်၍လည်း
ကောင်း ကလေးဖျားနာရသည်ဟု ယုံကြည်ပြီး သိမ်းထားသော ကြက်
ပေါင်နှစ်ခုနှင့် ဆန်ပြုတ်ပြီး အမည်သစ်ရွေး၍ ကင်ပွန်းတပ်ခြင်းကို
ထပ်မံ လုပ်ရသည်။ ကင်ပွန်းတပ် မင်္ဂလာပြုလုပ်တိုင်း ဆွေမျိုးများကို
ဖိတ်ခေါ်ကျွေးမွေးသည်။ လာသော ဧည့်သည်များက ကလေးအား
ပျိုဘိုးဖိုက်ဆံအနည်းငယ် ပေးလေ့ရှိသည်။

ကိုးကန့်အမျိုးသား။ ။ ကလေးမှာ သားယောက်ျားဖြစ်ပါမူ ကြီး
ကျယ်စွာ ဘုရားနတ်တင်ပြီး လူအများကို ဖိတ်ကြားကာ ထမင်းစုံ

ခင်းကျွေးလေ့ ရှိသည်။ နံနက်တွင် ကလေးနှင့် တကွ မိဘနှင့် အိမ်
ထောင်စုအားလုံး အဝတ်ကောင်းများ ဝတ်ဆင်ပြီး ဘုရားကျောင်းသို့
သွားကာ ဘုရားရှိခိုးကြသည်။ ထို့နောက် နတ်တင်သည်။ ထို့နောက်
သင်းချိုင်းသို့သွားပြီး အဖိုးအဖွား ဆွေမျိုးများအားရှိခိုး၍ သားငယ်
အား ပြသရသည်။ ညပိုင်းတွင် ရပ်ရွာရှိ လူကြီးလူကောင်း ဆွေမျိုး
ဉာတိများအား စားကောင်းသောက်ဖွယ် ဟင်းမျိုးစုံဖြင့် စားပွဲခင်း
ကျွေးမွေးသည်။ ရောက်လာသော ဧည့်သည်များကလည်း ကလေးကို
လက်ဖွဲ့ပစ္စည်းများ ပေးကြသည်။

လားဟူ အမျိုးသား။ ။လားဟူ အမျိုးသားတို့၏ ၁၂ နေ့ ၁၂ နံအရ
ကလေးများအား နာမည်ပေးကြသည်။ ကလေး လက်ကောက်ဝတ်
တွင် ချည်မန်းကွင်းချည်ပေးသည်။ ခမဲပေးသည့် အနေနှင့် မတ်စေ့ကို
ဖောက်ပြီး လည်ပင်းတွင် ဆွဲပေးသည်။ အကျွေးအမွေးမရှိ။

ကလေး နေမကောင်းလျှင် သူတပါးထံရောင်းခြင်း၊ နာမည်
ပြောင်းခြင်း ပြုလုပ် ကြသည်။ ကလေး ရောင်းသည် ဆိုရာတွင် ယတြာ
ချေခြင်း၊ စတိလုပ်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ကလေး မိဘက ကလေးငယ်သူ
အား ထမင်းကျွေးရသည်။

ပြောင်ဇီး အမျိုးသား။ ။ကလေးမွေးပြီး သုံးရက်အတွင်း နာမည်
ပေး ကင်ပွန်းတပ်သည်။ မိဘကြိုက်ရာ နာမည် ပေးကြသည်။ မိခင်က
ကြက်တကောင် သတ်စားရသည်။ ယောကျ်ားလေး ဆိုလျှင် အထွတ်
အမြတ် ကင်ပွန်းတပ်ကြသည်။ ဆန်၊ ကြက်၊ ကြက်ဥ စသော စား
စရာများကို လက်ဖွဲ့ ပစ္စည်းအဖြစ် ကလေးအား ပေးကြသည်။

လွယ်လ အမျိုးသား။ ။ မွေးဖွားပေးသော ပုဂ္ဂိုလ်များအား လက်
ဆေးကန်တော့ခြင်း မပြုကြရ။ ကင်ပွန်းရည်တွင် ရွှေငွေများထည့်ပြီး
ကလေးအား စတိသဘော ဆွတ်ဖြန်းပေးရသည်။ အဖိုးကြီး အဖွား
ကြီး၊ သက်ကြီး ရွယ်ကြီးများက ကလေး၏ လက်၊ လည်ပင်းများတွင်
ချည်မန်းကွင်းနှင့် မတ်စေ့ကို ဖောက်ပြီး ချည်ပေးသည်။ ဖိတ်ကြား
ထားသော သူများအား ကျွေးမွေးသည်။

ပညာသင်ကြားခြင်း

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ ရှမ်း ကလေးသူငယ်များမှာ ကျား၊မ မခွဲပဲ အတူ
နေ အတူကြီးပြင်းကြသည်။ ကလေးထိန်းငှားထားရန် မလိုပေ။
ရှေးအစဉ် အလာအရ ကလေးများသည် ကြီးစဉ်ငယ်လိုက် အချင်း
ချင်း ထိန်းကျောင်းသွားကြသဖြင့် မိဘများအတွက် များစွာ အကူ
အညီ ရသည်။ မိန်းကလေးများသည် မိခင်အား အိမ်တွင်းမှု ကိစ္စ
လုပ်ကိုင် ထုတွင် ကူညီပြီး ယောက်ျားလေးများက ဖခင်နှင့်အတူ
တောင်ယာသို့ လိုက်ပါကြသည်။ ထုပ်ဆီးတိုးခြင်း၊ အိုးပုတ်များ၊ မြေ
နှင့်လုပ်သော အရုပ်များနှင့် မိန်းကလေးများက ကစားကြပြီး ဂွေ
လိုနီခြင်း၊ ဒိုးပစ်ခြင်း၊ လေးဂွေများနှင့် ငှက်ပစ်ခြင်းများကို ယောက်ျား
လေးများက ကစားကြသည်။

ကလေးများ လိမ္မာရေးခြားရှိရေး အတွက် အိမ်ထောင်စုတွင်
ရှိသော အဖိုးအဖွားကြီးတော်၊ ဦးလေး စသည်တို့က ဆုံးမပေးသည်။
ယောက်ျားလေးများကို ဘုန်းကြီးကျောင်းများတွင် အပ်နှံထားကြ
သဖြင့် ဘုန်းကြီးများက သွန်သင် ပေးလေ့ ရှိသည်။

ပညာသင်ကြားရေးတွင် ယောက်ျားလေး၊ မိန်းကလေး
ခွဲခြားမှုမရှိ။ ရွာရှိဘုန်းကြီးကျောင်းသို့ သွားရောက်စာသင်ကြသည်။
ယောက်ျားလေးများမှာ ရှင်ပြုပြီးနောက် ကိုရင်ဘဝနှင့် ဘုန်းကြီး
ကျောင်းတွင် ပျော်သလောက် နေကြပြီး ဘုန်းကြီးအား ဝတ်ကြီး
ဝတ်ငယ်ပြုရင်း စာသင်ကြသည်။ အချို့မှာ အရွယ်ရောက်မှ လူထွက်
လာကြသည်။ အချို့မှာ မိဘများအား တောင်ယာတွင် ကူညီရန်
အတွက် တနှစ်၊ နှစ်နှစ် နေပြီး လူထွက်ကြသည်။ အချို့မှာ ရဟန်း
ဘောင်တွင် မွေ့လျော်သဖြင့် ရာသက်ပန် ဘုန်းကြီးဝတ်ရင်း မွေ့စာပေ
တွင် အကျော်အမော်များဖြစ်သွားကြလေသည်။ ယခုခေတ်တွင် အစိုး
ရက စာသင်ကျောင်းများကို နေရာ အနှံ့အပြားတွင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့ကြသ
ဖြင့် ယင်း စာသင်ကျောင်းများတွင်လည်း စာသင် နေကြသည်။
တောလက်ကျေးရွာများတွင် ယောက်ျားလေးများမှာ အသက် ငါးနှစ်
ခြောက်နှစ်မှ စပြီး ဘုန်းကြီးကျောင်းသို့ ရောက်ကြရသည်။ ကျောင်း
ထွက်လျှင် မိဘလက်ငုတ် လက်ရင်းဖြစ်သော တောင်ယာကို ဝင်ရောက်
လုပ်ကိုင်ကြသည်။

ရှမ်း အမျိုးသားတို့သည် ပညာရေးကို များစွာ လိုလားကြ၍
ယခုအချိန်၌ ရွာတိုင်းတွင် အနည်းဆုံး မူလတန်းကျောင်း တကျောင်း
မျှပင် ရှိနေပြီ ဖြစ်သည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ဘုန်းကြီးကျောင်းများ
သည်လည်း ကလေးသူငယ်တို့၏ မူလတန်း ပညာရေးအတွက် အရေး
ပါသော အခန်းမှ ပါဝင်လေသည်။

ဂုံ (ခွံ) အမျိုးသား။ ။ ယခင်က ယောက်ျား လေးများကိုသာ
ဦးစားပေးပြီး စာသင်ကြားခဲ့ကြသော်လည်း ယခုအခါတွင် ကျား၊မ

မရွေး ခွဲခြားမှု မရှိပဲ ပညာသင်ကြားပေးကြသည်။ များစွာသော ကျေးရွာများ၌ ယောက်ျားလေးများအား ရှင်မပြုမီ ကျောင်းသား အဖြစ်နှင့် ရှင်ပြုပြီး သင်္ကန်းဝတ်ကာ ကိုရင်ဘဝဖြင့် ဘုန်းကြီးကျောင်း တွင် ပညာသင်ကြားပေးကြသည်။ ၎် (ခွဲ) အမျိုးသားတို့တွင် ကိုယ်ပိုင်စာများရှိသည့်အပြင် ကျိုင်းတုံတွင် ၎်(ခွဲ) စာပုံနှိပ်တိုက်များ ရှိသည်။

ခွဲစာပေမှာ ရာဇဝင်၊ ဇာတ် နိပါတ်တော်၊ မဟာဝင်၊ ဗုဒ္ဓဝင်၊ တရားဓမ္မစာပေမှအစ ခွဲသင်ပုန်းကြီး ဖတ်စာ စာအုပ်များပါ ရှိသည်။ မြန်မာ-ခွဲ တွဲဖက် ဖတ်စာ၊ အင်္ဂလိပ်-ခွဲတွဲဖက် ဖတ်စာ စာအုပ်များ ပင် ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေပြီး ဖြစ်သည်။ ခွဲကျောက်စာ၊ ပေစာများလည်း ရှိသည်။

ခွဲအမျိုးသားတို့သည် ပညာရေးကို ဘာသာရေး အရလည်း ကောင်း၊ လူမှုရေး အရလည်းကောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုအရ လည်းကောင်း တန်ဖိုးထား မြတ်နိုးကြသည်။ အထူးသဖြင့် ယောက်ျားလေးများ အဖို့ ပညာရေးသည် မသင်မနေရသော အတတ်တခု အဖြစ် သဘော ထားကြသည်။

ယွန်းအမျိုးသား။ ။ယွန်းတို့တွင် စာကြီး ပေကြီးများရှိပြီး ဝတ္ထု၊ ကဗျာ၊ လင်္ကာ၊ ဓမ္မသတ်မှအစ ဘာသာရေးဆိုင်ရာစာပေများရှိသည်။

ယင်းနက်အမျိုးသား။ ။ကလေးများသည် မိဘ၏ လုပ်ငန်း ဖြစ် သော ကျွဲကျောင်း၊ နွားကျောင်းမှအစ တောင်ယာတွင် မြေဖုတ်ရေး၊

တောခုတ်ရေးနှင့်စိုက်ပျိုးရေးတွင် ကူညီကြရသည်။ ရှင်ပြုချိန်လောက်တွင် ဘုန်းကြီးကျောင်းသို့ လွှတ်၍ စာသင်ကြားစေသည်။

အင်းသား အမျိုးသား။ ။အင်းသား အမျိုးသားများသည် ပညာရေးကို လိုလားသူများဖြစ်ကြသည့် အတိုင်း ဘုန်းကြီးကျောင်းနှင့် စရပ်များတွင်ပင် အလယ်တန်းနှင့် အထက်တန်းကျောင်းများကို ဖွင့်လှစ်ထားကြသည်။

အင်းလေး ဒေသသည် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် စာသင်ကျောင်းအများဆုံးရှိရာဒေသဖြစ်သည်။ ကျောင်းများကို ဥပုသ်နှင့် တနင်္ဂနွေနေ့များတွင် ပိတ်လေ့ ရှိကြသည်။ အင်းသား၊ အင်းသူများတွင် ခေတ်ပညာတတ် ဘွဲ့ရသူများ အများအပြားရှိသည်။

တောင်ရိုး အမျိုးသား။ ။တောင်ရိုး အမျိုးသားတို့သည် အခြေခံပညာကို ဘုန်းကြီးကျောင်းများတွင် သင်ကြားကြသည်။ ပြောပလောက်အောင် မတိုးတက်ကြသေးပေ။ ယခု အခါတွင် အစိုးရက ဖွင့်လှစ်ထားသော စာသင်ကျောင်းများ ရှိလာပြီ ဖြစ်သဖြင့် ယင်းကျောင်းများတွင်လည်း ပညာသင်ကြသည်။ တောင်ရိုးများသည်ရိုးရာတောင်ယာ၊ လယ်ယာလုပ်ငန်းများကိုသာ လုပ်ကိုင်လိုကြပြီးသားသမီးများမှာ မိဘတို့၏ အလုပ်ကို ဝိုင်းဝန်း ကူညီလုပ်ကိုင်လေ့ ရှိကြသည်။

နေအမျိုးသား။ ။နေအမျိုးသားတို့သည် ပညာရေးတွင် ထူးချွန်ကြသည်။ အားပေးမှုလည်း ရှိသည်။ ကျေးလက်တောရွာ များတွင် ဘုန်းကြီးကျောင်းများနှင့် အစိုးရ မူလတန်း ကျောင်းများတွင် စာသင်ကြသည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်းများတွင် အခြေခံ အသုံးလုံး ပညာရေး

အပြင် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ စာပေကျမ်းဂန်များလည်း သင်ကြား
ပေးသည်။ ခန့်အမျိုးသားများ အများစု နေထိုင်ရာဖြစ်သော အောင်
ပန်း၊ ကလေး၊ တောင်ကြီး၊ ပွေးလှ၊ ပင်းတယ၊ ဘော်ဆိုင်း စသော
မြို့ကြီးများတွင်အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းကြီးများ များစွာရှိသည်။
တက္ကသိုလ်ပညာ တတ်မြောက်သူ ခန့်အမျိုးသား အများအပြားပင်
ရှိသည်။

ပလောင်အမျိုးသား။ ။ယခု အခါ ဗုဒ္ဓဘာသာ သာသနာပြု ဘုန်း
ကြီးကျောင်းများ ကျေးဇူးကြောင့် ပလောင်ရွာ အချို့တွင် စာသင်
ကျောင်းများ ရှိလာပြီ ဖြစ်သည်။

ပလောင်စာကို ယွန်း၊ မြန်မာနှင့် ရှမ်းစာတို့မှ ထုတ်နုတ်
ပေါင်းစပ်ပြီး တီထွင်ခဲ့ရာ နှစ်ပေါင်း ၂၅ နှစ်အတွင်း အတော်အတန်
ပြည့်စုံအောင်မြင် နေပြီဟု သိရသည်။ ယခုအခါတွင် လောကုတ္တရာ
စာပေများ၊ ရာဇဝင်၊ မဟာဝင်များကိုပင် ပလောင်စာနှင့် ရေးသား
ထားပြီး ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။

ပအိုဝ််အမျိုးသား။ ။ပအိုဝ််အမျိုးသားတို့သည် ပညာရေး အားပေး
သူများ ဖြစ်သည်။ ရှေးယခင်က ယောက်ျားလေးများကိုသာ စာပေ
သင်ကြားစေပြီး မိန်းကလေးများမှာ အိမ်ထောင်မှု နားလည်ပါက
စာတတ်ရန် မလိုဟု ယူဆခဲ့ကြသည်။ ယောက်ျားလေးများအား
သာမန်အားဖြင့် ၁၀ နှစ်အရွယ်မှ စပြီး ဘုန်းကြီးကျောင်းသို့ ပို့ကာ
အသုံးလုံးပညာရေးကို သင်ကြားစေသည်။ ကိုရင်ဝတ်သော အခါတွင်
ဘာသာရေးစာပေများကို သင်ကြားရာ ပရိတ်ကြီးရောက်မှ လူထွက်

သည်က များသည်။ ယခုအခါတွင် အထက်တန်းပညာနှင့် တက္ကသိုလ် ပညာများကို ဆည်းပူးနေသော ပဒုခွိုင်ကျောင်းသူ ကျောင်းသားဦးရေ မှာ နှစ်စဉ်တိုးပွားလျက် ရှိသည်။

တိယန့် အမျိုးသား။ ။ကလေးများသည် လူကြီးများ လုပ်ငန်းတွင် ကူညီ လုပ်ကိုင် ကြသည်။ မိန်းကလေးများအား မိခင်၏ အိမ်တွင်းမှု လုပ်ငန်းတွင်ကူညီစေပြီး ယောက်ျားလေးများအား ကျွဲ၊ နွားကျောင်း ခြင်းနှင့် လယ်ယာများတွင် ကူညီ ခိုင်းသည်။ ယခု အခါ ဗုဒ္ဓဘာသာ သာသနာပြု ဘုန်းကြီးကျောင်းနှင့် စာသင်ကျောင်းများသို့ပို့ပြီး ပညာ သင်စေသည်။ ပရဟိတ မိဘမဲ့ ဘုန်းကြီးကျောင်းများလည်း ရှိသည်။ မိန်းကလေးများမှာ စာသင်ကြားခြင်း မရှိ သလောက် ဖြစ်သည်။

ကော်အမျိုးသား။ ။ကလေးများမှာ များသော အားဖြင့် တောင် ယာတွင် ကူညီရသည်။ ကျွဲ ကျောင်း၊ နွားကျောင်းဖြင့် အချိန်ကုန် ကြရသည်။ ယခု အခါတွင်မူ ပညာရေးကို အစိုးရက အားပေးလျက် ရှိသည့်အတိုင်း စာသင်ကျောင်းများတွင် သင်ကြားလျက် ရှိကြသည်။

ကိုးကန့်အမျိုးသား။ ။ကိုးကန့်နယ်သူ နယ်သားများသည် စားဝတ် နေရေး အတွက် တနေကုန် ရွှန်းကန် နေရသောကြောင့် အများအား ဖြင့် ပညာရေးကို ဂရုမစိုက်နိုင်ကြပေ။ ယခု အခါတွင် နိုင်ငံတော် အစိုးရက ပညာရေးကို အားပေးလျက် ရှိသောကြောင့် နေရာ အနှံ့ အပြားတွင် ဖွင့်လှစ်ထားသော အစိုးရ စာသင်ကျောင်းများတွင် ကိုးကန့် ကလေးသူငယ် အများအပြား ပညာသင်ကြားနေကြသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

လားဟူ အမျိုးသား။ ။လားဟူ အမျိုးသားတို့၏ ပညာသင်ကြား
မှုမှာ တိုးတက်လျက်ရှိသည်။ များသောအားဖြင့် လားဟူရွာတိုင်းတွင်
စာသင်ကျောင်းများရှိကြသည်။ လားဟူစာကို လက်တင်စာများနှင့်
တီထွင်ထားသည်။

မြောင်ဇီး အမျိုးသား။ ။ယခု အစိုးရဖွင့်လှစ် ထားသော မူလတန်း
ကျောင်းတွင် စိတ်ပါဝင်စားစွာဖြင့် မြောင်ဇီးကလေးများ များစွာ
တက်ရောက် သင်ကြားလျက် ရှိကြသည်။ ကွမ်းလုံ နယ်ခြားခရိုင်
ဟိုပန်မြို့အနီး ဗိုလ်မှူးအောင် စံပြ ရွာများမှာ မြောင်ဇီးရွာများဖြစ်ပြီး
မြန်မာ စကား တတ်မြောက်သော မြောင်ဇီးများ များစွာရှိသည်။

ရှင်ပြု အခမ်းအနားများ

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ရှမ်းအမျိုးသားတို့သည် သားရှင်ပြုအခမ်းအနား
ကို ငွေကြေးတတ်နိုင်လျှင် တတ်နိုင်သလောက် အကုန်အကျခံကာ
ကြီးကျယ် ခမ်းနားစွာ ကျင်းပကြသည်။ (ပွဲလမ်း သဘင် အခန်းတွင်
အကျယ် ဖော်ပြထားသည်။)

ဂုံ (ခွံ) အမျိုးသား။ ။ယောက်ျားလေးများ အရွယ်ရောက်လာ
သည့်အခါ ရှင်ပြုရပြီး မိန်းကလေးများကို နားသမင်လာ ဆင်ယင်ပေး
သည်။ မိန်းကလေးများ၏ နားသမင်လာမှာ ရှင်ပြုအခမ်း အနား
လောက် ကြီးကျယ် ခမ်းနားစွာ ကျင်းပလေ့ မရှိ။

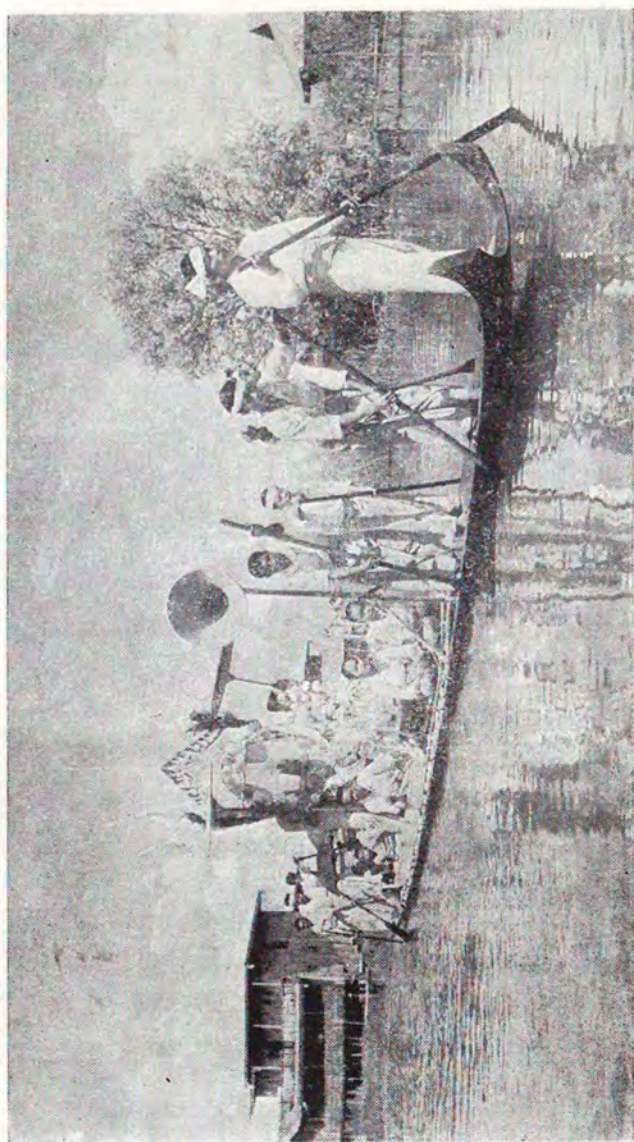
ရှင်ပြုမင်္ဂလာကျင်းပရာတွင် ရှမ်းတို့နှင့် တူသည်။ ရှင်လောင်း
မိဘ ဆွေမျိုးတို့ ငွေကြေးအင်အားတတ်နိုင်သည့် အပေါ်မူတည်ပြီး

ကျင်းပကြသည်။ ငါးနှစ်သား အရွယ်မှ စပြီး အသက် ၂၀ မပြည့်မီ အတွင်း အခွင့်သာသောအခါ ရှင်ပြုပေးနိုင်သည်။ ရှင်လောင်းအား မင်းညီ မင်းသားအသွင် ဆင်ယင်ပေးပြီး ရှင်လောင်းလှည့်ပွဲပြုလုပ် ကြသည်။

ရှင်ပြုခြင်းသည် သားယောက်ျားလေးအား ဘာသာရေး အတွက် ပြုသင့်ပြုအပ်သော ကိစ္စအပြင် လူမှုရေးအရလည်း လူရာသွင်း ပေးသော ကိစ္စဖြစ်သည်။ သားယောက်ျားအဖို့ ဂုဏ်ရှိသည့် အပြင် မိဘများ အတွက်လည်း လူမှုရေးတွင် မျက်နှာပန်း ပွင့်သည်။ ရှင်မပြုရ သေးသော ယောက်ျားလေးနှင့် ရှင်မိ ရှင်ဖ မဖြစ်သေးသော မိဘများ အဖို့ မျက်နှာငယ်ရသည်။

ယွန်းအမျိုးသား။ ။ယောက်ျားလေးများကို ရှင်ပြု ပေးရသည်။ ရှမ်း အမျိုးသားတို့ ဓလေ့ အတိုင်း ဖြစ်သော်လည်း ရှမ်းရှင်ပြုလောက် မခမ်းနား။ ရှင်ပြုသည်ဆိုသော်လည်း ကိုရင်သည် ဘုန်းကြီးကျောင်း တွင် မနေလိုက အိမ်မှာ ပြန်နေနိုင်သည်။

အင်းသား အမျိုးသား။ ။အင်းသား အမျိုးသားတို့သည် ဗုဒ္ဓ ဘာသာဝင်များချည်း ဖြစ်သောကြောင့် သားရှင်ပြုကို အထူး ပြုလုပ် လိုကြသည်။ သားယောက်ျားလေး မွေးလာကတည်းက အရွယ်ရပြီး သင်္ကန်းနိုင်လျှင် ရှင်ပြုရန်မိဘများက ငွေကြေးစုဆောင်းမိရန် ကြိုးစား ကြသည်။ ရှင်ပြုရာတွင် ငွေကြေးတတ်နိုင်သည့် အပေါ် မူတည်ပြီး အခမ်းအနားကို ပြုလုပ်ကြသည်။ အချို့ ငွေကြေးမပြည့်စုံသော မိဘ များမှာ သားအတွက် သင်္ကန်း ပရိက္ခရာ တစ်ဝယ်ထားပြီး အခြားရှင်ပြု



အင်းလေးကန်တွင်းမှ ရှင်လောင်းလှည့်ပွဲ

များနှင့်စုပေါင်း၍ ရှင်ပြုပွဲ ပြုလုပ်ကြသည်။ စုပေါင်း ရှင်ပြုပွဲမှာ ကြီးကျယ်ခမ်းနားပြီး အနည်းဆုံး ရှင်အပါး ၃၀ ကျော်မှ တရာကျော် အထိရှိသည်။

ဤကဲ့သို့ တဦးအားနှင့် မနိုင်သောကိစ္စကို အများအားနှင့် စုပေါင်း ဝိုင်းဝန်းလိုက်ရာ အလွန်ခမ်းနားသော ရှင်ပြုပွဲကြီးများ ဖြစ်သွားသည်။ ထိုအခါ လှူဖွယ် တန်းရာများမှ အစ ပကာသနပွဲများ အထိ ကြီးကျယ်ခမ်းနားလှသည်။ အကျွေး အမွေးများမှာလည်း နေ့ည မစဲ ရှိသည်။ စုပေါင်း ရှင်ပြုပွဲ လှည့်လည်လာလျှင် ရှေးမြန်မာ မင်းတို့ ထွက်တော်မူဟန် ရွှေဝန်း၊ နောက်ဝန်းများ ခင်းကျင်းပြီး မြန်မာ့ ယဉ်ကျေးမှု သရုပ်ဖော် အဝတ်အစား၊ အဆောင် အယောင်၊ အတီးအမှုတ်များကို တွေ့ရသည်။ ရှင့်မိ ရှင့်ဖတို့မှာလည်း သားရှင်ပြု ရသည့်အတွက် လောကတွင် ဂုဏ်သရေတိုးပြီး သံသရာတွင် ကုသိုလ် ဖြစ်ကြသည်ဟု ယုံကြည်ကြသည့်အလျောက် များစွာဝမ်းမြောက် ကြသည်။

မိန်းကလေးများကို နားသမင်လာ လုပ်လေ့ ရှိသော်လည်း ရှင်ပြုနှင့် တွဲ၍ လုပ်သည့် အခါ လုပ်ကြသည်။ သို့သော် ရှင်ပြုသကဲ့သို့ အဓိက မထားပဲ အိမ်တွင် မိဘများက ရွှေအပ်နှင့် ဖောက်ပြီး နားပန် ပန်ပေးရုံနှင့် ကိစ္စ ပြီးနိုင်သည်။

တောင်ရိုးအမျိုးသား။ ။တောင်ရိုးအမျိုးသားတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာ ဝင်များ ဖြစ်သည်နှင့်အညီ သားယောက်ျားလေးများကို ရှင်ပြုကြ သည်။ ရှင်ပြုပွဲမှာ ပကာသန ခွဲမှု မရှိကြ။ လှူဖွယ်များကို လှူခြင်း၊ ကျွေးမွေးစရာ ရှိသည်များကို ဘုန်းကြီးရေ လှူပါ လှူဒါန်း ကျွေးမွေး

ကြခြင်းတို့ ပြုလုပ်ပြီး တရားနာ ကြသည်။ တောင်ရိုးရှင်ပြုပွဲများတွင် မှော်အေး လေ့ရှိကြသည်။ မှော်အေးသည် ဆိုသည်မှာ ကွက်စိပ်ဆရာ ကဲ့သို့သော မှော်အေး ဆရာတဦးအား ဖိတ်ကြားပြီး ဗုဒ္ဓဝင်၊ မဟာဝင်၊ ဓမ္မဝင်များကို လေးလုံးတပါဒ လက်ံများကို သံနေသံထားနှင့် ရွတ်ဟောခြင်း ဖြစ်သည်။ တောင်ရိုး အမျိုးသားတို့သည် မှော်အေး ခြင်းကို နှစ်သက် ကြသည်။

ခနု အမျိုးသား။ ။ ခနု အမျိုးသားတို့၏ ရှင်ပြုပွဲမှာ မြန်မာများ အတိုင်း ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓ ဘာသာများ ဖြစ်သည်နှင့် အညီ သား၊ တူ၊ ညီ စသော အိမ်ထောင်စုတွင် ရှိသည့် ယောက်ျားလေးများအား ရှင်ပြုရန်မှာ ဘာသာရေး တာဝန်မျှမကသေး၊ လူမှုရေး၏ လိုအပ်သော အချက်လည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှင်ပြုပွဲကို အထူးတလည်ဦးစား ပေး ပြုလုပ်ကြသည်။ ရှင်ပြုပွဲနှင့် အတူ သမီး မိန်းကလေး၊ တူမ၊ ညီမ စသည်တို့အားလည်း နားထွင်းမင်္ဂလာပြုလုပ်ပေးကြသည်။ သို့သော် ရှင်ပြုပွဲသည်သာအဓိကဖြစ်သည်။ ငွေကြေး အင်အားပေါ်မူတည်ပြီး ရှင်ပြုပွဲ ကြီးကျယ်ခမ်းနားသည်။ အောင်ပန်း၊ ကလေး၊ တောင်ကြီး စသော မြွေများရှိ ခနုရှင်ပြုပွဲကြီးများမှာ မဏ္ဍပ်ကနားကြီးများနှင့် သုံး လေးရက် တိုင်တိုင် ပွဲကြီး လမ်းကြီး ခင်းကျင်း လုပ်ကြသည်။ ပင်းတယ၊ ပွေးလှ၊ ဘော်ဆိုင်း စသော မြွေများတွင် ကြီးကျယ်သော ရှေးဟောင်း ဘုန်းကြီးကျောင်းကြီးများတွင် ခမ်းနားစွာ ပြုလုပ် ကြသည်။

လှူဖွယ် ပစ္စည်းများမှာ ရက်ရော လွန်းလှပြီး အိမ်ထောင်စု ရွာကျွတ်အကုန် မီးခိုးတိတ် ကျွေးမွေးသည်။ အချို့မှာ ညအိပ်လာကြ

သဖြင့် ထိုသူတို့၏ နေထိုင်ရေး၊ သွားလာရေးအတွက် အားလုံးကို အလှူရှင်များက တာဝန် ယူရသည်။

အခမ်းအနား ပြင်ဆင်ရာတွင် ရှေးမြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုများကို သရုပ်ဖော်ပြီး ကပဲ့၊ ဇာတ်ပွဲများကို မြေပြန့် မန္တလေးစသော မြို့များ သို့ပင် သွားရောက် ငှားရမ်း ခေါ်ယူကာ ကျင်းပကြသည်။

ရှင်လောင်းများနှင့် နားဖောက်သည်များအား မင်းညီ မင်းသား မင်းသမီးများအသွင် ဆင်ယင်ပြီး ရှင်လောင်း လှည့်သည့် အခါ မြန်မာရှင်ဘုရင်များ ထွက်တော်မူလာသည့်ပုံအတိုင်း ရွှေဝန်း၊ နောက်ဝန်း ခင်းကျင်းကာ လှည့်တတ်ကြသည်။

ပျော်ပွဲ ရှင်ပွဲ စသော လောကီရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စများသာမက သေး၊ ညအချိန်များတွင် ဓမ္မကထိက အကျော်အမော် ဘုန်းတော်ကြီးများအား ဖိတ်ကြားပြီး ဓမ္မသဘင် ဆင်ယင်ကြသည်။ ၇

ပလောင်အမျိုးသား။ ။ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်လာသော ပလောင်အမျိုးသားတို့သည် ရပ်ရွာရှိ ဘုန်းကြီး ကျောင်းများတွင် သားယောက်ျားလေးများအားသင်္ကန်းစည်းကြသည်။ရပ်ရွာရှိ လူပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ကျွေးမွေးပြီး ဘုန်းကြီးများအား လှူဒါန်း ကြသည်။ ၈

ပအိုဝ်် အမျိုးသား။ ။ယောက်ျားလေးများ အရွယ်ရောက် လာ၍ ရှင်ပြုသော အခါ ငွေကြေးတတ်နိုင်သူက မ,တည်ပြီး အများစုပေါင်း ရှင်ပြုပွဲများ ပြုလုပ်လေ့ ရှိသည်။ ရှင်ပြုပွဲကို သိဒ္ဓတ္ထမင်းသား တော

ထွက်ဟန် ကျင်းပပြီး သက်ကြီး၊ ဝါကြီး သို့မဟုတ် မိဘများက ရှင်
လောင်းများအား မင်္ဂလာတမင်းဟင်းခွံရသည်။ ယခင်က နားဖောက်
မင်္ဂလာပွဲ အထူးမရှိသော်လည်း ဆောင်းရာသီ၌ နားဖောက်ကြသည်။
ယောက်ျားလေးများ အတွက်မူ သားဦးကိုသာ နားဖောက်လေ့
ရှိသည်။ ယခု ထိုအလေ့များ မကျန်တော့ချေ။ ဝါဆိုနှင့် သတင်းကျွတ်
လ များတွင် လည်းကောင်း၊ တန်ခူးလတွင်လည်းကောင်း ရှင်ပြုပွဲများ
ပြုလုပ် ကြသည်။

လူပျို အပျိုဘဝ

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ ရှမ်းအမျိုးသားတို့၏ ချစ်ရေး ဆိုကြပုံမှာ ည
ဖက်တွင် ယောက်ျားလေးများက အပျိုများ ရှိရာအိမ်သို့ သွား၍
စကားပြောကြသည်။ မိန်းကလေး မိဘများက ခွင့်ပြုကြသည်။
တခါတရံ လူပျို၏ အကျင့်စာရိတ္တကို မကြိုက်ပါက လူပျိုပြန်သွားသော
အခါ မိဘများက နောင်တွင် ထိုလူပျိုအား လက်ခံကောား မပြောရန်
သမီး ဖြစ်သူအား ဆုံးမလေ့ ရှိသည်။ အချို့ လူပျိုများမှာ သုံး လေး
ယောက် စုပေါင်းပြီး တူရိယာ ပစ္စည်းတခုခုကို တီးမှုတ်၍ အပျိုအိမ်
အောက်မှသော်လည်းကောင်း၊ မလှမ်းမကမ်းမှ သော်လည်းကောင်း၊
အိမ်ပေါ် တက်လာပြီး မီးဖိုတွင် ထိုင်၍ သော်လည်းကောင်း သီဆို
တီးမှုတ်ပြီး ချစ်ရေး ဆိုတတ်သည်။ ချစ်ရေး ဆိုရန် လာသူများအား
အပျိုက ကွမ်း၊ ဆေး၊ လက်ဖက်ရည်နှင့် ဧည့်ခံရသည်။ လူပျိုများက
လည်း ယင်းတို့ ယူဆောင်လာသော ကွမ်း၊ ဆေး စသည်တို့ကို အပျို
အား ကျွေးမွေး ဧည့်ခံသည်။ အပျို၏ လက်ခံစားသုံးခြင်း ခံရသော
ကွမ်း၊ ဆေး၊ လက်ဖက်ပိုင်ရှင် လူပျိုမှာ အပျို သဘောကျသူဖြစ်

သောကြောင့် ကျန်သော လူပျိုတို့က အလိုက်သိစွာဖြင့် ရှောင်ရှား၍
နောက်ထပ် လာရောက် လည်ပတ်ခြင်း မပြုကြတော့ချေ။

ချစ်ရေးဆို သိချင်းများမှာ ကြိုတင်စပ်ဆိုထားခြင်း မဟုတ်ပဲ
တစ်ဏှုပွတ္တိဉာဏ်ဖြင့် လက်တန်း သီဆိုတီးမှုတ် ကြခြင်း ဖြစ်သည်။
သီဆိုရာတွင် သုံးကြိုးတပ် စောင်းနှင့် ပလွေတို့ကို အသုံးပြုကြသည်။

တောရွာများတွင် အသက် ၁၄ နှစ်၊ ၁၅ နှစ်တွင်လက်ထပ်လေ့
ရှိကြပြီး မြို့နီးနား ပတ်ဝန်းကျင်၌ အသက် ၂၀ ခန့်မှ လက်ထပ်ကြ
သည်။ လူငယ်ချင်း ချစ်ကြိုက်၍ လက်ထပ်ကြသည်လည်း ရှိသည်။
လူကြီးချင်း စေ့စပ်၍ လက်ထပ်ကြသည်လည်း ရှိသည်။ လူကြီးချင်း
စေ့စပ်ပါက လက်ဆောင် တခုခုကို ပေးထား ရသည်။ ပျက်ကွက်သူက
ပျက်ကွက်မှုအတွက် လက်ဆောင် တန်ဖိုး နှစ်ဆလျော်ရသည်။ လူငယ်
ချင်း ကြိုက်သည်ကို လူကြီး မိဘများက သဘောမတူလျှင် ခိုးပြေးကြ
သည်လည်း ရှိသည်။

ဂုံ (ခုံ) အမျိုးသား။ ။ သာမန်အားဖြင့် ၁၆ နှစ်၊ ၁၇ နှစ်တွင် အပျို
လူပျို လှည့်လေ့ ရှိကြသည်။ တောရွာများတွင် နေထိုင် ကြသော
လူငယ်များမှာ ထိုထက်စော၍ အပျို လူပျို လှည့်လေ့ရှိကြသည်။
လူပျိုလှည့်ပုံမှာ ရှမ်းအမျိုးသားများကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။

ယင်းနက်နှင့် ယင်းကြားအမျိုးသား။ ။ လူပျိုလှည့်ရာတွင် လူပျိုက
အပျိုအိမ်သို့ လာရပြီး မီးဖိုနားတွင် စကား ပြောရသည်။ မိဘများက
အလိုက် သိစွာဖြင့် ရှောင်ရှား၍ ပေးကြသည်။ လူပျိုသည် ခေတ္တခဏ

သာ စကားပြော၍ လည်းကောင်း၊ ညလုံးပေါက် မိုးလင်းအထိ စကား
ပြော၍လည်းကောင်း ပိုးပန်းနိုင်သည်။ အပျိုက လူပျိုအား နှင်မထုတ်
ရ။ အိပ်ချင်သော်လည်း သည်းခံ နားထောင် နေရသည်။

လူပျိုသည် အပျိုအိမ်သို့ လာလျှင် ဗူးခါးသီး ပလွေကို မှုတ်
ကာ လာလေ့ ရှိသည်။ တဦးချင်းသော်လည်းကောင်း၊ အစုလိုက်သော်
လည်းကောင်း လူပျိုလှည့်လေ့ရှိသည်။ အပျိုက လက်ခံစကားပြောရ
သည်။ အပျိုက ကွမ်း၊ ဆေး၊ လက်ဖက်တို့ဖြင့် ညှော်ခံ ရသည်။ အစု
လိုက် လာသည့်အနက် အပျိုက တဦးတယောက်၏ မေတ္တာကို လက်ခံ
လိုက်ပါက ကျန်လူပျိုများက အေးချမ်းစွာ နောက်ဆုတ် ပြန်သွားလေ့
ရှိသည်။ လူပျိုအပျို စကားပြောရာတွင် ကဗျာ လင်္ကာနှင့် အပြန်
အလှန် ပြောလေ့ ရှိသည်။ လူပျိုတယောက်သည် အပျိုက မချစ်နိုင်
မကြိုက်နိုင်ကြောင်း ပြောလိုက်လျှင် ယင်းအပျိုအိမ်သို့ နောက်ထပ်
မသွားတော့ချေ။

လိပ် (လိ) အမျိုးသား။ ။ အသက် ၁၆ နှစ်၊ ၁၇ နှစ်တွင် အပျိုလူပျို
လှည့်လေ့ ရှိကြသည်။ တောရွာများတွင် နေထိုင်ကြသော သူများမှာ
ထို့ထက်စော၍ပင် အပျိုလူပျို လှည့်ကြသည်။ လူပျိုလှည့်ပုံမှာ ရှမ်းတို့
ကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။ အတီးအမှုတ်များနှင့် သီဆိုကာ လူပျိုလှည့်လေ့
ရှိသည်။

အင်းသား အမျိုးသား။ ။ အင်းသားတို့ လူပျို လှည့်ပုံမှာ မိန်းမပျို
ရှိသည့် အိမ်နားတွင် ပလွေမှုတ်၍သော်လည်းကောင်း၊ နှံ့မှုတ်၍သော်
လည်းကောင်း သီဆိုတီးမှုတ်လေ့ ရှိသည်။ ယင်းကို **တေးတိုက်သည်ဟု**

ခေါ်သည်။ ပိုးပန်းရာတွင် မယ်ဘွဲ့၊ ဇွေးချိုး၊ ကြံချိုးနှင့်လေးချိုးများကို
စပ်ဆိုကြသည်။ အင်းသားအမျိုးသားတို့၏ မယ်ဘွဲ့ ဇွေးချိုးတပုဒ်မှာ
အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်သည်။

စရက်ပင် (သရက်ပင်) နှစ်ပင် ပူးပါလို့၊ လမ်းဦးက အိမ်။
မိတို့အိမ် ကြောင်လိမ်မှို လှေကား၊ မယ်နဲ့မောင် သစ္စာ
ထားတယ်၊ မြဲပါ့မလား

ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

လူပျိုများသည် ဆေးထည့် ဖာကလေးများ၊ ကွမ်းအစ်ငယ်
ကလေးများကို လူပျိုလှည့်ရာတွင်ယူဆောင်သွားလေ့ရှိပြီး အပျိုအား
လောကွတ်ပြုကြသည်။ အပျို၏မိဘများက အလိုက်သိစွာရှောင်ရှား
ပေးကြသည်။ သို့မဟုတ် လူကြီးများ အိပ်ချိန်တွင် လူပျိုတို့လာကြ
သည်။ အပျိုက မိမိကြိုက်သော လူပျိုထံမှ ကွမ်း၊ ဆေးကိုယူငင်
စားသောက်သည်။ ထိုအခါ အခြား လူပျိုတို့က အိမ်ပြန်သွားကြပြီး
နောင်အခါ ယင်းအပျိုအိမ်သို့ လူပျိုလှည့် မလာတော့ချေ။

သမီးရည်းစား ဖြစ်လာသောအခါ လူပျိုက လက်စွပ်၊ ငွေထုံးဗူး
စသည်တို့ကို အပျိုသို့ အမှတ်တရပေးထားသည်။ ဤသို့ ပြုလုပ်သော
ဓလေ့ကို အင်းသားအမျိုးသားတို့က အယုံပေးသည်ဟု ခေါ်သည်။

တောင်ရိုး အမျိုးသား။ ။ လူပျို လှည့်ရာတွင် ခင်ပလွေ သို့မဟုတ်
ဗူးပလွေကို မှုတ်၍ အသံပေးပြီး အပျိုကို ထွက်လာစေသည်။ အပျို
ထွက်လာလျှင် နှစ်ဦးလွတ်လပ်စွာ မီးဖိုဘေးတွင် ထိုင်၍ စကားပြောရ

သည်။ လူပျိုကအပျိုကိုကွမ်းတည်ရသည်။ အကယ်၍အပျိုတယောက်
ကိုလူပျိုလေး ငါးယောက်က လာစကားပြောပြီး ကွမ်းတည်ပါက
အပျိုယူ၍ စားလိုက်သော ကွမ်းအစပိုင်ရှင် လူပျိုသည် အပျို၏
မေတ္တာကို ရရှိတော့သည်။ ကျန်လူပျိုများသည် အလိုက်သိစွာပင်
ပြန်သွားကြသည်။ လူပျိုက အပျိုကို ထုံးဗူးသော်လည်းကောင်း၊
လက်စွပ်သော်လည်းကောင်း စတိအဖြစ် လက်ဆောင်ပေးလေ့ရှိသည်။
လူပျိုသည် ထုံးဗူး နှစ်ဗူးအမြဲ ဆောင်ထားလေ့ ရှိသည်။ အထူးသဖြင့်
အတာတက်ပွဲတွင် အခြားတရွာမှ လူပျိုများသည် ရွာခံအပျိုများ
အိမ်သို့ လှည့်လည်၍ လည်ပတ်လေ့ ရှိသည်။ အပျိုကလည်း လာသမျှ
လူပျိုများကို ထမင်းချက် ကျွေးရသည်။ ဆန်များများ ကုန်သူက
လူပျိုအကြိုက်များသူ ဟု ဂုဏ်ယူလေ့ ရှိသည်။ တောင်ရိုးနီနှင့် ရသူ
တောင်ရိုးအမျိုးသားတို့တွင် ယင်းဓလေ့ ရှိသည်။ လူပျိုသည် အတာ
တက်ပွဲများတွင် လူပျိုလှည့်ရင်း တလခန့် ကြာမှ အိမ်ပြန် ရောက်တတ်
သည်။

၁ ဓနု အမျိုးသား။ ။ဓနု အမျိုးသားများ လူပျိုလှည့်ခန်းတွင် ည
အလုပ်အားသော အချိန် ခုနစ်နာရီမှ ရှစ်နာရီအချိန်လောက်၌ လူပျို
တို့သည် အပျိုအိမ်သို့ သွားရောက် လည်ပတ်ကြသည်။ မိဘများက
အလိုက်သိစွာ ရှောင်ပေးကြသည်။ အပျိုက လက်ဖက်ရည်ခါး၊ ကွမ်း၊
ဆေးများနှင့် ညှော်ခံရသည်။

ရှေးယခင်က လူပျို အပျိုများသည် အချီအချ လင်္ကာနှင့်
စကားပြောလေ့ရှိကြသည်။ ပုံစံအားဖြင့် -

အပျိုမေး-“ဘာဟင်း စားလို့ လမ်းမှားလာသလဲ”

လူပျိုဖြေ-“ကြုံသီး (ရွှေဖရုံသီး) စားလို့ ဖြုံနွယ်ရွှေ၊
နှမ အိမ်သို့ ရောက်လာတယ်”

အပျိုပြော-“ကျွန်းတုံးကို ကြောင်လျှောက်၊ လွှမ်းတုန်းကို
မောင်ရောက် လာတယ်”

လူပျိုပြော-“ကွမ်းရွက်နဲ့ဆား၊ လွှမ်းလျက်နဲ့ ထားခဲ့ရတော့
မယ် နှမရယ်”

အပျိုပြော-“ကျွဲပေါက်ကိုးကောင်၊ လူးရအောင်ဆင်ပြောင်
ကိုးစီး၊ သောက်မငြီးတဲ့ ကျမုက်ရည်နဲ့ လွှမ်းရ
တယ်”

လူပျိုပြော-“ကြက်လျှာတိုင်က၊ ဂဇိုင်ဖြစ်သွားပြီ နှမရေ၊
ဆုတောင်းရလွန်းလို့”

ပလောင် အမျိုးသား။ ။ အလုပ်အကိုင်များ ပြီးစီး၍ ညဖက်သူငယ်
အိပ်ချိန်လောက်တွင် လူပျိုများ အပျိုအိမ်သို့ သွားရောက် လည်ပတ်
လေ့ ရှိကြသည်။ အပျိုက လာလည်သူ လူပျိုများအား အခါးရည်
(လက်ဖက်ရည်တွင် လက်ဖက်ခြောက် ခါးခါးခတ်) နှင့် ပြန်၍ ညှော်ခံ
လေ့ ရှိကြသည်။ လူပျိုကလည်း မိမိယူဆောင်လာသော ကွမ်းအစ်ကို
အပျိုအား “ကွမ်းစားပါ” ဟု ပြောပြီး တည်ခင်းကျွေးမွေးသည်။
ထို့နောက် အလွှာပသလွှာပ စကားများကို အချင်းချင်းပြောကြပြီး
တနာရီခန့်အကြာတွင် လူပျိုက အလိုက်သိစွာပြန်ရသည်။ လူပျိုလှည့်
ချိန်တွင် မိဘများက ရှောင်ပေးကြသည်။ အချို့ လူပျိုများသည်

ပလ္လေမှုတ်၍ ပိုးပန်းတတ်ကြသည်။ လူပျိုက အပျိုသဘော မတူပဲ
စကား မပြောနိုင်ချေ။ သဘောမတူသော လူပျိုအား အပျိုက
ကြာရှည်စွာ လက်ခံ စကားမပြောချေ။

ပအိုဝ်် အမျိုးသား။ ။ပအိုဝ်် အမျိုးသားများသည် တဦးချင်းသော်
လည်းကောင်း၊ အသင်းအဖွဲ့နှင့် သော်လည်းကောင်း အပျိုအိမ်သို့
သွားရောက် လည်ပတ်လေ့ ရှိသည်။ အပျိုအိမ်သို့ လူပျိုလှည့်လာလျှင်
အပျို မိဘများသည် အလိုက်သိစွာ ရှောင်ပေး ကြသည်။ အပျိုသည်
လူပျိုအား မီးဖိုဘေးတွင် လက်ခံစကားပြောရသည်။ အပျိုက အခါး
ရည်၊ ကွမ်း၊ ဆေးတို့နှင့် ညှော်ခံ ရသည်။ လူပျိုစကားပြောရာတွင်
သွယ်ဝိုက်၍ စပြောသည်။ ရင်းနှီးလာမှ တိုက်ရိုက် ပြောကြသည်။
နှစ်ဦးချစ်ကြိုက် လာကြသော် လူပျိုက အပျိုအား ထုံးဗူးအဖုံးသော်
လည်းကောင်း၊ ရေဗူးသော် လည်းကောင်း၊ ဆေးတံသော် လည်း
ကောင်း၊ ဆေးအိုးသော်လည်းကောင်း တခုခုကို သစ္စာပြုသည့်အနေနှင့်
ပေးထားတတ်သည်။

တိယန် အမျိုးသား။ ။တိယန်လူပျိုအပျိုတို့သည် ညဖက်တွင် လူပျို
လှည့်လေ့ ရှိသည်။ လူပျိုတစုနှင့် အပျိုတစုတို့သည် အိမ်တအိမ်တွင်
အစုလိုက် တွေ့ဆုံကြသည်။ တဦးချင်း တွေ့လေ့မရှိကြ။ အိမ်ရှင်က
ရှောင်ပေးသည်။ လူပျိုနှင့် အပျို အပြန် အလှန် ဆိုသော မယ်ဘွဲ့
မောင်ဘွဲ့များ ရှိသည်။ ဆွေမျိုးအချင်းချင်း၊ မောင်နှမဝမ်းကွဲ
အချင်းချင်းလည်း လက်ထပ်လေ့ ရှိကြသည်။

ကော်အမျိုးသား။ ။ကော်အမျိုးသားတို့ အယူအဆအရ ၁၃ နှစ်မှ

စပြီး အပျိုဖော် လူပျိုဖော်ဝင်သည်။ ၁၃ နှစ် အောက်ကို ကလေးဟု ယူဆသည်။

အလုပ် လုပ်ချိန်၊ စိုက်ပျိုးချိန်များတွင် လူပျို မလှည့်ကြ။ လက်မထပ်ကြ။ ညပိုင်း အလုပ်ပြီးချိန်တွင် တဦးချင်း သော်လည်းကောင်း၊ အဖွဲ့နှင့် သော်လည်းကောင်း အတီးအမှုတ်များနှင့် လူပျို လှည့်ကြသည်။ ရွာတွင်း၌ သော်လည်းကောင်း၊ အပျိုအိမ်တွင်သော်လည်းကောင်း လူပျိုမလှည့်ကြ။ ရွာအပြင်ကွင်း၌ လည်းကောင်း၊ ရွာထိပ် မြေကွက်လပ်တွင်လည်းကောင်း လူပျို အပျိုတို့ တွေ့ဆုံကာ အပျိုလူပျို လှည့်ကြသည်။ ယင်းနေရာတွင် ထိုင်ရန် သစ်တုံးများ၊ ဝါးများနှင့် လုပ်ထားသော ခုံရှည်များကို ပြုလုပ်ထားကြသည်။ လူပျိုက အပျိုအား ကွမ်းရာပေးသည်။ အပျိုက ကြိုက်လျှင် လက်ခံ စားသည်။ နောက် မျက်ရိပ်မျက်ကဲ၊ လက်ပြ ခြေပြနှင့် အပျိုအားတနေရာ သို့ ခေါ်သွားပြီး ချိန်းဆို့ စကား ပြောသည်။

တရွာသို့ သွား၍ လူပျို လှည့်လိုလျှင် ရွာခံလူပျိုခေါင်းထံ ခွင့်ပန်ရသည်။ အပျိုက မကြိုက်လျှင် လူပျိုပေးသော ကွမ်းရာကို လက်မခံပေ။ လာပိုးသူ လူပျိုသည် အတည်ယူ မယူ၊ လူပျိုခေါင်းဆောင်ထံ အကြောင်း ကြားရသည်။ လူပျို ခေါင်းဆောင်က အပျိုအား သဘောတူ မတူ မေးပြီး သဘောတူလျှင် အပျို မိဘထံ သွားအကြောင်း ကြားရသည်။ မိဘများက သဘောတူမှ သမီးရည်းစားအဖြစ် နေနိုင်သည်။

နေ့ကောင်းရက်သာရွေးပြီး အပျို၏မိဘထံ အရက်တပုလင်းနှင့် ကန်တော့၍ အသိသက်သေများနှင့် သွားရောက် တောင်းရသည်။

ကိုးကန့်အမျိုးသား။ ။ကိုးကန့်အမျိုးသားတို့သည် ပလ္လေ သို့မဟုတ် မယ်ဒလင်၊ စောင်းတမျိုးနှင့် တီးမှုတ်သီဆိုကာ လူပျို လှည့်လေ့ ရှိကြသည်။ အပျို လုပ်သူတို့သည် တခါတရံ လူပျိုနှင့် ချိန်းဆို ထားသော နေရာတွင် တွေ့ဆုံ လေ့ရှိသည်။ တချို့မှာ ရွာကပွဲများတွင် တွေ့ဆုံကြသည်။

ချစ်ကြိုက် လာကြပြီဆိုလျှင် လူပျိုက အပျိုသို့ စတိ သဘောအဖြစ် ရွှေ၊ ငွေ၊ လက်စွပ် စသော အမှတ်တရ ပစ္စည်းများ ပေးထားတတ်သည်။

ကိုးကန့် အမျိုးသမီး တယောက် အဖို့ အသက် ၂၀ ရောက်လျှင် အရွယ်လွန်သွားသည်ဟု ယူဆသည်။ ၁၄-၁၅-၁၆ နှစ် အရွယ်တွင် အိမ်ထောင် ပြုလေ့ရှိကြသည်။

လားဟူ အမျိုးသား။ ။လားဟူ အမျိုးသားတို့သည် အခွင့်သင့်သလို လူပျို လှည့်တတ်ကြသည်။ လူကြီး မိဘများရွှေ တွင် လူပျိုလှည့်ခြင်း မလုပ်ကြ။ မိန်းကလေးတွေလျှင် ရည်းစားရှိ မရှိ၊ ယောက်ျားရှိ မရှိ မေးသည်။ မရှိလျှင် စကားပြောပါရစေဟု ခွင့်တောင်းသည်။ အပျိုက သဘောကျလျှင် မေးသော စကားကို ပြန်ဖြေသည်။ မကျလျှင် ပြန်မဖြေ။ ပလ္လေ မှတ်တတ်သော လူပျိုများသည် ပလ္လေမှတ်ပြီး ချစ်စကား၊ ကြိုက်စကားပြောသည်။ အပျိုများက ပလ္လေသံ၏သဘောနားလည်သည်။ နှစ်ဦး နှစ်ဖက် သဘောကျခဲ့သော် ရပ်ရွာတွင် တဦးဦးမှ တဆင့် အပျို၏ မိဘများထံ ကြောင်းလမ်း ခိုင်းသည်။ သွားပြောသူက လူပျိုထံမှ လက်ဖက်တထုပ်၊ ဆေးတထုပ်၊ ဖယောင်း

တိုင် တထုပ်နှင့်သွားပြောရသည်။ အပျို၏မိဘများက သဘောတူလျှင် ကန်တော့ပစ္စည်းများကို လက်ခံသည်။ မတူလျှင် ပြန်ပေးလိုက်သည်။

ပြောင်ဇီးအမျိုးသား။ ။ လူပျိုများသည် အပျိုများအိမ်သို့ သွားလေ့ သွားထမရှိပဲ ယာတော၊ တောင်ပေါ်စသော နေရာတွင် သွားရောက် လူပျို လှည့်ကြသည်။ အပျို၏မိဘများက လွန်စွာ စည်းကမ်းကျပ်တည်းသည်။ နှစ်ဦး မေတ္တာမျှကြလျှင် မိဘထံ လူကြီးစုံရာနှင့် တောင်းယူ လက်ထပ်လေ့ရှိကြသည်။

လွယ်လ အမျိုးသား။ ။ လွယ်လ အိမ်များတွင် အိပ်ခန်း သုံးခန်းရှိသည်။ မိဘ အိပ်ခန်း၊ သမီးအိပ်ခန်း၊ သားအိပ်ခန်းများ ဖြစ်သည်။ သမီး အိပ်ခန်းသို့ လူပျိုလှည့်လာလိုသူသည် မီးခြစ်ခြစ်ပြီး ဝင်လာရသည်။ မီးမပါပဲ ဝင်လာလျှင် အပျိုက လက်မခံ၊ မကောင်းသောအကြံနှင့် လာသည်ဟု ယူဆသည်။ လူပျို ရောက်လာလျှင် မီးဖိုတွင် လက်ခံစကား ပြောသည်။ လူပျိုများတွင် လူပျိုခေါင်းရှိသည်။ သမီးရည်းစား အချင်းချင်း လက်ဆောင်ပေးလေ့ ရှိသည်။ လက်ကိုင်ပဝါ၊ လက်ကောက်၊ ငွေနားဆွဲ စသည်များကို ပေးလေ့ရှိသည်။

မင်္ဂလာလက်ထပ်ပွဲ

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ ရှမ်း အမျိုးသား အမျိုး သမီးတို့ မင်္ဂလာဆောင်ပွဲများမှာ ဒေသ အလိုက် အနည်းနှင့် အများ ကွဲပြားကြသည်။

မိဘများက တောင်းရမ်း ပေးရာတွင် ဦးစွာ ပထမ လူပျို၏ မိဘများသည် အပျို၏ မိဘများထံသို့ သွား၍ ပြောရသည်။ အပျို၏

မိဘများက လေး ငါးရက် အချိန်ယူပြီး ဆွေမျိုးများနှင့် တိုင်ပင်ရသည်။ သမီး၏ သဘောကို မေးရသည်။ သမီးက သဘော တူပါက လူပျိုဖက်သို့အကြောင်းပြန်ကြားရသည်။ လူပျို၏မိဘများက လူကြီးများနှင့် နွေကောင်းရက်သာရွေးပြီး အပျို၏မိဘများထံ သမီးတောင်းရန် လာကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် အပျိုအိမ်၌ ဆွေမျိုးအစုံ ရောက်နေကြရသည်။ အပျိုဖက်မှ လူငယ်များက လူပျိုကို ခြံတံခါးဝ၌ တကြိမ်၊ အိမ်တံခါးဝတွင် တကြိမ် ကြိုးတားကြသည်။ ငွေကြေး ပေးမှ ဖွင့်ပေးကြသည်။

အိမ်ပေါ်သို့ ရောက်သည့်အခါ အပျိုဖက်က လူကြီး နှစ်ဦးကို လူပျိုဖက်မှ လူကြီးများက သွား၍ နှုတ်ဆက် ရသည်။ အပျိုဖက်မှ လူကြီးများက လာရင်း ကိစ္စကို မသိချင်ယောင် ဆောင်ပြီး မေးရသည်။ လူပျိုဖက်က သမီးလာတောင်းသည့်အကြောင်းပြောပြရသည်။

ဤသို့ တဖက်နှင့်တဖက် အပြန်အလှန် ပြောဆိုကြသည်။ ထိုသို့ပြောဆိုနေစဉ် လူပျိုဖက်က လင်ပန်းတခုတွင် လက်ဖက်နှစ်ထုပ်၊ ကွမ်းနှစ်ထုပ်၊ ငှက်ပျောနှစ်ဖီး၊ အနည်းဆုံး ငွေငါးမတ်နှင့် ကြက်ဥပြုတ်နှစ်လုံးထည့်၍ အိမ်ထောင်စုံ အမျိုးသမီးထံ ပို့ထားရသည်။ အကယ်၍ စကားပြောလို့မပြီးမီ ထိုလင်ပန်းကို အောက်ချထားမိပါက အပျိုဖက်က ယူစားပစ်နိုင်သည်။ စကားပြောပြီးလျှင် နားလည်သူတဦးက ရွတ်ဖတ်ပေးရသည်။ ထို့နောက်မှ ကြက်ဥနှစ်လုံးမှတစ်ပါး လင်ပန်းတွင်းရှိ အစားအစာတဝက်ကို ဆွေမျိုးနှစ်ဖက်အား ကျွေးမွေးပြီး ကျန်တဝက်ကို အိမ်အပြင်တွင် နတ်ပသ၍ ဆုတောင်းခြင်းပြုကြသည်။

ထို့နောက်မှ လူပျိုဖက်မှ ဧည့်သည်များကို အပျိုဖက်က ထမင်းကျွေး ပြုစုသည်။ အပျိုနှင့်လူပျိုအတွက်မူ ထမင်းပွဲတခု သီးသန့်ပြင်ပေးရသည်။ လူပျိုနှင့်အပျို ထမင်းစားနေစဉ် အနားတွင် ကလေးများက သားသမီးများသဖွယ် ကြက်ဥနှစ်လုံးကိုခွဲပြီး “ဖေဖေ၊ မေမေ” ဟုခေါ်ကာ သတိုးသားနှင့်သတိုးသမီးတို့အား ခွံကျွေးရသည်။ ချည်ခုနစ်ပင်ပါသည့် ချည်မန်းကွင်းဖြင့် သတိုးသား သတိုးသမီးတို့အား စွပ်ပေးရသည်။ လူပျိုနှင့်အပျို တပြန်စီ ထမင်းခွံသည့်ခလေ့လည်း ရှိသည်။ သတိုးသားက သတိုးသမီးမိဘအား သမီးမွေးပေးသည့်အတွက် ငွေငါးကျပ်ကို နှီးတိုးအဖြစ် ကန်တော့ရသည်။ ထို့အပြင် အပျိုဖက်က ဆွေမျိုးများအတွက် တအိုးစားလျှင် တကျပ်၊ နှစ်အိုးစားလျှင် နှစ်ကျပ်စသည်ဖြင့် ငွေကြေးပေးရသေးသည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းမှာ နောင်တနေ့ လင်မယား သဘောကွဲလွဲပါက ဆွေမျိုးများကို သက်သေထူပြီး သတိုးသား၊ သတိုးသမီးတို့အား ဆုံးမရန် ဖြစ်သည်။

အချို့ဒေသများတွင် လက်ထပ်ပွဲ ပြုလုပ်လျှင် ငှက်ပျောပွဲကို ပြင်၍ ငါးချဉ်ထုပ်များကိုအုပ်ထဲတွင် ထည့်ထားသည်။ ရွာထဲမှ အသက်ကြီးရင့်သူတို့က ထိုအထုပ်များကိုဖြေပြီး ဧည့်သည်များကို ကျွေးမွေးသည်။ ရွှေ၊ ငွေ ထည့်ထားသည့်ရေကို လက်ထပ်ပေးသူ လူကြီးက သတိုးသမီးကို တိုက်သည်။ သတိုးသမီးကတဆင့် သတိုးသားအား တိုက်သည်။ လက်ဖွဲ့သောအလေ့ရှိသည်။ သတိုးသမီးအရံ၊ သတိုးသားအရံနှင့် လက်ထပ်ပေးသူတို့သည် မိဘစုံလင်စွာရှိပြီး ငယ်လင်၊ ငယ်မယား အိမ်ထောင်စုံများ ဖြစ်ရသည်။ လူပျို၏မိဘများက အပျို၏ မိဘများထံ သမီးတောင်းရာတွင် တင်တောင်းသော ပစ္စည်းမှာ ရွှေ၊ ငွေ၊ အဝတ်အစားများသာ ဖြစ်သည်။ အိမ်နှင့် မြေယာများကို တင်

မတောင်းကြပေ။ လက်ထပ်ပွဲ ကုန်ကျငွေကို ယောက်ျားလေးဖက်က အကုန်ခံရသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း အချို့ဒေသများတွင် မိန်းကလေးအား သွားဆောက်တောင်းယူရာတွင် ရေအပြည့်ပါသော ရေတကောင်းတခု၊ နှစ်တောင်ပတ်လည်ရှိသော ဖျာချောတချပ်၊ ကွမ်းဆေးအစုံ ထည့်ထားသော ကွမ်းအစ်တလုံး၊ ဆေးလိပ်ထည့်ထားသော ဆေးလိပ်ခွက်တခွက်နှင့် သွားတောင်းရသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်း အချို့ဒေသများတွင် လက်ဖက်စိုတပိဿာ၊ ဆားတပိဿာ၊ ကြံသကာ တပိဿာ၊ ဆင်အန်ငှက်ပျောဖီးတဖီးနှင့် မိန်းကလေးမိဘ သို့မဟုတ် အုပ်ထိန်းသူထံ လာရောက်ကန်တော့ပြီး မိန်းကလေး ဝတ်ဆင်ရန် ရွှေတိုငွေစ အဆင်တန်ဆာများကိုပါ ယူဆောင်သွားရသည်။

တောင်းရမ်းရာတွင် ကွမ်းတော့တော်ခေါ် တဖက်နှင့်တဖက် အချီ အချ စကားပြောဆိုကြရာတွင် ကြားဝင်ပြောရမည့် စကားပြောလိမ္မာကျွမ်းကျင်သူ၊ အာဝဇ္ဇန်းရှိပြီး လူရေးလူရာ သိနားလည်သူ (အများအားဖြင့် လူပျိုခေါင်း) တယောက်ယောက်ကို ငှားရမ်းခေါ်ဆောင်ကာ သွားတောင်းလေ့ရှိသည်။ မင်္ဂလာပွဲကိုလည်း သတိုးသမီးအိမ်တွင်သာ ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ရှေးရှမ်းပုံပြင်မှ ခွန်ဆန်လော နှင့် နန်းဦးမြင့်တို့ကို အနွဲ့ပြုပြီး သတိုးသား၊ သတိုးသမီးအိမ်သို့ အလာလမ်းတွင် ရွှေကြိုး ငွေကြိုးတားကြသည်။ လက်ထပ်ပြီး ခုနစ်ရက်အတွင်း ခရီးထွက်လေ့ မရှိကြပေ။ ယောက်ခမအိမ်တွင် အနည်းဆုံး တနှစ် နေပြီးမှ အိမ်ထောင်ခွဲလိုက် ခွဲနေကြလေ့ရှိသည်။

ဂုံ(ခုံ) အမျိုးသား။ ။လက်ထပ်ရာတွင် ရှမ်းအမျိုးသားတို့ ဓလေ့ထုံးစံနှင့်တူသည်။ ထူးခြားသော အချက်မှာ သတိုးသမီးအတွက် ခန်းဝင်ပစ္စည်း တင်တောင်းခြင်း မရှိ။ လက်ထပ်ရာတွင် ရွှေကြိုးငွေကြိုး တားလေ့ရှိသည်။ ထို့ပြင် ထမင်းဆုပ်၊ ကွမ်းရာ၊ ငှက်ပျောသီး၊ ဖယောင်းတိုင်များ ပါဝင်ရသည်။

သတိုးသမီးနှင့် သတိုးသားတို့ အတူယှဉ်တွဲထိုင်ကြပြီး လူကြီးတဦးက မင်္ဂလာအခမ်းအနားကို ဆောင်ရွက်ပေးရသည်။ ထို့နောက်မှ လူကြီးမိဘများကို ကန်တော့ရသည်။ လက်ထပ်ပြီးနောက် ဆွေမျိုးနည်းသောဖက်သို့ လိုက်နေရသည်။

ယွန်းအမျိုးသား။ ။လက်ထပ်ပွဲတွင် ရပ်ရွာရှိ လူကြီးများနှင့် ဆွေမျိုးညွှန့်ပရိသတ်အား ကျွေးမွေး ညွှန့်ခံလေ့ရှိသည်။ လက်ထပ်သော အခါ သတိုးသားနှင့် သတိုးသမီးတို့၏ လက်တို့ကိုချည်ဖြူကြိုးနှင့် ချည်နှောင်ပေးရသည်။ ကြိုးချည်ပေးသူနှစ်ဦးက သတိုးသားနှင့် သတိုးသမီးများအတွက် ဆုမွန်ကောင်းတောင်း၍ ပစ္စည်းများဖြင့် လက်ဖွဲ့လေ့ရှိကြသည်။ ကြွလာသော ညွှန့်သည်များကလည်း လက်ဖွဲ့ကြသည်။ လက်ထပ်ပြီး၍ အကြင်လင်မယား အရာမြောက်သွားသော အခါ နှစ်သက်ရာဖက်သို့ လိုက်နေနိုင်သည်။ သို့သော် ပထမသားဦးဖွားပြီး နောက်ပိုင်းတွင် အိမ်သစ်အိုးသစ် ထူထောင်ပြီး အိမ်ခွဲနေရသည်။

ယင်းနက် အမျိုးသား။ ။လူပျိုနှင့် အပျို ချစ်ကြိုက်နေကြသော်လည်း မိဘသဘောတူမှုသာ လက်ထပ်လေ့ ရှိသည်။ အပျို၏ မိဘ

များကို နားဖောက်ပြောဆိုရာ၌ ညဖက်တွင် လူပျိုနှင့် သူငယ်ချင်းတို့ သည် အပျိုအိမ်သို့သွားရသည်။ အပျိုက သူမိဘများကို နှိုးပေးရသည်။ လူပျိုသူငယ်ချင်းက အပျို၏မိဘများထံ ပြောဆိုတောင်းရမ်းရသည်။ အပျို၏မိဘများက သဘောတူပါက အပျိုက အပျိုအသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများကို လူပျိုအိမ်သို့ သယ်ယူသွားရသည်။ အပျိုကလည်း တပါတည်း လူပျိုနှင့်အတူ လိုက်သွားရပြီး လူပျိုအိမ်တွင် သုံးညအထိ အိပ်ပြီးမှ မိဘများထံပြန်လာ၍ ကန်တော့ရသည်။ ကန်တော့ရာတွင် ပေါက်ပေါက်၊ ငါးချဉ်၊ ကြံသကာ၊ ကွမ်းနှင့် လက်ဖက်စုံ ငါးကျပ်သားစီ ပါရသည်။ မိဘနှင့်တကွ ရပ်ရွာလူကြီး သုံး လေးဦးကို ကန်တော့ပြီး လက်ထပ်ခြင်း ကိစ္စပြီးသည်။

လက်ထပ်ပြီးသောအခါ ယောက်ျားဖက်နှင့် မိန်းမဖက် နှစ်ဖက်စလုံးမှ ဆွေမျိုးနည်းရာဖက်သို့ သင့်သလို လိုက်နေလေ့ရှိသည်။

ယင်းကြား အမျိုးသား။ ။ယင်းကြားအမျိုးသားတို့ လက်ထပ်ရာတွင် ယောက်ျားလေးဖက်မှ လူကြီးမိဘများက ရက်ကောင်းရွေးပြီး အပျို၏မိဘထံသွားရောက်တောင်းရမ်းကြသည်။ မိဘများက သဘောတူလျှင် အပျိုသည် ယောက်ျားလေး မိဘအိမ်သို့ လိုက်ပါလာပြီး ညအိပ်ရသည်။ နံနက်လင်းသော် ထမင်းချက်ရန် ဆန်ကိုဖွပ်ရသည်။ ထမင်းစားသောက်ပြီးမှ အပျို၏မိဘအိမ်သို့ ပြန်ပို့ရသည်။ ယောက်ျားဖြစ်သူသည် အပျိုပြန်သွားပြီးနောက် ခုနစ်ရက်စေ့သောညတွင် အပျိုအိမ်၌ ညအိပ်ရသည်။ နံနက်မိုးလင်းလျှင် သူမိဘအိမ်သို့ ပြန်လာရသည်။ ထိုနေ့မှစ၍ နောက်ခုနစ်ရက်စေ့သောနေ့တွင် နှစ်ဖက်သော မိဘများက ထမင်းချက်ပြုတ်ထားသည်။ ယောက်ျားဖက်မှ လူကြီး

သုံး လေးဦးနှင့် မိန်းကလေးအိမ်သို့သွားပြီး မိန်းကလေးအား ခေါ်ယူကြသည်။

မိန်းကလေး အိမ်တွင် ထမင်း စားသောက်ပြီးနောက် မိန်းကလေးက တပါတည်း လိုက်ခဲ့ရသည်။ ယောက်ျားလေးအိမ်တွင် တဖန် ထမင်းစားကြပြန်ပြီးနောက် လင်မယားအဖြစ်ရောက်ကြသည်။ နှစ်ဖက်သောမိဘတို့၏လုပ်ငန်းပမာဏနှင့် ဆွေမျိုးအင်အားကိုကြည့်၍ အကူအညီလိုသောဆွေမျိုးဖက်သို့ လိုက်နေထိုင်ကြသည်။ အိမ်ထောင် ခွဲနေလိုက နေနိုင်သည်။

လိုဝ်(လိ) အမျိုးသား။ ။လက်ထပ်ရာတွင် ရှမ်းတို့ ဓလေ့ထုံးစံနှင့် တူသည်။ ထူးခြားသော အချက်မှာ သတိုးသမီးအတွက် ခန်းဝင် ပစ္စည်း တင်တောင်းခြင်း မရှိ။ လက်ထပ်ရာတွင် ရွှေကြိုး၊ ငွေကြိုးတား လေ့ရှိသည်။ ထို့အပြင် ထမင်းဆုပ်၊ ကွမ်းရာ၊ ငှက်ပျောသီး၊ ဖယောင်း တိုင်များ ပါဝင်ရသည်။

သတိုးသမီးနှင့် သတိုးသားတို့ အတူယှဉ်တွဲထိုင်ကြပြီး လူကြီး တဦးဦးက လက်ထပ်မှုကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ ထိုလူကြီး က သတိုးသမီးနှင့် သတိုးသားတို့ကို လက်ထပ်ပေးပြီး ဆုမွန်ကောင်း တောင်းကြသည်။ ထို့နောက် လူကြီးမိဘများကိုကန်တော့ကြရသည်။ လက်ထပ်ပြီးနောက် ဆွေမျိုးနည်းသောဖက်သို့ လိုက်နေရသည်။

အင်းသား အမျိုးသား။ ။အင်းသား အမျိုးသားတို့သည် လူကြီး စုံရာရွှေတွင် တောင်းရမ်းယူကြသည်။ ခိုးရာလိုက်သူများ မရှိလှချေ။

တောင်းရမ်းသည့်အခါ ဆင်းရဲချမ်းသာအလိုက် လူပျိုက တင်တောင်း
ရသည်။

ခန်းဝင်ပစ္စည်းများကို အခန်းတွင်းသို့အရောက် လာရောက်
ပေးအပ်ရသည်။ ရွှေ၊ ငွေ၊ လက်ဝတ်လက်စားများကို ငွေဖလားတွင်
ထည့်ပေးအပ်ရသည်။

တရွာသူနှင့်လက်ထပ်လျှင် သတိုးသားက သတိုးသမီး၏ရွာရှိ
လူကြီးများနှင့် ကာလသားများအား ရွာဝင်ခ ငွေကြေးပေးရသည်။
မင်္ဂလာဆောင်လျှင် ရွှေကြိုး၊ ငွေကြိုး တားလေ့ရှိသည်။

တခုလပ် အမျိုးသမီးတို့ အိမ်ထောင်ပြုသော် ခဲဖိုးတောင်း
လေ့မရှိ။ ရွှေကြိုးလည်း မတားတော့ပေ။ ရွာအတွက် သာရေး၊ နာ
ရေးတွင် အသုံးပြုရန် ပစ္စည်းတခုခုကို လှူရသည်။

လက်ထပ်သည့်အခါ လက်ဖွဲ့ကြသည်။ ဆင်းရဲချမ်းသာ
အလိုက် ရွှေ၊ ငွေ၊ အဝတ်အစားမှအစ အိမ်ထောင်မှု ပစ္စည်းများကို
လက်ဖွဲ့သည်။ မိဘများက လက်ထပ်သော သားသမီးများသို့ အရင်း
အနှီးခွဲပေးတတ်သည်။ ယောက်ျားနှင့် မိန်းမတို့သည် ဆွေမျိုး
အနည်းအများအလိုက် သင့်ရာဖက်သို့ လိုက်နေကြသည်။

တောင်ရိုး အမျိုးသား။ ။လက်ထပ်ခမ်းမှာ မြန်မာနှင့် အတူတူပင်
ဖြစ်သည်။ လူကြီးချင်း စေ့စပ်ပေးသည်လည်း ရှိသည်။ လူငယ်ချင်း
ကြိုက်၍ လက်ထပ်ပေးရသည်လည်း ရှိသည်။ တချို့ခိုးရာလိုက်ပြေး

သည်လည်းရှိသည်။ အသက် ၁၆ နှစ်၊ ၁၇ နှစ်တွင် လက်ထပ်သည်က များသည်။ လက်ထပ်ပွဲတွင် ငွေဖလားပါမြဲဖြစ်သည်။ မိဘများက တတ်နိုင်ပါက မျိုးပဲများကို လက်ဖွဲ့လေ့ရှိသည်။ သတိုးသားက သတိုး သမီးအတွက် ကျပ်ခွေခေါ် အခွေရှစ်ခုပါသော ကြေးခွေတစ်စုံကို တင် တောင်းရသည်။ လက်ထပ်ပြီးနောက် ဆွေမျိုးနည်းသည့်ဖက်သို့ လိုက် ပါနေရသည်။ အိမ်ထောင်ခွဲပြီး သီးသန့်နေလိုပါက နေနိုင်ကြသည်။

† နေအမျိုးသား။ ။ အချို့ဒေသများတွင် ရှေးယခင်ကကဲ့သို့ သုံးနှစ် သုံးမိုး ပိုးပန်းပြီးမှ ရယူကြသည်။ လူကြီးစုံရာရွှေတွင် တောင်းရမ်းယူ ကြသည့်ခလေ့လည်းရှိသည်။ လက်ထပ်သော အခမ်းအနားမှာ မြန်မာ ထုံးစံအတိုင်း ဖြစ်သည်။ ငွေကြေးတတ်နိုင်သရွှေ အကျယ်ချဲ့ကြ သည်။ မိန်းကလေးအား တင်တောင်းရန် ခန်းဝင်ပစ္စည်းများနှင့် ဆင် မြန်းရန် လက်ဝတ်လက်စားများကို ငွေဖလားတွင်ထည့်ပြီး သတိုး သမီးအိမ်သို့ လူကြီးစုံရာနှင့် သွားပို့ရသည်။ နေ့ကောင်းရက်သာရွေး ပြီး မဏ္ဍပ် ကနားနှင့် ဧည့်ခံသည်လည်းရှိသည်။ နေအိမ်တွင် ဆင်ယင် ပြီး ဧည့်ခံသည်လည်းရှိ၏။ သတိုးသား၊ သတိုးသမီးတို့သည် လူပျိုရံ၊ အပျိုရံများနှင့် ပရိသတ်ရွှေသို့ ထွက်လာပြီး ခင်းကျင်းထားသော နေ ရာတွင် ထိုင်ကြသည်။ သတိုးသမီးအနေနှင့် ထိုင်မသိမ်းအင်္ကျီ သို့မဟုတ် ရိုးရိုးအင်္ကျီများကို ဝတ်ဆင်လေ့ရှိသည်။ ထို့နောက် ဩဘာစာဖတ် သူကဖတ်၊ ဘိသိက်သွန်းသူကသွန်းရသည်။ လက်ထပ်ပြီးနောက် ဘုရား မှအစ နတ်များ၊ လူကြီးမိဘများ၊ ဧည့်ပရိသတ်များအား ကန်တော့ ကြရသည်။

ကင်းဆီခေါ် ရွှေကြိုးတားသော ထုံးစံရှိသည်။ ဘေးကင်း

ရန်ကာစေရန် ဖြစ်သည်။ တားမည့်သူမရှိက သစ်ငုတ်တိုများတွင် ပိုက်ဆံများ တင်ထားခဲ့ရသော ထုံးစံရှိသည်။ ကျွေးမွေးညှော်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ မင်္ဂလာဆောင်နေချိန်တွင် လည်းကောင်း အိုးခွက်၊ ပန်းကန်မှအစ ကွဲရှမှုမရှိစေရ။ မင်္ဂလာယူသည့်သဘောဖြစ်သည်။ လက်ထပ်ပြီးနောက် ကြိုက်ရာဖက်သို့ လိုက်နေနိုင်သည်။ ဆွေမျိုး နည်းသည့်ဖက်သို့ လိုက်နေလေ့ရှိသည်။

ပလောင် အမျိုးသား။ ။မိန်းကလေး မိဘတို့က သဘောမတူပဲ လက်ထပ်ခွင့်မရ။ ခိုးယူပေါင်းသင်းမှု၊ လူပျိုနှောက်လိုက်ပြေးမှု၊ အပျို သဘောမတူပဲ အဓမ္မယူမှုများမရှိ။ မိဘသဘောတူလျှင် အပျိုမိခင်သို့ လူပျိုက ဆင်းရဲချမ်းသာအလိုက် တင်တောင်းရသည်။

လက်ထပ်ခြင်းကို တဦးချင်းသော်လည်းကောင်း၊ စုပေါင်း၍ သော်လည်းကောင်း ပြုလုပ်လေ့ရှိကြသည်။

ကဆုန်လ၊တန်ဆောင်မုန်းလနှင့် တပေါင်းလများတွင် မင်္ဂလာ အခမ်းအနားများ ပြုလုပ်လေ့ရှိကြသည်။ နေ့ကောင်း ရက်မြတ် ရွေးပြီးမှ မင်္ဂလာဆောင်ကြသည်။ မင်္ဂလာပွဲသို့ ဆွေမျိုးများနှင့် ရွာသားများကို ဖိတ်ကြား၍ အကျွေးအမွေးဖြင့် ညှော်ခံကြသည်။ သတိုးသမီးများအား အပျိုများက လည်းကောင်း၊ သတိုးသား များအား လူပျိုများက လည်းကောင်း ခြံရံ၍ မင်္ဂလာနေရာသို့ ခေါ် ဆောင်လာရသည်။ လင်စုံ၊ မယားစုံ အတွဲများနှင့် သက်ကြီး ဝါရင့် များက ဆုတောင်းပေးရသည်။ ထို့နောက် သတိုးသမီးအား အပျိုများ ခြံရံလျက် သတိုးသားအိမ်သို့လိုက်ပို့ရသည်။ သတိုးသမီးက သတိုးသား

ဖက်သို့ လိုက်သွားရသည်။ သတိုးသားက သတိုးသမီး ဖက်သို့
လိုက်မနေရ။

အိမ်ထောင်ကျပြီးသော မိန်းမများသည် ခါးတွင် ကြိမ်ကွင်း
စွပ်ကြသည်။ ခေါင်းတွင် ချည်ပင်များ ထည့်ထားကြရသည်။ အပျို
နှင့်အအို ခွဲခြားပေးသော အဝတ်အဆင်တန်ဆာ တမျိုးပင်ဖြစ်သည်။

ပအိုဝ် အမျိုးသား။ ။လက်ထပ်မင်္ဂလာပွဲ ပြုလုပ်ရာတွင် ကန်တော့
ပွဲ၌ ငှက်ပျောဖီး၊ လက်ဖက်စိုထုပ်၊ ငါးချဉ်ထုပ်နှင့် ဆေးရွက်တို့ကို ထည့်
ထားသည်။ ရွာရှိသက်ကြီးဝါကြီးထဲမှ အိမ်ထောင်စုံသူက လက်ထပ်
ပေးရသည်။ ကန်တော့ပွဲမှ ငါးချဉ်ထုပ်၊ လက်ဖက်စို၊ ဆေးရွက်၊ ငှက်
ပျောသီးတို့ဖြင့် ညွှတ်သည်များအား ညွှတ်ခံတတ်သည်။ အဝတ်အစား
အနေနှင့် သီးသန့်ဝတ်စုံမရှိ။ သစ်လွင်သော နေ့စဉ်ဝတ်စုံကိုပင် ဝတ်
ဆင်ကြသည်။ လက်ထပ်ပြီးစတွင် တဖက်ဖက်သော မိဘအိမ်တွင်
နေပြီး အရေးကြီးသော ပစ္စည်းများဖြစ်သည့် ခြံ၊ ယာ၊ နွား၊ မျိုးစပါး
စသည်တို့ကို စုမိသောအခါမှသာ အိုးသစ်အိမ်သစ် တည်ထောင်ခြင်း
ရှိသည်။ သို့သော် ယခုခေတ်တွင် လက်ထပ်ပြီးသည်နှင့် အိမ်ခွဲနေလေ့
ရှိကြသည်။

တိယန်အမျိုးသား။ ။လက်ထပ်ပွဲတွင်လူ ကြီးမိဘများနှင့် မိတ်ဆွေ
သင်္ဂဟများကို တတ်နိုင်သလောက် ညွှတ်ခံကျွေးမွေးကြသည်။ အိမ်ခြေ
ရင်းဖက်တွင် ကိုးကွယ်သော နတ်ကိုလည်း ပသသည်။ လက်ထပ်သော
အခါ ဒေါင်းလန်းပေါ်တွင် ငွေဖလားတင်၍ ရွှေစ၊ ငွေစများ ထည့်ရ
သည်။ ယင်းရွှေရည်၊ ငွေရည်ခွက်ထဲတွင် သတိုးသားနှင့် သတိုးသမီး
တို့၏ လက်များကိုနှိပ်ပြီး လူကြီးများက ဆုတောင်းပေးရသည်။ ယင်း

နောက် ချည်မန်းကွင်းစွပ်ပေးခြင်းဖြင့် လက်ထပ်မင်္ဂလာပြီးမြောက်
သည်။

ကော်အမျိုးသား။ ။ကော်အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးတို့၏ လက်ထပ်
ပွဲ အခမ်းအနားမှာ သုံးရက်မျှ ကြာလေ့ရှိသည်။

ပထမရက်တွင် သတိုးသမီးအား သတိုးသားအိမ်သို့ ခေါ်
ဆောင်သွားပြီး ရောက်လျှင်ရောက်ချင်း ကြက်သားဟင်းဖြင့် ထမင်း
လက်ဆုံ စားကြသည်။

ထိုနေ့မှာပင် ဧည့်ပရိသတ်တို့အား ဝက်သားဟင်းဖြင့် ကျွေး
မွေး ဧည့်ခံရသည်။ ရပ်ရွာရှိ လူကြီးသူမများက သတိုးသားနှင့် သတိုး
သမီးတို့အား ဆုံးမစကား ပြောကြားကြသည်။

ဒုတိယရက်တွင် ဆွေမျိုးသားချင်းအားလုံး အလုပ်မလုပ်ပဲ
ပျော်ပျော်ပါးပါး စားသောက်ကြသည်။

တတိယရက်တွင်မူ ရွာရှိ သက်ကြီးဝါကြီးများကို ဖိတ်ခေါ်
ကျွေးမွေးသည်။ လူကြီးများက သတိုးသား သတိုးသမီးတို့အား
ဩဝါဒပေး၍ ဆုံးမကြသည်။ သုံးရက်မြောက်သော နေ့မှ အကြင်လင်
မယား အာရာသို့ ရောက်ရှိသည်။

ထိုရက်တွင် ကွယ်လွန်သူ အဖိုးအဖွားတို့အား ရည်စူး၍ စား
သောက်ဖွယ်တို့ဖြင့် ပူဇော်ကန်တော့လေ့ရှိကြသည်။ သတိုးသမီးအား

ခန်းဝင်ပစ္စည်းများပေးခြင်းနှင့် ရွှေငွေတို့ဖြင့် တင်တောင်းသော ထုံးစံ
မရှိပေ။

ကိုးကန့်အမျိုးသား။ ။ ကိုးကန့် အမျိုးသားတို့၏ လက်ထပ်ပွဲမှာ
အဆင့်ဆင့် ဖြစ်သည်။ ယောက်ျားလေးဖက်မှ မိန်းကလေးမိဘများ
ထံသို့ ကြားလူတယောက်လွှတ်ပြီး သဘောတူ မတူ စုံစမ်းခိုင်းရသည်။
သဘောတူကြောင်း သိရလျှင် တရားဝင် အောင်သွယ်တယောက်
အား စေလွှတ်တောင်းဆိုရသည်။ ကြက်နှစ်ကောင်နှင့် အရက်နှစ်
ပုလင်း ယူသွားရသည်။ မိန်းကလေးဖက်မှ သဘောမတူလျှင် ထိုနေရာ
တွင် ငြင်းပယ်နိုင်သည်။ သဘောတူက ကြက်များကိုသတ်ပြီး အရက်
နှင့် စားကြသည်။ ဤအလုပ်ကို ကြက်သတ်သောထုံးစံဟု ခေါ်သည်။

ပထမအဆင့် တရားဝင် စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းခြင်း ဖြစ်သည်။
ထိုအချိန်မှစပြီး မိန်းကလေးသည် ယောက်ျားလေး၏ အိမ်သား ဖြစ်
သွားသည်။

ဒုတိယအဆင့် အနေနှင့် ရတနာလက်ခံသော အခမ်းအနား
ပြုလုပ်ရသည်။ နေ့ကောင်းရက်သာ ရွေးပြီး သတိုးသားက သတိုး
သမီးအိမ်သို့ အဝတ်အထည်များကို အောင်သွယ်နှင့် ပေးပို့ရသည်။
ပေးပို့ရသော ပစ္စည်းများမှာ အဝတ်အထည်၊ ငွေ၊ ဝက်သား၊ ဆန်၊
လက်ဖက်ခြောက်၊ ဆား၊ အရက်တို့ဖြစ်၍ အရေအတွက်မှာ တဆယ့်
နှစ်၊ ရှစ်၊ ခြောက်၊ လေး၊ နှစ် စသည်ဖြင့် ငါးမျိုးရှိသည်။ အနည်းဆုံး
နှစ်ခု နှစ်စုံကျ ပေးပို့ရသည်။ ထို့ထက် တတ်နိုင်လျှင် အများဆုံး တ
ဆယ့်နှစ်စုံကျ ပေးပို့သည်။ ထို့ပြင် သတိုးသမီး မိဘအား သမီး

မွေးပေးသည့်အတွက် နို့တိုင်းနှင့် မွေးကျေးဇူးဆပ်ခ ယောက်ျားလေးက အဝတ်အထည် ပိတ်အုပ်နှစ်ခု ပေးရသည်။ အဝတ်အထည်များမှာ မိန်းကလေး အဝတ်အစားချုပ်ရန်ဖြစ်သည်။ ငွေပို့ခြင်းမှာ သတိုးသမီး လက်ဝတ်လက်စားဝယ်ရန် ဖြစ်သည်။ ထိုအဆင့်ကို ရတနာများ လက်ခံခြင်းဟု ခေါ်သည်။

တတိယအဆင့် အနေနှင့် နွေကောင်းရက်သာ ရွေးပြီး လက်ထပ်ကြသည်။ မင်္ဂလာမဆောင်မီ ပထမရက်တွင် သတိုးသားဖက်မှ သတိုးသမီးဖက်သို့ လက်ဆောင်ပစ္စည်းများ ပေးပို့သည်။ ပေးပို့ရသည့် လက်ဆောင်ပစ္စည်းများ၏ အနည်းအများမှာ အဝတ်အထည် ပို့စဉ်ကအတိုင်း ဖြစ်သည်။ ပေးပို့သော ပစ္စည်းများမှာ ဆား၊ လက်ဖက်ခြောက်၊ ဆန်၊ အသား၊ အရက်တို့ဖြစ်သည်။ ဝက်ကြီးတကောင်နှင့် ဝက်ကလေးတကောင်လည်း ပေးရသည်။ မင်္ဂလာဆောင်သောနေ့တွင် သတိုးသားဖက်မှ သတိုးသမီးအတွက် ချုပ်ထားသော အဝတ်အစားများနှင့် လက်ဝတ်လက်စားများကို ယူသွားပြီး သတိုးသမီးအား ဝတ်စေသည်။ သတိုးသမီးအား သတိုးသား၏အိမ်သို့ ခေါ်လာပြီး ရိုးရာနတ်များကို ကန်တော့ကြသည်။ နောက်တနေ့တွင် အောင်သွယ်အား ကန်တော့ရသည်။ ကန်တော့ပြီးနောက် မင်္ဂလာဆောင် အခမ်းအနားပြီးသည်။ သတိုးသမီးသည် သတိုးသားနောက်သို့ တပါတည်း လိုက်ပါရသည်။

လားဟူအမျိုးသား။ ။မိဘသဘောတူလျှင် လူပျိုက အပျိုအား ထုတ်နိုင်သရွေ့ ငွေကြေးနှင့် ခန်းဝင်ပစ္စည်းအဖြစ် ငွေလက်ကောက်များ၊ အဝတ်အစားများကို ပေးရသည်။

နေ့ကောင်းရက်သာရွေးပြီး ရွာလုံးကျွတ် ဖိတ်ခေါ်ကျွေးမွေး
လက်ထပ်ပေးသည်။ သတိုးသားဖက်မှ အကုန်အကျများစွာ ခံရသည်။
သတိုးသမီးဖက်မှ စေတနာရှိသလောက်သာ အကုန်အကျခံရသည်။
သတိုးသားက သတိုးသမီးအိမ်သို့ သွားရသည်။ ဝါးနှင့်ရက်ထားသော
ထမင်းဖာတွင် နှစ်ယောက်စာထမင်းနှင့် အသား နှစ်တုံးထည့်၍ ယူ
လာသည်။ သတိုးသားအတွက် ထမင်းနှင့် အသားတတုံးကို ဖာအဖုံး
တွင် ထည့်သည်။ သတိုးသမီးအတွက် ထမင်းနှင့် အသားတုံးကို ဖာ
အမတွင်ထည့်သည်။ သတိုးသားက ထိုထမင်းနှင့် အသားတုံးကို
ဖဲ့ယူပြီး သတိုးသမီးအား ကျွေးရသည်။ လင်ယောက်ျားက မယား
အား တသက်ပတ်လုံး လုပ်ကိုင် ကျွေးမွေးရမည်ဟူသော အဓိပ္ပာယ်
ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် သတိုးသမီးက သူ့ထမင်းနှင့် အသားတုံးကိုဖဲ့ပြီး
သတိုးသားအား ပြန်ကျွေးရသည်။ လင်ယောက်ျားက ရွာဖွေ ကျွေး
သဖြင့် စားရသည့် အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် အကြင်လင်မယား
အဖြစ် ရောက်ကြသည်။

မြောင်ဇီးအမျိုးသား။ ။အပျိုမိဘများထံ အောင်သွယ်မှတစ်ဆင့်
နားဖောက်စေသည်။ ထို့နောက် သဘောတူပါက နေ့ကောင်း ရက်
မြတ်ရွေးပြီး နွားနှစ်ကောင်နှင့် ငွေ ၈၀ ကျပ် တင်တောင်းရသည်။
အပြည့်မပေးနိုင်ပါက လက်ထပ်ပြီးမှ တဖြည်းဖြည်း ဆပ်ရသည်။ ငွေ
ကြေးမတတ်နိုင်လျှင် လူကြီးနှစ်ဦးသုံးဦးကိုခေါ်ပြီး ကျွေးမွေးကပြီနိုင်
သည်။ တတ်နိုင်ပါက တရွာလုံးဖိတ်ခေါ် ကျွေးမွေးသည်။အဝတ်အစား
များကို လက်ဖွဲ့ကြသည်။ ဆွေမျိုးနည်းရာဖက်သို့ လိုက်နေကြသည်။

အကြင်လင်မယားဖြစ်မြောက်ပြီး သားသမီးမရလျှင် သေ

လည်းကောင်း၊ သားယောကျ်ားကလေး မမွေးလျှင်သော် လည်း
ကောင်း နောက်ထပ် လက်ထပ်နိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ယူထားသော မိန်းမ
များကို အတူတူထားသည်။ သားယောကျ်ားလေးသည်သာ အဖေ
အမျိုးအနွယ်ကို ဆက်ပေးသည်ဟု ယုံကြည်သည်။

လွယ်လ အမျိုးသား။ ။လူကြီးမိဘများ သဘောတူလျှင် တောင်း
ရမ်းယူကြသည်။ သတိုးသမီးအား ငွေ၊ ကျွဲ၊ နွားများနှင့် တတ်နိုင်
သော အင်အားအလိုက် တင်တောင်းရသည်။ မတတ်နိုင်လျှင် လက်
ဖက်ခြောက်နှစ်ထုပ်နှင့် တင်ရသည်။ ရပ်ရွာလူကြီးများကို ဖိတ်ကြား
ကျွေးမွေးရသည်။ မင်္ဂလာဆောင်တွင် သတိုးသမီးနှင့် သတိုးသားတို့
နှစ်ဖက်ဖိတ်ကြားပြီး နှစ်ဖက် ဧည့်ခံရသည်။ လက်ထပ်ပြီးနောက်
ဆွေမျိုးနည်းရာဖက်သို့ လိုက်နေရသည်။

လင်မယား ကွာရှင်းရေး

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။တဦးကအကျင့်ဖောက်ဖျက်လျှင် လူကြီးများက
စေ့စပ်၍ မရသည့်အခါမှ ကွာရှင်း ပေးကြသည်။ ကွာရှင်းလိုသူက
ပစ္စည်းအားလုံးကို ထားရစ်ပြီး လူလွတ်ဆင်းပေးရသည်။ တဦးက
ကွာလိုပြီး တဦးက မကွာလိုပါက ကွာလိုသူက လျော်ကြေးပေး၍
ကွာရသည်။ ကလေးများကမူ မိမိတို့လိုက်နေလိုသောဖက်သို့ လိုက်
နေစွင့်ရှိသည်။ အများအားဖြင့် အမေဖက်သို့ လိုက်နေကြသည်။ သို့
သော် တခါတရံ သမီးကို အမေဖက်၊ သားကို အဖေဖက်သို့ လိုက်နေ
စေသော ဆုံးဖြတ်မှုလည်း ရှိသည်။ ကွာရှင်းပြီးနောက် အိမ်ထောင်ပြု
နိုင်သည်။

လင်မယား ကွာရှင်းရေး ကိစ္စများမှာ မြို့ပေါ်တွင်များပြီး
တောတွင် နည်းပါးသည်။ ကွာရှင်းရေးကိစ္စကိုလည်း ရပ်ရွာ လူကြီး
များ အဆုံးအဖြတ်နှင့် ပြီးစီး ကြေးအေးကြသည်က များသည်။
ရုံးပြင်ကနား ရောက်ခဲ့လှသည်။

ဂုံ (ခွဲ) အမျိုးသား။ ။လင်မယား ကွာရှင်းလိုက ရပ်ရွာလူကြီး
များရွှေတွင် မယားကဖယောင်းတိုင်နှစ်တိုင်နှင့် လင်ကိုကန်တော့လျှင်
ကွာရှင်းမှုပြီးသည်။ လက်ထက်ပွား ပစ္စည်းခွဲရာတွင် နှစ်ဦးသဘော
ကျ ဝေခွဲလေ့ရှိသည်။ ကလေးများနှင့်ပတ်သက်၍ သားများကို လင်
ယောက်ျားကယူပြီး သမီးများကို ဇနီးကယူရသည်။

ယွန်းအမျိုးသား။ ။လင်မယား ကွာရှင်းလိုပါက ရပ်ရွာရှိ လူကြီး
က စစ်ဆေးရသည်။ အပြစ်ရှိသူက ဒဏ်ငွေ ၁၂ ကျပ် ပေးရသည့်အပြင်
ပစ္စည်းအားလုံးကို စွန့်လွှတ်ရသည်။ ကလေးများကိုမူ ဇနီးက မယူ
မှသာ လင်ယောက်ျားက ခေါ်ဆောင်သွားနိုင်သည်။

မုဆိုးမများနှင့် တခုလပ်တို့ နောက်အိမ်ထောင်ပြုနိုင်သည်။
မယားတဦးထက် ပိုယူနိုင်သည်။

ယင်းနက်နှင့် ယင်းကြားအမျိုးသား။ ။လင်မယားကွာရှင်းရေးတွင်
နှစ်ဦးသဘောတူ ကွာရှင်းနိုင်သည်။ သူကြီးထံသွားရန်မလို။ တဦးဦး
ကကွာလိုလျှင် ကွာနိုင်သည်။ သို့သော်ကွာလိုသူအိမ်ပေါ်မှ မဆင်းမီ
တခုခုဖြစ်လျှင် ထိုသူအား တရားစွဲနိုင်သည်။ ပစ္စည်းများကို နှစ်ဦး
သဘောတူ ခွဲဝေယူသည်။ သားသမီးများကို မယားကယူသည်။ တခု
လပ်နှင့် မုဆိုးမများသည် နောက်အိမ်ထောင် ပြုနိုင်သည်။

လိဝ် (လိ) အမျိုးသား။ ။လင်မယားကွာရှင်းလိုက ရပ်ရွာလူကြီးများရွှေတွင် မယားက ဖယောင်းတိုင်နှစ်တိုင်နှင့် လင်ကိုကန်တော့လျှင် ကွာရှင်းမှုပြီးသည်။ လက်ထက်ပွား ပစ္စည်းခွဲရာတွင် နှစ်ဦးသဘောကျ ခွဲဝေလေ့ရှိသည်။ ကလေးများနှင့်ပတ်သက်၍ သားများကို ယောက်ျားကယူပြီး သမီးများကို မယားကယူရသည်။

အင်းသား အမျိုးသား။ ။လင်ခန်းမယားခန်း ကွာရှင်းမှုများကို ရပ်ရွာလူကြီးများက ဆုံးဖြတ် ပေးလေ့ရှိသည်။ ရန်ဖြစ်၍ မသင့်တင့်လျှင် လူကြီးများက အကြိမ်ကြိမ် စေ့စပ်ပေးကြသည်။ နောက်ဆုံးမရလျှင် ကွာရှင်းပေးလိုက်သည်။ ကွာလိုသူက ပစ္စည်းမယူရ။ လက်လွှတ် အိမ်ကဆင်းရသည်။ သားသမီးအတွက် လင်ယောက်ျားက စားစရိတ်ပေးရသည်။ ကွာရှင်းပြီး လင်ယောက်ျားရော ဇနီးမယားပါ အိမ်ထောင်သစ် ထူနိုင်သည်။

တောင်ရိုး အမျိုးသား။ ။လင်မယားကွာရှင်းလိုပါက သူကြီးရွှေ၌ လက်ဖက်စားပြီး ကွာရှင်းကပြီးသည်။ လက်ဖက်ဘိုး ၇ ကျပ် ၅၀ ပြားကို သူကြီးအားပေးရသည်။ မကွာရှင်းမီ ဆွေမျိုးများ၊ ရပ်ရွာလူကြီးများက ဖြန့်ဖြေစေ့စပ်ပေးသည်။ မရမှ ကွာပေးသည်။ လက်ထက်ပွား ပစ္စည်းများကို ထက်ဝက်ခွဲယူလေ့ရှိသည်။ အချို့မှာ ကွာလိုသူက လက်လွှတ် အိမ်မှဆင်းပေးရသည်။ ကလေးများကို မိခင်သဘောတူမှ ယောက်ျားနောက်သို့ ထည့်နိုင်သည်။ မိခင်နှင့် နေရစ်သည်က များသည်။

ခနုအမျိုးသား။ ။လင်ကွာမယားကွာတွင် လူကြီးစုံရာရွှေတွင် ကွာရှင်းနိုင်သည်။ ကွာသည့်အခါ လက်ဖွဲ့ပစ္စည်းများကို ထက်ခြမ်းခွဲယူကြ

သည်။ မကွာရှင်းမီ မိဘဆွေမျိုး ရပ်ရွာလူကြီးများက ကြိမ်ဖန်များစွာ
စေ့စပ်ဖြန့်ဖြေ ပေးကြသည်။ မရသောအခါမှ ကွာရှင်းပေးကြသည်။
ကလေးများကို မိခင်က ယူထားနိုင်သည်။ သို့သော် လင်ယောက်ျား
က စားစရိတ်ပေးရသည်။^၁

ပလောင်အမျိုးသား။ ။လင်ကွာ မယားကွာကိစ္စမှာ မရှိသလောက်
ရှားပါးသည်။ ကွာရှင်းလိုပါက နှစ်ဦးသဘောတူ ဖြစ်ရပြီး ရပ်ရွာလူ
ကြီးများ၊ အိမ်ထောင်စုရှိ လူကြီးများ သဘောတူညီမှုရရန်လိုသည်။

ပအိုဝ်် အမျိုးသား။ ။လင်မယား ကွာရှင်းလိုပါက ကျေးရွာသူကြီး
ထံတွင် ကွာရှင်းရသည်။ သူကြီးက အပ်ချည်မျှင်ဖြတ်ပေးလိုက်ပါက
ကွာရှင်းပြီး ဖြစ်သည်။ နှစ်ဦးသဘောတူ ကွာရှင်းပါက ပစ္စည်းကို
ထက်ခြမ်းခွဲယူရသည်။ တဦးက ကွာလိုပြီး တဦးက မကွာလိုပါက
ကွာရှင်းလိုသူက ပစ္စည်းအားလုံး ထားခဲ့ရသည်။ ပြန်ပေါင်းလိုပါက
ပေါင်းလိုသူက ဒဏ်ငွေအဖြစ် ငွေ ၇ ကျပ် ၅၀ ပြားကို သူကြီးအား
ပေးဆောင်ရသည်။ တခုလပ် မိန်းမ၊ တခုလပ်ယောက်ျားလက်ထပ်
ပါက ကန်တော့ပဲ့တွင်ပါလေ့ရှိသော ပစ္စည်း လေးမျိုးမှ တမျိုးမျိုးကို
လျှော့ရသည်။ မုဆိုးဖို၊ မုဆိုးမတို့လည်း လက်ထပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

တိဃန်အမျိုးသား။ ။လင်မယား ကွာရှင်းလိုပါလျှင် ကွာလိုသူက
ပစ္စည်းများကို စွန့်လွှတ်ပြီး လက်လွှတ် ဆင်းရသည်။ တဦးဦးက
အကျင့်ပျက် သစ္စာဖောက်က အရပ်လူကြီးများက ဆုံးဖြတ်ပေးသည်။
အကျင့်ပျက်သူက အနစ်နာခံရသည်။ ကွာလိုသူက ကလေးနှင့်
ပစ္စည်းများကို စွန့်လွှတ်ရသည်။ မယားတယောက်ထက် ပိုယူလေ့ မရှိ
ကြ။ မုဆိုးဖို၊ မုဆိုးမများ လက်ထပ်ခွင့် ရှိသည်။

ကော်အမျိုးသား။ ။ လင်ကွာ မယားကွာကိစ္စတွင် ကလေးမရှိသော လင်မယားကွာရာ၌ မိန်းမကကွာချင်လျှင် ငွေသား ၄ ကျပ် (ငွေဒင်္ဂါးဟောင်း)၊ ယောက်ျားကကွာချင်လျှင် ငွေသား ၄ ကျပ် (ငွေဒင်္ဂါးဟောင်း) လျော်ကြေးပေးရသည်။ ကလေးရှိပြီး သားယောက်ျားဖြစ်ပါက လင်ကကွာလိုသည်ဖြစ်စေ၊ မယားကကွာလိုသည်ဖြစ်စေ ငွေသား ၁၁ ကျပ် ၂၅ ပြားပေးပြီး ကွာနိုင်သည်။ သမီးမိန်းကလေးရှိလျှင် ၆ ကျပ် ၇၅ ပြားပေးကွာရသည်။ သားရော သမီးပါရှိလျှင် ၁၁ ကျပ် ၂၅ ပြားနှုန်းပင် ဖြစ်သည်။ သားသမီးများကို လင်ယောက်ျားဖက်သို့ ပေးလိုက်ရသည်။ မိန်းမမှာ ကွာပြီးသည့်နောက် မည်သည့် ပစ္စည်းမှ ရပိုင်ခွင့်မရှိ။ သူမိဘထံသို့လည်း မပြန်ရ။ ကွာပြီး ၁၂ ရက်အတွင်း အိမ်ထောင်ထပ်ပြုရသည်။ မပြုရသေးလျှင် ရွာတွင်းတွင် မနေရ။ ရွာပြင်ထွက်နေရသည်။ တလင်ကွာ မိန်းမ နောက်အိမ်ထောင်မပြုလျှင် ရွာတွင်း၌ သေဆုံးခဲ့သော် ရွာထိခိုက်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။

မုဆိုးမများ နောက်အိမ်ထောင် လွတ်လပ်စွာ ပြုနိုင်သည်။ နောက်လင် ယောက်ျားနှင့် သားသမီးများသည် ယခင်လင်ယောက်ျားနှင့်ရသော သားသမီးများနှင့် အတူမနေရ။ ယခင်လင်ယောက်ျား၏ မိဘဆွေမျိုးများထံသို့ ပို့ထားရသည်။

အိမ်ထောင်စုမှ သားများ မိန်းမယူပြီး အိမ်ထောင်ခဲ့လျှင် ခြံဝင်းအတွင်း၌ အိမ်ငယ်များ ဆောက်၍ နေကြသည်။

ကိုးကန့် အမျိုးသား။ ။ အမျိုးသမီးများအဖို့ လင်ယောက်ျားအား မကွာနိုင်ပေ။ ယောက်ျားကသာ မိန်းမတွင် အပြစ်ကြီးရှိလျှင် ကွာ

နိုင်သည်။ မိန်းမတွင် သားသမီးများ မထွန်းကားပါက ယောက်ျားက နောက်အိမ်ထောင်ပြုပြီး သားသမီး ထွန်းကားရန် ကြိုးစားရသည်။ ရလာသော သားသမီးများကို မယားကြီးက မိမိ၏ သားသမီးအဖြစ် မွေးစားရသည်။ ယောက်ျားအဖို့ တတ်နိုင်လျှင် မိန်းမကို တယောက် ထက်ပို၍ ယူနိုင်သည်။ မယားကြီးသည် သားယောက်ျား မမွေးခဲ့သော် လင်ယောက်ျား နောက်မိန်းမယူသည်ကို ကြည်ဖြူစွာ ခွင့်ပြုရသည်။ အိမ်ထောင်စုတွင် အဆင့်အတန်းနိမ့်ကျပြီး ဩဇာလည်း မညောင်းနိုင်သောကြောင့် ကိုးကန့် အိမ်ထောင်ရှင် အမျိုးသမီးများသည် ယောက်ျားကလေးများ ရလိုကြသည်။

လားဟူအမျိုးသား။ ။လင်ကွာ မယားကွာကိစ္စတွင် လက်ထပ်ပေးသူလူကြီးများက စေ့စပ်ပေး၍ မရလျှင် လျော်ကြေးပေး ကွာရသည်။ ယောက်ျားကကွာလိုလျှင် မိန်းမအား ငွေမွန်ခနစ်ခွက် ပေးရသည်။ မိန်းမကကွာလိုလျှင် ယောက်ျားအား ကျွဲကြီးကောင် ပေးကွာရသည်။

လက်ထက်ပွားပစ္စည်းများကို လင်ကနှစ်ပုံနှင့် မယားက တပုံခွဲယူရသည်။ သားသမီးများကို ခွဲရာတွင် သားကို ဖခင်က ယူပြီး သမီးကို မိခင်ကယူစေသည်။

မူအားဖြင့် တလင်တမယားစနစ် ဖြစ်သည်။ မိန်းမများများ ယူသူကို မလေးစားကြ။ ဆက်ဆံရေး နယ်ပယ်မှ ပယ်ထားတတ်ကြသည်။

မြောင်ဇီးအမျိုးသား။ ။လင်မယားကွာရှင်းလိုလျှင် ကွာလိုသူက လက်လွှတ် ဆင်းပေးရသည်။ သားသမီးများကို ထားခဲ့ရသည်။ဆွေ

မျိုးသားချင်းများက စေ့စပ်ပေး၍ မရမှ ကွာခွင့်ပြုသည်။ လင်ကွာ
မိန်းမများနှင့် မုဆိုးမများ နောက်အိမ်ထောင်ပြုနိုင်သည်။

မုဆိုးမများအပေါ် သဘောထား

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။မုဆိုးမများသည်ရပ်ရွာထဲတွင် မျက်နှာ မငယ်ရ၊
စိတ်အား မငယ်ရစေရန် ရပ်ရွာက ဝိုင်းဝန်း စောင့်ရှောက်ပေးကြ
သည်။ အလုပ်အကိုင် တောင်ယာများကို သားကြီး၊ သမီးကြီးများက
ဦးဆောင်လုပ်ကိုင်ပေးသည်။ သားထောက်သမီးခံ မရှိက ဆွေမျိုးထဲ
မှ ကူညီပေးသည်။ ဆွေမျိုးမရှိက ရပ်ရွာက ကူညီကြသည်။ ဆင်းရဲ
နွမ်းပါးပြီး အလုပ်အကိုင် မရှိပါက ရပ်ရွာက ကျွေးမွေးထားသည်။
ရပ်ရွာကိစ္စ၊ မင်းမှုကိစ္စ ငွေကြေး အလှူခံများတွင် မုဆိုးမများအား
လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ရစေသည်။ မုဆိုးမကို လက်ထပ်သော အလေ့
လည်း ရှိကြသည်။

ဂုံ (ခုံ) အမျိုးသား။ ။မုဆိုးမများကို သက်ညှာစွာ ဆက်ဆံကြ
သည်။ မုဆိုးမများ၊ အဖွားအိုများကို အများနှင့် ဆိုင်သော ရပ်ကွက်
ကိစ္စများ လုပ်ဆောင်ခြင်းမှ လွတ်ကင်းစေသည်။ မုဆိုးမနှင့် တလင်
ကွာများ နောက်အိမ်ထောင် ပြုခွင့်ရှိသည်။

တလင်တမယားစနစ်သာရှိပြီး မယားတဦးထက် ပိုယူပါက
ရပ်ရွာကဲ့ရဲ့ခြင်းမှတစ်ပါး အခြားပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း မရှိ။

ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ အခြားအမျိုးသားတို့သည်လည်း မုဆိုးမများ
အပေါ် ရှမ်းအမျိုးသားနှင့် ဂုံ(ခွဲ) အမျိုးသားတို့ကဲ့သို့ပင် ဆက်ဆံ
ကြသည်။

သင်္ဂြိုဟ်ခြင်းနှင့် အသုဘ အခမ်းအနား

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ရှမ်းအမျိုးသားတို့၏ သေဆုံးခြင်းနှင့် သင်္ဂြိုဟ်
ခြင်းမှာ ရှုပ်ထွေးသော အလေ့အထများမရှိ။ သေဆုံးသူတွင် ကြော
ထောက် နောက်ခံမရှိက ရပ်ရွာက ဝိုင်းဝန်း သင်္ဂြိုဟ်ပေးသည်။
အလောင်းကို မြေမြှုပ်သည်။ မီးရှို့သင်္ဂြိုဟ်လေ့မရှိ။ ကျားမ သင်္ဂြိုဟ်ပုံ
ကွဲပြားမှုမရှိ။ ဆိုင်းနှင့်ပို့ချလေ့မရှိ။ သေဆုံးသူပါးစပ်ထဲသို့ ကူးတို့ခ
ပိုက်ဆံတမတ် ထည့်လေ့ရှိသည်။ အလောင်းကို အိမ်၌ တရက်သာ
ထားသည်။ အသုဘ အခမ်းအနားတွင် အတန်းအစားခွဲခြားမှုမရှိ။
ငွေကြေးတတ်နိုင်သူများက ခမ်းနားစွာသင်္ဂြိုဟ်ပြီး မတတ်နိုင်သူတို့က
တော်သင့်ရုံ သင်္ဂြိုဟ်ကြသည်။ အချို့အလောင်းကို ဖျာနှင့်လိပ်၍
သင်္ဂြိုဟ်ကြသည်။ အချို့မှာ အခေါင်းတွင် ထည့်ပြီး သင်္ဂြိုဟ်သည်။
သရဏကုတင်ခြင်း၊ ဘုန်းကြီးတရားဟော ရေစက်ချခြင်းကို ပြုလုပ်ကြ
သည်။ ခုနစ်ရက်လည်သောအခါ ရက်လည်ဆွမ်းကျွေးသော အလေ့
လည်း ရှိသည်။

ဂုံ(ခွဲ) အမျိုးသား။ ။သင်္ဂြိုဟ်ခမ်းတွင် ရှမ်းတို့ခလေ့ ထုံးစံနှင့်တူ
သည်။ အသက်အရွယ်ကြီးသူများနှင့်ဂုဏ်သရေရှိသူများ သေဆုံးလျှင်
အလှအပ၊ ပန်းစက္ကူများနှင့် အခေါင်းကို ဆင်ယင်ပြီးတွန်းလှည်းနှင့်
ပို့၍ မြေမြှုပ်သင်္ဂြိုဟ်သည်။ သာမန်လူများနှင့်လူငယ်များသေဆုံးလျှင်

ရိုးရိုးတန်းတန်း သင်္ဂြိုဟ်သည်။ လူသေပါးစပ်တွင် ကူးတို့ခထည့်ခြင်း၊
အလှအပဆင်ယင်ပေးခြင်း ပြုလုပ်သည်။ သရဏဂုံတင်ခြင်း၊ ခုနစ်ရက်
လည်ဆွမ်းကျွေးခြင်း ပြုသည်။ အစိမ်းသေများကို ရက်ကူးမထားပဲ
ချက်ချင်းသင်္ဂြိုဟ်သည်။

ယွန်းအမျိုးသား။ ။လူသေဆုံးသော် အခေါင်းတွင်ထည့်ပြီး မီးရှို့
၍သော်လည်းကောင်း၊ မြေမြှုပ်၍သော်လည်းကောင်း သင်္ဂြိုဟ်သည်။
အသုဘဆိုင်းတီးခြင်းမရှိ။ သရဏဂုံတင်သည်။ ယောက်ျား မိန်းမ
မရွေး အသုဘလိုက်ပို့နိုင်သည်။ အစိမ်းသေဖြစ်ပါက ချက်ချင်း မြှုပ်
ရသည်။ ရက်ကူးမထားရ။ သေဆုံးပြီး ခုနစ်ရက်ပြည့်လျှင် ဆွမ်းကျွေး
ပရိတ်ရွတ်ကြသည်။

ယင်းနက်နှင့်ယင်းကြားအမျိုးသား။ ။လူတဦးတယောက် သေဆုံး
ပါက သူကြီးအား အကြောင်းကြားရသည်။ သူကြီးက ရပ်ရွာလူထု
ကို ဆင့်ခေါ်ပြီး ကူညီရန်ပြောသည်။ ရပ်ရွာလူထုက အသုဘရှင်အား
ဆန်စသော စားစရာပစ္စည်းများကို ပေးကမ်းခြင်းမှအစ အသုဘ မြေ
ကျသည်အထိ ကူညီကြသည်။ လူသေကို အခေါင်းတွင်ထည့်၍ မြှုပ်
လေ့ရှိသည်။ မီးနေသည်သေလျှင် ဖျာလိပ်နှင့် မြေမြှုပ်သည်။ ရိုးရိုး
သေသူများကို နှစ်ရက်၊ သုံးရက်ထားသော်လည်း အစိမ်းသေများကို
တုန်းကြီးများနှင့် သရဏဂုံတင်ပြီး ချက်ချင်း မြေမြှုပ်ရသည်။

၁၇၂

အသုဘချရာတွင် ထမ်းစင်တွင် အလောင်းတင်ပြီး ထမ်းစင်
ကို ပိတ်ဖြူကြိုးဖြင့်ချည်ရသည်။ ချည်ကြိုးကို အမျိုးသမီးများက ရွှေက
ဆွဲကိုင်သွားရသည်။

အလောင်းမြေမြုပ်ပြီးနောက် ခုနစ်ရက် လည်သောနေ့တွင်
ရက်လည်ဆွမ်းကျွေးသည်။ သေသောနေ့မှစ၍ ရေတွက်သောခုနစ်ရက်
မဟုတ်ပေ။

လိုဝ်(လိ) အမျိုးသား။ ။သင်္ဂြိုဟ်ခမ်းတွင် ရှမ်းအမျိုးသားတို့၏
ဓလေ့ထုံးစံနှင့်တူသည်။ သက်ရွယ်ကြီးသူ၊ ဂုဏ်သရေရှိသူများ သေ
ဆုံးလျှင် အလှအပ၊ ပန်းစက္ကူများနှင့် အခေါင်းကိုဆင်ယင်ပြီး တွန်း
လှည်းနှင့်ပို့၍ မြေမြုပ်သင်္ဂြိုဟ်သည်။ သာမန်လူများနှင့် လူငယ်များ
သေဆုံးလျှင် ရိုးရိုးတန်းတန်း သင်္ဂြိုဟ်သည်။ လူသေပါးစပ်တွင်းကူးတို့ခ
ထည့်ခြင်း၊ အလှအပဆင်ယင်ပေးခြင်း ပြုလုပ်သည်။ သရဏဂုံတင်ခြင်း၊
ခုနစ်ရက်လည် ဆွမ်းကျွေးခြင်း ပြုလုပ်သည်။ အစိမ်းသေများကို
ရက်ကူးမထားပဲ သင်္ဂြိုဟ်သည်။

အင်းသားအမျိုးသား။ ။အင်းလေးရှိရွာတိုင်းတွင် သင်္ဂြိုဟ်လမ်း သီး
ခြားရှိသည်။ လမ်းဆုံရာတွင် လှေသွား ရေကြောင်းလမ်းဖြစ်သည်။
မြေမြုပ်၊ ရေမြုပ်၊ မီးရှို့ခြင်းဟူသော သင်္ဂြိုဟ်နည်း သုံးမျိုးကို အသုံး
ပြုကြသည်။ ရောဂါဆိုးနှင့် သေဆုံးသော၊ အစိမ်းသေ သေသော်
ချက်ချင်း သင်္ဂြိုဟ်ပစ်သည်။

အသုဘကိစ္စကို ဝိုင်းဝန်းကူညီ ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ငွေ
ကြေး ကူပံ့မှုရှိသည်။ အလောင်းပြင်ဆင်ပုံ၊ သပိတ်သွတ်ဆွမ်းကျွေးပုံ၊
ရက်လည် ဆွမ်းကျွေးပုံများမှာ မြန်မာ့ထုံးစံအတိုင်း ဖြစ်သည်။
အသုဘချရာတွင် ဆိုင်းမပါချေ။

မြေမြုပ်သင်္ဂြိုဟ်ရာတွင် မြေမာကျွန်းပေါ်တွင် တွင်းတူးမြှုပ်
နှံကြသည်။ များသောအားဖြင့် အလောင်းများကို ဖျာနှင့်လိပ်ပြီး ရေ
တွင် မြှုပ်နှံသင်္ဂြိုဟ်လေ့ရှိသည်။ ရေမြှုပ်ရာတွင် ကိုင်းတောများ၊ ကျွန်း
မျောများ၊ ဗေဒါပင်တောများရှိရာသို့ သွားပြီး အလောင်းတနေရာ
စာကို ဓား၊ လွှာများဖြင့် ဖြတ်ဖောက်လိုက်ပြီး ရေထဲသို့ အလောင်းကို
ချလိုက်သည်။ ထိုအလောင်းမျောပါမသွားရန် ဝါးများ၊ စူးများနှင့်
ပတ်လည်စိုက်၍ ထားခဲ့သည်။ ရေသင်းချိုင်းမှာ ကိုင်းတောဖြစ်ပြီး
ရွာနှင့် မဝေးလှချေ။

တောင်ရိုး အမျိုးသား။ ။လူသေပါက တရက်မှ သုံးရက်အထိ
ထားတတ်သည်။ အခေါင်းတွင်ထည့်၍ မြေမြှုပ်သည်။ လက္ခယံနေ
သေသော် လက္ခယံထားပဲ ချက်ချင်း သင်္ဂြိုဟ်ရသည်။ အကယ်၍ ထား
လိုက်ရွာပြင်ဖက်တွင် ထုတ်ထားရသည်။ ကျန်ကိစ္စများတွင် မြန်မာနှင့်
တူသည်။ ရက်လည်ဆွမ်းကျွေးမှုရှိသည်။ တတ်နိုင်လျှင် မီးသင်္ဂြိုဟ်
သည်။

နေအမျိုးသား။ ။လက္ခယံနေဆုံးလျှင် လက္ခယံထားရ။ ချက်ချင်း
သင်္ဂြိုဟ်ရသည်။ အစိမ်းသေများကိုလည်း လတ်တလော သင်္ဂြိုဟ်
ရသည်။ သရဏဂုံ မတင်ရ။ နောက်တနေ့တွင်မှ ဆွမ်းဆန်စိမ်းကို ဘုန်း
ကြီးထံ သွားလှူပြီး ရေစက်ချရသည်။ ရေစက်ချရာတွင် သေဆုံး
သော နေရာမှပြီး ရေစက်ကိုတစက်ချင်း ချလာကာ သင်္ဂြိုဟ်သော
နေရာတွင် အဆုံးသတ်ရသည်။ အစိမ်းသေကို အခေါင်းနှင့် မမြှုပ်၊
ဖျာလိပ်နှင့် မြှုပ်ရသည်။

ရိုးရိုးသေလျှင် အခေါင်းနှင့် မြှုပ်ရသည်။ သုံးရက်အထိ ထား
နိုင်သည်။ အိမ်ပေါ်မှ အလောင်းကို အိမ်အောက်သို့ချထားရသည်။
တရားပွဲများပြုလုပ်ပြီးဆွမ်းကျွေးသည်။ ကူငွေကိုလက်ခံသည်။ မြန်မာ
ထုံးစံကဲ့သို့ ကူးတို့ခ ပါးစပ်တွင်ထည့်သည်။ ခုနစ်ရက်လည် ဆွမ်းသွတ်
ခြင်းလည်း ပြုလုပ်သည်။ အသုဘကို ကျား၊မ မရွေးပို့နိုင်သည်။
အသုဘတင် တွန်းလှည်းကို လှပစွာဆင်ယင်သည်။ လှူဖွယ်ပစ္စည်း
များလည်း ပါတတ်သည်။

ပလောင်အမျိုးသား။ ။သက်ကြီး၊ ဝါကြီးများနှင့် ဘုန်းကြီး၊ သီလ
ရှင်များ သေဆုံးလျှင် မီးရှို့သင်္ဂြိုဟ်သည်။ ကျန်လူများကို မြေမြှုပ်
သင်္ဂြိုဟ်သည်။ အသုဘပို့ရာတွင် ဆိုင်းတီးပို့ပြီး အပြန်တွင် မတီးရချေ။
သင်္ဂြိုဟ်ပြီးနောက် သုံးလေးရက်ကြာလျှင် ဆွမ်းကျွေး အမျှဝေသည်။

ပအိုဝ်အမျိုးသား။ ။ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်းရှိ အချို့ပအိုဝ် သက်ကြီး၊
ဝါကြီးများသည် မိမိတို့ သေဆုံးသည့်အခါ ထည့်၍ သင်္ဂြိုဟ်ရန်
အခေါင်း ပြာသားကို မိမိတို့ဖာသာ ပြုလုပ်ထားလေ့ရှိသည်။ လူသေ
လျှင် သရဏဂုံတင်လေ့ရှိသည်။ မီးရှို့သင်္ဂြိုဟ်ခြင်းမပြုပဲမြေမြှုပ်သင်္ဂြိုဟ်
သည်။ လူသေကိုရေချိုးပေးပြီး ပါးစပ်ထဲတွင် ကူးတို့ခထည့်ပေးသည်။
မဲနယ်တောင်ရှိ ပအိုဝ်အမျိုးသားများက လူသေ၏ဦးခေါင်းကို
မြှောက်ဖက်သို့လှည့်၍ ရေချိုးပြီးမှ အခေါင်းတွင်ထည့်ကာ ဦးခေါင်း
ကို ဘုရားစင်ဖက်သို့လှည့်ထားသည်။ မြေမြှုပ်ရာတွင်လည်း မြှောက်
ဖက်ဦးခေါင်းလှည့်ပြီး တောင်ဖက်တွင် ခြေလှည့်ထားသည်။ အခေါင်း
၏ ခေါင်းရင်းဖက်တွင် ဝိညာဉ်ထွက်ပေါက် တပေါက် ဖောက်ထားပေး
ရသည်။ ခြေရင်းဖက်တွင် ဝါးကိုကျစ်သည့် ကြိုးတချောင်းကို အစ

ထုတ်ထားရသည်။ ထို့နောက် မြေကြီးကို အခေါင်းပေါ်တင်ပြီး ထိုကြီးစကို နောက်ပြန်ဆွဲထုတ်လွှင့်ပစ်ရသည်။ သင်းချိုင်းမှအပြန်တွင် လမ်း၌ ဆူးသုံးတန်စိုက်ခဲ့ရသည်။ သေသူ၏ ဝိညာဉ်ကို တားဆီးထားခဲ့သည့် သဘောဖြစ်သည်။ အကြွေးများသူများအဖို့ မြေကြီး မည်မျှပင်ဖို့စေကာမူ ကျင်းတွင်မြေဖို့လို့မပြည့်နိုင်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ခုနစ်ရက်လည် ဆွမ်းကျွေးခြင်းရှိသည်။

တိယန်အမျိုးသား။ ။ လူသေပါက ရေချိုးမပေးပဲအဝတ်အစားသစ်များ လဲပေးသည်။ ရှေးက နတ်ကျွေးလေ့ရှိသည်။ ယခု အခါ ဗုဒ္ဓဘာသာ ထုံးစံအတိုင်း ပြုလုပ်ကြသည်။ အလောင်းကို အခေါင်းတွင် ထည့်၍ မြေမြှုပ်သင်္ဂြိုဟ်သည်။ ယခင်က အခေါင်းထဲတွင် လူသေနှင့် အတူ ဝက်ခြေထောက်၊ ဝက်မြီး၊ ဝက်ခေါင်းများ ထည့် မြှုပ်သည်။ ထို့ပြင် လူသေ၏ ခြေမတွင် ကြက်အရှင် တကောင်ကို ချည်ပြီး မြေမြှုပ်လေ့ရှိသည်။ နောက်ဘဝ၌လည်း စိုက်ပျိုးစားသောက်နိုင်ရန် မျိုးပဲများ ထည့်ပေးလေ့ ရှိသည်။ ယခင်က ဆွမ်းသွတ်လေ့ မရှိသော်လည်း ယခုရှိလာသည်။

ကော်အမျိုးသား။ ။ ကော်အမျိုးသားတို့သည် သင်္ဂြိုဟ်မှုကို သုံးမျိုး သုံးစား ခွဲခြားထားသည်။ နေအင်အားနှင့် ဂုဏ်အဆင့်အတန်းကို လိုက်ပြီး ခွဲခြားထားသည်။ အစိမ်းသေ သေသူများနှင့် နာတာရှည် နေဂါဖြင့် သေဆုံးသူများ သင်္ဂြိုဟ်ပုံမှာ ကွဲပြားသည်။

အစိမ်းသေ အလောင်းကို ရွာထဲသို့ မယူကောင်း။ သေသော နေရာတွင် ချက်ချင်း မြှုပ်ရသည်။ ထို့နောက် ခွေးကို သတ်ပြီး မြေပုံ

ပေါ်တွင် တင်ထားခဲ့ရသည်။ ရိုးရိုးရောဂါနှင့်သေလျှင် အောက်ပါ နည်းများအတိုင်း ခွဲခြား သင်္ဂြိုဟ်ကြသည်။

အခေါင်းဘိုးမတတ်နိုင်သောကြောင့် သစ်ခေါက်ကို ခွာပြီး အလောင်းကိုပတ်သည်။ ဝက်မတကောင်၊ ကြက်ဆိုလျှင်ဥအုနေသော ကြက်မ အနည်းဆုံး တကောင်ကို သတ်ပြီး ညှော်သည်များအား ကျွေးမွေးရသည်။ အသုဘကို ကလေးမပို့ရ၊ ကျား၊မ အားလုံးပို့ကြသည်။ မြေမြှုပ် သင်္ဂြိုဟ်သည်။ ပျိုပြီးအပြန် နောက်ပြန်လှည့်မကြည့်ရ။ ကြည့်လျှင် ကြည့်သူသည် သေသူနောက်သို့ လိုက်ရတတ်သည်ဟု အယူရှိကြသည်။

အခြားတနည်းမှာ သုံးရက်ထားပြီးမှ သင်္ဂြိုဟ်သည်။ အသုဘအိမ်တွင် အနည်းဆုံး ဝက်မ တကောင်၊ အများဆုံး တတ်နိုင်သရွေ့ ဝက်မများကို သတ်ပြီး ညှော်သည်များအား ကျွေးမွေးရသည်။ ဝက်မသို့မဟုတ် ကျွဲမတကောင် သတ်ပြီး မှော်ဆရာ (မှော်ဆရာ ဆိုသည်မှာ စာပေကျမ်းဂန်တတ်၊ ကွက်စိပ် စာဆရာကို ခေါ်သည်။) ကို ဖိတ်ကြားပြီး ထိုဆရာက သုံးရက်တိတိ သေဆုံးသူဘဝကူးကောင်းရေးအတွက် ဆုတောင်း ပေးရသည်။ အလောင်းကို သစ်ပင်မှ လတ်တလော ဖြတ်ယူထားသော သစ်သားနှင့် လုပ်သည့် အခေါင်းတွင် ထည့်ပြီး မြေမြှုပ် သင်္ဂြိုဟ်သည်။

နောက်တနည်းမှာ သက်ကြီး၊ ဝါကြီး၊ ဂုဏ်သရေရှိ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင် ၁၂ လ တိတိ ထားသည်။ အလောင်းကို အခေါင်းကောင်းကောင်းတွင် လုံခြုံစွာ ထည့်ထားသည်။ အခေါင်းပေါ်တွင် အပေါက်

ဖောက်ပြီး ဝါးလုံးခေါင်းရှည်တခုနှင့် ဆက်သွယ် ထားကာ အပေါ်သို့ ထောင်ထားသည်။ အခေါင်းအောက်တွင်လည်းအပေါက်ဖောက်ထား ပြီး ဝါးလုံးခေါင်း တခုကို ပြန်သဖွယ် တပ်ထားခြင်းဖြင့် အပုပ်ရည်များ မြေသို့ စီးဆင်းစေသည်။ အခေါင်းအဖုံးမှာ သေသူ၏ မျက်နှာနှင့်ကိုယ် လုံး ကိုယ်ထည် အတိုင်း ပြုလုပ် ထားသည်။

ကျွဲမတကောင်နှင့် ကျွဲထီးတကောင်ကို သတ်ပြီး သေသူအား တင်သရသည်။ ၁၂ လ တိတိ သေသူအား ရှင်စဉ်ကအတိုင်း ကျွေး မွေးထားရသည်။ ညွှော်သည်များမစားမီ သေသူအား တင်သရသည်။

မွှင်ဆရာအား ဖိတ်ခေါ်ပြီး သေဆုံးသူ ဘဝကူးကောင်းစေ ရန် ဆုတောင်းခြင်း၊ စာဟောခြင်း ပြုလုပ်စေသည်။ ကျွဲထီးနှစ်ကောင်၊ ကျွဲမ တကောင် သတ်ပြီး အသုဘလာသူတို့အား ကျွေးမွေးရသည်။

အသုဘချသည့် အခါ ကကြီးတန်ဆာလှပစွာ ဆင်ထားသော မြင်းနှင့် အလောင်းကို သင်းချိုင်းသို့ ဆောင်ယူ သွားရသည်။ အလောင်းမြေမြှုပ်ပြီး မြင်းကို သေသူအား ပေးသည့် သဘောဖြင့် သင်းချိုင်းတွင် လွှတ်ထား ခဲ့ရသည်။ မြင်းပျောက်သွားလျှင် စတိ လုပ်သည့် အနေနှင့် လိုက်ရှာဟန် ပြုပြီး မတွေ့ဟု ပြောရသည်။ မြင်း ရွာပြန်လာလျှင်လည်း ဥပေက္ခာ ပြုထားရသည်။ ရွာတွင် မြင်းသေ ခဲ့သော် တရက်အလုပ်မလုပ်ပဲ နေရသည်။ မြင်းသေကို သင်းချိုင်းတွင် သွားမြှုပ်ရသည်။

ကိုးကန့်အမျိုးသား။ ။ကိုးကန့် အမျိုးသားတို့သည် သင်္ဂြိုဟ်ရာတွင် အထူး အရေးတကြီး ပြုလုပ်ကြသည်။ အသက် အရွယ်ကြီးသော

အဖိုး၊ အဖွား၊ မိဘများသည် မသေမီက သင်းချိုင်းတွင် မြှုပ်နှံရန်
ဂူထူးထားခြင်း၊ အိမ်တွင် အခေါင်းကောင်းကောင်း ပြုလုပ်ပြီး အဆင်
သင့်ထားခြင်းစသော စီမံမှုများ ပြုလုပ်သည်။ သက်ကြီး၊ ဝါကြီး
သေဆုံးလျှင် သုံး - လေးရက် ထားသည်။ ဆွေမျိုးဉာတိ စုံလင်မှ
သင်္ဂြိုဟ်သည်။

အသက်ထွက်ခါနီး အချိန်တွင် ပါးစပ်ထဲသို့ ထမင်းဟင်း
စသော စားစရာများကို ထည့်သည်။ ရိက္ခာပေးသည်ဟု ဆိုသည်။
အလောင်းအား ကောင်းမွန်စွာ ရေချိုး၊ အဝတ်သစ် အစားသစ်များ
ဝတ်ပေးပြီး ခုတင်တွင် လှပစွာပြင်ထားသည်။ ခြေရင်းတွင် ဗယောင်း
တိုင်၊ အမွှေးတိုင်၊ ရွှေစက္ကူမီးရှို့ စရာ ကြေးအိုး၊ ပန်းအိုး၊ လက်ဖက်
ရည်ခွက်၊ အရက်ခွက်၊ ထမင်းဟင်းနှင့် သေသူ ကြိုက်တတ်သောအစား
အစာ၊ ဆေးလိပ်နှင့် ဘိန်းရှူတတ်ပါက ဘိန်းရှူခွက်ပါ စာပွဲတွင်တင်
ပြီး သေသူအတွက် ကျွေးမွေး ပသထားသည်။ ရောက်လာသော
ဆွေမျိုးများက ရွှေစက္ကူ၊ ငွေစက္ကူများကို မီးရှို့ပေးသည်။ ဝိညာဉ်
ကမ္ဘာတွင် သုံးစွဲရန်အတွက် ပိုက်ဆံပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ နှစ်ညအိပ်ပြီး
နောက် သစ်သားကောင်းကောင်းနှင့် ဆေးနီ၊ ဆေးနက်၊ ရွှေမင်များနှင့်
ခြယ်လှယ်ထားသော အခေါင်းကြီးတွင် အောက်မှ ဖွဲ့ပြာ အဝတ်များ
ကောင်းစွာ ခင်းပြီး အပေါ်တွင် အလောင်းကိုထည့်သည်။ ခြေမနှစ်ခု
ပူးပြီး လူငယ်များ၏ ဆံပင်နှင့် ချည်သည်။ လက်နှစ်ဖက်ကိုလည်း
ရင်ပတ်တွင်တင်၍ အလားတူချည်သည်။ ပက်လက် ထားပြီးမှအပေါ်
မှ အဝတ်နီ၊ အဝတ်ဖြူကို ဖုံးအုပ်သည်။ နောက် အခေါင်းကို အုပ်သည်။
မအုပ်မီဆွေမျိုးသားချင်းတို့နောက်ဆုံးကြည့်ခြင်းဖြင့် ကြည့်ကြသည်။
ကန်တော့ကြသည်။

ဆွေမျိုးရင်းချာများအားလုံးသည်အဝတ်ဖြူကိုဖုံးအုပ်သည်။
နောက်အဝတ်ဖြူစကို ခေါင်းပေါင်း ထားရသည်။ သားကြီး၊ တူ၊ ညီ၊
ညီမများက အသုဘရှင်လုပ်ရသည်။ သင်္ဂြိုဟ်မည့်နေ့တွင် အလောင်း
စင်ရှေ့၌ ကားချပ်တွင် ရောင်စုံစာလုံးရေးထားသော စာလုံးကြီးများ
ကို ရွှေက ဆွဲသွားရသည်။ ကြေးလင်ပန်းချပ်ကြီးကိုလည်း တီးခေါက်
သွားရသည်။ သင်းချိုင်းတွင် သင်းချိုင်းစောင့် နတ်အား တင်သရန်
ဝက်ကောင်လုံးနှင့် ထမင်း၊ ဟင်း၊ အရက်၊ စားစရာများကို စာပွဲတွင်
တင်၍ ယူသွားရသည်။ ထို့နောက်မှ အလောင်းစင်က လိုက်သည်။
အလောင်းစင်နောက်မှ ဆွေမျိုးသားချင်းများ လိုက်ပါရသည်။ အ
လောင်းရှေ့တွင် သားကြီး၊ တူ သို့မဟုတ် ညီ၊ အသုဘရှင်က ဂုံနီအိတ်၊
အဝတ်၊ ခြင်းတောင်းတို့ကို ကိုင်လျက် လွှမ်းဆွေးရသည်။ ဆုံးရှုံးသွား
သည့်ဟန်နှင့် လိုက်ပါရသည်။

သင်းချိုင်း ရောက်လျှင် သင်းချိုင်းစောင့်နတ်ကို ပူဇော်ပသ
ပြီး အလောင်း မြှုပ်နှံရန် ခွင့်ပန်ရသည်။ ထို့နောက် အသင့်ရှိသော
ဆွေမျိုး သားချင်း ဂူသင်းချိုင်း အသိုင်းအဝန်း မြေကွက်တွင် မြှုပ်နှံ
ရသည်။ အသုဘရှင်နှင့် ဆွေမျိုးသားချင်း အားလုံးက ကန်တော့ပြီး
မြေဖို့ကြသည်။ သင်္ဂြိုဟ်ပြီးနောက် ခုနစ်ရက်၊ တလ ၊ တနှစ်စသည်ဖြင့်
ငွေကြေး တတ်နိုင်သရွှေသေသူအား သွားရောက် ကျွေးမွေးကြသည်။
သင်းချိုင်းသို့ မသွားနိုင်က အိမ်ခေါ် ကျွေးရသည်။ တနှစ်တခါ သွား
ရောက်ကန်တော့လေ့ ရှိကြသည်။

လားဟူအမျိုးသား။ ။လူသေဆုံးလျှင် အိမ်နောက်တံခါးမှ သော်
လည်းကောင်း၊ တံခါးမရှိက နံရံကို ဖောက်ပြီးသော် လည်းကောင်း

အလောင်းကို ခေါင်းဖက်မှ စ၍ အိမ်အပြင်ထုတ် ယူရသည်။ အိမ်ရှေ့
တံခါးမှ မထုတ်ရ။ အလောင်းကို လှေကားအဆင်းတွင် ထားသည်။
ကြက်အရှင် တကောင်ကို ချည်အပြုနှင့် ချည်ပြီး အလောင်းလက်ထဲသို့
ထည့်ကာ တမလွန်ဘဝသို့ ယူသွားပါဟု အလောင်းကောင်အား ပြော
ရသည်။ ထို့နောက် ကြက်၏ ညာဖက်တောင်ပံနှင့် ဘယ်ဖက်ခြေကို
ဖြတ်လိုက်ရသည်။ ကြက်၏ ကျန်ညာဖက်ခြေမှာ တမလွန်ဘဝကူးခရီး
စဉ်အတွက် လူသေအား ရေကူးယက်ပေးရန်နှင့် ကျန်ဘယ်ဖက်တောင်
ပံက နေပူတွင် ထီးအဖြစ် ကာပေးရန် ဖြစ်သည်။ ကြက်သည် တမလွန်
ဘဝကူး ခရီးတွင် လူသေအား လမ်းပြရန် ဖြစ်ပြီး အလောင်းနှင့် အတူ
မြှုပ်လိုက်ရသည်။

ထို့နောက် ဝက်တကောင်ကို သတ်ပြီး နားရွက်ကို ချည်ဖြုတ်
ချည်၍ ယင်းချည်စကို လူသေလက်တွင် ချည်ထားသည်။ တမလွန်
ဘာတွင် ဝက်မွေးရန် မျိုးယူသွားသည့် အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်သည်။ ဝက်ကို
ချက်ပြုတ်ပြီး အသုဘကူညီသူများအား ကျွေးမွေးရသည်။

အလောင်းကို ဖျာနှင့်လိပ်ပြီး ရွာပြင် တောစပ်ရှိ သုဿာန်သို့
ယူဆောင် သွားကြသည်။ ကျား၊မ မရွေး အားလုံး ပို့ကြသည်။ အချို့
မြေမြှုပ် သင်္ဂြိုဟ်သည်။ အချို့ မီးသင်္ဂြိုဟ်သည်။ မြေမြှုပ်ရာ နေရာ၊
မီးရှို့ရာ နေရာကို ကြက်ဥမြှောက်ပြီး ရွေးချယ် ရသည်။ ကြက်ဥကို
လက်တွင်ကိုင်ထားပြီး အလောင်းကောင်နေချင်သည့်နေရာ သို့မဟုတ်
မီးရှို့သင့်သောနေရာတွင် ကျပြီးကွဲပါစေဟု အဓိဋ္ဌာန်ပြု၍ အထက်သို့
မြှောက်ပစ်ရသည်။ ကြက်ဥကျပြီး ကွဲသည့်နေရာတွင် မြေမြှုပ်
သို့မဟုတ် မီးသင်္ဂြိုဟ်ရ၏။ ကြက်ဥမကွဲမချင်း ထပ်၍မြှောက်ရသည်။

ကြက်ဥ ကျကွဲသည့်နေရာမှာ ကျောက်တုံးပင်ဖြစ်စေ၊ သစ်ပင်ရင်း၌
ဖြစ်စေ၊ ရေထဲတွင်ဖြစ်စေ၊ ခဲရာခဲဆစ်တူးကြရသည်။ အလောင်းကောင်
ကြိုက်သော နေရာဖြစ်သည်ဟု ယူဆရသည်။

အသုဘပို့ပြန်သူတို့ နောက်လှည့် မကြည့်ရ။ ကြည့်မိလျှင်
သေသူနောက် လိုက်သေရတတ်သည်ဟု ယုံကြည်သည်။ အသုဘ ပို့သူတို့
မိမိတို့ အိမ်သို့ တိုက်ရိုက်ပြန်လေ့ မရှိကြ။ အသုဘအိမ်သို့ ပြန်စုရသည်။
အသုဘရှင်က သစ်ခက်စိမ်းရေဆွတ်ပြီး အသုဘပို့သူများအား ဆွတ်
ဖြန်းပေးပြီးမှ ပြန်ကြသည်။ သန့်ရှင်းပေးသည့် သဘောဖြစ်သည်။

တနင်္ဂနွေ တကြိမ်သေဆုံးသော နေ့တွင် ကြက်သတ်၊ ထမင်းပြင်
ပြီးသေဆုံးသူအား တံခါးမအဝတွင်ဖိတ်ခေါ် ကျွေးမွေးသည်။ သင်းချိုင်း
မြှုပ်ထားရာသို့ သွားကျွေးကြသည်လည်း ရှိသည်။ ကျွေးမွေး တင်သ
ထားစဉ် ပုရွက်ဆိတ်၊ ယင်ကောင်၊ ခွေး၊ ကြောင်၊ ကျီး စသော သတ္တဝါ
တို့ လာစားလျှင် မောင်းပစ်လေ့ မရှိကြ။ သေဆုံးသူ၏ ဝိညာဉ်သည်
ထိုသတ္တဝါတို့တွင် ပူးကပ်ပြီး လာစားသည်ဟု ယုံကြည်သည်။ ထို့
နောက် ဝပြီလားဟု သုံးကြိမ်တိုင် မေးပြီးမှ သိမ်းယူသည်။ တင်သ
သော အစားအစာများကို အိမ်ယူပြီး စားသောက်ကြသည်။

မြောင်ဇီး အမျိုးသား။ ။ ပိုက်ဆံတတ်နိုင်ပါက အသုဘတွင် နွား
သတ်ပြီး ကျွေးမွေးရသည်။ အသုဘကို လူငယ်များက အလောင်းထမ်း
ပြီး မြေမြှုပ်သင်္ဂြိုဟ်ရသည်။ အခြားသူများက အသုဘ မပို့ကြရ။
သင်းချိုင်းမှာ အိမ်ထောင်စု တစုအတွက် သီးသန့် သင်းချိုင်း တခုစီ
ရှိပြီး အလောင်းများ စီတန်းမြှုပ်ရသည်။ မြောင်ဇီးအမျိုးသားတို့

သည် သင်းချိုင်းကို အရေးတယူ ပြုပြင်ထားသည်။ အချိန်အခါ အား
လျော်စွာ သင်းချိုင်းရှိအဖိုးအဖွားဆွေမျိုးများအား ပူဇော်ကြသည်။

လွယ်လအမျိုးသား။ ။သေဆုံးသော် အခေါင်းတွင် ထည့်ပြီး မြှုပ်နှံ
သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များသည် ဗုဒ္ဓဘာသာ ထုံးစံအရ သရဏကုံးတင်
ခြင်း၊ ဆွမ်းသွတ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ကြသည်။

ပွဲလမ်းသဘင်များ

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ရှမ်းအမျိုးသားပွဲလမ်းသဘင်များမှာ များသော
အားဖြင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပွဲများသာ ဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့်
အောက်ပါ ပွဲများကို ကျင်းပလေ့ ရှိကြသည်။

- (၁) ရှင်ပြုပွဲ၊
- (၂) ဘုရားရုပ်ပွားတော် လှူပွဲ၊
- (၃) ဓမ္မကျမ်းစာ ပုရပိုက် လှူပွဲ၊
- (၄) အိမ်တက်မင်္ဂလာပွဲနှင့်
- (၅) ဆွမ်းတော်ကြီး ကပ်လှူပွဲ

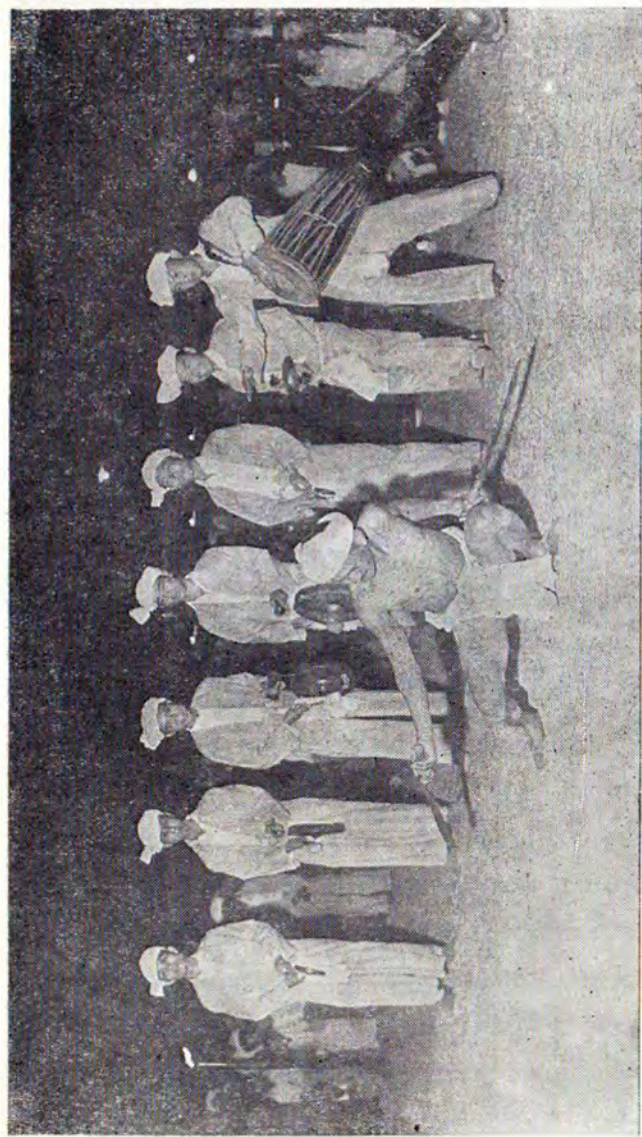
များ ဖြစ်ကြသည်။

ဖော်ပြပါ ပွဲများတွင် ရှင်ပြုပွဲ၊ ဘုရားရုပ်ပွားတော် လှူပွဲနှင့်
ကျမ်းစာပုရပိုက် လှူပွဲများကို တတ်နိုင်သူများက တဦးချင်း အနေနှင့်
လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် ရပ်ရွာအလိုက် စုပေါင်း၍လည်းကောင်း
ကျင်းပလေ့ ရှိသည်။ ထိုပွဲသုံးခုကို တနေရာတည်း၊ တချိန်တည်း ပူး

ပေါင်း ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ယင်းပွဲ ကျင်းပသည့်အခါ အလှူတကာ
တို့က ကျောင်းကန်ဘုရားအနီး သာယာပြန့်ပျံ့သော နေရာတွင်
ယာယီ အလှူဇာတိဆောက်လုပ် ကျင်းပကြသည်။ မဏ္ဍပ် အလယ်
နေရာတွင် လှူဖွယ် ပစ္စည်းများနှင့် ဘုရား ရုပ်ပွားတော်တို့ကို လှပစွာ
ပြင်ဆင်ထားသည်။ ဘုရားစင် တဖက် တချက်တွင် တတောင်ခန့်
အမြင့်ရှိ စင်ထိုးပြီး ရာဇမတ်ကာ၊ လှေကားတပ်၍ ငှက်ပျောပင်းကြံပင်
များဖြင့်ဆင်ယင်ထားပြီး သက်ကယ်ကောက်ရိုးများကာရံထားသည်။
ဝင်းပေါက်များတွင် ရေအိုးစင်များ ဆောက်ထားသည်။

အလှူပွဲနေ့ရက် မတိုင်မီ ကြိုတင်၍ နီးစပ်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ
ဆွေမျိုး သင်္ဂဟများအား အလှူပွဲသို့ကြွလာရန် လူလွှတ်၍ ဖိတ်ကြား
လေ့ ရှိသည်။ ဖိတ်ကြားခြင်းကို စကားပြောဆိုရာတွင် လိမ္မာယဉ်ကျေး
သူများက ဆောင်ရွက်ရ၍ ဖိတ်ကြားသည့်အခါ ကြက်လျှာနှင့် ပူးတွဲ
ချည်နှောင် ထားသော မွှေထုပ်နှင့် ဖိတ်လေ့ ဖိတ်ထရှိသည်။

အလှူနေ့တွင် ရှင်လောင်းများနှင့်တကွ အလှူ ပစ္စည်းများ
ကို ပွဲခင်း မဏ္ဍပ်သို့ အိုးစည်ဗိုမောင်းများတီးမှုတ်လျက် ဝေါဖြင့် တင်
ဆောင်လာကြသည်။ ရှမ်းအမျိုးသားတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံအရ ရှင်ပြုလို
သည့် သားရှင် မိဘများသည် သားအတွက် ရှင့်အဖနှင့် ရှင့်အမိရှာပြီး
သားအား ရှင်ပြုပေးပါရန် အပ်နှံကြရသည်။ ရှင့်အဖနှင့် ရှင့်အမိတို့
က ရှင်လောင်းအား အဝတ်အစား ဆင်ယင် ပေးခြင်း၊ အလှူပြင်ပေး
ခြင်း၊ ဘေးမှ စောင့်ရှောက်ပေးခြင်း တာဝန်များ ယူရသည်။
ရှင်ပြုအဖနှင့် အမိတို့သည် အလှူမှ ဆုများ ခံပြီး ရရှိသော ငွေများကို
ရွာအတွက် လိုအပ်သော ပစ္စည်းများ ဝယ်ထားရန် ပြန်၍ လှူခဲ့ကြ



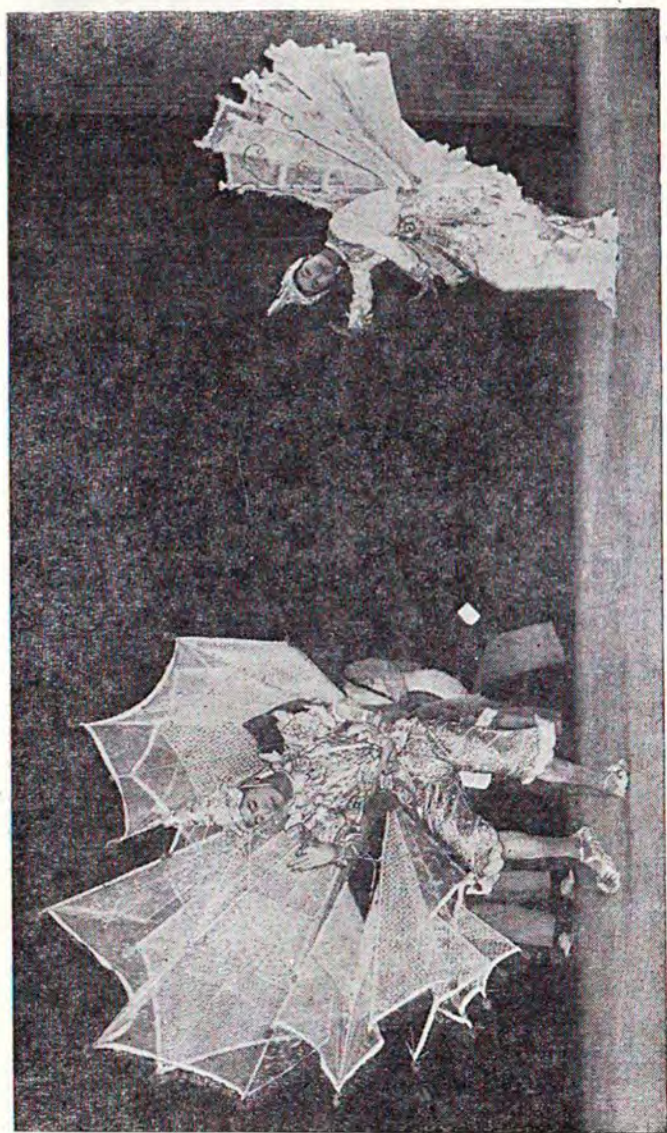
ရှမ်းအမျိုးသားတို့၏ ဓားသိုင်းအက

သည်။ ရှင်ပြုပေးသော ရှင်ဖု ရှင်မိများအား ရှင်လောင်းကမိဘအရင်း
ကဲ့သို့ ချစ်ခင်လေးစားသည်။

ငွေကြေး တတ်နိုင်သည့် အခြေအနေကို လိုက်ပြီး အလှူပွဲကို
သုံးရက်၊ ငါးရက်၊ ခုနစ်ရက်စသည်ဖြင့် ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ရပ်ဝေးမှ
ရောက်လာသော ဧည့်ပရိသတ်တို့ တည်းခိုစားသောက်ရေး အားလုံးကို
အလှူရှင်များက တာဝန်ယူ ကြရသည်။

အလှူ ရေစက်ချမည့်နေ့တွင် မဏ္ဍပ်သို့ ဘုန်းကြီးများအား
ပင့်၍ ရှင်လောင်းများကိုသာမက အခြားသက်သက်စည်းပေးပြီး လှူဖွယ်
ရာများကို ရေစက်ချ လှူခြင်းဖြင့် အလှူ အခမ်းအနား ပြီးမြောက်
သည်။ ပွဲပြီးသောည၌ အလှူပွဲတွင် အချက်အပြုတ်မှ စပြီး ပါဝင်ကူညီ
ပေးသူများက အိုးစည်ဗိုမောင်းဖြင့် အလှူရှင်များအတွက် ဆုတောင်း
ပွဲလုပ်ကြကာ အလှူရှင်များကလည်း အကျွေးအမွေးနှင့် ဆုငွေများ
ပေးသည်။

အိမ်တက် မင်္ဂလာပွဲ။ ။ ဤပွဲမှာ အိမ်သစ်တက်သော မင်္ဂလာပွဲသော်
လည်းကောင်း၊ အိမ်ကိုပြန်လည် မင်္ဂလာပြုသည့် ပွဲသော်လည်းကောင်း
ဖြစ်သည်။ နီးစပ်ရာ မိတ်ဆွေများကို ဖိတ်ကြားပြီး မိမိတို့ ရွေးချယ်
ထားသည့်နေ့ရက်ညပိုင်းတွင် မွေတရားစာဖတ်ကြားဟောပြောသည်။
အကျွေးအမွေးများနှင့် ဧည့်ခံပြီး နောက်တနေ့ နံနက်တွင် သံဃာ
တော်များအား ပင့်ဆောင်၍ ဆွမ်းကပ်လျက် သီလခံယူသည်။ ပရိတ်
တရားတော်ရွတ်ဖတ်ခြင်းပြုပြီးနောက် လှူဖွယ်ဝတ္ထုဆက်ကပ်လှူဒါန်း
သည်။ ယင်းမင်္ဂလာပွဲမှာ ဘေးရန်ကင်းပြီး ကျန်းမာချမ်းသာစေရန်
ရည်ရွယ်သည်။

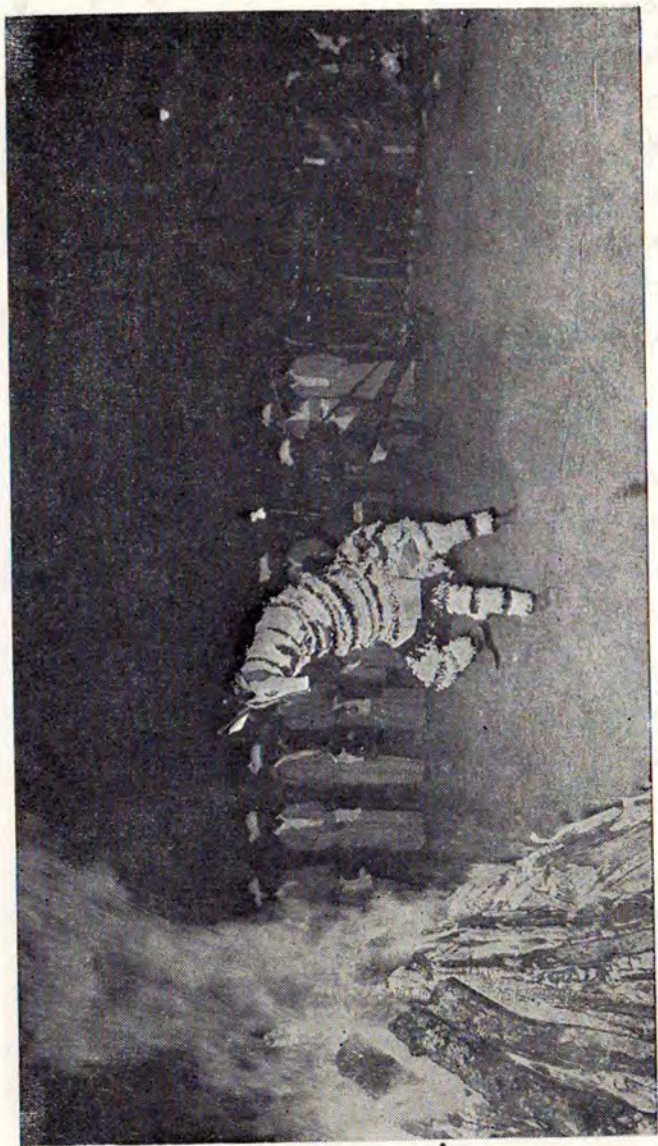


ရှမ်းအမျိုးသားတို့ ကိန္နရီအက

တာဝတိံသာပွဲ။ ။သတင်းကျွတ်လများတွင် တာဝတိံသာပွဲများကို ကျင်းပလေ့ ရှိသည်။ ဤပွဲများတွင် ရှမ်းအမျိုးသားတို့၏ အလွန် လှပသော ငှက်ကိန္နရာ အကကို အတီးအမှုတ်များနှင့် ကပြလေ့ ရှိကြသည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်းဝင်းအတွင်း ဘုရားကိုသော်လည်းကောင်း၊ စေတီပုထိုးကို သော်လည်းကောင်း လက်ယာရစ် လှည့်၍ သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ကပြလေ့ ရှိကြသည်။ ငှက်ကိန္နရာနှင့်တူစေရန် ပိုး ဖဲ စသည့် ရောင်စုံအဝတ်များဖြင့် ချုပ်လုပ်၍ လှပစွာ ခြယ်လှယ်ထားသော ကိန္နရီမ၊ ကိန္နရာဖို မျက်နှာဖုံးများ တပ်ဆင်လျက် ကပြကြသည်။

တခြား ပွဲလမ်း သဘင်များမှာ ရာသီပွဲများနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ဘုရားပွဲများ ဖြစ်သည်။ တပို့တွဲတွင် ထမနဲ ယာဂပွဲ၊ တပေါင်းလတွင် ဘုရားပွဲ၊ တန်ခူးလတွင် အတာပွဲ၊ ကဆုန်လတွင် ညောင်ရေသွန်းပွဲ၊ သတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်မုန်းလများတွင် မီးထွန်းပွဲများ ဒေသအလိုက်ကျင်းပကြသည်။ သမိုင်းဝင်ဘုရားစေတီများအား ဆွမ်းကပ်ပွဲများမှာ နေရာ အနှံ့အပြားတွင် ပြုလုပ်လေ့ ရှိကြသည်။ မြောက်ပိုင်း ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ဘော်ကြိုဘုရားပွဲနှင့် တောင်ပိုင်း ရှမ်းပြည်နယ်တွင် အင်းလေး ဖောင်တော်ဦး ဘုရားပွဲတော်များမှာ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတွင် ထင်ရှားကျော်ကြားသော ပွဲတော်ကြီးများ ဖြစ်ကြသည်။

ဂုံ (ခွဲ) အမျိုးသား။ ။ပွဲလမ်းသဘင်များမှာ ဘာသာရေး ဆိုင်ရာ အလှူပွဲ၊ ရွှင်ပြပွဲနှင့် ဘုရားပွဲများသာ ဖြစ်သည်။ ရာသီအလိုက်ကျင်းပသော ပွဲများဖြစ်သည့် သင်္ကြန်ပွဲ၊ ကဆုန် ညောင်ရေသွန်းပွဲ၊ သတင်းကျွတ်မီးထွန်းပွဲများလည်း ရှိသည်။ ကျင်းပပုံမှာ ရှမ်း၊ မြန်မာတို့နှင့် တူသည်။



ရှမ်းအပျိုးသားတို့၏ တိုးနယားအက

ဂုံ(ခွဲ)တို့၏ ထူးခြားသော ပွဲသဘင်တခုမှာ စည်တော်ရွှမ်း
ပွဲတော်ဖြစ်သည်။ ကျိုင်းတုံမြို့ တရားရုံးတော်အတွင်း စည်တော်ကြီး
တလုံး ရှိသည်။ ရွှေဘို ဗုံကြီးကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ ယင်းစည်ကြီးကို ရှေး
မြန်မာဘုရင်များလက်ထက်က လက်ဆောင်အဖြစ် ပေးခဲ့သည်ဟုအဆို
ရှိသည်။ ထိုစည်ကြီးကို အခမ်းအနားဖြင့် ထုတ်ယူ၍ သင်္ကြန်ပွဲအခါ၊
မိုးခေါင်သည့်အခါ၊ ကောက်စိုက်ချိန်နှင့် ကောက်သိမ်းချိန်များတွင်
တီးလေ့ရှိကြသည်။ စည်တော်ကြီးကို လယ်မြေယာမြေများဆီသို့
ထုတ်ယူပြီး တီးခတ်၍ကခုန်ကြသည်။ သက်ကြီးဝါကြီးများက မိုးလေ
ဝသကောင်းစေရန်၊ စပါး၊ ဆန်ရေ ပေါများစေရန်၊ ဘေးအန္တရာယ်
ကင်းစေရန်၊ လူသူခပ်သိမ်း ချမ်းသာစေရန် ဆုတောင်းကြသည်။
နှစ်စဉ် အချိန်ကျတိုင်း ထိုစည်တော်တီးပွဲ ကျင်းပပေးရသည်။

စည်တော်ကြီး ပုံသဏ္ဌာန်နှင့် တီးခတ်သော ပွဲသဘင်အလေ့
အထကို ကြည့်ခြင်း အားဖြင့် ကုန်းဘောင်ခေတ် ယဉ်ကျေးမှုတရပ်ဟု
ပြောနိုင်သည်။ ရွှေဘိုဗုံကြီးသဖွယ် တီးသည်ကို ထောက်ရှု၍ ကုန်း
ဘောင်ခေတ် ယဉ်ကျေးမှုသည် ကျိုင်းတုံသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်ဟု
ယူဆရသည်။

ယွန်းအမျိုးသား။ ။ယွန်း အမျိုးသားတို့၏ ပွဲလမ်းသဘင်များမှာ
ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ပီပီ ဘာသာရေးနှင့် ရာသီပွဲများသာ ဖြစ်သည်။
သင်္ကြန်အခါတွင် နေ့အချိန်များ၌ အတာသဘင် ဆင်နွဲ့ပြီး ညအချိန်
အခါတွင် ဒိုးပတ်တီးလေ့ရှိသည်။ ဘုရားပွဲများ၊ ရှင်ပြုပွဲများ ကျင်းပ
ကြပြီး ကျင်းပပုံမှာ ရှမ်းအမျိုးသားတို့ကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။



အင်းလေးဖောင်တော်ဦးဘုရားကို ပွဲတော်ချိန်မှူးမြော်ရပုံ

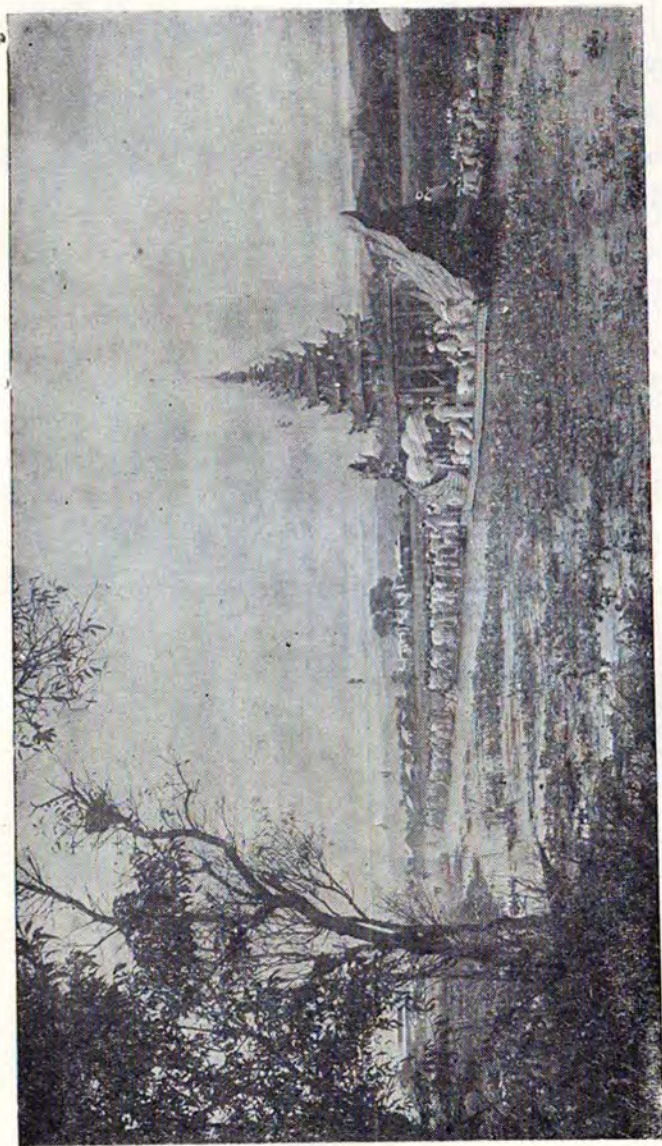
ယင်းနက်နှင့် ယင်းကြားအမျိုးသား။ ။ပွဲလမ်းသဘင်များမှာ ဘာ
သာရေး ပွဲလမ်းများသာ ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ရှင်ပြုပွဲများနှင့် ဒေသ
ရှိ ဘုရားပုထိုးပွဲများကို ကျင်းပသည်။ ရာသီပွဲများဖြစ်သော သင်္ကြန်ပွဲ၊

ကဆုန်ညောင်ရေသွန်းပွဲနှင့် သတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်မုန်း ခုမီးပွဲ
များလည်း ပြုလုပ်ကြသည်။

အင်းသားအမျိုးသား။ ။အင်းလေးတွင် ၁၂ ရာသီပတ်လုံး ဘာသာ
ရေးဆိုင်ရာ ပွဲလမ်းများ ရှိသည်။ ဘာသာရေး ပွဲတော်များတွင် အကြီး
ဆုံး ပွဲတော်မှာ ဖောင်တော်ဦး ဘုရားပွဲတော်ဖြစ်သည်။ သတင်းကျွတ်
လဆန်း သုံးရက်နေ့မှစ၍ ဖောင်တော်ဦး ဘုရားပွဲတော် ကျင်းပသည်။
ရေလယ်၍ ဖောင်တော်ဦးဘုရား ဆင်းတုတော်များကို အဆောင် အ
ယောင် အခမ်းအနားများဖြင့် ထုတ်ယူ ပင့်ဆောင်ပြီး ဖောင်တော်
တွင်တင်ကာ ဒေသစာရီ ကြွချီစေသည်။ အင်းတိမ်ရွာတွင် တည၊
ဟံသာရွာမ တွင်နှစ်ည၊ ကျေးစားကုန်းရွာတွင် တည၊ ညောင်ရွှေ
တွင် နှစ်ည၊ လင်းကင်းရွာတွင်တည၊ မိုင်းသောက်ရွာတွင် တည၊
ဖယ်ကျောင်းရွာတွင်တည၊ နန်းပန်းမြို့တွင် တည၊ နောင်တောရွာတွင်
တည၊ ကျိုင်းခန်းတွင် တည၊ မိုင်းပျိုး တွင်တည၊ ရေသာရွာတွင်
တညစီ လှည့်လည် ဖူးမျှော်ခံတော်မူပြီး သတင်းကျွတ် လပြည့်ကျော်
နှစ်ရက်နေ့တွင် ဖောင်တော်ဦးဘုရား ဆင်းတုများသည် ကျောင်း
ဆောင် အသီးသီးသို့ ပြန်၍ ကိန်းဝပ်ကြသည်။ ဘုရားပွဲသို့ မြန်မာနိုင်ငံ
အရပ်ရပ်မှ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့ လာရောက် ဖူးမျှော်ကြသည်။ ဖောင်
တော်ဦးဘုရား သင်္ကန်းစကို ဆောင်ထားလျှင် ဘေးအန္တရာယ် ကင်း
သည်ဟု လူအများက ယုံကြည်ကြသည်။

အခြား ရာသီပွဲများမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

တန်ခူးလတွင် သင်္ကြန်ပွဲတော် ကျင်းပသည်။ ရေကစားခြင်း
နည်းပါးသည်။ ဘုရားကျောင်းများတွင် ဥပုသ် သတင်းသီလ ဆောက်



အင်းလေးကန်တွင်း၌ မောင်တောဦးဘုရား၊ အမ်းအနားဖြင့်လှည့်လည်လာပုံ

တည်ခြင်း ပြုသည်။ နှစ်ဆန်းတရက်နေ့တွင် ဆွမ်းကြီးလောင်းပွဲ လုပ်
လေ့ ရှိသည်။ ဆွမ်းလောင်းပွဲကို တန်ခိုးကြီးဘုရားများတွင် လုပ်လေ့
ရှိသည်။

ကဆုန်လတွင် ညောင်ရေသွန်းပွဲများ မကျင်းပချေ။ သို့သော်
ကဆုန်လပြည့်နေ့တွင် မေ့စကြာ တရားများ ရွတ်ဖတ်လေ့ရှိသည်။

နယုန်လတွင် ညောင်ရွှေမြို့၌ ရှမ်းပြည်နယ်လုံး ဆိုင်ရာ
ဝိနယာဓိနုဂ္ဂဟ အာဂုံပြန် စာပြန်ပွဲနှင့် စာဖြေဆိုပွဲတော်ကျင်းပသည်။
ရှမ်းပြည်နယ်အနှံ့အပြားနှင့် အင်းလေးတနယ်လုံးရှိ သံဃာတော်များ
ဝင်ရောက်ဖြေဆိုကြသည်။

ဝါဆိုလတွင် ဝါဆိုပန်းကပ်ခြင်းနှင့် ပဉ္စင်းခံပွဲများရှိသည်။

သတင်းကျွတ်လတွင် သတင်းကျွတ်လဆန်း ၁၃ ရက်၊ ၁၄ရက်
နေ့မှ စပြီး လပြည့်ကျော် တရက်နေ့ည အထိ ဘုရားတန်ဆောင်း၊
ကျောင်းဦး ပြာသာဒ်များနှင့် အိမ်တိုင်း၊ လမ်းတိုင်း၊ ရွာတိုင်း၊ ရပ်
တိုင်းတွင် ရောင်စုံမီးပုံးများ ထွန်းညှိထားကာ ရတနာသုံးပါးကို ပူဇော်
ကြသည်။

သင်ပုတ်စင် ဘုရား ကျောင်းဆောင်များကို ဝါးနှီးဖြင့်
ကျောင်းဆောင်ပုံသဏ္ဌာန် အမျိုးမျိုး ရက်လုပ်ပြီး ဆေးရောင်စုံ ရေး
ခြယ်ထားလျက်ဖြစ်စေ၊ ဝါးကို သေချာ သပ်ရပ်စွာ လည်ပေါ်ကျောင်း
ဆောင် ပုံသဏ္ဌာန်၊ အုတ်တိုက်ပုံသဏ္ဌာန်၊ ပြာသာဒ် ပုံသဏ္ဌာန် ဖြစ်စေ
ပုံအမျိုးမျိုးကို ရွှေရောင်၊ ငွေရောင် စက္ကူတို့ဖြင့် ပြုလုပ်ပြီး အိမ်နှင့်

အနီးကပ်ဆုံး အရွေ့ဖက်တွင် စိုက်ထူကာ လက်လှမ်းမီရုံ သင်ပုတ်စင်
ကျောင်းဆောင်များကို တင်ထားကြသည်။

တံခွန်ကုက္ကား၊ မုလေးပွား၊ ကြက်လျှာများနှင့်ငှက်ပျောပင်၊
ကြံပင်၊ ဂျင်းပင်၊ စပါးပင်များကိုပါ သင်ပုတ်စင် ကျောင်းဆောင်လေး
ဒေါင့်တွင် လှပစွာ စိုက်ထူထားကြသည်။

မုံ့သေတ္တာ၊ ငါးသေတ္တာ၊ ယိုဗုဒ္ဓမုခ်နှင့် မုံ့ပဲသားရေစာ၊ သစ်
သီးများ၊ ဆန်၊ ကောက်ညှင်း၊ ဆား၊ နနွင်း၊ ပဲပုပ်၊ ငပိ၊ ငခြောက်တို့ကို
ပါ အထုပ်များထုပ်ပြီး သင်ပုတ်စင်တွင် ချိတ်ဆွဲလေ့ ရှိကြသည်။

လဆန်း ၁၄ ရက်အဖိတ်နေ့ညတွင် အိမ်သူ အိမ်သားများက
ပန်း၊ ဆီမီး၊ ရေချမ်းတို့နှင့် သင်ပုတ်စင် ကျောင်းဆောင် အတွင်းရှိ
လှူဒါန်းဖွယ်ရာများကို မြတ်စွာဘုရားအား ဆက်ကပ်လှူဒါန်း ပူဇော်
ကြသည်။

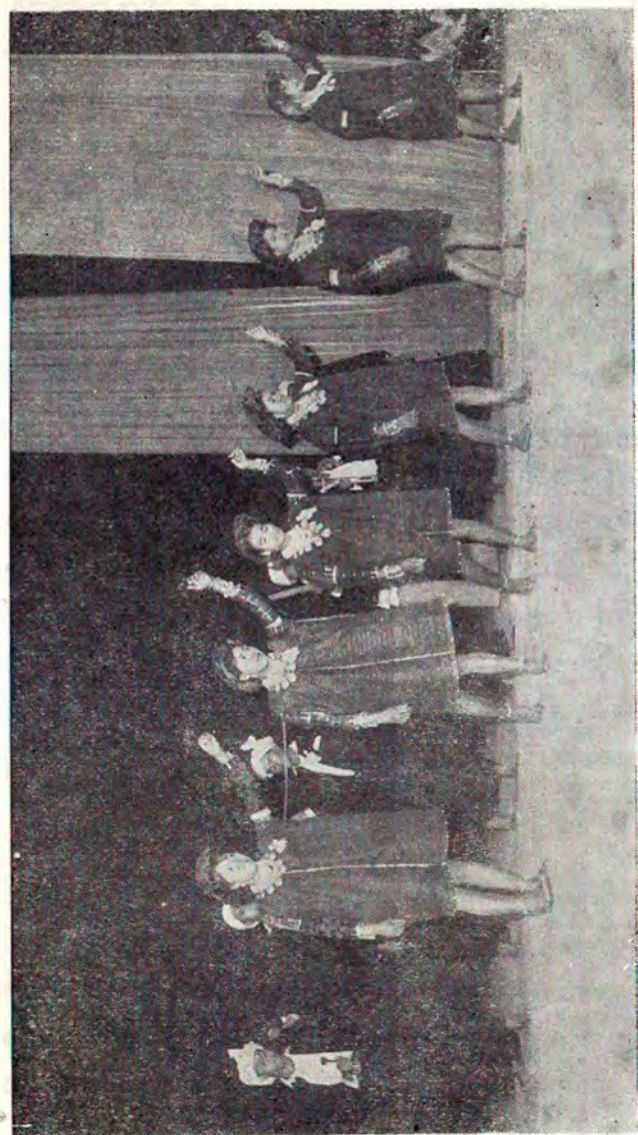
လပြည့်ကျော် တရက်နေ့နံနက် အရုဏ်တက်တင် ဆက်ကပ်
လှူဒါန်းပြီးနောက် ရေစက်ချ အမျှအတန်းဝေ၍ ဆက်ကပ်ထားသော
လှူဖွယ်ဝတ္ထုများကို စွန့်ကြသည်။

ယင်းကဲ့သို့ ပူဇော်ခြင်းမှာ မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် သတင်း
ကျွတ်လပြည့်နေ့ နံနက်အရုဏ်တက် အချိန်တွင် တာဝတိံသာနတ်ပြည်
မှ သင်္ကဏ္ဍာနိရိုဗ်ပြည်သို့ ဆင်းသက် ကြွဆင်း လာတော်မူသည်ကို
ရည်မှန်း၍ ပူဇော်ခြင်း ဖြစ်သည်။

လပြည့်ကျော် တရက်နေ့ညတွင် မောင်း၊ လက်ဆုံ၊ ကျည်မွှေ၊
စပါးကျီ၊ အဝင်ဝတ်ခါး၊ ရက်ကန်းစင်၊ အိမ်ဝင်ပေါက်၊ လှေကားဦးမီးဖို၊
ဆန်အိုး၊ ဆီအိုး၊ အဝတ်သေတ္တာ၊ ငွေသေတ္တာ၊ လှေ၊ တောင်ယာပစ္စည်း
ကရိယာများ ဖြစ်သော ပေါက်တူး၊ ပေါက်ပြားများ၊ ထမင်းအိုးဟင်း
အိုး၊ ရွာထိပ်ရှိနတ်စင်များတို့တွင် နတ်များ၊ ဘိုးဘွားများအား ရည်စူး
၍ ဖယောင်းတိုင်တို့ဖြင့် ဆီမီးထွန်းညှိပူဇော်ကြသည်။ ဤထုံးစံမှာ
မြေပြန့်ရှိ မြန်မာတို့ ထုံးစံနှင့်လည်း တူသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ လပ်
လာဘရွှင်စေရန်နှင့် အသက်ရှည်ပြီး အန္တရာယ်ကင်းစေရန် ဖြစ်သည်။

တောင်ရိုးအမျိုးသား။ ။ တောင်ရိုးအမျိုးသားတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာ
ဝင်များ ဖြစ်သည့် အလျောက် ဘာသာရေးနှင့် ပတ်သက်သော ပွဲတော်
များကို ကျင်းပလေ့ ရှိကြသည်။ သတင်းကျွတ်နှင့် တန်ဆောင်မုန်းလ
များတွင် လူကြီးမိဘများအား ကန်တော့ခြင်းကို ဦးစားပေး ပြုလုပ်
လေ့ ရှိကြသည်။ ဓလေ့ ထုံးစံအနေနှင့် ရာသီအလိုက် ရွာများရှိ ဘုရား
စေတီပုထိုးများကို အစွဲပြုပြီး ဘုရားပွဲများ လုပ်ကြသည်။ ယင်းပွဲများ
တွင် ဆွမ်းခဲဖွယ်များကို ချက်ပြုတ်ကျွေးမွေး ကြသည်။ လူငယ်များ
သည် အပျော်အပါး အနေဖြင့် ဘန်သိုင်းကွက်များ ကပြခြင်းနှင့်အုပ်စု
ဖွဲ့ပြီး ကခုန်ခြင်းများ ပြုလုပ်ကြသည်။

တောင်ရိုး အမျိုးသားတို့၏ အတာတက်ပွဲ။ ။ အတာတက်ပွဲတွင်
တောင်ရိုး အမျိုးသားတို့များစွာ ရွှင်မြူး ကခုန်ကြသည်။ အတာတက်
ပွဲကို ရွာအလိုက် ကျင်းပကြသည်။ သင်္ကြန်အတက်နေ့မှ စပြီး ကဆုန်
လပြည့်နေ့အထိ ကျင်းပကြသည်။ တရွာနှင့် တရွာ လှူဖွယ်ဝတ္ထုများ
နှင့် တကွ အဖွဲ့များ လွှတ်ပြီး ကူညီလေ့ ရှိသည်။ ရွာခံ လူကြီးများက



တောင်ရိုးအမျိုးသားတို့၏ ရိုးရာအက

လာရောက်သည့်အဖွဲ့များအား “ကူသည့်အဖွဲ့လား၊ လှူသည့်အဖွဲ့လား”
ဟု မေးရသည်။ ကူသည့်အဖွဲ့ဆိုပါက ထိုအဖွဲ့၏ရွာတွင် အတာတက်ပွဲ
ကျင်းပလျှင် အဖွဲ့တဖွဲ့လွှတ်ပြီး **လက်စားလိုက်သည့်** အနေဖြင့် ပြန်၍
ကူညီရသည်။ လှူသည့် အဖွဲ့ဆိုပါက ပြန်ကုရန်မလိုချေ။

အတာတက်ပွဲ ကျင်းပသောအခါ အဖွဲ့လိုက် လှူဖွယ် ဝတ္ထု
များကို ဘုရားအား အနည်းဆုံး လက်ယာရစ် တပတ် ပတ်ပြီးမှ ကပ်
လှူကြသည်။ ထိုသို့ပြုခြင်းကို **ပွဲဝင်သည်**ဟု ခေါ်သည်။ လာရောက်
ကူညီသည့် အဖွဲ့များအား အတာတက်ပွဲကျင်းပသည့် ရွာက **အခါးရည်**
(လက်ဖက်ရည်ကြမ်း)ဖြင့် ညှော်ခံရသည်။ အဖွဲ့များအားလုံး ပွဲဝင်ပြီး
သောအခါ တရားနာကြသည်။ တရားနာပြီးက ဘုရားကို ပတ်ပြီးလျှင်
စည်ဆိုင်း၊ မောင်းဆိုင်းများဖြင့် အဖွဲ့လိုက် ပျော်ရွှင်စွာ ကခုန်လျက်
ဘုရားကို လက်ယာရစ်တပတ် ပြည့်အောင် ပတ်ရသည်။ တပတ်ပြည့်ပါ
က ယင်းအဖွဲ့အဖွဲ့ တာဝန်ပြီးဆုံးသွားတော့သည်။ အဖွဲ့များ ပတ်ပြီးက
အတာတက်ပွဲ ပြီးသည်။

အတာတက်ပွဲတွင် လူပျို အပျိုတို့အဖို့ ကိုယ့်ချစ်သူနှင့်
လွတ်လပ်စွာစကားပြောနိုင်ကြပေသည်။ အတာတက်ပွဲကျင်းပရာတွင်
ပင်းတယနယ်အမဲရွာအတာတက်ပွဲမှာကဆုန်လပြည့်နေ့တွင်ကျင်းပရာ
နောက်ဆုံးပွဲနှင့် အစည်ကားဆုံး ပွဲပင် ဖြစ်သည်။ ကခုန်ကြရာတွင်
ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့စွာ ကကြသည်။

နေအမျိုးသား။ ။ ခန့် အမျိုးသားတို့၏ ပွဲလမ်း သတင်းများမှာ
ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပွဲများနှင့် ၁၂ ရာသီပွဲများဖြစ်ပြီး ကျင်းပရာတွင်

မြန်မာများနှင့် တူသည်။ ရှင်ပြုပွဲ၊ အလှူပွဲ၊ ဒေသဆိုင်ရာ ဘုရားပွဲ၊ မွေသဘင်ပွဲ စသည်တို့ကို မြန်မာများနည်းတူ ကျင်းပကြသည်။ ပင်းတယ မြို့ရှိ ရွှေဥမင်ဘုရားပွဲမှာ လွန်စွာ စည်ကား ကြီးကျယ်သောပွဲကြီးဖြစ်သည်။ ယင်းဘုရားပွဲမှာ မြောက်ပိုင်း ရှမ်းပြည် ဘော်ကြိုဘုရားပွဲ၊ အင်းလေး ဖောင်တော်ဦး ဘုရားပွဲတော်များကဲ့သို့ မြန်မာနိုင်ငံအရပ်ရပ်မှ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ လာရောက် ကြသည်။ ပွဲတော်ကို တပေါင်းလပြည့်နေ့မှစ၍ ကျင်းပသည်။ ပွဲတော်မှာ ဘာသာရေးအတွက်သာမက ပြည်တောင်စုဖွား တိုင်းရင်းသား အချင်းချင်းတို့ ဆုံတွေ့ကြရာ လူမှုရေးပွဲတော်ကြီးလည်း ဖြစ်ပေသည်။

အခြားပွဲတော်များမှာ တန်ခူးလတွင် သင်္ကြန်ပွဲ၊ ကဆုန်လတွင် ညောင်ရေသွန်းပွဲ၊ နယုန်လတွင် စာတော်ပြန်ပွဲ၊ ဝါဆိုလတွင် ပန်းသင်္ကန်းကပ်ပွဲ စသည်ဖြင့် မြန်မာအမျိုးသားတို့ ထုံးစံအတိုင်း ကျင်းပသည့်ပွဲများနှင့် ရိုးရာတာဝန်ပွဲများဖြစ်သည်။

ပအိုဝ်် အမျိုးသား။ ။ပအိုဝ််အမျိုးသားများမှာ အများအားဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်ကြသဖြင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာပွဲများ ကျင်းပကြသည်။ စုပေါင်း ရှင်ပြုပွဲကြီးများကို တပေါင်းလ၊ တန်ခူးလများတွင် ကျင်းပ ကြသည်။ ဝါဝင် ဝါထွက်ပွဲများကို ပအိုဝ််ရွာတိုင်းလိုလိုပင် မဏ္ဍပ်ကနားကြီးများ ထိုးကာ ကျင်းပလေ့ ရှိသည်။ နေ့ထူးနေ့မြတ်များ ဖြစ်သော လပြည့်နေ့ကြီးများတွင် သက်ကြီး၊ ဝါကြီးများက ဘုရားကျောင်းကန်များသို့ သွားရောက်၍ သတင်းသီလ ဆောက်တည်ကြသည်။ လူငယ်များက စုရုံးပြီး အတီးအမှုတ် အကအခုန်များဖြင့် ဖျော်ဖြေကြသည်။



ပအိုဝ် တောင်သူ နေ့ တိုင်းရင်းသားတို့၏ တာတက်ပွဲ

ပအိုဝ်တို့သည် မှော်အေးပွဲကိုလည်း ပြုလုပ်ကြသည်။

မှော်အေးပွဲများ ပြုလုပ်သည် ဆိုသည်မှာ ဘုရားပွဲ၊ အလှူပွဲများ၌ ထုဇဝင်၊ ဇာတ်နိပါတ်တော်များကို အသံနေ အသံထားနှင့်ဟောသော ကွက်စိပ် ဆရာကြီးများကို ငှားရမ်းပြီး ဟောစေသည်။ ကွက်စိပ်ဆရာကြီးများကို မှော်အေးဆရာဟုခေါ်ပြီး ယင်းပုဂ္ဂိုလ်တို့ဟောကြားခြင်းကို မှော်အေးသည်ဟု ခေါ်၏။ လူကြီးလူငယ်ပါမကျန် နားထောင်ကြသည်။ ကွက်စိပ်ဆရာက လွမ်းခန်း၊ ဆွေးခန်း၊ သောခန်းများတွင် သရုပ်ပါပါ၊ ဟန်ပါပါနှင့် ဟောပြောတတ်သဖြင့် လူကြီး၊ လူငယ်၊

စပါးစိုက်ပြီးခါစ၊ စပါးပင်ပေါက်စ အချိန်တွင် သီးနှံထွက်
ကောင်းစေရန် ခေါပုပ်မို့လုပ်ပြီး နတ်တင်ကြပြန်သည်။ ထိုနတ်တင်ပွဲ
တွင်လည်း အလားတူ ဧည့်သည်များအား ကျွေးမွေးသည်။

စပါးသိမ်းပြီးနောက် တလ၊ နှစ်လအကြာတွင် မကောင်း
ဆိုးဝါးများအား တောထုတ်ရန် အတွက် နတ်တင်ကြသည်။ ကော်
အမျိုးသားတို့ အိမ်တံခါးဝတွင် တောင်ယာထွက် ကောက်ပဲ သီးနှံများ
ကို ကြိုးနှင့် ချည်ဆွဲထားသည်။ လူပျို အပျိုများပါဝင်သော နတ်ထိန်း
အဖွဲ့က သစ်သားနှင့် လုပ်ထားသောသေနတ်၊ ဓားတို့ကို လှပစွာ ဆေး
ခြယ်ပြီး ချိတ်ဆွဲထားသော သီးနှံပင်များကို ခုတ်ချရသည်။ ကျသော
သီးနှံများကို တောသို့ ထုတ်ယူသွားပြီး ချက်ပြုတ်စားသောက်ကြ
သည်။

ကိုးကန့်အမျိုးသား။ ။ပွဲလမ်း သဘင်များမှာ ရိုးရာပွဲ များနှင့်
ဒေသန္တရပွဲများဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ ရိုးရာပွဲများမှာ ဘာသာရေးပွဲများ
ဖြစ်၍ -

- (၁) နှစ်သစ်ကူးပွဲ၊
- (၂) လမင်း ပူဇော်ပွဲ၊
- (၃) သင်းချိုင်းပွဲ၊
- (၄) ကောက်ညှင်းထုပ်ပွဲ

များ ဖြစ်ကြသည်။

ဒေသန္တရ ပွဲများမှာ တာကော်အကများ ဖြစ်သည်။

နှစ်သစ်ကူးပွဲကို ကော်ညံ့ ဟု ခေါ်သည်။ အကြီးဆုံး ပွဲကြီး ဖြစ်၍ သုံး-လေးရက်ဆင်နွှဲသည်။ တနှစ်ပတ်လုံး ဤပွဲတွင်စားသောက် ရန် ဆန်၊ ဝက်သားခြောက်၊ အရက်၊ အချဉ်စိမ်း၊ အငန်စိမ်း၊ ဟင်းသီး ဟင်းရွက်များကို စုဆောင်းသိမှီးထားရသည်။

ပွဲကျင်းပပုံမှာ -

ပထမနေ့တွင် ကိုးကန့်အမျိုးသားတို့က ကောင်းကင်ဘုရား သို့ ရည်စူး ပူဇော် ပသကြသည်။ ဘုရားတင်ရာတွင် သစ်သီးနှင့်ကောက် ညှင်းဖြစ်သည်။ အသားနှင့် အရွက်မပါရ။ သက်သတ်လွတ် တင်ရ သည်။

ဒုတိယနေ့တွင် နတ်တင်ရသည်။ ဝက်၊ ကြက်၊ အမဲ၊ အရက် တို့နှင့် တင်ရသည်။

တတိယနေ့တွင် သေဆုံးလေပြီးသော အပိုးအဖွား ဆွေမျိုး များအား တင်သရသည်။ အချို့မှာ ကျောင်းသို့ သွားရောက်ရှိခိုးပူ ဇော်ကြသည်။ တင်သပြီးသော စားစရာများကို အချို့အိမ်နီးချင်းသို့ ဝေငှပေးပြီး ကျန်သည်များကို အိမ်တွင် ဆွေမျိုးမိတ်သင်္ဂဟများနှင့် တံပျော်တပါး စားသောက်ကြသည်။

အိမ်တွင်ရှိသော သားသမီးကလေးများ၊ အိမ်ထောင်မကျ သေးသူများနှင့် အိမ်သို့ရောက်လာသော ကလေးသူငယ်များအား

တတ်နိုင်သရွေ့ စက္ကူနီတွင် ထုပ်ထားသောပိုက်ဆံကို ပေးလေ့ရှိသည်။ နှစ်ကူးပွဲမှာ ဒီဇင်ဘာ၊ ဇန်နဝါရီနှင့် ဖေဖော်ဝါရီလ များလောက်တွင် ကြိုတတ်သည်။

လမင်းတင်ပွဲမှာ မြန်မာသတင်းကျွတ်လပြည့်နေ့နှင့် ဆုံတတ်သည်။ လမင်းအား တင်သောပွဲဖြစ်သည်။ ပြည့်ဝိုင်းသော လပုံသဏ္ဌာန် လမုံ ကြီး ငယ်များလုပ်ပြီး အခြား စားသောက်ဖွယ်ရာများ၊ အမွှေးတိုင်၊ ဖယောင်းတိုင်၊ ပန်း၊ ရွှေငွေစက္ကူများနှင့် လပြည့်ဝန်း ထွက်ပြုလာပြီးချိန်တွင် အိမ်အပြင်ဖက်သို့ထွက်၍ တင်သရသည်။

သင်းချိုင်းပွဲမှာ သေဆုံးလေပြီးသော အဖိုးအဖွား ဆွေမျိုးများအား သတိရသဖြင့် ပူဇော်ပသသော ပွဲဖြစ်သည်။ ကလေးလူကြီးအားလုံး ပါဝင်သော ဆွေမျိုးအပေါင်းသည် သက်ဆိုင်ရာ သင်းချိုင်းများသို့ သွားပြီး ဘိုးဘွားများဂူတွင် ဝက်၊ ကြက်စသော စားသောက်ဖွယ်ရာများနှင့် ကန်တော့ဆုတောင်းကြသည်။ ဖယောင်းတိုင်၊ အမွှေးတိုင်များနှင့် ပူဇော်ကြသည်။ တင်သပြီး စားစရာများ အိမ်ပြန်ယူခဲ့သည်။ တင်သချိန်တွင် တိရစ္ဆာန်၊ ငှက် စသည်တို့က လာရောက်စားသောက်ပါက မောင်းမပစ်ရ။ သေသူ၏ဝိညာဉ် ကိန်းအောင်းပြီး လာစားသည်ဟု ယူဆကြသည်။ အိမ်ပြန်ယူခဲ့သောစားစရာများကို စုပေါင်းစားသောက်ကြသည်။

ကောက်ညှင်းထုပ်ပွဲကို ဝါဆို၊ ဝါခေါင်လများတွင် ကျင်းပကြသည်။ နတ်များအတွက် ဝက်သားနှင့်ရောထုပ်ထားသော ကောက်ညှင်းကို တင်သရသည်။ ဘုရားအတွက် သကြား၊ ငှက်ပျောသီးနှင့် ထုပ်ထားသော သက်သတ်လွတ်မျှို့ကို တင်သရသည်။ ပြာရည်နှင့်

ပေါင်းထားသော ပြာထုပ်ဟု ခေါ်သည့် မုံတမျိုးကိုလည်း တင်သပြီး
နောက် အိမ်နီးချင်းများသို့ ဝေငှသည်။

ကိုးကန့်တို့၏ အခြားပွဲတပွဲမှာ တာကော်ကပွဲဖြစ်သည်။
မင်္ဂလာပွဲ၊ ကင်ပွန်းတပ်ပွဲ၊ နတ်ပွဲ၊ ကောက်စိုက်ချိန်၊ ကောက်ရိတ်
သိမ်းချိန်များတွင် ကသောပွဲဖြစ်သည်။ စာပွဲတခုတွင် အမွှေးတိုင်များ
ထွန်းညှိထားပြီး မြေကွက်လပ်တွင် ချထားရသည်။ သုံးကြိုးတပ် ဘင်
ဂျီကို တူညီဝတ်စုံဝတ်ထားသော ၄-၆-၈-၁၂ စသည်ဖြင့် စုံကျသော
ဦးရေရှိရမည့် လူပျိုများက အသံညှိတီးခတ်ပြီး စာပွဲတွင် ဝိုင်းကကြ
သည်။ နှစ်ပတ်၊ သုံးပတ်ကပြီးမှ တူညီဝတ်စုံ ဝတ်ထားသော မိန်းက
လေးပျိုများက ဝင်ကသည်။ နောက် ကျား၊မ စုံတွဲ ကကြသည်။
ကကွက်ကဟန်များမှာဖြည်းနှေးရာမှမြန်၊မြန်ရာမှ ဖြည်းနှေးသွားသော
အတက်အဆင်းသဘော ကသည်။ ယောက်ျားလေးများက လက်ခုပ်
တီးပြီး လိုက်၍ကရသည်။ ကသည့်လူဦးရေများသည်နှင့် ကကွက်များ
လည်း များလာပြီး အတီးကလည်း ကောင်းလာကာ ကြည့်ကောင်း၊
နားထောင်ကောင်းသော ကပွဲမျိုးဖြစ်သည်။

မြောင်ဇီးအမျိုးသား။ ။ပွဲလမ်းသဘင်များတွင် ကိုးကန့်အမျိုးသား
များ နည်းတူ နှစ်သစ်ကူးပွဲ၊ လမင်းတင်ပွဲ၊ ကောက်ညှင်းထုပ်ပွဲနှင့်
သင်းချိုင်းပူဇော်ပွဲများကို ပြုလုပ်ကြသည်။

ကျေးရွာအာဏာပိုင် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်

ရှေးယခင် သမိုင်း အဆက်ဆက်မှစ၍ ရှမ်းပြည်နယ်တွင်
ရှမ်းစော်ဘွားများက အကြီးအကဲအဖြစ် အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြသည်။ ရှမ်း

ကိုးပြည်ထောင်စာရင်းတွင် 'မြန်မာဘုရင်တို့၏' ထီးစောင့်နှန်းရံအဖြစ်
ခန့်အပ်ခြင်းခံရသော စော်ဘွားကြီးများမှာ ။

(၁) မိုးကောင်း စော်ဘွား၊

(၂) မိုးညှင်း စော်ဘွား၊

(၃) သောင်သွပ် စော်ဘွား၊

(၄) မိုးမိတ် စော်ဘွား၊

(၅) သီပေါ စော်ဘွား၊

(၆) သီပေါ စော်ဘွား၊

(၇) မိုင်းမဲ စော်ဘွား၊

(၈) မိုးနဲ စော်ဘွား၊

(၉) ညောင်ရွှေ စော်ဘွား

တို့ ဖြစ်သည်။

ယင်းစော်ဘွားများသည် မြန်မာမင်းတို့ ချီးမြှင့်ပေးသော
မင်းအဆောင်အယောင်များကို အသုံးပြုကြသည်။ ယင်းတို့ စိုးစံ
သော ဟော်များတွင် ပြာသာဒ်တင်ခြင်း၊ ရာဇပလ္လင်ထားခြင်း၊ ထီးပြူ
ဖွင့်ခြင်း၊ မင်းမြှောက်တန်ဆာ ငါးပါး အပြည့်အစုံ ဆင်ယင်ဝတ်စား
ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ယင်းစော်ဘွားကြီးများသည် မိမိတို့၏
ကြင်ယာဇနီးကြီးအား မဟာဒေဝီဟု ခေါ်ဝေါ်နိုင်သည်။

*မင်းမြောက်တန်ဆာငါးပါးကို ရှမ်းစကားဖြင့် အောက်ပါ
အတိုင်း ဖော်ပြသည်။

ရှမ်း	မြန်မာ
ခေါင်ဖိတ်	* ထီးဖြူတော်
ပန်းကုံး	မကိုဋ်သရဖူ
စစ်ဆူ	သားမြီးယပ်
ဆောက်တင်တန်းဆာ	ဟင်္သာခြေနင်း
ဆံလျှပ်	သံလျှက် *

ယင်းတို့ကို ရှမ်းအခေါ်ဖြင့် ခိုင်မန်းမြောက်တန်ဆာငါးပါး
ဟုခေါ်သည်။

စော်ဘွားကို ရှမ်းဘာသာဖြင့် စောင်ဖဟု ခေါ်သည်။ စောင်
မှာ တန်ခိုးကြီးသောဘုရင်ဖြစ်ပြီး ဖ မှာ မိုးကောင်းကင်ဟု အဓိပ္ပာယ်
ရသည်။

စော်ဘွားအရိုက်အရာ ဆက်ခံမည့် စော်ဘွားသားအကြီးဆုံး
ကို စောင်အွမ် သို့မဟုတ် ကျမိုင်းသခင်လေး ဟု ခေါ်သည်။

စော်ဘွားစနစ်ဖြင့် အုပ်ချုပ်ခဲ့စဉ်က တွေ့ရှိရသည့် အုပ်ချုပ်
မှု အဆင့်ဆင့်မှာ တဖက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

(၂) ငွေထွေးခံနှင့် ရွှေဖလား ရသည်။

(၃) ရွှေဓားတလက် ကိုင်ဆောင်ခွင့်ရှိသည်။

(၄) တကောင်က မြင်းရထားတွင် မြင်းကို ရွှေရောင်တံ၊
အနီရောင်တံ၊ သက္ကလတ် ကုန်းနှီး၊ အမိုးဖြူ၊ ပန်းပွား
တပ်ခွင့် ပေးသည်။

မြို့စားများမှာ အရပ်ရပ်မှိုင်း အားလုံးကို တရားစီရင်ခွင့်
ရှိသည်။ အခွန်အတုတ် ခန့်ခွဲ ကောက်ခံခွင့် ရှိသည်။ ။

ငွေခွန်၊ ရွှေခွန်မှိုင်းတို့ အပိုင်စားရသော နယ်ပယ်များမှာ ရှမ်း
ပြည်မြေလတ်နယ်ရှိသော ရွှာငန် (ရင်ငံ)၊ ကျုံ၊ ပင်မို၊ ပင်းတယနှင့်
ပွေးလှတို့ဖြစ်သည်။

ဟိန်မှာ သူကြီးအထက် အုပ်ချုပ်သူ ဟူ၍လည်းကောင်း၊
သူကြီး အကြီးစားဟူ၍လည်းကောင်း ပြောကြသည်။

ထမုံမှာ မြန်မာလို သူကြီးဖြစ်သည်။ ကျော့မှာ ဆယ်အိမ်
ခေါင်း ဖြစ်သည်။ ဟိန်နှင့်ထမုံတို့မှာ စော်ဘွားများက ခန့်ထားသော
ရာထူးများ ဖြစ်သည်။

ဗြိတိသျှ လက်အောက် အုပ်ချုပ်ရေး။ ။ ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၈၈၆ ခုနှစ်
အထက်မြန်မာပြည်ကို အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းပိုက်ယူပြီးနောက် မြန်မာ
တနိုင်ငံလုံးအား ဗြိတိသျှပိုင် အိန္ဒိယအင်ပါယာအတွင်းသို့ သွတ်သွင်း

အုပ်ချုပ်ခဲ့လေသည်။ မြန်မာပြည်မနှင့် တောင်တန်းနယ် ဒေသများကို ခွဲခြားလိုက်ပြီး တောင်တန်းနယ် ဒေသများကို ဗြိတိသျှ ဘုရင်ခံအစိုးရ၏ လက်အောက်တွင် တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ မြန်မာတို့နှင့် သွေးမစည်းမိစေရန် ရှမ်းပြည်နယ် အားလုံးကို သီးခြား ပဒေသရာဇ်စနစ်ဖြင့် ဆက်လက်အုပ်ချုပ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

စော်ဘွားများကို ဆက်လက်အုပ်ချုပ်စေခဲ့သော်လည်း -

(၁) ကာကွယ်ရေး အာဏာ၊

(၂) ဘဏ္ဍာရေး အာဏာ၊

(၃) နိုင်ငံရေး အာဏာ

တို့ကို အင်္ဂလိပ်တို့က ချုပ်ကိုင်ထားပြီး စော်ဘွားများက အောက်ပါပဋိညာဉ် သုံးရပ်ကို ပေးကြရသည်။

(၁) အင်္ဂလိပ် ဘုရင်မင်းမြတ်အပေါ် သစ္စာ ရှိပါသည်။
တော်လှန်ပုန်ကန်ခြင်း မပြုပါ။

(၂) လူများကို အကြောင်းမဲ့ သတ်ဖြတ်ခြင်း မပြုပါ။

(၃) အစိုးရဘဏ္ဍာတော်ငွေများကို ထိပါးခြင်း မပြုပါ။

စော်ဘွားတို့သည် မိမိတို့နယ်တွင် အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေးနှင့် အခွန်ကောက်ခံရေးတို့ကို မိမိတို့သဘောကျ ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးနိုင်ခဲ့သည့်အတိုင်း အုပ်ချုပ်ရေးတွင် အမတ်ချုပ်များ၊ တရားစီရင်

ရေးတွင် တရားသူကြီးများနှင့် အခွန်တော် ကောက်ခံရေးဖက်တွင်
ငွေခွန်မှူးနှင့် အခွန်အမတ်များ၊ ကျေးလက်တောရွာ အုပ်ချုပ်ရေး
တွင် ဟိန်၊ ထမုံနှင့် ကျော့များကို မိမိတို့အလိုကျ ဩဇာညောင်းမည့်
သူများကို ရွေးချယ်ခန့်ထားခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် စော်ဘွား ၃၃
နယ်တွင် တနယ်နှင့်တနယ် မတူကြချေ။

စော်ဘွားများအပေါ် ကြီးကြပ်ပေးသော အင်္ဂလိပ်လူမျိုး
အရေးပိုင်နှင့် နယ်ပိုင်ဝန်ထောက် ခန့်ထားသည်။ အင်္ဂလိပ် အရာရှိ
များသည် စော်ဘွား၏ အတိုင်ပင်ခံများဟု ဆိုသော်လည်း စင်စစ်
စော်ဘွားအပေါ် အမိန့်ပေးသူများသာ ဖြစ်သည်။ စော်ဘွား အရိုက်
အရာ ခံရာတွင်လည်းကောင်း၊ ရာထူးခန့်ထားရေးတွင်လည်းကောင်း
အင်္ဂလိပ်အလိုကျ မဟုတ်ပါက စော်ဘွားအမျိုးပင် ဖြစ်သော်လည်း
ဆက်ခံခွင့် မရစေရန် တားမြစ်နိုင်ကြသည်။

အုပ်ချုပ်ရေးနယ်ပယ်ကို ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်းနှင့် ရှမ်းပြည်
တောင်ပိုင်းဟု နှစ်ပိုင်း ခွဲခြား အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ မြောက်ပိုင်းရှမ်းပြည်
အတွက် လားရှိုးမြို့တွင် အရေးပိုင်ရုံး စိုက်ပြီး တောင်ပိုင်း ရှမ်းပြည်
အတွက် တောင်ကြီးမြို့တွင် အရေးပိုင်ရုံးစိုက်သည်။ တောင်ပိုင်းဆိုင်ရာ
အရေးပိုင်က ရှမ်းပြည်တနယ်လုံးအတွက် အုပ်ချုပ်ရေး တာဝန်ယူရ
သော တိုင်းမင်းကြီး တာဝန်ကိုပါ ထမ်းဆောင်ရသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်များတွင် တိုင်းမင်းကြီးနှင့် အရေးပိုင်များ
အပြင် အင်္ဂလိပ်လူမျိုး ဝန်ထောက်များကိုပါ ထားရှိသည်။ နယ်ကြီး
များတွင် တယောက်ကျစီနှင့် နယ်ငယ်လျှင် သုံးလေးနယ်ကို ပေါင်းပြီး
တယောက်ကျ တာဝန်ယူစေသည်။

ကျိုင်းတုံနယ်မှာ ထိုင်း (ယိုးဒယား)၊ တရုတ်တို့နှင့် လည်းကောင်း၊ ထိုစဉ်က ပြင်သစ်ပိုင် အင်ဒိုချိုင်းနားတို့နှင့် လည်းကောင်း ဆက်စပ်နေသော နယ်ခြားဒေသဖြစ်သောကြောင့် အရွှေ့ပိုင်း ရှမ်းပြည်နယ်ဟု သီးခြား နယ်ခြားဝန်ထောက်တယောက် ခန့်ထားပြီး ကျိုင်းတုံစော်ဘွားအား ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်စေသည်။

ဗြိတိသျှလက်အောက်ရှိစဉ် အခါက စော်ဘွား၊ မြို့စားနှင့် ငွေခွန်မှူးတို့ အုပ်ချုပ်ခဲ့သော နယ်မြေများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

မဠိမနယ်

အမှတ်စဉ်	နယ်အမည်	အုပ်ချုပ်သူ၏ အဆင့်အတန်း
၁	ကျိုင်းတုံ	စော်ဘွား အုပ်ချုပ်သည်
၂	ညောင်ရွှေ	။
၃	ရပ်စောက်	။
၄	စကား	။
၅	မိုးမြ	။
၆	ဟိုပုန်း	မြို့စား အုပ်ချုပ်သည်
၇	ဘန်းယဉ်	။
၈	မကွယ်	။
၉	ဆီဆိုင် (သထုံလေး)	။

ထိုနယ်များကို မဠိမဆိုင်ရာနယ်ဟု သတ်မှတ်ပြီး နယ်ချုပ်ဝန်ထောက် တဦးအား ကြီးကြပ်စေရန် ခန့်ထားသည်။

မြောက်ပိုင်းဆိုင်ရာနယ်

အမှတ်စဉ်	နယ်အမည်	အုပ်ချုပ်သူ၏ အဆင့်အတန်း
၁၀	လဲချား	စော်ဘွား အုပ်ချုပ်သည်
၁၁	မိုင်းကိုင်း	။
၁၂	မိုင်းနောင်	မြို့စား အုပ်ချုပ်သည်
၁၃	ကျေးသီးမံစံ	။
၁၄	မိုင်းဇူး	။

ထိုနယ်များကို မြောက်ပိုင်းဆိုင်ရာ နယ်ဟု သတ်မှတ်ပြီး နယ်ချုပ် ဝန်ထောက်တယောက် ခန့်ထားသည်။

တောင်ပိုင်းဆိုင်ရာနယ်

အမှတ်စဉ်	နယ်အမည်	အုပ်ချုပ်သူ၏ အဆင့်အတန်း
၁၅	မိုးနဲ	စော်ဘွား အုပ်ချုပ်သည်
၁၆	မောက်မယ်	။
၁၇	မိုင်းပွန်	။
၁၈	မိုင်းပန်	။

ထိုနယ်များကို အရှေ့တောင်ပိုင်းဆိုင်ရာနယ်ဟု သတ်မှတ်ပြီး နယ်ချုပ် ဝန်ထောက်တယောက် ခန့်ထား၏။

အနောက်ပိုင်းဆိုင်ရာနယ်

အမှတ်စဉ်	နယ်အမည်	အုပ်ချုပ်သူ၏ အဆင့်အတန်း
၁၉	နောင်မွန်	မြို့စား အုပ်ချုပ်သည်
၂၀	နမ်ဒုတ်	။
၂၁	ပွေးလှ	။
၂၂	သာမိုင်းခမ်း	။
၂၃	ဘော် (ရေဦး)	။
၂၄	ပင်းတယ	ငွေခွန်မှူး အုပ်ချုပ်သည်
၂၅	ရွာငန်	။
၂၆	ကျို	။
၂၇	ပင်မို	။

ထိုနယ်များကို အနောက်ပိုင်းဆိုင်ရာနယ်ဟု သတ်မှတ်ပြီး နယ်ချုပ် ဝန်ထောက်တယောက်အား ခန့်ထားအုပ်ချုပ်စေသည်။

မြောက်ပိုင်းဆိုင်ရာနယ်မြေ

အမှတ်စဉ်	နယ်အမည်	အုပ်ချုပ်သူ၏ အဆင့်အတန်း
၂၈	သီပေါ	စော်ဘွား အုပ်ချုပ်သည်
၂၉	မိုးမိတ်	။
၃၀	မြောက်သီပေါ	။
၃၁	တောင်သီပေါ (မိုင်းရယ်)	။
၃၂	တောင်ပိုင်း (နမ့်ဆန် ပလောင်နယ်)	။
၃၃	မိုင်းလွန်း (လ - နယ်)	။

ထိုနယ်များကို မြောက်ပိုင်းဆိုင်ရာနယ်ဟု သတ်မှတ်ပြီး နယ်ချုပ် ဝန်ထောက်တနယ်တယောက်ကျစီနှင့် ပေါင်းခြောက်ယောက်ခန့်ထားသည်။

စော်ဘွား၏ ရာထူး အဆင့်မှာ ဒုတိယ စက်ရှင်တရားသူကြီး အဆင့်နှင့် တူညီသည်။ မြို့စားအဆင့်မှာ ဝန်ထောက်အဆင့်နှင့် တူညီသည်။ ငွေခွန်မှူးအဆင့်မှာ မြို့ပိုင်ရာထူးနှင့် တန်းတူအဆင့်ဖြစ်သည်။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အခွန်တော်ငွေမှ အနည်းဆုံး ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အများဆုံး ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း ဖြတ်ယူပြီး လစာတော်ငွေအဖြစ် သုံးခွင့်ရှိသည်။ ထို့ပြင် ရှမ်းပြည်နယ် တခွင်လုံး၌ လောင်းကစားပွဲများကို တရားဝင် ကျင်းပခွင့်ပြုထားပြီး ထိုကစားပွဲများမှရသော အခွန်များကို စော်ဘွားတို့အား ဗြိတိသျှတို့က ဆုတော်လပ်တော်အဖြစ် သုံးစွဲခွင့် ပေးထားသည်။ ထိုခေတ်က ရှမ်းပြည်တခွင်၌ လူမှုရေးနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပွဲလမ်းသဘင်ပေါများပြီး ပွဲတိုင်းတွင် လောင်းကစားပွဲများပါသည်။ တရားဝင်အရက်ဆိုင်၊ ဘိန်းဆိုင်များလည်း ဖွင့်ပေးရာ စော်ဘွားတို့အတွက် ဝင်ငွေကောင်းသလောက် ရှမ်းပြည် ဆင်းရဲသား လူထုမှာ အကျင့်စာရိတ္တ ပျက်ပြားပြီး ဆင်းရဲတွင်းမှ မတက်နိုင်ကြပေ။

ဗြိတိသျှခေတ် စော်ဘွားလက်အောက်ခံ မြို့စားများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

(၁) သီပေါစော်ဘွား လက်အောက်တွင် -

(က) မိုင်းလုံမြို့စား၊

(ခ) နောင်ချိုမြို့စား၊

(ဂ) ကျောက်မဲမြို့စား။

(၂) မြောက် သိန္ဓီစော်ဘွား လက်အောက်တွင် -

(က) နမ်းခမ်းမြို့စား၊

(ခ) မူဆယ်မြို့စား၊

(ဂ) ကိုးကန့်မြို့စား၊

(ဃ) လားရှိုးမြို့စား၊

(င) နောင်မွန်မြို့စား။

(၃) တောင် သိန္ဓီစော်ဘွား လက်အောက်တွင် -

(က) တာယမ်းမြို့စား။

(၄) တောင်ပိုင်စော်ဘွား (နမ့်ဆန်မြို့) လက်အောက်တွင် -

(က) နမ့်ဆိုင်မြို့စား၊

(ခ) မိုင်းငေါမြို့စား၊

(ဂ) မံစံမိုင်းမြို့စား။

(၅) မိုးမိတ်စော်ဘွား လက်အောက်တွင် -

(က) မိုးလှိုင်းမြို့စား။

(၆) မိုင်းလင်းစော်ဘွား (လန့်ဝနယ်) လက်အောက်တွင် -

(က) ဖော်ဖာမြို့စား၊

- (ခ) ဟုတ်မာမြို့စား၊
- (ဂ) မှတ်ဟဲ့မြို့စား၊
- (ဃ) ငတ်တိုင်းမြို့စား၊
- (င) မန်ဆင်မန်ပတ်မြို့စား။
- (၇) မိုးနဲစော်ဘွား လက်အောက်တွင် -
 - (က) ကျိုင်းတောင်းမြို့စား။
- (၈) ကျိုင်းတုံစော်ဘွား လက်အောက်တွင် -
 - (က) မိုင်းပူမြို့စား၊
 - (ခ) မိုင်းဆတ်မြို့စား၊
 - (ဂ) သင်အောင်မြို့စား၊
 - (ဃ) သင်ရွတ်မြို့စား။
- (၉) ညောင်ရွှေစော်ဘွား လက်အောက်တွင် -
 - (က) လက်သဲ့မြို့စား၊
 - (ခ) အင်းလေးမြို့စား၊
 - (ဂ) ကျောက်ထပ်မြို့စား၊
 - (ဃ) တီးကျပ်မြို့စား၊
 - (င) ဘော်နင်းမြို့စား။
- (၁၀) မိုးဩစော်ဘွား လက်အောက်တွင် မြို့စားမရှိ။

(၁၁) ရပ်စောက်စော်ဘွား လက်အောက်တွင် -

(က) မိုင်းပြင်းမြို့စား။

(၁၂) လဲချားစော်ဘွား လက်အောက်တွင် မြို့စားမရှိ။

(၁၃) မောက်မယ်စော်ဘွား လက်အောက်တွင် -

(က) မြေဇာကုန်းမြို့စား၊

(ခ) မိုင်းမောမြို့စား။

(၁၄) မိုင်းပန်စော်ဘွား လက်အောက်တွင် -

(က) မိုင်းတားမြို့စား၊

(ခ) မိုင်းဟံမြို့စား၊

(ဂ) မိုင်းကျောက်မြို့စား၊

(ဃ) မိုင်းတုံမြို့စား။

(၁၅) မိုင်းပွန်စော်ဘွား လက်အောက်တွင် မြို့စားမရှိ။

(၁၆) စကားစော်ဘွား လက်အောက်တွင် -

(က) ပုံးမွဲမြို့စား။

(၁၇) မိုင်းကိုင်းစော်ဘွား လက်အောက်တွင် မြို့စားမရှိ။

ကျေးရွာအာဏာပိုင်များ။ ။ ကျေးရွာအာဏာပိုင်များမှာ ထမုံနှင့်
ကျော့တို့ဖြစ်သည်။ ထမုံသည် ဟိန်ဇီလက်အောက်ခံသူကြီးဖြစ်သည်။
အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ပိုင်သည်။ ကျော့မှာ ဆယ်

အိမ်ခေါင်းဖြစ်ပြီး ထမုံ၏လက်အောက်ခံ ဖြစ်သည်။ ကြီးမားသော
ရာဇဝတ်မှုကြီးများမှတစ်ပါး အခြား ရပ်ရွာတရားမ အမှုခင်းများကို
ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထမုံတို့မှာ များသောအားဖြင့် စော်
ဘွား သို့မဟုတ် မြို့စား၏ ဆွေမျိုးမကင်းသူများ ဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ်
စော်ဘွား၊ မြို့စားတို့၏ လူယုံတော်များ ဖြစ်သည်။ ရှမ်းအမျိုးသား
တို့သည် အေးချမ်းစွာနေတတ်ကြသဖြင့် အမှုအခင်းဟူ၍ ကြီးကျယ်စွာ
မဖြစ်တတ်ချေ။

အမှုကိစ္စများ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် ထမုံဘုံသို့ပင် မရောက်
ကြ။ ရပ်ရွာရှိလူကြီးတို့ စေ့စပ်ပေးရုံနှင့် ပြေလည်သွားတတ်သည်။
မပြေလည်သော ကိစ္စများကို အထက်အာဏာပိုင်များသို့ အဆင့်ဆင့်
လွှဲပြောင်းပို့ရသည်။ တရားမမှုများဖြစ်သောအမှုမျှ လင်ကွာ၊ မယား
ကွာမှုများကိုလည်း အလားတူ ဆုံးဖြတ်ပေးကြသည်။ ရပ်ရွာတွင်
ဆိုးသွမ်းနေသူ၊ ပြစ်မှုဒုစရိုက်ကျူးလွန်နေသူရှိခဲ့သော် ရပ်ရွာလူကြီး
များက ခေါ်ယူဆုံးမကြသည်။ မရလျှင် ရွာမှ နှင်ထုတ်သည်။ ဝန်ချ
တောင်းပန်လျှင် ပြန်လည် လက်ခံရသည်။

ရာဇဝတ်မှုခင်းများတွင် လောင်းကစားမှုနှင့် အရက်သေစာ
သောက်စားမှုယစ်မှုမှ ဖြစ်ပွားသော ပြစ်မှုများဖြစ်သည်။ မြေယာ
လုယက်မှု၊ အမွေလုယက်မှုနှင့် လင်ကွာ မယားကွာကိစ္စ မိန်းမနှင့်
ပတ်သက်သော မှုခင်းများ အလွန်နည်းပါးသည်။ ရာဇဝတ်မှုတွင်
ရိုက်မှုလောက်သာရှိပြီး သတ်မှု နည်းပါးသည်။

ကျေးရွာအာဏာပိုင်များနှင့် ကျေးရွာလူထု ဆက်ဆံရေးမှာ
ပြေပြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ ထမုံ နှင့် ကျော့ ဟူသော ကျေးရွာ

အာဏာပိုင်တို့၏ စီးပွားရေး အဆင့်အတန်းမှာ ကျေးရွာလူထုနှင့် ခြားနားမှုမရှိပေ။ အများနှင့်အတူ တောင်ယာလယ်လုပ် လုပ်ကိုင်စား ကြသူများ ဖြစ်သည်။ ကျေးရွာ အာဏာပိုင်များ အနေနှင့်လည်း ကျေးရွာလူထုအပေါ် အာဏာပြလိုစိတ် မရှိကြ။ သို့သော် ကျေးရွာ လူထုက အာဏာပိုင်များအား ရိုသေလေးစားကြသည်။ ထိုသူတို့၏ အမည်များကို ခေါ်ရာတွင် ရာထူးအဆင့်ကို ဂုဏ်ပုဒ်အဖြစ်တပ်၍ ခေါ်လေ့ရှိကြသည်။ ကျေးရွာအာဏာပိုင် အဆင့်များမှာ ဆွေစဉ်မျိုး ဆက် ဆက်ခံနိုင်ခွင့်မရှိပဲ အထက်အာဏာပိုင်များ သဘောကျခန့်ထား သူများသာဖြစ်သည်။ ထမုံနှင့် ကျော့တို့မှာ စင်စစ်အားဖြင့် ကျေးရွာ လူထုတို့၏ အတိုင်ပင်ခံ လူကြီးများလောက်သာ ဖြစ်သည်။

အမှန်အာဏာရှိသူများမှာ ဟိန်မှအထက် ဇော်ဘွားအထိ ဖြစ်သည်။ ယင်းအဆင့်ရှိသူတို့မှာ ဘဏ္ဍာရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရား စီရင်ရေးအာဏာသုံးရပ်လုံး ပိုင်ဆိုင်ကြသော ပဒေသရာဇ်များဖြစ်ပြီး မြို့စားများနှင့် ငွေခွန်မှူးတို့မှာ ပဒေသရာဇ်အငယ်စားများဖြစ်သည်။

ဟိန်မှာ အောက်ပိုင်းရှိ ကျေးရွာအာဏာပိုင် ထမုံ၊ ကျော့ တို့နှင့် အထက်ပဒေသရာဇ် ကြီး၊ ငယ်၊ ဇော်ဘွား၊ မြို့စား၊ ငွေခွန်မှူးတို့ အကြား ဆက်သွယ်ပေးရသော ကြားလူဖြစ်သည်။ ဟိန်မှ အထက် ဇော်ဘွားအထိ အာဏာပိုင် အချင်းချင်းတို့ ဆက်ဆံရေးမှာ ရာထူး ရာခံအလိုက် ခွဲခြားမှုရှိပြီး ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ရိုသေပျုပ်ဝပ်ကြရသည်။ ဟိန်မှအထက် ဇော်ဘွားအထိ အာဏာပိုင်များအား ကျေးရွာလူထုက သက်ဦးဆံပိုင်ရှင်များအဖြစ် ဆက်ဆံကြရသည်။ ယင်းအာဏာပိုင်တို့ နယ်လှည့် ထွက်တော်မူလာသောအခါ ဝပ်တွားရုံသာမက ကန်တော့

အရိအသေပေးကြရသည်။ စော်ဘွားဟော၊ မြို့စားအိမ်တော်၊ ငွေခွန်
မှူး နေအိမ်များတွင် တနှစ်တကြိမ်၊ နှစ်ကြိမ်၊ သုံးကြိမ် စသည်ဖြင့်
ရှမ်းလူထုက ကန်တော့ အရိအသေပေးသော ပွဲများ ကျင်းပသည်။
ထိုအချိန်တွင် ကောင်းနိုးရာရာ လက်ဆောင်ပစ္စည်းများ ဆက်သ
ကြရသည်။

တရားစီရင်ရေး

ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ကျင့်သုံးသော ဥပဒေများမှာ မြန်မာ
ဘုရင်များ လက်ထက်က ထားရှိခဲ့သော အစဉ်အလာ ဥပဒေများ၊ ဗုဒ္ဓ
ဘာသာ ဓမ္မသတ်ကျင့်ထုံးများနှင့် ပြိတိသျှခေတ်က ပုဒ်မ ၁၀ တို့ဖြစ်
သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဓမ္မသတ်ကျင့်ထုံးများမှာ မြန်မာတို့အတိုင်းဖြစ်၍
ထူးခြားချက်မရှိ။ ယခုအခါ ကျေးရွာတွင် သူကြီးနှင့် သမာဓိလူကြီး
အဖွဲ့က စီရင်ဆုံးဖြတ်သည်။ သမာဓိ ရာထူးမှာ သားစဉ်မြေးဆက်
အရိုက်အရာခံယူရသော ရာထူးဖြစ်သည်။

မတရားမှုအားလုံးနှင့် ရာဇဝတ်မှုအငယ်စားဖြစ်သော ရိုက်မှု၊
ခိုးမှုများကို အပြီးအပြတ် သူကြီးနှင့် သမာဓိလူကြီးတို့က အဆုံး
အဖြတ်ပေးနိုင်သည်။ အများဆုံး ဖြစ်တတ်သော အမှုများမှာ ခြံကျူး
ကျော်မှု၊ အရက်မှူးမှု၊ မိန်းမနှင့် ပတ်သက်သော အမှုအခင်းများ၊
ဆဲဆိုမှု၊ ရိုက်မှုနှင့် ကျွဲနွားခိုးမှုများဖြစ်တတ်သည်။ ကျေးရွာများတွင်
လူသတ်မှုမှာ မရှိသလောက် နည်းပါးလှသည်။

ပြစ်မှုကျူးလွန်သူအား ရပ်ရွာသူကြီး၊ လူကြီးတို့သည် ပထမ
ခေါ်ယူဆုံးမကြသည်။ တခါတရံ သုံးကြိမ်တိုင်တိုင်ပင်ခေါ်ယူ၍ ဆုံးမ

ပြောဆိုတတ်သည်။ ထိုသို့ဆုံးမပြောဆို၍မှ မနာခံပဲဆက်လက်ဆိုးရွားသူကို မြေဖိုခိုင်းခြင်း၊ တွင်းတူးခိုင်းခြင်း၊ သစ်ပင်စိုက်ခိုင်းခြင်းစသော အပြစ်များကိုပေး၍ လူကြီးသူမတို့အား ဝန်ချကန်တော့ခိုင်းခြင်းများ ပြုလုပ်သည်။

ထိုသို့ ပြုလုပ်၍မျှ မရပဲ တဆင့်တက်၍ ပို၍ပြင်းထန်သော ပြစ်မှုများကို ကျူးလွန်လျှင်မူ မြို့ပေါ်ရှိရဲဌာနများသို့ပို့၍ တရားစီရင်စေသည်။

အချို့ဒေသများတွင် ရာဇဝတ်မှု အသေးအဖွဲ့များနှင့် တရားမမှုများကို ဒဏ်ငွေတပ်၍ အပြစ်ပေးကြသည်။ ဒဏ်ငွေမှာ အမှုအလေးအပေါ့ကိုကြည့်၍ တပ်ကြသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ ကော်အမျိုးသားတို့တွင် အသရေပျက်မှုနှင့် မုဒိမ်းမှုများ ကျူးလွန်လျှင် ငွေသား လေးကျပ် လျော်ရသည်။ လင်ရှိမယားကို ပြစ်မှားမိလျှင် လင်ဖြစ်သူအား ၁၂၀ ကျပ် လျော်ကြေးပေးပြီး ရွာသားများအား ဝက်သတ်ကျွေးရသည်။

စပါးနှင့် ငွေကြေးအပြင် လိုအပ်သော ပစ္စည်းများကို ချေးငှားလေ့ရှိသည်။ သို့သော် အတိုးယူလေ့မရှိကြ။ ဆပ်နိုင်မှ ပြန်ဆပ်ကြသည်။ ထိုသို့ ချေးယူသော ပစ္စည်းများအတွက် ရှမ်းရွာများတွင် တရားစွဲဆိုမှု အလွန်နည်းပါးလှသည်။ သို့သော် ပေးနိုင်လျက်နှင့် မပေးလျှင် စကားများရတတ်သည်။ ပြန်ဆပ်သောအခါတွင်မူ ပိုမိုပေးဆပ်သော အလေ့ရှိသည်။

တခါတရံ လူတယောက်သည် ဟော့ရမ်းဆိုးရွားသောအခါ
ရပ်ရွာရှိ သက်ကြီးဝါကြီးများက ဆုံးမသည်။ မရလျှင် ရွာမှ နှင်ထုတ်
သော အပြစ်ဒဏ်ကို ပေးလေ့ရှိသည်။ နှင်ထုတ်သောအခါ ဆွေမျိုး
သားချင်းများပင် လိုက်မပို့ရ။ ပြန်လာလိုလျှင် သေချာစွာ စုံစမ်း
စစ်ဆေးခြင်းများပြုပြီး ကျေနပ်မှ လက်ခံသည်။ ကျူးလွန်မိခဲ့သော
အပြစ်များအတွက်လည်း ဝန်ချတောင်းပန်၍ ပေးသော အပြစ်ကို
ကျေကျေနပ်နပ် ခံယူရသည်။ အပြစ် ခံယူပြီးသော် လူကောင်း
တယောက်ဟု ပြန်လည်သတ်မှတ်၍ တရွာလုံးကမူလအတိုင်း ခေါ်ဝေါ်
ဆက်ဆံကြသည်။

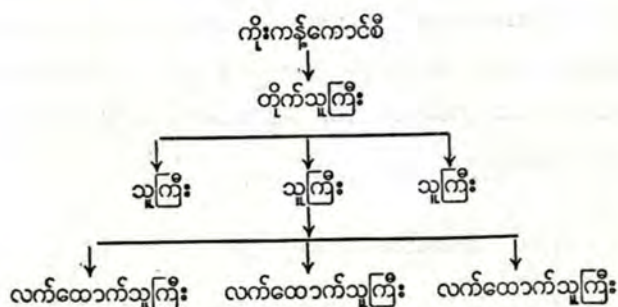
အမှုကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်၍ ကျမ်းကျိန်သည့် အလေ့အထ
မရှိ။ မြေယာကို အဓိက တန်ဖိုးထားကြသဖြင့် မြေယာလူမှုများ
ဖြစ်တတ်ကြသည်။

† ကျေးရွာများတွင် သမာဓိအဖွဲ့နှင့် သူကြီးသည် အကြီးဆုံး
ဖြစ်၍ ယင်းတို့လက်အောက်တွင် ရွာကျော၊ ရွာဆော်နှင့် နတ်ထိန်း
တို့ရှိကြသည်။ †

ကျေးရွာ တရားစီရင်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ကိုးကန့်အမျိုးသား
များသည် အခြား ရှမ်းပြည်နယ်နေ လူမျိုးများနှင့် မတူ ထူးခြားသော
အချက်များ ရှိသည်။

ယခင်က ကိုးကန့်နယ်ကို ယန်းပဒေသရာဇ် မိသားစုက ကြီး
စိုးအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ အမှန်မှာ ယန်း မျိုးနွယ်များမှာ သိန္နီစော်ဘွား
လက်အောက်ခံ မြို့စားများသာ ဖြစ်သည်။ သို့သော် လွတ်လပ်ရေး
ရပြီးနောက် စော်ဘွားများအဆင့်သို့ တိုးမြှင့်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။

လွတ်လပ်ရေး ရပြီးနောက် တော်လှန်ရေးကောင်စီ၏ အုပ်ချုပ်ရေးမရောက်လာမီ ကာလအတွင်း ကိုးကန့်နယ်တခုလုံးအား ယန်းအမျိုးအနွယ်များ သြဇာ ကြီးစိုးသော ကိုးကန့်ကောင်စီက အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ယင်း အမျိုးအနွယ်တို့သည် ကိုးကန့်နယ်စား နယ်ရှင်အာဏာပိုင်များဖြစ်ပြီး ပြည်ထောင်စု အစိုးရက ထိုယန်းအမျိုးအနွယ်တို့နှင့်သာ ဆက်သွယ်ခဲ့ရသည်။ ကောင်စီဝင်ပေါင်း ၃၄ ဦးရှိသည်။ ယင်းကောင်စီမှာ လူထုနည်းဖြင့် ရွေးကောက်သည့်ပုံစံ ဖြစ်သော်လည်း ကောင်စီဝင်များမှာ ယန်းဆွေမျိုးများသာ ပါဝင်ကြသည်။ အဖွဲ့တွင် ကာကွယ်ရေးမှူးများနှင့် တိုက်သူကြီးများ ပါဝင်သည်။ အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာပိုင် အဆင့်ဇယားမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။



သူကြီးများ၏ တာဝန်မှာ -

- (၁) ကာကွယ်ရေး၊
- (၂) အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်
- (၃) အခွန်ကောက်ခံရေး

တို့ ဖြစ်သည်။

တိုက်သူကြီးများမှာ ယန်းအမျိုးအနွယ်များသာ ဖြစ်သည်။
ယန်းမျိုးတိုက်သူကြီးကို ရှုကွမ်၊ ယန်းအမျိုး မိန်းမယူထားသူ သူကြီး
ကို ဆင်ရေး၊ ယန်းအမျိုးမဟုတ်သူ သူကြီးများကို ကျင်းပ၊ ရှင်ခုံ၊
ကိုဂုံ ဟူ၍ အသီးသီး ခေါ်ကြသည်။ လက်ထောက် သူကြီးအား
ရှောင်ခွေဟု ခေါ်သည်။

ကိုးကန့်ကောင်စီ၏ရုံးမှာ ဆလင်ပု ဒေသတွင်ရှိပြီး ကောင်စီ
ဥက္ကဋ္ဌနှင့် အဖွဲ့ဝင်နှစ်ဦးတို့က အမှုအခင်းများကို တလတကြိမ် ဆုံး
ဖြတ်ပေးသည်။ ယင်းဒေသတွင် တရားရုံးနှင့် အကျဉ်းထောင်ရှိသည်။

ကိုးကန့်အုပ်ချုပ်ရေး စည်းမျဉ်းဥပဒေ သီးခြား ရှိသည်။
ဥပဒေမှာ အမေးအဖြေ ပုံစံရေးထားပြီး ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား
ပေးရမည့် အပြစ်ဒဏ်များကိုပါ ဖော်ပြထားသည်။ ဥပဒေများကို
ရေးသားထားရာ အခန်း ၁၀ ခန်း ပါရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ အောက်ပါ
အတိုင်း ဖြစ်သည်။

- (က) ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပြုလုပ်မှု၊
- (ခ) လယ်မြေမှု (အိမ်ယာ၊ ခြံ၊ ဥယျာဉ်)၊
- (ဂ) ရာဇဝတ်မှု၊
- (ဃ) ဝိုင်းကြီးချုပ်နည်း (စုံစမ်းထောက်လှမ်းမှု)၊
- (င) ရိုက်မှု၊
- (စ) မုဒိမ်းမှု၊

(ဆ) နွား၊ မြင်း၊ ငှားရမ်းမှု၊

(ဇ) ဆန်၊ စပါး အလျော်ပေးမှု၊

(ဈ) ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု၊

(ည) အထွေထွေမှု။

ကိုးကန့်ကောင်စီ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းမှာ ဒုတိယကမ္ဘာ စစ်ကြီးအပြီးတွင် ဗြိတိသျှ အစိုးရက ပဒေသရာဇ်စနစ်ကို မလိုလား ကြသော ရှမ်းပြည်နယ်လူထုအား လိမ်ညာလှည့်ဖြားပြီး အုပ်ချုပ်ရန် အတွက် တီထွင်ဖန်တီးလာသည့် အုပ်ချုပ်ရေး ပုံစံသစ် ဖြစ်သည်။ ယင်းအုပ်ချုပ်ရေး ပုံစံအရ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင် ကောင်စီဝင်များ ကို လူထုနည်းဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်သယောင်ယောင် လုပ်ပြီး ပဒေသရာဇ် စော်ဘွားများနှင့် စော်ဘွားအနွယ်၊ အစွယ်ပွားများပင် ကောင်စီဝင်များဖြစ်စေပြီး ပဒေသရာဇ်စနစ် ဆက်လက်တည်မြဲစေရန် ဖန်တီးထားသည့် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် ဖြစ်သည်။ ဤစနစ်ကို ပြည်နယ် အတွင်း ကိုးကန့်နယ်မှ စတင်စမ်းသပ် ဆောင်ရွက်စေရာမှ ကိုးကန့် ကောင်စီဟု ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်သည်။

ဘာသာရေးနှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု

ကိုးကွယ်ယုံကြည်သည့် ဘာသာ

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ရှမ်းအမျိုးသား ၉၅ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်ကြသည်။ များသောအားဖြင့် ဟိနယာန ဗုဒ္ဓဘာသာများဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် အချို့ဒေသများတွင် မဟာယာနဆံသော ဗုဒ္ဓဘာသာဘုန်းကြီးများလည်း ရှိသည်။

ပုံစံအားဖြင့် မြောက်ပိုင်း ရှမ်းပြည်နယ် ကိုးကန့် နယ်နှင့် အရှေ့ပိုင်း ရှမ်းပြည်နယ် ကျိုင်းတုံ၊ တာချီလိတ်၊ မိုင်းဖုံးနယ်များတွင် မဟာယာနဆံသော ဂိုဏ်းများရှိသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တစ်လုံးရှိ ဗုဒ္ဓဘာသာဂိုဏ်းများကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိရသည်။

(၁) သုဓမ္မာဂိုဏ်း၊

(၂) ရွှေကျင်ဂိုဏ်း၊

(၃) ပွဲကျောင်းဂိုဏ်း၊

(၄) မြိုင်ကျော်ဂိုဏ်း၊

(၅) ယွမ်းဂိုဏ်း၊

(၆) ဇောတိဂိုဏ်း၊

(၇) ယောနေဂိုဏ်း။

သုဓမ္မာဂိုဏ်းနှင့် ရွှေကျင်ဂိုဏ်းများမှာ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် အကြီး အကျယ်ဆုံး၊ အထွန်းကားဆုံးဂိုဏ်းများ ဖြစ်ကြသည်။ နှစ်စဉ် နှစ်တိုင်း အင်းလေး၊ ညောင်ရွှေ စသော မြို့ကြီးများတွင် ပရိယတ္တိ စာပြန်ပွဲများ ကျင်းပသည်။

ဇောတိဂိုဏ်းတွင် ရဟန်းဝတ်များသာမက လူဝတ်ကြောင် များလည်း ပါဝင်သည်။ ဇောတိဂိုဏ်းဝင် ရှမ်းများက မိမိတို့ကိုယ်ကို ဇောတိရှမ်းဟု ခေါ်သည်။ ဇောတိဂိုဏ်းဝင် ရဟန်း ရှင်လူတို့သည် အသား လုံးဝမစား။ အသီးအရွက်သာ စားကြသည်။ ငါးပါးသီလကို ကလေးအရွယ်မှစပြီး လုံခြုံအောင် ထိန်းသိမ်းကြသည်။ အခြားဂိုဏ်း ဝင်များ၊ လူမျိုးများနှင့် ရောနှောနေထိုင်မှု မရှိ။ သီးခြား ခွဲခြားနေ ကြသည်။ လောဘ၊ ဒေါသလည်း ကင်းရှင်းအောင် နေထိုင်ပြီး သမ္မာ အာဇီဝ ကောင်းသောအသက်မွေးမှုကို ပြုလုပ်ကြသည်။ ဆင်းရဲသော် လည်း လိမ်လည်ကောက်ကျစ်မှုမပြုကြပဲ အရာခပ်သိမ်းတွင် ခြိုးခြံစွာ ကျင့်ကြသည်။

ယွမ်းဂိုဏ်းမှာ ကျိုင်းတုံ၊ တာချီလိတ်ဒေသများတွင် ထွန်းကား၍ ယင်း ဂိုဏ်းဝင်တို့သည် ညနေပိုင်းတွင် ထမင်း၊ ခေါက်ဆွဲ စသည်တို့ကို စားနိုင်ခွင့် ရှိသည်။ သင်္ကန်းမှာ အဝါနုနှင့် အနီရင့်ရောင် ပိုးများဖြစ်သည်။ သင်္ကန်းများမဝတ်ပဲ လူဝတ်များဖြင့်လည်း သွားလာ နေထိုင်နိုင်သည်။

ဂုံ (ခွံ) အမျိုးသား။ ။ဂုံ (ခွံ) အမျိုးသားတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာ ဝင်များ ဖြစ်ကြသည်။ ကျိုင်းတုံမြို့ပေါ်နှင့် အနီးနားတဝိုက်ရှိ ဂုံ (ခွံ) အမျိုးသားတို့သည် ဟိနယာနဗုဒ္ဓဘာသာများ ဖြစ်ကြသည်။ တောပိုင်းတွင် မဟာယာနဆံသော ယွမ်းဂိုဏ်း ကိုးကွယ်သူများလည်း ရှိသည်။

ကျိုင်းတုံမြို့ပေါ်ရှိဂုံ (ခွံ) ဘုန်းကြီးကျောင်းများသည် တထပ် ကျောင်းများ ဖြစ်ကြသည်။ အတွင်းရှိ ဗုဒ္ဓဘုရားရုပ်တုတော်များ၊ ဘုရားကျောင်းအတွင်းရှိ ပန်းချီ၊ ပန်းပု၊ ပန်းရန်အားလုံးသော သုခုမ လက်ရာများမှာ လော သို့မဟုတ် ထိုင်း (ယိုးဒယား) လက်ရာဆံသည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်း ပုံစံများမှာ အထက်ရှူ၊ အောက်ရှူ၊ အလယ်တွင် ကားသည့် ယွန်းအနုပညာလက်ရာပုံစံများဖြစ်သည်။ အချို့စေတီပုထိုး များတွင် ထီးတော်များရှိ၍ အချို့မှာ ထီးတော်မရှိကြ။ နယ်စပ်ဒေသ ဖြစ်သည့်အတိုင်း ဘာသာရေး အဆောက်အဦများတွင် မြန်မာ၊ ယိုးဒယားနှင့် ယွန်းယဉ်ကျေးမှု လက်ရာများ ရောပြွမ်း၍ နေကြသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များဖြစ်သည်နှင့်အညီ ဘုရားသွား၊ ကျောင်း တက်၊ ဦးပုသ်စောင့်ကြသည်။ ဘုန်းကြီးများက တရားဓမ္မဟောကြား

ရာတွင် သုတ်တရား၊ အဘိဓမ္မာတရား နှစ်မျိုးနှစ်စားလုံးကို ဟောကြားသည်။

လိဝံ (လိ)အမျိုးသား။ ။လိဝံ(လိ) အမျိုးသားတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်ကြသည်။ ရှမ်းအမျိုးသားများကဲ့သို့ ဘုရားပွဲများပြုလုပ်သည်။ တခါကျင်းပလျှင် ခုနစ်ရက်မျှကြာတတ်သည်။ ဘုရားကျောင်းဝင်းအတွင်း သော်လည်းကောင်း၊ ဘုရားရင်ပြင်တော်တွင် သော်လည်းကောင်း ကျင်းပလေ့ ရှိသည်။

အင်းသားအမျိုးသား။ ။အင်းသား အမျိုးသားတို့မှာ ရာခိုင်နှုန်းပြည့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်ကြသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာမှာ ဟိနယာန ဖြစ်ပြီး သုဓမ္မာဂိုဏ်း၊ ရွှေကျင်ဂိုဏ်းများ ဖြစ်ကြသည်။ သုတ်တရားနှင့် အဘိဓမ္မာတရား နှစ်မျိုးလုံးကို နာခံကြသည်။ အိမ်တိုင်းတွင် ဘုရားစင်ကြီးများ တခမ်းတနား ပြင်ဆင်ထားသည်။ ငွေထည် ပစ္စည်းများဖြင့် ပန်း၊ ဖယောင်းတိုင်၊ ဆွမ်းများ ကပ်လှူထားသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာကို လှိုက်လှဲစွာ ယုံကြည်ကြသည်။ သုဓမ္မာဂိုဏ်းဝင် ဘုန်းကြီးများသည် ဝိပဿနာတရားများ ဟောကြားသည်။ ယခင် ရှေးအခါက သံချိုဆရာ၊ ကွက်စိပ်ဆရာများက ဟောကြားကြသည်။

ကိုးကန့်အမျိုးသား။ ။ကိုးကန့်အမျိုးသားတို့သည် မိရိုးဖလာနတ်များကို ကိုးကွယ်ကြသည်။ ယင်းတို့ ကိုးကွယ်ကြသော ဘုရားမှာ ကွမ်ရင်ဖူ ဘုရားဖြစ်သည်။ နတ်များကို ဝက်၊ ကြက်၊ အရက် စသည်တို့နှင့် တင်သရသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုရားကိုလည်း ဖူးမျှော် ကန်တော့ကြသည်။

ကိုးကန့်အမျိုးသားတို့တွင် အမျိုးအနွယ်နတ်များနှင့် အဖိုးအဖွားဆွေမျိုးများ ဝိညာဉ်ကိုလည်း ကိုးကွယ်ကြသည်။ အချို့အိမ်များတွင် ဘုရားစင်၊ နတ်စင်နှင့် သေဆုံးလေပြီးသော အဖိုးအဖွားများ၏ လိပ်ပြာစင်များ ထားပြီး အစားအသောက်၊ ပန်း၊ ဖယောင်းတိုင်၊ အမွှေးတိုင်များနှင့် ပူဇော်သည်။

ကော်အမျိုးသား။ ။ကော် အမျိုးသားတို့သည် နတ်ကိုးကွယ်သူများသည်။ ကျိုင်းတုံတဝိုက်ရှိ ကော်အမျိုးသားတို့မှာ ခရစ်ယန်သာသနာပြုတို့၏ ကြိုးစားမှုကြောင့် ခရစ်ယန်များ ဖြစ်လာကြသည်။ နတ်ကိုးကွယ်သူများမှာ တောင်စောင့်နတ်၊ လယ်ယာစောင့်နတ်၊ ရွာစောင့်နတ်များကို အချိန်အခါ အားလျော်စွာ တင်သလေ့ရှိသည်။

ထို့ပြင် မိရိုးဖလာနတ်များကိုလည်း ကိုးကွယ်ကြသည်။ အဖိုးအဖွား ဆွေမျိုးဆက်များကိုလည်း ကိုးကွယ်ကြသည်။

နတ်ကိုးကွယ်ရာတွင် တနှစ်လျှင် သုံးကြိမ် ပူဇော်ရသည်။ ဒီဇင်ဘာလ နှစ်ကူးပွဲအချိန်၊ စပါးစိုက်ပြီး၍ အပင်များထွက်စအချိန်နှင့် စပါးသိမ်းအပြီး တလ၊ နှစ်လအကြာတွင်တကြိမ် ပူဇော်ကြသည်။

နှစ်သစ်ကူးပွဲတွင် ကော်အိမ်များတွင် ခေါပုပ် မှုလုပ်ပြီး ကြက်၊ ဝက် အသားများကို မီးကင်၍ နတ်တင်ကြသည်။ နတ်တင်ပြီးသောအခါ လာသောဧည့်သည်များအား ကျွေးမွေးသည်။

စပါးစိုက်ပြီးစ၊ စပါးပင်ပေါက်စ အချိန်တွင် သီးနှံထွက်

ကောင်းစေရန် ခေါ်ပုပ်မှုလုပ်ပြီး နတ်တင်ကြပြန်သည်။ ထိုနတ်ပွဲ
တွင်လည်း ဧည့်သည်တို့ကို ကျွေးမွေးသည်။

စပါးသိမ်းပြီးနောက် တလ၊ နှစ်လအကြာတွင် မကောင်းဆိုး
ဝါးများ ထွက်သွားစေရန် နတ်တင်ပွဲပြုလုပ်၍ တောထုတ်ကြသည်။
အိမ်တံခါးဝတွင် တောင်ယာထွက် ကောက်ပဲသီးနှံများကို ကြိုးနှင့်
ချည်ဆွဲထားသည်။ လူပျို အပျိုများ ပါဝင်သော နတ်ထိန်းအဖွဲ့က
သစ်သားနှင့်လုပ်ထားသော သေနတ်၊ ဓားတို့ကို လှပစွာဆေးခြယ်ပြီး
ဆွဲထားသော သီးနှံများကို ခုတ်ချရသည်။ ကျသောသီးနှံများ တော
ထုတ်ပြီး ချက်စားကြသည်။

ကော်အမျိုးသား နေအိမ်တိုင်း၏ အိမ်ဦးဖက်တွင် တတောင်
ပတ်လည်ခန့်ရှိသော နတ်စင်တခုရှိသည်။ ယင်းနတ်စင်တွင် စပါးသစ်
ပေါ်ဦးစ စပါးအနည်းငယ်ကို ဖက်တွင်ထုပ်၍ နတ်တင်ထားသည်။

ယခုအခါ ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ခရစ်ယန် သာသနာပြုများ
ကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ခရစ်ယန်ဘာသာဝင်များ ဖြစ်လာကြသည်။
သို့သော် အချို့မှာ နတ်ကိုးကွယ်မှု မစွန့်ကြသေးပေ။

လားဟူအမျိုးသား။ ။ နတ်ကိုးကွယ်သူများ၊ ခရစ်ယန် ဘာသာ
ဝင်များနှင့် မဟာယာနဆ်သော ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များဟူ၍ သုံးမျိုး
သုံးစားရှိကြသည်။ ယခုအခါ နတ်ကိုးကွယ်မှု နည်းပါးလာပြီး ခရစ်
ယန် ဘာသာ သို့မဟုတ် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်လာကြသည်။

မြောင်ဇီးအမျိုးသား။ ။ မြောင်ဇီး အမျိုးသားတို့သည် မိရိုးဖလာ

ရိုးရာနတ်များနှင့် သေဆုံးပြီးသော အဖိုးအဖွား ဆွေမျိုးများကို ကိုးကွယ်ကြသည်။ ယခုအခါ အချို့မှာ ခရစ်ယန်များ ဖြစ်လာကြသည်။ အချို့မှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်လာကြသည်။

လွယ်လအမျိုးသား။ ။လွယ်လအမျိုးသားတို့တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်၊ ခရစ်ယန် ဘာသာဝင်များနှင့် နတ်ကိုးကွယ်သူများဟူ၍ သုံးမျိုးရှိသည်။ လွယ်လဗုဒ္ဓဘာသာမှာ မဟာယာနဆဲသည်။ လှူဒါန်းခြင်း၊ သီလဆောက်တည်ခြင်း၊ ဘုရားတည်ခြင်းများ ပြုလုပ်သည်။

တောင်ရိုးအမျိုးသား။ ။တောင်ရိုး အမျိုးသားတို့မှာ ဗုဒ္ဓဘာသာကို ကိုးကွယ်သူများ ဖြစ်သည်။ နတ်ကိုးကွယ်သူများလည်း ရှိရာ တနှစ်တကြိမ် နယုန်လတွင် နတ်တင် ပသလေ့ ရှိသည်။ နတ်တင်သည်ကို နတ်မွေးသည် (နတ်ကျွေးမွေးသည်) ဟု ခေါ်သည်။ နတ်ထိန်းသည် အခွန် အကောက် အမျိုးမျိုးမှ လွတ်ငြိမ်းသည်။ နတ်ထိန်းဆိုသူမှာ နတ်ကတော် မဟုတ်။ နတ်ဝင်ပူးသူလည်း မဟုတ်။ နတ်ပူဇော် ပသရာတွင် ရပ်ရွာတခုလုံးအတွက် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သူ၊ ရပ်ရွာအရေးဆောင်ရွက်သူ ဖြစ်သည်။

တောင်ရိုးတို့သည် နေ့ထူးနေ့မြတ်များ၊ လပြည့်နေ့ကြီးများ၊ ဝါတွင်း၊ သင်္ကြန်အခါတွင်းများတွင် ကျောင်းကန်ဘုရားများသို့ သွားရောက်ပြီး သတင်းသီလ ဆောက်တည်ကြသည်။ သုတ်တရား၊ အဘိဓမ္မာ တရားများကိုလည်း နာယူကြသည်။ အသက်အရွယ်ကြီးလျှင် စီးပွားရေးဖက်၊ လောကီရေးဖက်ကို ကြောခိုင်းပြီး လောကုတ္တရာဖက်သို့ ဦးလှည့်ကြသည်က များသည်။

နေအမျိုးသား။ ။နေ အမျိုးသားတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်သည်။ မြေပြန့် မြန်မာများကဲ့သို့ ဘုရားကျောင်းကန်များ ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းပြီး ရှင်ပြု၊ ရဟန်းခံ၊ ဆွမ်းကျွေးစသော ဒါနကုသိုလ်များ ပြုကြသည်။ အိမ်တွင် ဘုရားစင်ရှိပြီး ပန်း၊ ဆွမ်း၊ ရေ၊ မီး စသည်တို့နှင့် ကပ်လှူ ပူဇော်ကြသည်။ နေထူး နေ့မြတ်များနှင့် အခါတွင်း၊ ဝါတွင်း ကာလများတွင် ဘုန်းကြီးကျောင်းများ၊ ဘုရားများသို့ သွားရောက်ကာ သတင်းသီလ ဆောက်တည်ကြသည်။ သုတ်တရား၊ အဘိဓမ္မာတရား၊ ဝိပဿနာ တရားများကို နာယူကြသည်။

ပလောင်အမျိုးသား။ ။ပလောင် အမျိုးသားတို့တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ ကိုးကွယ်သူများ၊ နတ်ကိုးကွယ်သူများနှင့် ခရစ်ယန် ဘာသာဝင်များ ဟု သုံးမျိုးရှိသည်။ လူများစုမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်၍ ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ ရတနာသုံးပါးကို လွန်စွာ ကြည်ညိုကြသည်။ ယင်းတို့ နေထိုင်ရာ မြင့်မားသော တောင်ထိပ်တွင် ခဲရာ ခဲဆစ် ဘုရားကျောင်း ကန်၊ စေတီ ပုထိုးများ တည်ထား ကိုးကွယ်ကြသည်။ မြေပြန့်ရှိ တန်ခိုးကြီး ဘုရားများကိုလည်း ဝေးလံသောဒေသမှ လာရောက် ဖူးမျှော်ကြပြီး ဆင်းရဲပင်ပန်းစွာ ရှာဖွေ စုဆောင်း ထားသော ငွေကြေးများကို စေတနာ ထက်သန်စွာ လှူဒါန်းသွားကြသည်။ အသက်အရွယ် တောက်လာသည်နှင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ လောကီရေးတို့ကို အိမ်ရှိလူငယ်များသို့ လွှဲအပ်ပြီး ဘုန်းကြီးကျောင်းတွင် သွားရောက် သတင်းသီလ ဆောက်တည် တရားအားထုတ်ကြသည်များသည်။

ပအိုဝ်အမျိုးသား။ ။ပအိုဝ်အမျိုးသား အများစုသည် ဗုဒ္ဓဘာသာ

ကို ယုံကြည် ကိုးကွယ်ကြသည်။ အနည်းငယ်မျှသာ ရိုးရာနတ်ကိုးကွယ်
ကြသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာ ပအိုဝ်တို့သည် ရတနာသုံးပါး ကြည်ညိုကြသဖြင့်
ဘုရားကျောင်းကန်၊ စရပ် စသော သာသနာရေး၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ
အဆောက်အဦများကို မိမိတို့ လုပ်စာထဲမှ စုဆောင်းထားသော ငွေ
ကြေးများနှင့် ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းကြသည်။ ပအိုဝ် ရွာတိုင်းတွင်
ရွှေရောင် တဝင်းဝင်းရှိသော ဘုန်းတော်ကြီး ကျောင်းကြီးများကို
ခမ်းနားစွာ တွေ့ရသည်။ စေတီ ဘုရား ပုထိုးများလည်း တင့်တယ်စွာ
တွေ့ရှိရသည်။ သင်္ကြန်အခါ၊ ဝါတွင်း၊ ဝါကျွတ်အခါနှင့် ဘာသာရေး
ဆိုင်ရာ နေ့ထူးနေ့မြတ် အခါများတွင် ဘုရား ကျောင်းကန်များ၌
သတင်းသီလ ဆောက်တည်ကြသည်။ သုတ်တရား၊ ဝိပဿနာတရား
နှင့် အဘိဓမ္မာတရားများကို ယုံကြည်လေးစားစွာ နာယူကြသည်။

ရှင်ပြု၊ ရဟန်းခံ စသော အလှူပွဲကြီးများကိုလည်း ကြီးကျယ်
ခမ်းနားစွာ ကျင်းပလေ့ ရှိသည်။ ဒါနကုသိုလ် ပြုခြင်းဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့
ရောက်နိုင်သည်ဟူသော တရားနှင့် ပင်ကိုယ်က စေတနာ သဒ္ဓါတရား
ရှိသူများဖြစ်သည်နှင့်အညီ ပအိုဝ်တို့မှာ အလှူအတန်း၊ အပေးအကမ်း၊
အကျွေးအစွမ်း ရက်ရောက်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် တပဲရလို့ တမူးလှူ
ဒွိရမ်းတောင်သူ တူနိုင်ရိုးလား ဟူသော စာများပင် ဖွဲ့ဆိုခဲ့ကြပေ
သည်။

တိယန်အမျိုးသား။ ။ အများစုမှာ ဗုဒ္ဓ ဘာသာကို ကိုးကွယ်ကြ
သည်။ နတ်ကိုးကွယ်သူ အချို့လည်း ရှိသည်။ နတ်မှာသာသနာစောင့်

နတ်နှင့် တောတောင်စောင့် နတ်များသာ ဖြစ်သည်။ သာသနာစောင့် နတ်ကို ပဿရာတွင် မွဲဖြူ၊ မွဲနီ၊ မွဲဝါ၊ ကွမ်းရာ၊ လက်ဖက်နှင့်ထမင်း ဟင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ပဿရာတွင် နှစ်မျိုးခွဲထားသည်။ တမျိုးမှာ ကောင်းကင်စောင့်နတ်ကို ပဿသည်။ လက်ဖက်နှင့် သက်သတ်လွတ် အစာများသာ တင်ရသည်။ နံနက်ပိုင်းတွင်သာ တင်ရသည်။ အခြား တမျိုးမှာ မြေစောင့်နတ်ကို ပဿခြင်းဖြစ်သည်။ ပဿရာတွင် အသား၊ ငါးနှင့် အရက်များ ပါဝင်ရပြီး အချိန်မရွေး ပဿနိုင်သည်။

တိယန့် အမျိုးသားတို့သည် ဗုဒ္ဓ ဘာသာဝင်များ ဖြစ်သည့် အလျောက် ရှမ်း အမျိုးသားများကဲ့သို့ ဘုရားသွား၊ ကျောင်းတက်၊ ရှင်ပြု၊ ရဟန်းခံများ ပြုလုပ်ကြသည်။

စုန်း နတ် ကဝေ စသည်တို့အပေါ် စွဲလမ်းယုံကြည်မှု

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားများ သည် အများအားဖြင့် စုန်း၊ နတ်၊ ကဝေ စသည်တို့အပေါ်တွင် စွဲစွဲ လမ်းလမ်း ယုံကြည်မှု မရှိကြပေ။ အချို့ ကျေးရွာများတွင် နေထိုင်ကြ သော သက်ကြီးရွယ်အိုများသည် မိရိုးဖလာ ကိုးကွယ်ပဿမှုများ ရှိကြ သော်လည်း ကြီးကြီးကျယ်ကျယ် ပူဇော်ပဿမှုများ မဟုတ်ပဲ အစဉ် အလာ ဝတ်တရား မပျက်ကွက်ရုံမျှသာ ဖြစ်သည်။

အချို့သော ကျေးရွာများတွင် နေထိုင်ကြသော ဦးရေအား ဖြင့် အလွန်နည်းပါးသော သူတို့လောက်သာ အင်းအိုင် ခလဲ့ လက်ဖွဲ့ များကို အကာအကွယ် သဘော တုတ်ပီး၊ ဓားပီးဆေး အဖြစ်နှင့် ပီယ ဆေးအဖြစ် ချိတ်ဆွဲတတ်ကြသည်။

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ မြေပြန့်သားတို့က ရှမ်းပြည်နယ်တွင် နတ်ကိုး
ကွယ်မှုနှင့် စုန်း၊ တစ္ဆေ၊ ကဝေစသော မိစ္ဆာအယူဝါဒ ထွန်းကားသည်
ဟု လွဲမှားစွာ ယူဆခဲ့သည်။ ရှမ်း ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့မှာ ဗုဒ္ဓဘာသာ
ကိုသာ ကိုးကွယ်ကြသည်။ ရှမ်းအိမ်များတွင် ဘုရားစင်များသာ
ရှိသည်။ နတ်စင် မရှိ။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ရှမ်းအမျိုးသားများမှန်သရွေ့
ရိုးရာ ကိုးကွယ်မှု မရှိ။ တနှစ်တကြိမ်ကျ ရွာစောင့်နတ်၊ လယ်စောင့်
နတ်၊ သမ္မာဒေဝနတ်များအား ပူဇော်မှုလောက်သာရှိသည်။ သို့သော်
ထုံးစံသဘောမျှသာဖြစ်ပြီး ကြီးကျယ်စွာ မကိုးကွယ်ကြ။ မြေပြန့်မှာ
ကဲ့သို့ နတ်ကနားပေးခြင်း၊ နတ်ပွဲကြီးများ ကျင်းပခြင်းများ မရှိပေ။)

ဂုံ (ခွံ) အမျိုးသား။ ။ ဂုံ (ခွံ) အမျိုးသား ကျေးရွာများတွင်
စီးပွားရေး ဖူလုံမှုအတွက် ရည်ရွယ်၍ ရိုးရာနတ် ပသမှုများ ရှိသည်။
ကောက်စိုက်ချိန်၊ သိမ်းချိန်များတွင် စပါးထွက်များစေရန် တင်သကြ
သည်။ ထို့ပြင် ရွာစောင့်နတ်၊ သာသနာစောင့်နတ် စသည်များကို
ရှင်ပြု၊ ရဟန်းခံ ပြုလုပ်ရာတွင် ရတနာသုံးပါး မိဘဆရာများအား
ကန်တော့ပြီးနောက် ကန်တော့ ပူဇော်ကြရသည်။ သီးခြားနတ်
ကိုးကွယ်မှု မရှိကြ။

စုန်း၊ ကဝေ၊ မှော် စသော အောက်လမ်းပညာများကို ယုံ
ကြည်မှု မရှိလှ။ တစ္ဆေသရဲရှိသည်ဟုကား ယုံကြည်ကြသည်။ သို့သော်
ပြုစားတတ်သည်ဟု မယုံကြ။ ထိုပညာကို တတ်သူ မရှိကြ။

ယွန်း အမျိုးသား။ ။ အချို့ ကျေးလက် ဒေသများတွင် ရိုးရာနတ်
ကိုးကွယ်မှု ရှိသည်။ သို့သော် ထုံးစံမပျက်ရုံသာ ဖြစ်သည်။

အောက်လမ်း ပညာများကို ယခင်က ယုံကြည်သူများ ရှိခဲ့သော်လည်း ယခု မရှိတော့ပေ။ တစ္ဆေ၊ သရဲရှိသည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ တမလွန်ဘဝ ကူးခြင်းကိုလည်း ယုံကြည်ကြသည်။ အင်း အိုင် လက်ဖွဲ့များကို ကလေးဘဝမှစ၍ မိဘများက အန္တရာယ်ကင်းဝေးရန် ဆွဲပေးလေ့ ရှိသည်။ အချို့မှာ အဖိုး အဖွားများ၏ သွားများ၊ ငွေမတ်စေ့များကို တရိတသေ ဆွဲထားကြသည်။ ယခုအခါ လက်ဖွဲ့ဆွဲသော အလေ့ မရှိတော့ပေ။

အင်းသားအပျိုးသား။ ။နတ်ကိုးကွယ်မှု အသင့်အတင့် ရှိသည်။ ရွာစောင့်၊ မြေစောင့်၊ ရေစောင့်၊ သာသနာစောင့်နတ်များဟု ကိုးကွယ် ပသကြသည်။ ၃၇ မင်းနတ်ကို မကိုးကွယ်။ အိမ်တွင်လည်း နတ်မကိုးကွယ်ကြ။ နတ်ကနားပေးခြင်း၊ နတ်ကခြင်းလည်း မရှိ။ ရွာတိုင်းတွင် အဝင်ဝ၌ ရွာနတ်စင်များရှိသည်။ တနှစ်တခါ နတ်စင်များတွင် ရွာနတ်မွေးခြင်း လုပ်ရသည်။ ရွာနတ်မွေးသည်ဆိုသည်မှာ ကျွေးမွေးသည်ကိုဆိုသည်။ လက်ဖက်နှင့် ပန်း တင်ရုံသာ ဖြစ်သည်။

စုန်း၊ ကဝေ၊ မှော်စသော အောက်လမ်းပညာများကို အလေးအနက် မထားကြ။

အင်းအိုင်၊ လက်ဖွဲ့များကို အန္တရာယ်ကင်းအတွက် အနည်းအကျဉ်း ဆွဲကြသည်။ ထိုအင်းတို့မှာ ဘုရားအင်း၊ တရားအင်း စသော ဗုဒ္ဓစာသော ဆိုင်ရာများသာ ဖြစ်သည်။ လူကြီး သူမများ၏ သွားများ၊ ဓမ္မည်းပေးသော ငွေမတ်စေ့၊ ကြေးပြားစေ့များ စသော အဆောင်များကိုလည်း ဆွဲကြသည်။ ယခုခေတ် လူငယ်များတွင် ယုံကြည်မှု လျော့ပါး လာသည်။

တောင်ရိုးအမျိုးသား။ ။နတ်ကိုးကွယ်သူများမှာ တောင်ရိုး ရိုးရာ
နတ်ကို တပို့တွဲလတွင် တင်သရသည်။ နတ်စင်ကို ဖျက်လျှင် နတ်ပသသူ
ကို ထိခိုက်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ကဆုန်၊ နယုန် လများ၌
နတ်မွေးလျှင် ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင်ပါ မေးလေ့ ရှိသည်။ ကြက်အရှင်ကို
ပထမ နတ်ကိုပြရသည်။ ထို့နောက် ကြက်ကိုသတ်ပြီး နူးအောင်ပြုတ်
ကာ ဝပ်နေသည့်ပုံပြု၍ နတ်တင်ရသည်။ နောက် အသားများကို
ဖဲ့ထုတ်၍ ခြေထောက်ရိုး နှစ်ချောင်းမပါသော ကြက်ပေါင်နှစ်ချောင်း
ကို ဘယ်ညာမမှားရစေရန် ကြိုးချည်မှတ်ထားရသည်။ ဆန်နှင့် ရောပြီး
ပြုတ်၍ ညှော်သည်များအား ကျွေးသည်။ အရိုးအဆစ်ရှိ ခြင်ဆီနေရာ၌
နီနေပါက မီးဘေးစိုးရိမ်ရသည်။ အရိုးအတွင်းဖက်ရှိ အရိုးပေါက်
ကလေးထဲသို့ ဝါးဖြင့် ပြုလုပ်သော မှန်ဟုခေါ်သည့် အပ်နှင့်ထိုးပြီး
ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင် မေးကြသည်။

ဇနုအမျိုးသား။ ။နတ်ကိုးကွယ်မှုအနည်းငယ် ရှိသော်လည်း ကျယ်
ပြန့်လေးနက်စွာ မကိုးကွယ်ကြချေ။ ရေကန်၊ ညောင်ပင်၊ ရွာစောင့်
နတ်များဟု နတ်စင်တွင် ပန်း၊ လက်ဖက်များ တော်သင့်ရုံတင်သ
ကြသည်။ အိမ်တွင် နတ်စင်ထား မကိုးကွယ်ကြ။

စုန်း၊ ကဝေ၊ မှော် စသော အောက်လမ်းပညာများကို ယုံသူ
လည်း ရှိ၊ မယုံကြည်သူလည်း ရှိသည်။ ထိုပညာများကို ဂရုမစိုက်ကြ။
ယင်းပညာမှာ ထွန်းကားခြင်းလည်း မရှိပေ။

အင်းအိုင်၊ လက်ဖွဲ့များကို လူကြီးပိုင်း အချို့က ယုံကြည်ကြ
သည်။ ဘုရားအင်း၊ နတ်အင်း၊ မှော်အင်း စသော အင်းများစွာ ရှိရာ

ဘုရားအင်းကို အဆွဲများသည်။ ငယ်စဉ်က အန္တရာယ်ကင်းအဖြစ်
ချိတ်ဆွဲထားပေးသော လက်ဖွဲ့များ၊ ငွေမတ်စေ့ပြားများကို ဆောင်
ထားတတ်သည်။

ပလောင် အမျိုးသား။ ။နတ်ကိုးကွယ်သူများမှာ ရိုးရာနတ်များ
အား ဝက်၊ ကြက်များသတ်ပြီး အချိန်အခါအလိုက် ပူဇော်ပသကြ
သည်။ မိုးကောင်းစေခြင်း၊ သိန္နီထွက်ကောင်းစေခြင်း၊ အန္တရာယ်ကင်း
စေခြင်း အလို့ငှာ ပူဇော်ကြသည်။

စုန်း၊ ကဝေ၊ မှော် စသော အောက်လမ်းပညာများကို ယုံသူ
များရှိသကဲ့သို့ မယုံသူများလည်း ရှိကြသည်။ ပလောင် အမျိုးသားတို့
တွင် ယင်းပညာများ ရှိ မရှိ မသိရ။

အင်းအိုင်၊ လက်ဖွဲ့ စသော အဆောင်အယောင် များလည်း
မတွေ့ရပေ။

ပအိုဝ််အမျိုးသား။ ။နတ်ကိုးကွယ်မှုမှာ ပပျောက်လုနီးပါးရှိသည်။
ရွာစောင့်နတ်၊ လယ်စောင့်နတ်များ၊ သာသနာစောင့်နှင့် သမ္မာဒေဝ
စသော နတ်များကို ရိုသေမှု ပြသရုံလောက်သာ ပန်းစသည်တို့ကို
တင်သကြသည်။ နတ်ကနား ပွဲကြီးများနှင့် မပူဇော်ကြချေ။

စုန်း၊ ကဝေ၊ တစ္ဆေ၊ မှော် စသော အောက်လမ်းပညာများ
ကို မယုံကြည်ကြ။ တတ်လည်း မတတ်ကြ။ ရှေးယခင်က လူကြီးပိုင်း
များတွင် ပုံပြင်အဖြစ် ပြောပြသဖြင့် နားထောင်ဘူးကြရုံသာ ရှိ
သည်။

အင်းအိုင် လက်ဖွဲ့များကို ကလေးများ လည်ပင်း၊ လက်
ကောက်ဝတ်တို့တွင် ဆွဲထားလေ့ ရှိသည်။ လိပ်ပြာထိန်းရန်၊ စုန်းကာ
ရန်၊ နတ်ကာရန်အတွက် သို့မဟုတ် ချူချာသဖြင့် ခမည်းပေးထား
သောအနေဖြင့် ဆွဲခြင်းဖြစ်သည်။ လူကြီးများတွင် အချို့က ဘုရား
အင်း၊ သူရဿတီအင်း၊ လက်ဖွဲ့ စသည်များကို လည်းကောင်း၊ အခြား
ပီယဆေး၊ အဆောင်၊ အကာအကွယ်စသော အင်းလက်ဖွဲ့များကို
လည်းကောင်း အနည်းငယ်ဆွဲလေ့ ရှိသည်။

တိယန်အမျိုးသား။ ။စုန်း၊ တစ္ဆေ၊ ကဝေ၊ မှော်စသောအောက်လမ်း
ပညာများကို ယုံကြည်သူလည်းရှိ၊ မယုံကြည်သူလည်းရှိသည်။ ယခု
အခါ လူငယ်များက ယုံကြည်မှု ပို၍ နည်းပါးလာသည်။

အင်းအိုင်၊ လက်ဖွဲ့များကို ခမည်းသဘော၊ ပီယဆေးသဘော၊
အန္တရာယ်ကင်း သဘော ချိတ်ဆွဲကြသည်။ အချို့မှာ ငယ်စဉ်က ကင်
ပွန်းတပ်ရာတွင် ပေးသောငွေမတ်စေ့များကို ဖောက်ဆွဲထားခြင်းသာ
ဖြစ်သည်။

ကိုးကန့်အမျိုးသား။ ။စုန်း၊ တစ္ဆေ၊ ကဝေ စသည်များကို ယုံကြည်
သည်။ ကလေး နေမကောင်းပါက လိပ်ပြာလွင့်သဖြင့် လိပ်ပြာ ပြန်
ခေါ်ရန် ကြက်ဥပြုတ်နှင့်ခေါ် ယူသည်။ စုန်းပူး၊ တစ္ဆေပူးသည်ကိုယုံပြီး
နတ်စင်၊ ဘုရားစင်မှ အမွှေးတိုင်မှ ပြာကို ရေစိမ်တိုက်လျှင် ပူးသော
အပ ထွက်သည်ဟု ဆိုသည်။

အင်းအိုင်များနှင့် ပတ်သက်၍ လူကြီးပိုင်းက အယုံများကြ
သည်။ အန္တရာယ်ကင်းလက်ဖွဲ့များ လည်ပင်းတွင်ဆွဲထားလေ့ရှိသည်။

ကော်အမျိုးသား။ ။စုန်း၊ တစ္ဆေ၊ ကဝေ၊ မှော် စသော ကိစ္စများကို
ကော် အမျိုးသားတို့ ယုံကြည်သည်။ အပဝင်သည်၊ တစ္ဆေပူးသည်ကို
လည်းယုံကြည်သည်။ စုန်း၊ ကဝေများ ပူးသည့်အခါ ကျားစွယ်၊ ဝက်စွယ်
များနှင့် ဂါထာမန်းမှုတ် ထုတ်ရသည်။ မှော်ဆရာ (စာဟော ဆရာ)
များက ပယောဂ ကုသပေးသည်။ အင်းအိုင်၊ လက်ဖွဲ့ဆောင်ခြင်း
မရှိချေ။

လားဟူအမျိုးသား။ ။အင်းအိုင်၊ လက်ဖွဲ့များ ဆောင်မှု အနည်း
ငယ်ရှိသည်။ ဖျားနာလျှင် နတ်ထိန်းယောကျ်ားအား သွားမေးသည်။
ဆန်တခွက်၊ ဆားတုံးတတုံးနှင့် ငွေတကျပ်ကို နတ်ထိန်းသို့ လပ်တင်ရ
သည်။ နတ်ထိန်း၏ ဟောချက်အတိုင်း ဖျားနာသူက မိမိပစ်မှားမိ
သော နတ်အား သားငါးသတ်ပြီး ပူဇော် တောင်းပန်ရသည်။ ရပ်ရွာ
ရှိ လူများကိုလည်း ကျွေးမွေးရသည်။ ချည်မန်းကွင်းကို ဖျားသူ
လက်အား စည်းပေး၍ နေကောင်းပါစေ၊ အဖျား ပျောက်ပါစေဟု
ဆုတောင်းပေးကြရသည်။ ယင်း ချည်မန်းကွင်းကို ချည်ဖြူတွင် ရော
ကျစ်ပြီး ဖျားသူလည်ပင်းတွင် လက်ဖွဲ့အဖြစ် ဆွဲထားသည်။

တစ္ဆေ အဖြူရောင် တွေ့လျှင် မသေ။ တစ္ဆေနီ၊ ဝါ၊ ကြောင်
ကျားကို တွေ့လျှင် သေတတ်သည်ဟု ယုံကြည်သည်။

၁၃၂

လွယ်လ အမျိုးသား။ ။နတ်ပူဇော်ရာတွင် ဝက်၊ ကြက် စသော
အကောင်များကို သတ်ပြီး ပသရသည်။ အချို့မှာ ကဲ့ခေါင်းဖြတ်ပြီး
တင်သရသည်။

စုန်း၊ တစ္ဆေ၊ ကဝေများကို ယခင်က ယုံကြည်ကြသည်။ ယခုလည်း နတ်ကိုးကွယ်သူများ ယုံကြသေးသည်။ အင်းအိုင်၊ လက်ဖွဲ့များကို ကလေးများနှင့် အချို့လူကြီးများက အန္တရာယ်ကင်းရန် ဆွဲကြသည်။

ဗေဒင်ပညာနှင့် အတိတ်နိမိတ်များ

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ ရှမ်းများသည် ဗေဒင် မေးလေ့မေးထ ရှိသည်။ ပစ္စည်းပျောက်၊ ကျန်းမာရေး အခြေ အနေများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင်ကို မေးကြသည်။ အိမ်ဆောက်ရန် နေရာရွေးခြင်း၊ ကျောင်းဆောက်ရန် နေရာအခါရွေးခြင်းတိုင် စပါးကို ပုံပြီး အုပ်ထားရသည်။ ထို့နောက် အဓိဋ္ဌာန်ပြုသည်။ နောက်တနေ့တွင် ထိုအုပ်ကို ဖွင့်ကြည့်ပြီး စပါးစေ့ကို စုံ့မ ရေရသည်။ စုံ့ဖြစ်လျှင် ကောင်းသော အတိတ်ဖြစ်၍ မ ဖြစ်လျှင် မကောင်းသောအတိတ်ဖြစ်သည်။ အခြား နိမိတ်ဖတ်နည်းမှာ စပါးပုံအခြေအနေ ပျက်မပျက် ကြည့်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မပျက်လျှင် ကောင်းသည်။ ပျက်လျှင် မကောင်းဟု နိမိတ်ဖတ်သည်။ နောက်တမျိုးမှာ စပါးစေ့ အရေအတွက်ကို လေးဂဏန်းနှင့် စား၍ ကြွင်းသောဂဏန်းကို ကြည့်ပြီး ကောင်း၊ မကောင်း အတိတ် ကောက်ယူကြသည်။

အိမ်ရှင် ယောကျ်ား ခရီးဝေးသွားသော် အိမ်ရှင်မက ဘုရားစင်မှ ဘုရားပန်း မညှိုးနှမ်းအောင် ဂရုစိုက် လဲလှယ်ပေးရသည်။ ပန်းများ ညှိုးသွားခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း၊ ကြွက်ကိုက်သွားခြင်းကို ကြည့်ပြီး

ခရီးသွားသူ ဘေးအန္တရာယ် ရောက်၊ မရောက် အတိတ်ကောက်လေ့ ရှိသည်။

ဖျားနာသော အခါ၌ အိမ်တွင် ဆေးဝါးကုသည်။ တောရွာ များတွင် ဂါထာမန်းပြီး ကုသသော ပျောက်စေဆရာများကိုသာ အားကိုးရသည်။ ဆေးဖယောင်းတိုင် ထွန်းကုသော ဓလေ့လည်း ရှိ သည်။ အခကြေးငွေ မပေးရ။ အစားအစာ၊ အဝတ်အစားများနှင့် ပျောက်သောအခါ ဆရာအား ကန်တော့ကြရသည်။

တိယန်အမျိုးသား။ ။မြေစောင့်နတ် တင်သည့်အခါ ကြက်ဥဗေဒင်၊ ဝက်သည်းခြေဗေဒင်တို့ ရှိသည်။ ကြက်ဥကို ခွဲပြီး အတွင်းရှိ အခြေ အနေကိုကြည့်၍ ဟောခြင်း၊ ဝက်သည်းခြေ အခြေအနေ၊ အရည် အနှံ့ များကို ကြည့်ဟောခြင်းများ ပြုလုပ်သည်။

မွှော်တော်ခေါ် စာဟောဆရာရှိသည်။ မြွေကိုက်သည့်အခါ ဂါထာ မန်းမှုတ် ကုသကြသည်။ ဓားထိပါက သွေးတိတ်ရန် မန်းမှုတ် ကုသလေ့ ရှိသည်။

ထိုးကွင်း ထိုးခြင်း

ရှမ်းပြည်နယ် အတွင်းတွင် နေထိုင်ကြသော အမျိုးသားများ အနက် ကိုးကန့်နှင့် ကော်အမျိုးသားများမှအပ ကျန် အမျိုးသားအား လုံးလိုလိုပင် ထိုးကွင်း မင်ကြောင်ဆေးများ ထိုးလေ့ ရှိကြသည်။ ရှေးအခါက ထိုးကွင်း မင်ကြောင်ကို ယောက်ျားတိုင်း ကိုယ်ပေါ်တွင်

နေရာ အနှံ့အပြား ထိုးကြသော်လည်း ယခုခေတ် လူငယ်များတွင်
ဤမျှလောက် မများတော့ပဲ လက်မောင်းစသည့် နေရာအနည်းငယ်
လောက်မျှသာ ထိုးကြတော့သည်။

ထိုးကွင်း မင်ကြောင် ထိုးခြင်း၏ ရည်ရွယ်ရင်းမှာ ယောက်ျား
ပီသစေရန် ဖြစ်သည်။ အချို့သူတို့မှာ အကာအကွယ် တုတ်ပီး ဓားပီး၊
ပီယဆေး စသည်တို့အတွက် ထိုးကြသည်။

အရှောင်နှင့်အဆောင်များ

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ ကုန်သည်အိမ်များတွင် ပလွေမှုတ်ခြင်း၊ လေချွန်
ခြင်း မပြုလုပ်ရ။ လပ်တိတ် တတ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ဇီးကွက်များ
ရပ်ရွာတွင် အော်မြည်ပါက နှာစေးချောင်းဆိုးဖြစ်တတ်သည်။ အိမ်ရှင်
ခွင့်မပြုပဲ အိမ်ရှင်ယောက်ျား၏ သီးသန့်နေရာသို့ မသွားရ။ အိမ်ပေါ်
တက်လျှင် ဖိနပ်ချွတ်ရသည်။ ကျွေးမွေးညှို့ဝတ်ပြုသော အစားအစာ၊
လက်ဖက်ရည်များကို စားသုံးမှ သဘောကျသည်။ မစားပဲ နေလျှင်
ရိုင်းစိုင်းသည်ဟု ယူဆကြသည်။ ရှမ်းအမျိုးသားများသည် စီးပွားရေး
နှင့် ဆိုင်သော ရိုးရာဓလေ့များကို ပြုလုပ်လေ့ ရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ
အထူးသဖြင့် လယ်ယာများနှင့် ပတ်သက်သည်။

မိုးဦးကျ လယ်တောဆင်းချိန်တွင် မိုးမမှန်၊ လေမမှန် ဖြစ်ခဲ့
သော် လွန်ခဲ့ခြင်း၊ ယုံကြည်ကိုးစားရာ ဘုရား နတ်တို့အား ပူဇော် ပသ
ခြင်း ပြုသည်။

လယ်ယာများတွင် ပိုးမွှား ကျရောက်သဖြင့် စိုက်ပျိုးထားသော ကောက်ပဲသီးနှံများ မအောင်မြင်သောအခါ မိမိတို့ မကောင်းမှု ပြုလုပ်ခဲ့သောကြောင့် အပြစ်တို့မှ ခွင့်လွှတ်ရန် တောင်းပန်ခြင်း၊ လယ်ယာများတွင် ဖျက်ဆီးအံ့သော မကောင်းမှု အကုသိုလ်များ ပပျောက်ရန် နတ် ပူဇော်ပသခြင်း ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။

လယ်ထွန်ခြင်း၊ ကောက်စိုက်ခြင်းများကိုလည်း နေ့ကောင်းနေ့မြတ် ရွေးချယ် ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ တော်သလင်းလ ကျော်လျှင် ကောက်မစိုက်၊ စိုက်လျှင် သီးနှံမထွက်ဟု ယူဆသည်။

စပါးများ ရိတ်သိမ်းပြီးနောက် စပါးတင်းရေ ပိုမို ထွက်ရန် လယ်ကွင်းထဲတွင် မီးထွန်းပြီး ဆုတောင်း ပသလေ့ ရှိသည်။ ကောက်လှိုင်းစည်းများ စုပုံပြီး စပါးမနယ်မီ စပါးနှံများကို ပုခိုင်ခိုင်ခေါ် ဘိုးဥကြီး၊ ဘွားဥကြီးဟု အမည်တပ်ထားသော ကြက်ဥပြုတ်နှစ်လုံးနှင့် မွဲများတင်သရသည်။

စပါးများကို အိမ်သို့ သယ်ယူသောအခါတွင် လယ်ကွင်း ယာခင်းမှ အိမ်အထိလမ်းတလျှောက်တွင် စပါးပုံကလေးများ အနည်းငယ် ပုံချထားလေ့ ရှိသည်။ ထိုသို့ပုံထားခြင်းမှာ ကျေးငှက် သတ္တဝါအပေါင်းတို့နှင့် ဝေမျှစားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် လမ်းခရီး၌ အစား အစာ ပြတ်သူများအား စပါးရှိသော နေရာသို့ အလွယ်တကူ ရှာဖွေနိုင်ရန် လမ်းပြအဖြစ် ပုံထားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဂုံ (ခွံ) အမျိုးသား။ ။ရှမ်းအမျိုးသားများကဲ့သို့ဂုံ(ခွံ)အမျိုးသားတို့အိမ်တွင် အိမ်ရှင်ယောက်ျားအတွက် သီးသန့်နေရာနှင့် ဘုရားစင်

အောက်နား အိမ်ဦးခန်းတွင် အခွင့်မပေးပဲ မထိုင်ရ။ အိမ်ပေါ်တက်
လျှင် လှေကားထစ်တွင် ဖိနပ်ချွတ်ခဲ့ရသည်။

ယွန်းအမျိုးသား။ ။မလုပ်ကောင်းသော ကိစ္စဟူ၍ အထူးမရှိ။ ရှမ်း
အမျိုးသားများကဲ့သို့ အိမ်တွင်းရှိ အိမ်ရှင်ယောက်ျားအတွက် သီးသန့်
နေရာနှင့် ဘုရားစင်နားတွင် အခွင့်မပြုပဲ သွားရောက်ခြင်းသည် ရိုင်း
သည်ဟု ယူဆသည်။ ယင်းတို့အိမ်ပေါ်တွင် ဖိနပ်မစီးရ။ လှေကား
အတက်တွင် ချွတ်ခဲ့ရသည်။ ယင်းတို့ ညှော်ခံကျွေးမွေးသော အစား
အစာများကို စားမှ ကြိုက်သည်။ စေတနာကို လက်ခံခြင်းဖြင့် တုံ့ပြန်
သည့် သဘောဖြစ်၏။

ပအိုဝ်အမျိုးသား။ ။အချို့ ဖျာလိပ်နတ် ကိုးကွယ်သော အိမ်များ
တွင် ညှော်သည်များအား အိမ်မြောက်ဖက်သို့ မသွားရ။ တအိမ်တည်း
တွင် သုံးညထက် ပိုအိပ်ပြီး မတည်းခိုရ။ အိမ်ပြောင်း တည်းခိုရသည့်
ထုံးစံရှိသည်။

တိဃန်အမျိုးသား။ ။မလုပ်ကောင်းသော ကိစ္စမှာ အထူး မရှိကြ။
အိမ်ရှင်ယောက်ျားနေသည့် နေရာသို့ ခွင့်မပေးပဲထိုင်ခြင်းကို မကြိုက်
ကြ။

ကိုးကန့်အမျိုးသား။ ။ကိုးကန့်အမျိုးသားတို့ အိမ်တွင် အရိအသေ
ထားသော ဘုရားစင်၊ နတ်စင်၊ လိပ်ပြာစင်များကို နှောင့်ရှက်ခြင်း၊
အဖိုး အဖွားများ မြှုပ်နှံရန် ကြိုတင်ဝယ်ယူထားသော အခေါင်းများ
ကို ကိုင်တွယ်ခြင်းများကို မကြိုက်ကြ။

ကော်အမျိုးသား။ ။ရွာအဝင် အထိမ်းအမှတ်ပစ္စည်း၊ နတ်စင်များ
ကို နှောင့်ရှက်ခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ကိုင်တွယ်ကြည့်ခြင်းကို မပြုရ။
ပြုလျှင် ကော်အမျိုးသားတို့ စိတ်ဆိုးတတ်သည်။ ငွေကြေး လျော်
ကြေးပေးရုံ၊ တောင်းပန်ရုံနှင့် မကျေနပ်ကြ။ နတ် စိတ်ဆိုးမည်ကို
စိုးရိမ်ကြသည်။ နှောင့်ရှက်ပြီး နတ်စင်၊ အထိမ်းအမှတ် ပစ္စည်းများကို
ပြန်လည်ထူထောင်၍ ပူဇော်ပသရန် ငွေကုန်၊ အချိန်ကုန်၊ လူပင်ပန်း
သောကြောင့် တစိမ်းသူတို့ ကိုင်တွယ်စူးစမ်း လေ့လာမှုကို မကြိုက်ကြ။

ဒေသဆိုင်ရာ၊ အမျိုးဆိုင်ရာ အထိမ်းအမှတ်များ ရှိသည်။
ရွာတံခါးမုတ်ပေါက် တဖက်တချက်စီရှိသည်။ မုတ်ပေါက်အဝင်တွင်
မုတ်ဦး ပြုလုပ်၍ထားသည်။ သစ်သား၊ ဝါး၊ နွီးရှော်များဖြင့် ငှက်ရုပ်၊
ကြက်ရုပ်၊ လူရုပ်များကို ထုလုပ်၊ ရက်လုပ်ပြီး ဝါး၊ သစ်သားဖြင့်
ဆောက်ထားသော မုတ်ဦးပေါ်တွင် ပိရီစွာ တပ်ဆင်ထားသည်။

ထိုရုပ်တုများမှာ အလွန် လျှို့ဝှက် နက်နဲသော အဓိပ္ပာယ်
ရှိဟန်တူသည်။ တစိမ်းသူတို့ ကိုင်တွယ်ခြင်း၊ နှောင့်ရှက်ခြင်း မပြုရ။
အချို့ ရုပ်တုများတွင် မှန်များ၊ ကျောက်စရစ် ရောင်စုံများဖြင့်
တန်ဆာဆင်ထားသည်။

အဓိပ္ပာယ်မှာ ရွာတွင်းသို့ သားရဲတိရစ္ဆာန်များ၊ နတ်ဆိုးများ
မဝင်နိုင်ရန် ရွာတွင်း၌ သားသမီးများ မွေးဖွားပြီး လူဦးရေ တိုးပွား
ရန်၊ စပါးဆန်ရေ ပေါများပြီး ရောဂါဘယ ကင်းဝေးရန် ဖြစ်သည်။

ဤကဲ့သို့ ရုပ်တုများ ကိုးကွယ်မှုသည် ရှေးအကျဆုံး ကိုးကွယ်
မှုတရပ်နှင့် ဆက်သွယ်လျက်ရှိသည်ဟု ထင်ရသည်။ အလားတူ ရုပ်တု

များကို ရှေးဟောင်း တိဗက် ကြေးသွန်းရုပ်များ၊ ဟိန္ဒူဘုရားပုထိုးရှိ ရုပ်တုများ၊ ရခိုင်တိုင်း ဘုရားများတွင် တွေ့ရသော ရုပ်တုများ၊ ရှေး ဂရိကျောက်ရုပ်များတွင် တွေ့ရသည်။

လားဟူ အမျိုးသား။ ။ရွာထိပ်သစ်ပင်များကို မခုတ်ရ။ ရွာထိပ် နတ်စင်နှင့် ရွာအနီးအနားရှိ သစ်တောကို မီးရှို့ခြင်း၊ ထင်းခုတ်ခြင်း မပြုရ။ ခုတ်လျှင် သေတတ်သည်။ ကျားကိုက်တတ်သည်ဟု အယူရှိကြ သည်။

ကာမေသုမိစ္ဆာစာရကံကို ကျူးလွန်ရန် အလွန်ကြောက်ရွံ့ ကြသည်။ ရွာတွင် သူတပါးသားမယားအား ပြစ်မှားကျူးလွန်သူရှိပါ က ကျွဲကို ကျားဆွဲတတ်သည်။ ကျွဲကျားကိုက်မှုရှိလျှင် သူကြီးက ရပ်ရွာတခုလုံး စုဝေးပြီး မည်သူ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရကံ ကျူးထား သနည်း။ ထုတ်ဖော် ဝန်ခံပါ။ ဝန်ခံပါလျှင် တရွာလုံး ကျားစာဖြစ် မည်ဟု သတိပေးလိုက်လျှင် ကျူးလွန်ထားသူက ဝန်ခံသည်။ ထိုအခါ ကန်တော့ တောင်းပန်စေပြီး ကျားဆွဲခံရသော ကျွဲရှင်အား ကျွဲလျော် ကြေးငွေ ပေးရသည်။

လွယ်လအမျိုးသား။ ။အဖေအမေသေသော နေ့ကို ပြဿဒါးနေ့ဟု ယူဆသည်။ ထိုနေ့များတွင် တောင်ယာ အလုပ်အကိုင်မလုပ်ကြ။

နတ်စင်များအား နှောင့်ရှက်ခြင်း၊ နတ်တင်ထားသည်များကို ယူခြင်း၊ တောင်ယာများ ဖျက်ဆီးခြင်း၊ အခွင့်မပြုပဲနှင့် ယင်းတို့အိမ်ထဲ သို့ ဝင်ခြင်းများကို မကြိုက်ကြ။

အင်းသားနှင့် ဓနုအမျိုးသား။ ။ ယင်း အမျိုးသားတို့တွင် မလုပ်
ကောင်းသော ကိစ္စဟူ၍ အထူးတလည် မရှိ။ ညွှန်သည်များကို ရင်းနှီး
စွာ ဆက်ဆံကြသည်။

ဝတ်စားဆင်ယင်မှု

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ ရှမ်းအမျိုးသားတို့သည် အတွင်းမှ ရှပ်အင်္ကျီနှင့်
ပင်နီ တိုက်ပုံအင်္ကျီကို ဝတ်လေ့ ရှိကြသည်။ ကောင်းတီမှာ ခပ်ပွပ္ပဖြစ်
ပြီး အများအားဖြင့် ပင်နီဖျင်ကိုပင် ချုပ်ကြသည်။ အမျိုးသားတိုင်း
ခေါင်းပေါင်း ပေါင်းကြသည်။ နေ့စဉ် နေ့တိုင်းတွင်မူ မျက်နှာသုတ်ပဝါ
ကို ပေါင်းကြသည်။ အမျိုးသမီးများမှာ ထမီနှင့် အင်္ကျီတို့ကို မြေပြန့်
သူများကဲ့သို့ ဝတ်ဆင်ကြသည်။ သို့သော် ရှမ်းအမျိုးသားများကဲ့သို့
ပင် ခေါင်းပေါင်း ပေါင်းကြသည်။

ဂုံ (ခွဲ) အမျိုးသား။ ။ အမျိုးသမီးများသည် ဆံထုံးကို ဦးခေါင်း
ထိပ်တွင် ထုံးသည်။ ဆီခွန်ခေါ်သည့် ရှေးမြန်မာ ထိုင်မသိမ်းအင်္ကျီပုံစံ
နှင့် တူသော အင်္ကျီကို ဝတ်သည်။ လူထမီခေါ် ထမီကို ဝတ်ဆင်လေ့
ရှိသည်။ ထမီမှာ အဖြူရောင်ဖြစ်ပြီး ဒူးအောက်တွင် အစိမ်း၊ အနီ၊
အနက်၊ အဝါစသည့် အရောင်တမျိုးမျိုးကို အနားတပ်ထားလေ့ ရှိ
သည်။ ပွဲလမ်းသဘင်သွားလျှင် ပဝါကို ခပ်ရှည်ရှည်ခြုံကြသည်။

အမျိုးသားတို့၏ အဝတ် အစားမှာ ရှမ်းအမျိုးသားတို့၏
အဝတ်အစား အတိုင်းပင် ဖြစ်သည်။ အဝတ်အစားများကို ဂုံ (ခွဲ)
အမျိုးသားတို့သည် ချည်ငင်ရာမှအစ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ လုပ်ကိုင်
ကြသည်။

ယွန်းအမျိုးသား။ ။ယွန်းအမျိုးသားတို့၏အဝတ်တန်ဆာမှာ အင်္ကျီ
လက်တိုကို ခပ်ပွပွဝတ်ကြပြီး ရိုးရိုးလုံချည်ကို ခါးစည်းစည်း၍ ဝတ်လေ့
ရှိသည်။ အမျိုးသမီးများမှာ အင်္ကျီနှင့် ထမိကိုပင် ဝတ်ကြသည်။
ခေါင်းတွင် ခေါင်းစည်း စည်းသည့်အလေ့ ရှိသည်။

ယင်းနက် အမျိုးသား။ ။ယင်းနက် အမျိုးသားတို့၏ အဝတ်အစား
မှာ ခြေဖမိုးအနီးထိအောင် ပွသော ဘောင်းဘီ၊ရှပ်အင်္ကျီနှင့် အပေါ်ဖုံး
တိုက်ပုံ အင်္ကျီတို့ ဝတ်ကြသည်။ ခေါင်းပေါင်း ပေါင်းကြသည်။ အမျိုး
သမီးများသည် အင်္ကျီရိုးရိုး၊ ထမိရိုးရိုးကို ဝတ်ကြသည်။ ခါးတွင်ချည်
ခါးပတ် ပတ်ကြသည်။ နားတောင်းများကို နားတွင်ဝတ်လေ့ ရှိသည်။

ယင်းကြားအမျိုးသား။ ။ယင်းကြား အမျိုးသားတို့သည် ခြေအိုး
အဆုံးတိုင်ပွသည့် အပြာရောင် ဘောင်ဘီရှည်များကို ဝတ်ဆင်ကြ
သည်။ ပွသော လက်တို အင်္ကျီကိုသာ ဝတ်လေ့ ရှိသည်။ ခေါင်းပေါင်း
ပေါင်းရာတွင်လည်း အရောင်မရွေး ပေါင်းကြသည်။

အမျိုးသမီးတို့၏ အင်္ကျီတို့သည် သင်တိုင်းပုံဖြစ်၍ အရောင်
အားဖြင့် အနီနှင့် အနက် ဝတ်ကြသည်။ ရင်ပတ်တွင် ပန်းပွားများချ
ထားသည်။ ငွေပြားများလည်း လည်ပင်းတွင်ဆွဲလေ့ ရှိသည်။ ခေါင်း
ပေါင်းကိုလည်း အနီရောင်ကိုသာ အသုံးပြုပြီး ပွဲလမ်းသဘင်များ
အတွက် အထူး သီးသန့် အဝတ်အစားများ မရှိကြပေ။ ယင်းကြား
မိန်းမပျိုများသည် အတွင်းခံ ဝတ်လေ့ မရှိပဲ ဒူးလောက်တွင်မူ ကြိုး
အနက်များ ပတ်ထားတတ်သည်။ အိမ်ထောင်ပြုပြီး ယင်းကြားအမျိုး
သမီးများသည် အနက်ရောင် ထမိကို ဝတ်ကြသည်။

လိုင်(လိ) အမျိုးသား။ ။အဝတ်အစား ဆင်ယင်ရာတွင် လိုင်(လိ)
အမျိုးသားတို့သည် အခမ်းအနားများ၌ ရှမ်းအမျိုးသားဝတ်စုံများကို
ဝတ်ဆင်ကြသည်။ အမျိုးသမီးများက အစင်းအကြောင်းများပါသည့်
အစိမ်းရောင် ထမီကို ဝတ်ကြသည်။ နေ့စဉ်သုံး အဝတ်အစားအနေနှင့်
အိမ်တွင် ရက်လုပ်သော ချည်နက်ပြာရောင် အထည်များကို ဝတ်ဆင်
ကြသည်။ ဆောင်းအခါတွင် ဝါဂွမ်းစောင်နှင့် ဂွမ်းထပ် အနွေးထည်
များကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။

အင်းသားအမျိုးသား။ ။အမျိုးသမီးများ၏ အဝတ်အစားမှာ မြန်
မာအမျိုးသမီးများအတိုင်းဖြစ်၍ အမျိုးသားများ၏ အဝတ်အစားမှာ
ရှမ်းအမျိုးသား အဝတ်အစား သို့မဟုတ် မြန်မာ အဝတ်အစားများ
ကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။

တောင်ရိုး အမျိုးသား။ ။တောင်ရိုး အမျိုးသားတို့သည် ရှပ်အင်္ကျီ၊
တိုက်ပုံနှင့် ဘောင်ဘိပ္ပများကို ဝတ်ပြီး ဓားမြှောင်ကို အလှဆောင်ကြ
သည်။

တောင်ရိုး အပျိုများကမူ ခူးဆစ်အထိသာ ရှည်သော သင်
တိုင်းအနက်ထူထူကို ဝတ်ကြသည်။ အတွင်းခံဝတ်လေ့ မရှိ။ ခေါင်း
ပေါင်းကိုမူ အရောင်မရွေး ပေါင်းကြသည်။ ငွေခြေကျင်း၊ ငွေနားသံသီး၊
ပခုံးခေါ် ပတီးလည်ဆွဲ၊ ရွှေဖားရွက် (ဒေါင်းရုပ်ပါ) တို့ကိုလည်း
အမြတ်တနိုး ဆင်ယင် အသုံးပြုကြသည်။

အိမ်ထောင်ကျပြီး တောင်ရိုး အမျိုးသမီးတို့သည် ခေါင်း
ပေါင်း အပြာရောင်ကို အသုံးပြု၍ အနီရောင်သင်တိုင်းကို ဝတ်သည်။

အတွင်း၌လည်း ထန်ဘီ ခေါ် အတွင်းခံထမိကို ဝတ်လေ့ ရှိ၏။ ဣဆစ်
အောက်တွင် ကြေးကွင်း ပတ်ထားသည်။

တောင်ရိုး အမျိုးသမီးတို့ သွားလာရာတွင် လွယ်အိတ်
ဆောင်၍ လိုအပ်သော ပစ္စည်းများ ထည့်နိုင်ရန်သာ ဖြစ်သည်။

ဓန အမျိုးသား။ ။ဓန အမျိုးသမီးများ အဝတ်အစားမှာ မြန်မာ
အမျိုးသမီးများ ဝတ်စားပုံနှင့် မခြားနားပဲ ယောက်ျားများမှာမူ
ခေါင်းပေါင်း တိုက်ပုံအင်္ကျီနှင့် ဘောင်းဘီပုများကို ဝတ်ဆင်သည်။
ရှေးအခါက ယောက်ျားများသည် ပွဲလမ်းသဘင်နှင့် ဈေးနေ့များတွင်
ဓားမြှောင် ဓားတိုများ ချိတ်ခြင်း၊ ဓားလွယ်ခြင်း အလေ့ရှိသည်။

ပလောင်အမျိုးသား။ ။ပလောင် အမျိုးသားများသည် အနီရောင်
သို့မဟုတ် ပန်းနုရောင် ခေါင်းပေါင်းများကို ပေါင်းကြသည်။ မျက်နှာ
သုတ်ပဝါများကိုလည်း ပေါင်းသောအလေ့ ရှိသည်။ တိုက်ပုံအင်္ကျီ၊
ငွေဓားလွယ်နှင့် ဘောင်းဘီနက်ပြာရောင်များကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။

အမျိုးသမီးများတွင် အဝတ်အစားဖြင့် အပျိုအဒို ခွဲခြား
နိုင်သည်။ အဒိုများမှာ ခါးတွင် ကြိမ်ခွေ ကြိမ်ကွင်းများ စွပ်ထားပြီး
ခေါင်းတွင် ချည်ပင်များ ထည့်ထားသည်။ အပျိုများမှာ တောက်
ပြောင်သော အဝတ်အစားများ ဝတ်ပြီး ကြိမ်ခွေ မပတ်ကြ။ ငွေ
လက်ကောက်၊ နားဆွဲ၊ ခြေကျင်းများ ဝတ်သည်။

အမျိုးသမီးများသည် လှပသော ခေါင်းပေါင်းများ၊ ရောင်စုံ

လက်ပွအင်္ကျီများနှင့် အရောင်မျိုးစုံ ချည်ဖောက်ထားသော လုံချည်
များကို ဝတ်သည်။

ပအိုဝ် အမျိုးသား။ ။အမျိုးသားများသည် ဘောင်းဘီပွ၊ အပေါ်
အင်္ကျီ၊ ရှပ်အင်္ကျီနှင့် ခေါင်းပေါင်းတို့ကို ဝတ်ဆင်သည်။ ဘောင်းဘီနှင့်
အပေါ် ဝတ်တိုက်ပုံမှာ အနက်ရောင် ဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးများသည် အနက်ရောင် အပေါ် သင်တိုင်းအင်္ကျီ၊
ထမီနက်၊ လက်မောင်းစွပ်အနက်၊ ခြေသလုံးပတ် အနက်များကို ဝတ်
ဆင်ကြသည်။ ခေါင်းအလယ်တွင် ဆံထုံးထုံးပြီး ငွေဆံထိုးများ စိုက်
သည်။ နားပေါက်ကျယ်တွင် ငွေနားတောင်းကြီးများ ပန်သည်။
လက်ကောက်၊ ဘယက်၊ ခြေကျင်းများကိုလည်း ဝတ်ဆင်သည်။

တိယန်အမျိုးသား။ ။အမျိုးသမီးများသည် 'သင်တိုင်းအဖြူ'အတွင်း
ထမီအဖြူ၊ ခြေပတ် အနက်၊ လက်ပတ်အနက်များနှင့် တံပက်ဖြူ
ခေါင်းပေါင်းများ ဝတ်ဆင်ကြသည်။

ယောက်ျားများသည် ဘောင်းဘီတိုအဖြူနှင့် အင်္ကျီလက်တို
အဖြူတို့ကို ဝတ်သည်။ ယခုအခါ ဘောင်းဘီပွနှင့် အပေါ်အင်္ကျီတို့ကို
အဝတ်များသည်။ မိမိတို့အဝတ်အစားကို ကိုယ်တိုင် ရက်လုပ်ကြ
သည်။

ကိုးကန့်အမျိုးသား။ ။ယောက်ျားများသည် ဘောင်းဘီ နက်ပြာ
ရောင်နှင့် အင်္ကျီနက်ပြာရောင်ကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။ ဆောင်းအခါ

တွင် ဂွမ်းအင်္ကျီများဝတ်သည်။ အဝတ်ဖိနပ်၊ ကောက်ရိုးဖိနပ်များ စီးသည်။ ခေါင်းတွင် မြက်ဦးထုပ်ကြီးများ ဆောင်းကြသည်။

အမျိုးသမီးတို့သည် နက်ပြာ သို့မဟုတ် အနက်ရောင်အထူစွာ အင်္ကျီပွဲ့နှင့် ဘောင်းဘီတိုများကိုဝတ်သည်။ ဘောင်းဘီတိုနှင့် အဝတ်ဖိနပ် တဆက်တည်းဖြစ်ရန် အဝတ်ကြိုးများကို အထပ်ထပ် ပတ်စည်းထားသည်။ အဝတ်ထူထူ အစကိုလည်း ခါးတွင် ပိုက်ချည် ထားလေ့ရှိသည်။

ကော်အမျိုးသား။ ။ ကော်အမျိုးသားတို့သည် မိမိတို့ ကိုယ်တိုင် ရက်လုပ်သော အဝတ်အစားများကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။ အင်္ကျီတွင် ပန်းဖောက်၍လည်းကောင်း၊ ငွေပြားငွေခွက်များတပ်၍လည်းကောင်း ဝတ်ဆင်ကြသည်။ ဘောင်းဘီကို ဝတ်ကြ၍ ခါးတွင် ဓားမြှောင် သို့မဟုတ် ဓားတိုများကို ထိုးပြီး လွယ်အိတ်လွယ်ထားလေ့ရှိကြသည်။ အမျိုးသမီးများမှာ ခေါင်းတွင် ငွေပြား၊ ပတီးစေ့၊ ပန်းပွားများဖြင့် စီခြယ်ထားသော ခေါင်းပေါင်း၊ အတွင်းခံ အင်္ကျီနှင့် အပြင်မှ ရင်ခွဲ အင်္ကျီ ဂါဝန်တို့ကို ခါးပတ် ပတ်၍ ဝတ်ကြပြီး ခြေထောက်တွင် ခြေပတ်များ ပတ်ထားကြသည်။

အပျိုတို့ဝတ်သော ဂါဝန်နောက်တွင် ကြိုးစရှိရာ ယင်းကြိုးကို ကိုင်ဆွဲမိလျှင် အပျိုအား ယူရသည်။ မယူလျှင် လျော်ကြေးပေးရသည်။

လက်ဝတ်တန်ဆာများမှာ လက်ကောက်၊ နားတောင်း၊ ပတီး

များဖြစ်၍ ကိုယ်တိုင်လုပ်ကြသည်။ ငွေပန်းထိမ်ရှိသည်။ အချို့
ပစ္စည်းများကို ဝယ်သည်။

လားဟူအမျိုးသား။ ။လားဟူအမျိုးသားတို့၏ ဝတ်စား ဆင်ယင်
ပုံမှာ ခေါင်းပေါင်း၊ ရင်စေ့ တိုက်ပုံအင်္ကျီဘေးခွဲနှင့် ဖျင်စ ဘောင်းဘီ
ရှည်တွင် အနား၌ အတွန့်များတွန့်၍ ဝတ်ကြသည်။ ကမာကြယ်သီး
စေ့များတတ်ထားသော ခါးပတ်ကိုပတ်ပြီး ခါးတွင် ဓားမြှောင်ထိုးကာ
လားဟူလွယ်အိတ်အနက်ကို လွယ်ထားလေ့ ရှိသည်။ အမျိုးသမီးများ
သည် ခေါင်းပေါင်း ပေါင်းကြပြီး အင်္ကျီရှည်ရှည်ကို ရွှေနောက်ခွဲထား
သည်။ ထမီမှာ ရောင်စုံဝတ်ကြသည်။ အပျို၊ အအို ခြားနားမှုကို
လက်ဝတ် လက်စားနှင့် အဝတ် အစား ဖြူ နီ၊ ကြောင်ကျား ဝတ်စားမှု
အပေါ်တွင် ခွဲခြားနိုင်သည်။ အပျိုများသည် လက်ဝတ် လက်စားများ
ဝတ်ပြီး အင်္ကျီထမီတို့ကိုလည်း အရောင်မျိုးစုံ ခြယ်လွယ်ထားသည်။
အအိုများမှာ ထိုကဲ့သို့ မဝတ်ကြ။

မိန်းမများသည် ငွေနားတောင်း၊ ငွေလက်ကောက်၊ လက်
စွပ်၊ နှီးကြိုးတပ် ဝါးခုံဖိနပ်များကို ဝတ်ဆင်ပြီး ယောက်ျားများက
ဓားမြှောင်နှင့် လွယ်အိတ်ကို ကိုင်ဆောင်သည်။

မြောင်ဇီးအမျိုးသား။ ။မြောင်ဇီးအမျိုးသားတို့သည် မိမိတို့အမျိုး
မှာ နေနှင့်လတ္တံ့မှ ဆင်းသက်သည်ဟု ယုံကြည်သည့်အတိုင်း အဝတ်
အစားများ ဝတ်ရာတွင် ယင်းယုံကြည်ချက်တို့ကို သရုပ်ဖော်ထား
ကြသည်။

ယောက်ျား ခေါင်းပေါင်းမှာ လဝန်းပုံစံဖြစ်ပြီး မိန်းမခေါင်း

ပေါင်းမှာ ဒေါင့်ချွန်းများပြု၍ နေထွက်လာသည့် ပုံစံနှင့်တူအောင် ပေါင်းကြသည်။

အင်္ကျီရောင်များမှာ အနီ၊ အစိမ်း၊ အပြာ၊ အဝါစသော နေရောင် အရောင်များကို ဝတ်ထားသည်။

အစားအစာ

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ရှမ်းအမျိုးသားတို့သည် အခြားသော တိုင်းရင်း သားများနည်းတူ ထမင်းနှင့် ဟင်းများကို စားကြသည်။ ကျေးရွာ များတွင် နေထိုင်ကြသော ရှမ်းအမျိုးသားတို့ကမူ တနေ့လျှင် သုံး ကြိမ် စားကြသည်။ လယ်တောသို့ ဆင်းသည့်အခါ အဆာ ခံနိုင်ရန် ကောက်ညှင်းများကိုလည်း စားကြသည်။ ပဲပုပ်မှာ ရှမ်းအမျိုးသား တို့၏ ငပိငန်ပြာရည် ဖြစ်သည်။ပဲပုပ် အခြောက်မှာ ရှမ်းအိမ်တိုင်းတွင် ရှိသည်။မြောက်ပိုင်းရှမ်းများသည် မုန့်ညှင်း၊မုန့်လာ၊အရွက်အသီးများ ကို အချဉ်၊ အငန်၊ အစပ်ထည့်စိမ်ကာ စားသောက်ကြသည်။ ကောက် ညှင်းငချိပ်နှင့် ပြုလုပ်သော ခေါပုပ်မှာ ရှမ်းတို့၏ မွှဲပဲသားရေစာ ဖြစ်သည်။ ကွမ်းဆေး လက်ဖက်များကို ရှမ်းတိုင်း စားသုံးကြသည်။ ရှမ်းအမျိုးသားတို့သည် ရေအေးထက် လက်ဖက်ရည်ကြမ်းကို သောက် သုံးလေ့ရှိပြီး သောက်သောအခါတွင် ဆားခတ် သောက်ကြသည်။

ဂုံ (ခွံ) အမျိုးသား။ ။အစားအစာတွင် ရှမ်း၊ မြန်မာများနှင့် တူသည်။ တောသူတောင်သားများအဖို့ မွှဲပဲသားရေစာများ မရှိ ကြ။ ခွန်ဟင်းဟူ၍ အထူးသဖြင့် ကျမ်းလမ်းခေါ် ဟင်းသီးရွက်စုံ

ဟင်း ရှိသည်။ ထိုဟင်းတွင် အသားပြုတ်ရည်နှင့် ပြောင်းစသည့် ဟင်း သီးဟင်းရွက်စုံပါသည်။ မှို၊ ပဲတောင့်၊ ခရမ်းသီး၊ ကင်းပုံရွက်၊ ဗူးသီး၊ ဖရုံသီး၊ ဂေါ်ရခါးသီးရွက်၊ ပင်စိမ်းရွက်တို့ပါဝင်ပြီး ဆီ မပါချေ။ အခြား ဟင်းတမျိုးမှာ ကျမ်းချေး ခေါ် ဟင်းရွက်ဟင်း တမျိုးပင်ဖြစ် သည်။ ထိုဟင်းမှာ မြန်မာဆန်လှော်ဟင်းကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။ ကောက် ညှင်းကိုလှော်ပြီး ထောင်းထည့်၍ ပြုတ်သောက်ရသော ဟင်းချို သောက် ဟင်းပင် ဖြစ်သည်။

ကွမ်း၊ ဆေး၊ လက်ဖက်များ စားသုံးကြသည်။ ဆေးတံ သောက်သူများပြီး မြန်မာတို့ကဲ့သို့ လက်ဖက်စိုစားလေ့ ရှိသည်။

ယွန်းအမျိုးသား။ ။ယွန်းအမျိုးသားတို့သည် ကောက်ညှင်းထမင်း၊ ဆန်ထမင်းနှင့် ဟင်းသီး၊ ဟင်းရွက်၊ အသားတို့ကို စားကြသည်။ ငှက် ပျောဖက်ဆေးလိပ် သောက်သည်။ လက်ဖက်အချဉ်ကို ပါးစပ်တွင် ငုံလေ့ရှိသည်။ ပဲပုပ်၊ ငရုတ်သီးထောင်းနှင့် ကြိမ်ဖူးဟင်းချိုမှာ ယွန်း အမျိုးသားတို့၏ အကြိုက်ဆုံးဟင်းများ ဖြစ်သည်။

အင်းသားအမျိုးသား။ ။အင်းသား အမျိုးသားတို့သည် အင်းမှ ရသော ငါးအမျိုးမျိုးကို ဟင်းအဖြစ် ထမင်းနှင့် စားကြသည်။ ကွမ်းစား၊ ဆေးလိပ်သောက်ကြသည့်အပြင် လက်ဖက်ရည်ကြမ်းကို ခါးခါးထည့်၍ ဆားခတ်သောက်ကြသည်။

ယင်းနက်နှင့် ယင်းကြား အမျိုးသား။ ။ယင်းနက်နှင့် ယင်းကြား အမျိုးသားတို့သည် တနေ့လျှင် ထမင်းသုံးနပ် စားလေ့ရှိကြသည်။

အသားငါးစားခြင်းနည်းပါး၍ ယင်းသီးဟင်းရွက်စားသည်က များသည်။ မုန့်ညင်း၊ မုန့်လာ၊ ဂေါ်ဖီပွင့်၊ ဗူး၊ ဖရုံ၊ သခွား၊ ရုံးပတီ၊ ခရမ်းသီး၊ ငရုတ်သီး၊ ပဲအမျိုးမျိုး၊ ပဲပုပ်များကို ချက်ပြုတ်စားကြသည်။ ဆီအစားနည်းသည်။ ငါးနှစ်အရွယ်မှစ၍ ကလေးလူကြီးတို့ သွားနက်စေရန် ကွမ်းစားကြသည်။ သွားဖြူနေပါက ခွေးသွားနှင့်တူသည်ဟု ယူဆကြသည်။ ဆေးလိပ်ကို ကျား၊ မ၊ မရွေး၊ အရွယ်မရွေး သောက်ကြသည်။ လက်ဖက်ရည်ကို ခါးခါးသောက်ကြသည်။

တောင်ရိုးအမျိုးသား။ ။ အသားငါးစားသူ နည်းပါးသည်။ အသီး၊ အရွက်၊ ပဲပုပ်၊ ပဲစိမ်းများကို စားသုံးကြသည်။ များသောအားဖြင့် ဆေးလိပ်သောက်ခြင်းနှင့် ကွမ်းစားခြင်းကို ပြုကြသည်။

ဓနုအမျိုးသား။ ။ ဓနုအမျိုးသားများသည် အသားငါးများထက် ဟင်းသီးဟင်းရွက်များကို ပိုမိုစားသုံးကြသည်။ ဟင်းခါးဟင်း အထူးသဖြင့် ပဲလွမ်းဟင်းခါးကို ချက်စားလေ့ ရှိပါသည်။ ခေါပုပ်၊ ပဲပုပ်များမှာ ဓနုအမျိုးသားတို့၏ အစားအစာများ ဖြစ်သည်။ ကွမ်း၊ ဆေး၊ လက်ဖက်ရည်ခါးကိုလည်း သုံးဆောင်ကြသည်။

ပအိုဝ်အမျိုးသား။ ။ ရှမ်းဆန်ကိုများသောအားဖြင့် စားကြသည်။ ဟင်းသီးဟင်းရွက်များမှာ မုန့်ညင်း၊ ဖရုံအသီး၊ အရွက်၊ အာလူး၊ ပဲပုပ်ကြောင့်နှင့် အခြားရာသီအလိုက် သီးနှံများကို စားသည်။ အသား၊ ငါး မစားလှ။

ကွမ်းနှင့်ဆေးလိပ်ကို လူကြီးလူငယ်မရွေး စားသောက်ကြ

သည်။ ကွမ်းငုံသော အလေ့ရှိသည်။ လက်ဖက်ရည်ကြမ်း ခါးခါးကို
တချိန်လုံး သောက်ကြသည်။

ပလောင်အမျိုးသား။ ။ထမင်းဟင်းကို သုံး-လေးနပ် စားသည်။
သခွား၊ ပိန်းဥ၊ မျောက်ဥ၊ ဟင်းရွက်ဟင်းသီး၊ ပြောင်း၊ အာလူးများ
အစားများသည်။ ဆီမစားလှ။ ကြက်၊ ကျွဲ၊ နွား အသားများကို
ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် မဟုတ်သူများသာ အများအားဖြင့် စားကြသည်။

တိယန်အမျိုးသား။ ။တနေ့ ထမင်းသုံးနပ်စားသည်။ ကောက်ညှင်း
ကို အဆာခံရန်စားသည်။ ဟင်းသီးဟင်းရွက်၊ ပဲပုပ်၊ ဆား၊ ငရုတ်
သီးအတောင့်ခြောက်များ၊ ပဲအမျိုးမျိုးများကို စားသည်။ အမဲလိုက်
၍ရသော အသားများကို စားသည်။

ကိုးကန့်အမျိုးသား။ ။ဆန်ရှားသောကြောင့် ဆန်ထမင်းကို နေ့
ထိုင်း မစားနိုင်ကြ။ မျောက်ဥ၊ ပိန်းဥ၊ ကစွန်းဥ၊ ကျွေးဥများကို ရော
နှော စားသုံးကြသည်။ ဟင်းသီးဟင်းရွက်၊ ပဲ၊ မုန့်လာ၊ မုန့်ညှင်း အမျိုး
မျိုးများကို စားသည်။ အသားဆိုလျှင် အားလုံးစားကြသည်။ ဝက်
သားခြောက်၊ ဝက်ပေါင်ခြောက်၊ ကြက်ခြောက်များ ပြုလုပ်သိုလှောင်
ထားတတ်ကြသည်။ ကော်စီးခေါ် မီးအိုးနှင့် စားပွဲတွင် တင်ကာ
စားရသော မီးအိုးဟင်းမှာ အကောင်းဆုံး ဖြစ်သည်။ ဟင်းအမျိုးစုံ
ချက်ပြုတ် စားတတ်ကြသည်။ လက်ဖက်ရည်ကြမ်းကို တချိန်လုံး
သောက်ကြပြီး ဘိန်းရှူသူများ ရှိသည်။ ကွမ်းစားလေ့ မရှိချေ။
အရက်လည်း သောက်ကြသည်။

ကော်အမျိုးသား။ ။တနေ့ ထမင်းသုံးနပ် စားသည်။ မွဲပဲ သား

ရေစာမရှိ။ ဟင်းသီးဟင်းရွက်နှင့် အသားများကို စားသည်။ ထမင်း
ပေါင်း၊ ဟင်းပေါင်းများကို စားသည်။ ငရုတ်စပ်စပ်၊ ဆားငန်ငန် စား
သည်။ ဆီစား နည်းသည်။ ကွမ်းဆေး လက်ဖက် သုံးဆောင်သည်။

ဘိန်းကို ငှက်ဖျား၊ ဝမ်းနာ၊ မျက်စိနာ ကုသရန်အတွက်
အသုံးပြုကြသည်။

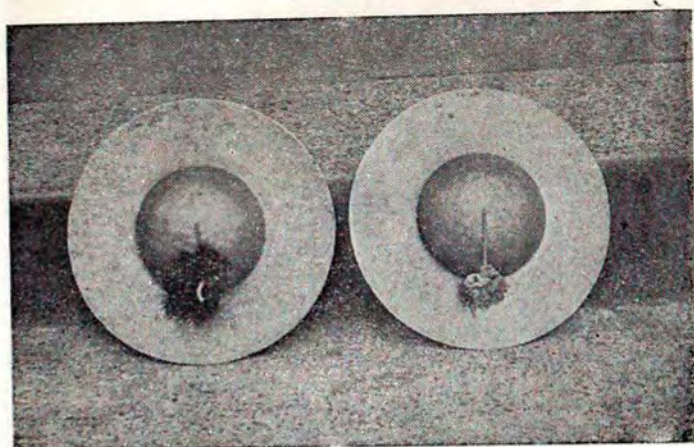
လားဟူအမျိုးသား။ ။တနေ့ သုံးကြိမ် ထမင်းစားသည်။ မှဲ့ပဲသား
ရေစာမရှိ။ ဟင်းထမင်းချက်ပုံမှာ ရှမ်း၊ မြန်မာတို့နှင့်တူသည်။ ဆား၊
ငရုတ်သီး၊ ပဲပုပ်၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်တို့မှာ ဟင်းချက်ရာတွင် အဓိက
ပါဝင်သည်။

ဆေးတံရှည်ကို လူကြီးများသောက်ပြီး လူလတ်လူငယ်များ
ဆေးတံတိုကို သောက်ကြသည်။ ရှမ်းများနှင့် နီးသူ၊ ရှမ်းတို့နှင့်
ဆက်ဆံမှု များသူတို့ ကွမ်းစားလေ့ ရှိသည်။

မြောင်ဇီးအမျိုးသား။ ။ထမင်းနှင့် ဖရုံရွက်၊ အသီးအရွက်၊ အသား၊
ငါးစသော ကျဖမ်း အစားအစာများကို စားသည်။ တချို့မှာ
ရှမ်းဆံဆံ စားသောက်သည်။ အရွယ်ရောက်စတွင် ဆေးပေါ့လိပ်
သောက်ပြီးအရွယ်ကြီးလျှင်ဆေးတံသောက်သည်။ ဘိန်းရှူသူရှိသည်။
ကွမ်းမစားကြ။ အရက်သောက်ကြသည်။

လွယ်လအမျိုးသား။ ။တောင်တန်းသားများ ဖြစ်သည်နှင့်အညီ
ထမင်းကို တနေ့သုံးနပ်စားသည်။ တောင်ယာထွက်ဆန်၊ ကောက်

ညင်း၊ ပြောင်း၊ ပဲ၊ အာလူး၊ ပိန်းဥ၊ မျောက်ဥ၊ ခရမ်းသီး၊ ဗူးသီး၊
ဖရုံသီးများကို စားသည်။ ဘိန်းရှူသူလည်း ရှိသည်။ ကွမ်း၊ ဆေး၊
လက်ဖက်များ စားသုံးကြသည်။ လက်ဖက်ရည် ခါးခါးသောက်သည်။

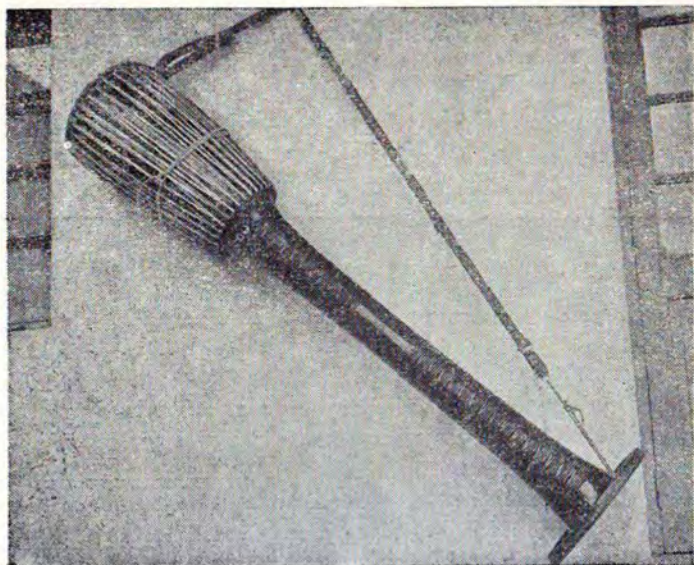


ရှမ်းလင်းကွင်း

တူရိယာနှင့် သီချင်းများ

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ရှမ်းအမျိုးသားတို့၏ တူရိယာ ပစ္စည်းများမှာ
ရှမ်းအိုးစည်၊ မောင်း၊ မောင်းဆိုင်း၊ လင်းကွင်းနှင့် ဝါးလက်ခုပ်များ
ဖြစ်ကြသည်။

မောင်းဆိုင်းမှာ ခြောက်လုံးရှိသော မောင်းများကို အစဉ်
လိုက် စီပြီး သစ်သားဘောင်တွင် ချိတ်၍ တုတ်တံတခုတွင် တီးစရာဘု

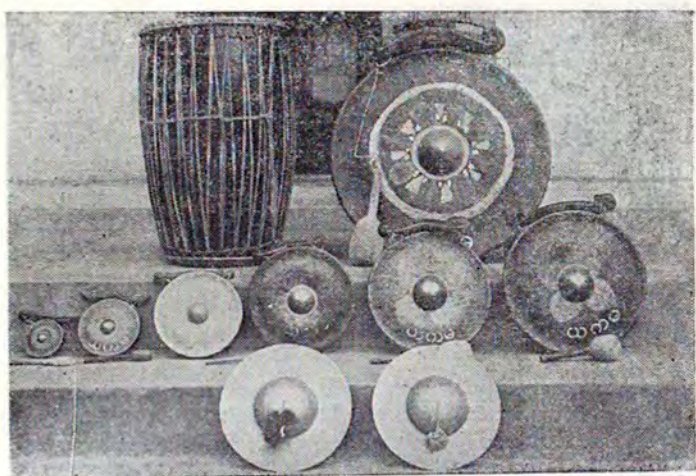


ရှမ်းအိုးစည်

ခြောက်လုံးတပ်ထားပြီး လက်ကိုင်မှ တချက်တီးလိုက်ခြင်းဖြင့် ခြောက်လုံးစလုံး မြည်စေသည်။

ရှမ်းအိုးစည်မှာ ရှမ်းတူရိယာတွင် အဓိကဖြစ်သည်။

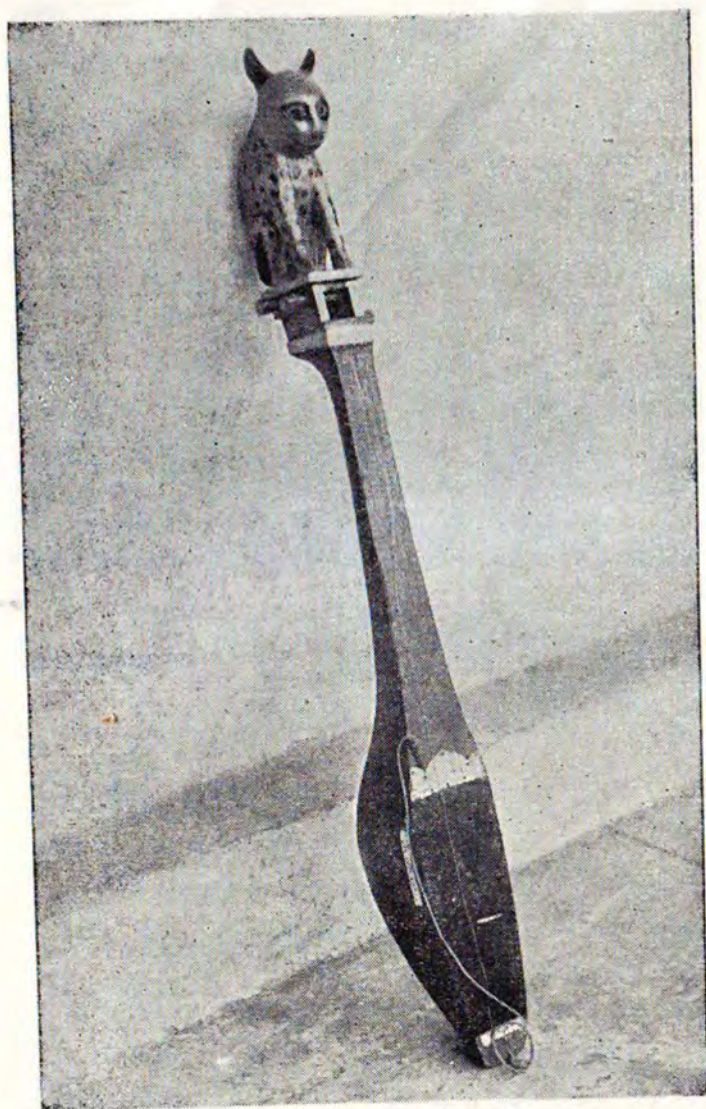
တီးဝိုင်း စာရင်းမဝင်ပဲ တဦးချင်း တီးမှုတ်သော တူရိယာပစ္စည်းများလည်း ရှိသေးသည်။ သစ်သားနှင့် ပြုလုပ်ထားသော သုံးကြိုးတပ် စောင်းငယ်၊ ဗူးသီးခြောက်နှင့် သစ်သားတို့ဖြင့် လုပ်ထားသော တယောများဖြစ်သည်။ ယင်းကရိယာတို့ကို တဦးချင်းအနေနှင့်



ရှမ်းမောင်းဆိုင်း

လူပျိုလှည့်ရာတွင် တီးမှုတ်ကြသည်။ ညှင်းသွဲ့နွဲ့ပြောင်းသောအသံများ
ရှိပြီး နှစ်ကိုယ်ကြား အသံမြည်နိုင်သည်။

ဂုံ (ခွံ) အမျိုးသား။ ။ ဂုံ (ခွံ) အမျိုးသားတို့၏ တူရိယာတွင်
သစ်သားကို ထွင်းလုပ်ထားသော ဘင်ဂျီ အကြီး၊ အလတ်၊ အသေး၊
သုံးမျိုးသုံးစားရှိသည်။ စစ်စေ့ခေါ် မိကျောင်းတူရိယာလည်း ရှိသည်။
အုန်းမှုတ်ခွံနှင့် ပြုလုပ်ထားသော တယော၊ အုန်းမှုတ်ခွံ ဘင်ဂျီများကို
လည်း သုံးသည်။ ဘင်ဂျီကို ပေဟုခေါ်သည်။ တီးရာတွင် ခွက်ကို
ရင်ပတ်တွင်ကပ်ပြီး တီးရသည်။ ရှမ်းအိုးစည်ကိုလည်း သုံးသည်။
မောင်းဆိုင်းတီးရာတွင် ကောင်တီထွန်း ခေါ် အိုးစည်တမျိုး၊ လင်း
ကွင်းနှင့် မောင်းတလုံး ပါဝင်သည်။



ကြိုးသိုးချောင်းတပ် • ရှမ်းစောင်း

သီချင်းအနေနှင့် ကဗျာများသာများသည်။ သုံးလုံး၊ လေးလုံး
နှင့် ငါးလုံးကောက် ကဗျာများ ရေးစပ်ကြသည်။ တပေါင်းလပွဲတော်
တွင် ယိမ်းအက ကကြသည်။ စုံတွဲအက၊ အိုးစည်အက၊ မောင်းဆိုင်း
အကနှင့် ဆော အကခေါ် ဖယောင်းတိုင် လက်ကြားညှပ် အက
သို့မဟုတ် ဆီမီးခွက် လက်ဝါးတင် အကများကို ကလေ့ရှိသည်။
ဆောအကမှာ မိန်းကလေးများသာကပြပြီး အခြားအကများမှာ
ယောက်ျားလေးများပါ ကနိုင်သည်။ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပွဲလမ်းများ
ရှိ၍ ကျင်းပရာတွင် မြန်မာများနှင့် ဆင်တူသည်။

ယွန်းအမျိုးသား။ ။ ပလေ့၊ အုန်းမှုတ်ခွက်နှင့် ပြုလုပ်သော ဝါးဘင်
ဂျီတို့ကို တူရိယာပစ္စည်းအဖြစ် သုံးကြသည်။ ကဗျာကို အပြန်အလှန်
သီဆိုလေ့ ရှိသည်။ လက်တန်း စပ်ဆိုသည်က များသည်။ မောင်း၊
အိုးစည်တို့ကိုလည်း အသုံးပြုကြသည်။ အကမှာ ရှမ်းအကအတိုင်း
ဖြစ်သည်။

ယင်းနက်နှင့် ယင်းကြားအမျိုးသား။ ။ ယင်းနက် အမျိုးသားတို့
တွင် ခေါ်ကွန့်ခေါ်သော အဆိုနှင့် အတီး ပါသော အဖွဲ့မျိုးရှိသည်။
မက်ခေါ်သည့် အဆိုအကတမျိုးလည်း ရှိသည်။ သီဆိုရာတွင် ကဗျာ
များကို သီဆိုလေ့ ရှိသည်။

တူရိယာတွင် ဝါးနှင့်လုပ်ထားသော တူရိယာကိုသာ အသုံး
များသည်။ ကျစဝပ်ခေါ် ဝါးပလွေကို မှုတ်သည်။ ညဖက်တွင်
ယောက်ျားလေးများနှင့် မိန်းကလေးများ စုံတွဲကကြသည်။ ယင်း
ကပွဲကို မိုးလင်းအထိ ကျင်းပကြသည်။ ကနေစဉ် အပျိုလူပျို ချစ်

စကား ကြိုက်စကား အပြန်အလှန် ပြောကြသည်။ ယင်းနက် အမျိုးသားတို့၏ ရိုးရာအကလည်း ဖြစ်သည်။

ခေါ်ကုန်အကကိုမူ သင်္ကြန်ကျပြီးသည့် အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ဆိုတီးကြသည်။ ယင်းကြား အမျိုးသားတို့တွင် မောင်းဆိုင်းရှိသည်။ သုံးကြိုးတပ်စောင်းကို တီးသည်။ ယင်းနက် အမျိုးသားများနည်းတူ မက်အကလည်း ရှိသည်။ သို့သော် ယင်းနက်အမျိုးသားများကဲ့သို့ ဗူးပလွေမသုံးချေ။ ကခုန်ရာတွင် ယင်းနက် အမျိုးသားများနှင့် တူသည်။ ပွဲလမ်းသဘင်များကို ကခုန်၊ ဝါဆို၊ သတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်မုန်းလများတွင် ပြုလုပ်ကြသည်။

တောင်ရိုးအမျိုးသား။ ။တောင်ရိုးအမျိုးသားတို့၏ တူရိယာတွင် စည်ဆိုင်းနှင့် မောင်းဆိုင်း နှစ်မျိုးရှိသည်။ စည်ဆိုင်းမှာ တောင်ရိုးအိုးစည်၊ ဝါး၊ မောင်း၊ လင်းကွင်းတို့ ပါပြီး တီးသည့်အခါ သွက်သည်။ မောင်းဆိုင်းမှာ မောင်းအကြီးအသေး ၁၀ လုံးခန့်ပါပြီး ပတ်စည်တို (စည်တို)နှင့် လင်းကွင်းများပါသည်။ ယခုအခါတွင် အိုးစည်ကို သုံးကြသည်။ လောင်လပ်ခေါ် ပလွေမှာ အလယ်တွင် အပေါက်တပေါက် ပါပြီး ဘေးနှစ်ဖက်ကို ပိတ်ဖွင့်ခြင်းဖြင့် အသံလုပ်ယူရသည်။ ထိုပလွေမျိုးနှင့်အတူ မောင်းအသေး နှစ်လုံး၊ သုံးလုံးနှင့် ဝါးလက်ခုပ်ပါသော တူရိယာများကို လူပျိုလှည့်သည့်အခါ အသုံးပြုသည်။ စည်ဆိုင်းမှာ အကပါပြီး ဘုရားပွဲတော်တွင် အသုံးများသည်။ မောင်းဆိုင်းမှာ ညွှေခံပွဲများတွင် အသုံးများသည်။

အင်းသား အမျိုးသား။ ။တူရိယာ ပစ္စည်းများတွင် ရှမ်း၊ မြန်မာ ပစ္စည်းများကို အသုံးပြုများသည်။ ကွဲပြားမှု မရှိကြ။

လိုဝ် (လိ) အမျိုးသား။ ။ပွဲများတွင် ရှမ်းအိုးစည်၊ ဗုံ၊ မောင်းကိုတီး
ပြီး ကခုန်ကြသည်။ မြို့များတွင် ကိန္နရိကိန္နရာအကနှင့် ဓားသိုင်းအက
များ ကကြသည်။

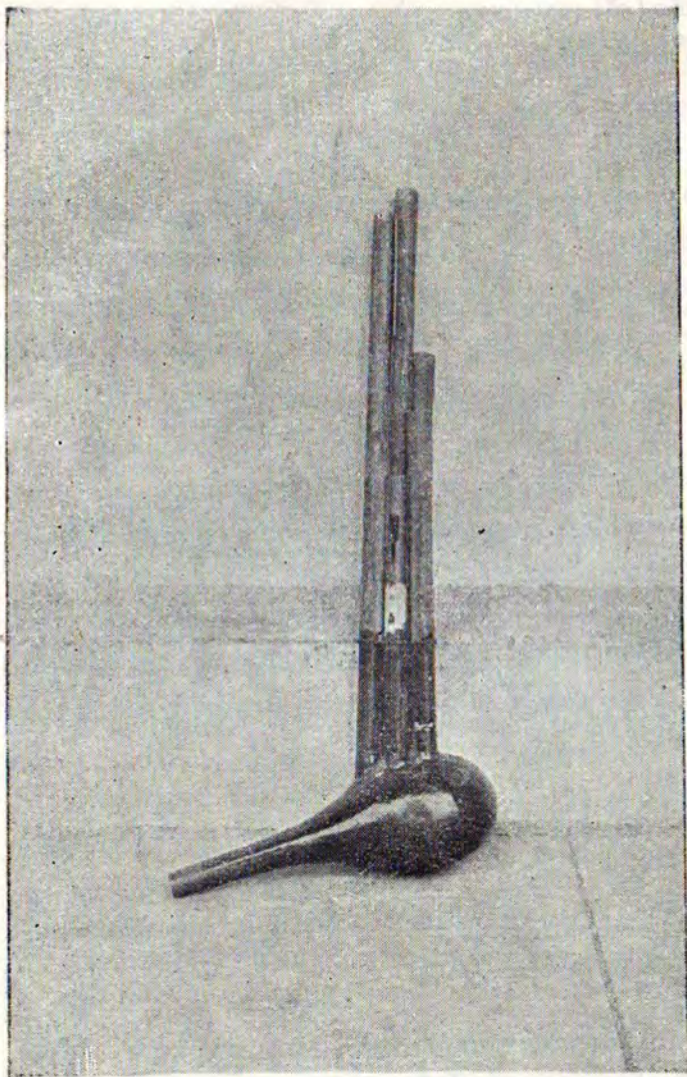
ဓနုအမျိုးသား။ ။ဓနုအမျိုးသား တူရိယာတွင် ဓနုအိုးစည်ဟု သီး
ခြားရှိသည်။ ရှမ်းအိုးစည်ထက်ရှည်၏။ မောင်း၊ လင်းကွင်း၊ ဝါးလက်
ခုပ်များအပြင် မြန်မာပလ္လေများလည်း ပါသည်။ ဓနုအမျိုးသား
အကမှာ ရှမ်း၊ မြန်မာများကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။ သီချင်းများမှာ မြန်မာ
သီချင်းအတိုင်း ဖြစ်သည်။

ပလောင်အမျိုးသား။ ။ပလောင်အမျိုးသားတို့သည် ရှမ်းအိုးစည်၊
မောင်း၊ ဝါးလက်ခုပ်များကို အသုံးပြုကြသည်။ စုပေါင်း သီဆိုရသော
သီချင်းများရှိသည်။

ပအိုဝ်အမျိုးသား။ ။ပအိုဝ်မောင်းဆိုင်းနှင့် အကရှိသည်။ တဦးချင်း
သီဆိုသည့် မယ်ဘွဲ့၊ မောင်ဘွဲ့များလည်း ရှိသည်။ ရှင်ပြပွဲများတွင်
စုပေါင်း သီဆိုလေ့ ရှိကြသည်။

တိယန်အမျိုးသား။ ။ရှမ်း၊ ပအိုဝ်တို့ အတီးအမှုတ်များ အတိုင်း
ဖြစ်သည်။ သီချင်းများမှာ လက်တန်းစပ်ဆိုသော မယ်ဘွဲ့၊ မောင်ဘွဲ့
များသာ များသည်။ အပျိုအား လူပျိုက ပိုးပန်းသည့်အခါ ပလ္လေနှင့်
သီဆိုပြသည်။

ကိုးကန့်အမျိုးသားများ။ ။ကိုးကန့် အမျိုးသားတို့သည် သုံးကြိုး
တပ်ဘင်ဂျီ၊ အုန်းမှုတ်ခွက်နှင့် လုပ်သော တယော၊ ဝါးနှင့်လုပ်သော



ကော်အမျိုးသားတို့၏ ပူးသီးခြောက်ပလ္လေ

လျှာခပ်ပလွေများကို တူရိယာပစ္စည်းများအဖြစ် သုံးကြသည်။ အသံ
မှာ အေးဆေးညှင်းညှင်းလှသည်။ တယောသံမှာ နူးညံ့သိမ်မွေ့သည်။

တေးသီချင်းများမှာ ရှေးရိုးရာ သီချင်းကြီးများ၊ တောင်သူ
လယ်သမားများ တောင်ယာလုပ်ငန်းတွင် သီဆိုသော သီချင်းနှင့်
အပျိုလူပျို ပိုးပန်းရင်း ဆိုသော သီချင်းများ ဖြစ်သည်။

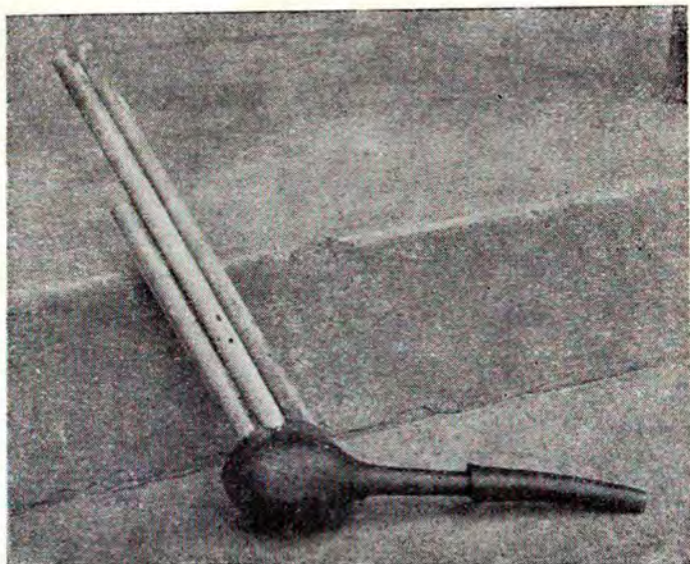
ကော်အမျိုးသား။ ။ကော် အမျိုးသားတို့သည် ဗူးသီးခြောက်
ပလွေ၊ ဝါးလုပ်ပလွေများကို သုံးကြသည်။ မောင်း၊ အိုးစည်၊ လင်း
ကွင်း၊ ပါးစပ်နှင့်မှုတ်၍ လက်နှင့်ခတ်ရသော စောင်းတို့ကို အသုံးပြု
ကြသည်။

ပြာသိုလတွင် နှစ်သစ်ကူးပွဲ ပြုလုပ်သည်။ ဗူးခြောက်ပလွေကို
မှုတ်ပြီး ယောက်ျားများက ကခုန်ကြသည်။

အမျိုးသမီးများ ကကြရာတွင် ဝါးလုံး အခေါင်းကို အသေး
အကြီး လိုသောအသံရအောင် ခုတ်ညှိပြီး မြေကိုဆောင့်ခြင်း၊ တုတ်နှင့်
ခေါက်ခြင်းဖြင့် တီးခတ်သော တူရိယာဖြင့် ကကြသည်။

ကျား မ ရောနှောကသော အကတို့မှာ ဝါးညှပ်အက၊
ကြိုးခုန်အကများ ဖြစ်ကြသည်။

ဇွန်လနှင့် ဇူလိုင်လ မိုးဦးကျချိန်တွင် ဒန်းစီးပွဲကို ကျင်းပကြ
သည်။ ထိုပွဲကို ရဲခူဟုခေါ်သည်။ ဒန်းကို ရွာလူကြီးက စတင်စီး၍
ဖွင့်ပေးလိုက်သည်။



လားဟူ အမျိုးသားတို့၏ ပလ္လေ

သီချင်းများမှာ စုံတွဲဆို၊ တဦးချင်းဆိုနှင့် စုပေါင်းဆိုသော သီချင်းများ ဖြစ်သည်။

လားဟူအမျိုးသား။ ။ တူရိယာတွင် ပလ္လေ၊ မောင်း၊ အိုးစည်၊ လင်းကွင်း ဝါးဖြင့်ပြုလုပ်သော လက်ခတ်နှင့် မှုတ်စောင်းငယ်တို့ကို သုံးသည်။

သီချင်းကဗျာများတွင် အပျော်သီချင်း၊ အလွမ်းသီချင်းဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ စကားကို ကဗျာသံသွင်းပြီး သီဆိုလေ့ ရှိ၏။

သီချင်းကဗျာများတွင် လှပမှုကို ငှက်ပျောပင်စည်တို့နှင့် နှိုင်း
ဖွဲ့သည်။ အသံကောင်းခြင်းကို ပုစဉ်းအသံနှင့် နှိုင်းယှဉ်သိဆိုသည်။

နာမည်ကျော်ကြားခြင်းကို နေ၊ လတို့နှင့် ဥပမာပြု သိဆို
သည်။

သစ်ဝါး၊ တိရစ္ဆာန်များကို ပုံနှိုင်း၍ သုံးသည်။ ပုံစံအားဖြင့်
သစ်၊ ဝါး၊ တိရစ္ဆာန်များကို လိုသောအခါ သုံးပြီး မလိုသောအခါ ဂရု
မစိုက်ကြသည့်သဘော ဖြစ်သည်။

မြောင်ဇီး အမျိုးသား။ ။မြောင်ဇီး အမျိုးသားတို့၏ တူရိယာ
ပစ္စည်းများမှာ ဘင်ဂျီ၊ ပလွေ၊ လင်းကွင်းတို့ ဖြစ်ကြသည်။

ကိမ်းခေါ် ဝါးများစွာ တပ်ထားသော ပလွေကို လူကြီးသေ
ဆုံးသောအခါ၊ နှစ်သစ်ကူးသောအခါ၊ မင်္ဂလာဆောင်သောအခါနှင့်
လူပျိုလှည့်သော အခါများတွင် မှုတ်ကြသည်။ သီချင်းများမှာ
မယ်ဘွဲ့၊ မောင်ဘွဲ့များ၊ တောတောင်ဘွဲ့များ ဖြစ်ကြသည်။

စာပေ

ရှမ်းအမျိုးသား။ ။ရှမ်းအမျိုးသားတို့တွင် သီးခြား ဗျည်းအက္ခရာ
များရှိသည်။ မြန်မာဗျည်း အက္ခရာများနှင့် ရှမ်းဗျည်းအက္ခရာများ
ဆင်တူသည်။ မြန်မာ သ နေရာတွင် ရှမ်းက ဆ သံထားသည်။
ရှမ်းစာတွင် ဟထိုးသံမရှိ။ ပုဂံခေတ် မြန်မာစာပေအက္ခရာတွင်

ရှမ်းဗျည်းအက္ခရာနှင့် မြန်မာဗျည်းအက္ခရာများ

ရှမ်းအက္ခရာ	မြန်မာအက္ခရာ
ဟ ၵ	က
န ဃ	ခ ဝိဇ္ဇာ
၆ င	င
ထ ဃ	စ
သ ဃ	ဆ
ဇ ဉ	ဉ
တ င	တ
ထ ဃ	ထ
ဆ ဃ	န
ပ ပ	ပ
၆ ဃ	ဖ
၇၄ ဃ	ဇ (ဟေထိုးမူသစ်)
မ မ	မ
ယ ဃ	ယ
၇ ဃ	ရ
လ ဃ	လ
ဝ ဃ	ဝ
သ ဃ	သ
၅ ဃ	ဟ
န ဃ	အ

ဂ-ဆ-ဇ-ဈ-ဋ-ဌ-ဍ-ဎ-ဏ-ဒ-ဓ-ဘ-ဠ စသော အက္ခရာ ၁၄
လုံး မပါသည့်နည်းတူ ရှမ်းအက္ခရာတွင်လည်း ဖော်ပြပါအက္ခရာများ
မပါချေ။

ယပင့်၊ ရရစ်၊ ဝဆွဲ၊ လုံးကြီးတင်၊ ချောင်းငင်၊ ရေးချ၊ ဝစ္စ
ပေါက် များမှာ မြန်မာအတိုင်းပင် ဖြစ်သည်။

ဂုံ(ခွံ)အမျိုးသား။ ။ဂုံ(ခွံ) အမျိုးသားတို့တွင် သီးခြားစာပေ
ရှိသည်။ ရှေးအခါကပင် ရှိပြီးဖြစ်သည်။ အက္ခရာများမှာ ရှမ်းမြန်မာ
တို့နှင့် တူညီသော စာလုံးများ ရှိသည်။ အရစ်၊ အပင့်၊ အသတ်၊ အချ
များလည်းတူသည်။အောက်တွင် ဂုံ(ခွံ)ဗျည်း ၃၃လုံးကိုတွေ့နိုင်သည်။

က	ခ	ဂ	ဃ	င	စ	ဆ	ဇ	ဈ
ည	ဗ	ဋ	ဌ	ဍ	ဎ	ဏ	ဒ	ဓ
ဘ	ဇာ	ဇာ	ဇာ	ဇာ	ဇာ	ဇာ	ဇာ	ဇာ
လ	စ	သ	ဟ	ဠ	ဘုံ			

ဂုံ(ခွံ) အမျိုးသားတို့၏ ဗျည်း ၃၃ လုံး

ကျိုင်းတုံမြို့တွင် ဂုံစာပုံနှိပ်စက် ရှိသည်။ ဂုံအမျိုးသား စာ
သင်ကျောင်းများတွင် ဂုံစာနှင့် မြန်မာစာတို့ထားသော ဖတ်စာ၊ ဂုံ
စာနှင့် အင်္ဂလိပ်စာ တို့ထားသော ဖတ်စာများကို အသုံးပြုကြသည်။

ပုံပြင်များကို လက်ကံကျနှင့် ရေးသားထားသည်က များသည်။ စကားပြေနှင့် အရေးနည်းသည်။ ပုံပြင်များမှာ ကလေးများ လိမ္မာရေးခြားရှိရေး၊ အကျင့်စာရိတ္တ ကောင်းမွန်ရေး၊ သူရသတ္တိရှိရေးကို ညွှန်ပြသော ပုံပြင်များဖြစ်ပြီး ဇာတ်နိပါတ်တော်ပုံပြင်များလည်း ရှိသည်။

ယွန်း အမျိုးသား။ ။ယွန်းစာပေ အက္ခရာများမှာ မြန်မာအက္ခရာများနှင့် ဆင်တူရှိမှား ဖြစ်ပြီး ပါဠိ၊ ပေါရာဏ စကားလုံးများလည်း ပါတတ်သည်။ သို့သော် ရေးသားဟန်မှာ အတွန့်အကောက်များ များသည်။ အောက်တွင် နှစ်ပေါင်းတရာနီးပါး သက်တမ်းရှိသော ယွန်းပုဂံပိက်မှ စာမူအချို့ကို ဖော်ပြလိုက်သည်။

သာမဏိဒဿိတိဗ္ဗိန္ဒြိယနုပုဏ္ဏံ။ သမာဿပဋိပုဏ္ဏံ။ နုပုဏ္ဏံ။
 ဩ။ ဒုဒ္ဒေဟိ။ ဤဒိန္ဒြိယနုပုဏ္ဏံ။ သမာဿသိတိဗ္ဗိန္ဒြိယနုပုဏ္ဏံ။
 ဤဒိန္ဒြိယနုပုဏ္ဏံ။ ဤဒိန္ဒြိယနုပုဏ္ဏံ။ သမာဿပဋိပုဏ္ဏံ။

(ယဉ်း) ပုရပိုက်

ယင်းနက်နှင့် ယင်းကြားအမျိုးသား။ ။ ယင်းနက်နှင့် ယင်းကြား
အမျိုးသားတို့တွင် သီးခြားစာပေမရှိ။

လိင် (လိ)အမျိုးသား။ ။လိင်(လိ) အမျိုးသားတို့တွင် သီးခြား
စာပေမရှိ။

တောင်ရိုး အမျိုးသား။ ။တောင်ရိုး အမျိုးသားတို့မှာ မြန်မာစာ
ကို အသုံးပြုကြသည်။ လေးလုံး တပါဒနှင့် စပ်ထားသော မှော်အေး
သီချင်းများကို ကြိုက်နှစ်သက်ကြသည်။

မှော်အေးခြင်းကို အလှူပွဲများ၌ ပြုလုပ်လေ့ ရှိကြသည်။
မှော်ဆရာ (စာဟောဆရာ သို့မဟုတ် ကွက်စိပ်ဆရာ)အား ဉာဏ်ပူ
ဇော်ခ အနေဖြင့် ကန်တော့ပွဲနှင့် ငွေကြေး ပေးရသည်။ အတာတက်
ပွဲတွင် တခါတရံ မှော်အေးပွဲ ကျင်းပတတ်သည်။ ဗုဒ္ဓဝင်၊ မဟာဝင်၊
ရာဇဝင်တို့ကို လေးလုံးတပါဒနှင့် ဟောပြောလေ့ရှိသည်။ ပတ်ဝန်း
ကျင် သဘာဝအခြေအနေကိုလည်း ဟောပြောသည်။ တောင်ရိုးစာ
ပေတွင် သီပေါမင်း ပါတော်မူခန်းကို ဖွဲ့နွဲ့စပ်ဆိုထားသော မှော်အေး
သီချင်းများကို တွေ့ရသည်။

သီပေါမင်း ပါတော်မူခန်းဖွဲ့ မှော်အေးသီချင်း။ ။သော
ကာလ၊ ခပ်သိမ်းသူနှင့်၊ လူအများတို့ နားထောင်ကြ။ ရာဇသခင်၊
ဘုရားမင်းမျိုး၊ ပိတ်ဖျင်တူလို့၊ ထီးဖြူမိုး၊ နန်းရိုးနွယ်ဆက်၊ မင်းတုန်း
ဖွားတဲ့ သားပန်းခက်၊ နှိပ်စက်ရန်သူ၊ ဒို့သခင်နှင့် ဘုရင်မင်းကို၊ ကု
လားယူ၊ ဖမ်းယူသောနှစ်၊ သက္ကရာဇ်၊ မှတ်ထားကြပါ၊ ထောင့်နှစ်ရာ၊
သာသည်လေးဆယ်၊ ဗေဒင်ခန်းနွဲ့၊ ဂဏန်းပြမယ်၊ အစလွယ်၊ စွန်းလွယ်
ကိုရှု၊ ခုနစ်ခု၊ လုယူကုလား၊ ဒို့ရာဇာနှင့် ဗမာမြို့ကို၊ သူတို့စီးသည်၊
ပြည်ကြီးသား၊ စော်ကားတိုက်ဖျက်၊ အင်္ဂလိပ်က သူနှိပ်စက်၊ ပြည်ပျက်
ခန်းကို၊ ဆန်းအောင်စိတ်ကူး၊ ဒို့ဆရာလည်း၊ သူထက်ထူး၊ စိတ်ကူးလို့
ဆန်း၊ ဉာဏ်နဲ့လဲလောင်း၊ ရဲ့လုံးဝိသနော်၊ စည်တိုင်းကောင်း၊ လမ်း
ကြောင်းမှန်အောင်၊ စံခဲ့မည်ဗျား၊ အမိလှ၊ ဖမိတာ ရာဇသခင်၊ ထီးဖြူ
အုပ်လို့၊ အရုပ်ရှင်၊ အထင်လွဲလို့၊ အကဲမခပ်နိုင်ဘူးလေ။

ပုံပြင်များကို လင်္ကာကဗျာနှင့် ရေးသားထားသည်က များသည်။ စကားပြေနှင့် အရေးနည်းသည်။ ပုံပြင်များမှာ ကလေးများ လိမ္မာရေးခြားရှိရေး၊ အကျင့်စာရိတ္တ ကောင်းမွန်ရေး၊ သူရသတ္တိရှိရေးကို ညွှန်ပြသော ပုံပြင်များဖြစ်ပြီး ဇာတ်နိပါတ်တော်ပုံပြင်များလည်း ရှိသည်။

ယွန်း အမျိုးသား။ ။ယွန်းစာပေ အက္ခရာများမှာ မြန်မာအက္ခရာများနှင့် ဆင်တူရိုးများ ဖြစ်ပြီး ပါဠိ၊ ပေါရာဏ စကားလုံးများလည်း ပါတတ်သည်။ သို့သော် ရေးသားဟန်မှာ အတွန့်အကောက်များ များသည်။ အောက်တွင် နှစ်ပေါင်းတရာနီးပါး သက်တမ်းရှိသော ယွန်းပုရပိုက်မှ စာမူအချို့ကို ဖော်ပြလိုက်သည်။

ဘာ မုတ္တ ဒဘ သိ တိ ဣဉ္စ ဥဉ် ဖုဏ် သဟ ဘာ ပဋိ ဗို ဟံ န ဗို
 ဩ ဒုဒ ဟံ ဣ ဒို ဣ ဣ သဟ ဘာ သိး တိ ဣ ဣ ဣ
 လဲ ဒဲ ဣ၊ ဣ ဣ ဣ ဣ ဣ သဟ သ ဣ

(ယွန်း) ပုရပိုက်

ယင်းနက်နှင့် ယင်းကြားအမျိုးသား။ ။ယင်းနက်နှင့် ယင်းကြားအမျိုးသားတို့တွင် သီးခြားစာပေမရှိ။

လိုင် (လိ)အမျိုးသား။ ။လိုင်(လိ) အမျိုးသားတို့တွင် သီးခြားစာပေမရှိ။

တောင်ရိုး အမျိုးသား။ ။တောင်ရိုး အမျိုးသားတို့မှာ မြန်မာစာ
ကို အသုံးပြုကြသည်။ လေးလုံး တပါဒနှင့် စပ်ထားသော မှော်အေး
သီချင်းများကို ကြိုက်နှစ်သက်ကြသည်။

မှော်အေးခြင်းကို အလှူပွဲများ၌ ပြုလုပ်လေ့ ရှိကြသည်။
မှော်ဆရာ (စာဟောဆရာ သို့မဟုတ် ကွက်စိပ်ဆရာ)အား ဥာဏ်ပူ
ဇော်ခ အနေဖြင့် ကန်တော့ပွဲနှင့် ငွေကြေး ပေးရသည်။ အတာတက်
ပွဲတွင် တခါတရံ မှော်အေးပွဲ ကျင်းပတတ်သည်။ ဗုဒ္ဓဝင်၊ မဟာဝင်၊
ရာဇဝင်တို့ကို လေးလုံးတပါဒနှင့် ဟောပြောလေ့ရှိသည်။ ပတ်ဝန်း
ကျင် သဘာဝအခြေအနေကိုလည်း ဟောပြောသည်။ တောင်ရိုးစာ
ပေတွင် သီပေါမင်း ပါတော်မူခန်းကို ဖွဲ့နွဲ့စပ်ဆိုထားသော မှော်အေး
သီချင်းများကို တွေ့ရသည်။

သီပေါမင်း ပါတော်မူခန်းဖွဲ့ မှော်အေးသီချင်း။ ။သော
ကာလ၊ ခပ်သိမ်းသူနှင့်၊ လူအများတို့ နားထောင်ကြ။ ရာဇသခင်၊
ဘုရားမင်းမျိုး၊ ပိတ်ဖျင်တူလို့၊ ထီးဖြူမိုး၊ နန်းရိုးနွယ်ဆက်၊ မင်းတုန်း
ဖွားတဲ့ သားပန်းခက်၊ နှိပ်စက်ရန်သူ၊ ဒို့သခင်နှင့် ဘုရင်မင်းကို၊ ကု
လားယူ၊ ဖမ်းယူသောနှစ်၊ သက္ကရာဇ်၊ မှတ်ထားကြပါ၊ ထောင့်နှစ်ရာ၊
သာသည်လေးဆယ်၊ ဗေဒင်ခန်းနွဲ့၊ ဂဏန်းပြမယ်၊ အစလွယ်၊ စွန်းလွယ်
ကိုရှု၊ ခုနစ်ခု၊ လုယူကုလား၊ ဒို့ရာဇာနှင့် ဗမာမြို့ကို၊ သူတို့စီးသည်၊
ပြည်ကြီးသား၊ စော်ကားတိုက်ဖျက်၊ အင်္ဂလိပ်က သူနှိပ်စက်၊ ပြည်ပျက်
ခန်းကို၊ ဆန်းအောင်စိတ်ကူး၊ ဒို့ဆရာလည်း၊ သူထက်ထူး၊ စိတ်ကူးလို့
ဆန်း၊ ဥာဏ်နဲ့လဲလောင်း၊ ရဲ့လုံးဝိသနော်၊ စည်တိုင်းကောင်း၊ လမ်း
ကြောင်းမှန်အောင်၊ စံခဲ့မည်ဗျား၊ အမိလှ၊ ဖမိတာ ရာဇသခင်၊ ထီးဖြူ
အုပ်လို့၊ အရုပ်ရှင်၊ အထင်လွဲလို့၊ အကဲမခပ်နိုင်ဘူးလေ။

တောင်ရိုးအမျိုးသားများ ပျော်ရွှင်ပွဲတွင် သီဆိုသောသီချင်း

(၁) မိုးရိုင်းစို၊ ဒိုင်းရိုင်းစို၊ လူပျိုကြီးမိုးပွဲတိုင်းကျော်၊

(၂) မယ်လှရည်းစား၊ တဆယ့်ငါး၊ ရှိဘူးလို့ဆို၊ သုံးဆယ်ပို၊

(၃) သူများချစ်သူ၊ လေးဖက်သွားလို့၊ နွားနှင့်တူ၊ ဒွါများ
ချစ်သူ၊ သနပ်ခါးနှင့်အဖန်ယူ၊

(၄) ကြံကာလုံမို့ ပျချိုချို၊ ချစ်သူထား၍ ရည်းစားပျက်မို့
အချစ်ပို၊

(၅) မို့ဖြူစက်မို့ စားခက်တယ်၊ ချစ်သူပျက်မို့ ကြည့်ခက်တယ်

စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

တောင်ရိုး အမျိုးသားတို့၏ ပုံပြင်များမှာ ဗုဒ္ဓဝင်၊ မဟာဝင်၊
ရာဇဝင်များ၊ ဇာတ်နိပါတ်တော်များ ဖြစ်သည်။ မြန်မာပုံပြင်များကို
လည်း ပြောကြသည်။

ဓနုအမျိုးသား။ ။ မြန်မာစာပေကို အသုံးပြုသည်။ နိပါတ်တော်၊
ဇာတ်တော်ကြီးများ၊ ဗုဒ္ဓဝင်၊ မဟာဝင်၊ ရာဇဝင်များ၊ တရားဓမ္မစာပေ
များ ရှိသည်။

ဓနုပုံပြင်များမှာ တဖက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

ရှေးအခါက မောင်နှမ နှစ်ဦးရှိသည်။ တိုင်းပြည်တွင် ငတ်
မွတ်ခေါင်းပါးချိန်၌ ထမင်းလုံးတလုံးကိုတွေ့ရာ မောင်တလှည့်၊ နှမ
တလှည့်စီ အဆာပြေ ငုံကြရလေသည်။ နှမကလေး အလှည့်တွင်
ထမင်းလုံးကိုငုံရင်း ဝမ်းထဲဝင်သွားရာ မောင်က နှမရင်ကို ခွဲပြီး ထမင်း
လုံးကို ယူစားလိုက်သည်။ နှမသည် ဘဝပြောင်းသွားပြီး ငှက်ဖြစ်လေ
သည်။ မောင်လည်း နှမကို သနားပြီး ရင်ကွဲနာကျသေရာ ငှက်
ဖြစ်လာသည်။ မောင်က နှမနာမည် စောရွှေ ဟု ခေါ်သည်။ နှမက
ပြန်အော်ရာ စပါးပေါ်ပြီ၊ ဆန်ပေါ်ပြီဟု အော်သည်။ စောရွှေဟု ခေါ်
သံနှင့်တူအောင် အော်သောငှက်နှင့် စပါးပေါ်ပြီ၊ ဆန်ပေါ်ပြီဟူသော
အသံနှင့်တူအောင် အော်သောငှက်များ ဓနုများနေထိုင်ရာဒေသတွင်
ယခုအထိ ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။

တရံရောအခါ မုဆိုးလင်မယားရှိသည်။ လင်က ညဖက်တွင်
ယာခင်းများတွင် လင့်စင်မှ စောင့်ရသဖြင့် ညနေထမင်းပို့လာရန်
မယားအား မှာထားသည်။ မယား ထမင်းပို့လာသောအခါ တော
ခြောက်သဖြင့် စိုဉ်အမှတ်၊ ဆတ်အမှတ် ထင်မှတ်ပြီး ပစ်လိုက်ရာ
မယား သေသွားကာ ငှက်ဖြစ်သွားသည်။ လင်မုဆိုးလည်း စိတ်
ညစ်ပြီး သေလေသော် ငှက်ဖြစ်သွားသည်။ မယားငှက်က စိုဉ်လော
ဆတ်လောဟု အော်သည်။ လင်ငှက်က မှားလို့ မှားလို့ ဟု အော်
သည်။

၃၂

ပလောင်အမျိုးသား။ ။ပလောင် အမျိုးသားတွင် သီးခြား စာပေ
ရှိသည်။ ပလောင်ဗျည်းအက္ခရာများမှာ တဖက်ပါအတိုင်း ဖြစ်
သည်။

က	ခ	ဂ	ဃ	င	စ	ဆ	ဇ	ဈ
ည	ဋ	ဌ	ဍ	ဎ	ဏ	တ	သ	
ဒ	ဓ	န	ပ	ဖ	ဇ	အ	မ	
ယ	ရ	လ	ဝ	သ	ဏ	ဘ	ဒ	

ပလောင် ဗျည်းအက္ခရာများ

ပလောင်စာပေနှင့် လောကုတ္တရာဆိုင်ရာ စာများကိုသာ တီထွင်ရေးသားထားမှု ရှိသေးသည်။

ပဒ္မဝိသုဒ္ဓိ အမျိုးသား။ ။ပဒ္မဝိသုဒ္ဓိစာပေဟု သီးခြားရှိသည်။ လောကုတ္တရာရေးရာ စာပေများသာ များသည်။ သို့သော် လောကီဆိုင်ရာ ကျမ်းများ၊ ဗေဒင်၊ နက္ခတ်၊ စီးပွားရေး၊ ပညာရေး၊ လူမှုရေး အကြောင်းများကိုလည်း ပဒ္မဝိသုဒ္ဓိစာပေတွင် တွေ့ရသည်။

ပဒ္မဝိသုဒ္ဓိ ပုရပိုက်တဆူမှ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အရေးအသား ပုံစံမှာ -

“လှိုင်ခမ်းလှိုင်ခွံ၊ တုံမောင်းငေါင် ငွါ၊ အိုင်ခိုင် အင်ငါ၊ ဂေါင်ငွါနိုး၊
ဒေါင်းသောသခွံ၊ နားတတပြားတုံသဖြာ၊ မေတ္တာအောင်လှ၊
အားရပျော်ငါးခမ်း မှန်းဘာတော်၊ ခမ်းပျော်ဘာတင်၊
အွန်ဒေါ့မလိင်မလူခါး၊ အတူ ငှ တောင်၊ ငေါင်ငွါဘားသား
အာငါထေ၊ တမ်း၊ ဝရံအမော၊ အွန်ငေါ့ကိုဦး၊ ပဒ္မဝိသုသား၊

အလားအစော့ယံရော့ဒွိနား၊ ဖြားဆားမျှ ခိုင်းဒေဖေးတူးသိမ်၊
သံပိတ်ခန်းမိုန်းလာလာ၊ စာပေကျံကန်၊ တိုထံလိတ်ယို၊
မုခိုပ်ဖြားဆားနေးနား၊ မတ်လှ၊ ဗုဒ္ဓငေါင်ငွားကားထားဟိုထံ၊
ထံဖေးကိုက္က၊ ခေါက်ဝ်ခိုင်းသေး၊ ယံဖေးမှတ်ခွဝ်ရိယကျိုင်စာ၊
စုံးယားစုံးနီ၊ မီးထိုးမီးတိုင်၊ ဗိုင်ခန်းကထူးပေါက်၊ တူတဆီ
ခေါက်ဝွဲ၊ ကိုက္ကရိုးသေးလောင်တင်ဗျည်းမှာ၊ ဆာထီးသိန်းရာ၊
ဪဇားအပျိုပ်ကျီစာရေးမှတ်၊ ရက္ကနားရွှန်ထာ၊ ဥစ္စာပစ္စေ၊
ဆီဆီပူပူ၊ အလူးအတန်းသိည်ထံသီးလ၊ ပဉ္စငါတ်ပါ၊ သွတ်ပါ
ဥပုတ်၊ ယံအွန်လွတ်တောင်၊ တရာစောင့်”

ယင်း ပအိုဝ်စာ၏ မြန်မာဘာသာ အဓိပ္ပာယ်မှာ -

လူများသည် မေတ္တာတရားနှင့် တဦးအပေါ်တဦး ရိုသေလေး
စားမှု ပွားများလာလျှင် တိုင်းပြည် နိုင်ငံတဝှန်းလုံး အေးချမ်းသာ
ယာပြီး အလွန် ပျော်ရွှင်စရာ ကောင်းလာမည်မှာ အမှန်ပင် ဖြစ်သည်။
မိန်းမ၊ ယောက်ျား ကြီး ငယ်မဟူ မြတ်စွာဘုရား ဆိုဆုံးမခဲ့သည့်
စကား၊ ဟောကြားခဲ့သည့်တရားတော်ကို စိတ်ထဲမှ စွဲအောင် ကြိုးစား
မှတ်ယူကြပြီး နေ့စဉ်နေ့တိုင်း ကျင့်ဝတ်များဖြစ်သော ဆွမ်းတော်
တင်ခြင်း၊ ဆီမီးပူဇော်ခြင်း၊ ဘုရား ဝတ်ပြုခြင်း စသည်တို့ကို မပျက်
မယွင်း ပြုကြပါ။ အလှူဒါနလက်နှင့်မပြတ်စေပဲ ငါးပါးသီလ၊ ရှစ်ပါး
သီလတို့ကို စောင့်ထိန်းကြပါ။ ထိုကဲ့သို့ပြုကျင့်စောင့်ထိန်းနေထိုင်ကြမှ
သာလျှင် လူလောက အေးချမ်းသာယာလာနိုင်မည်။ လူများကို သတိ
ပေးရန်အတွက် ရွာလယ်စရပ်ပေါ်တွင် လေးတောင်ပတ်လည်ခန့်ရှိ
သည့် နံရံပေါ်တွင် ပအိုဝ်စာဖြင့် ရေးသားဆုံးမ ထားပေးနေပါသည်။
လူကြီးလူငယ်မရွေး မှတ်ယူလိုက်နာကြရန် ဖြစ်သည်။

စာရက်)တခုခု မှားယွင်းမိသောကြောင့်သာ ဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

မြောင်ဇီး အမျိုးသား။ ။မြောင်ဇီး အမျိုးသားဘို့တွင် သီးခြားစာပေရှိသည်။

လွယ်လအမျိုးသား။ ။သီးခြားစာပေရှိ၍ နေ့အားဖြင့် ၁၀ နေ့ရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

ကတ် = တနေ့

ခွပ် = နှစ်နေ့

ဂုံ = သုံးနေ့

တောင်း = လေးနေ့

ဏား = ငါးနေ့

ကပ် = ခြောက်နေ့

နပ်မံ = ခုနစ်နေ့

တိုင် = ရှစ်နေ့

ပိပ် = ကိုးနေ့

ရပ် = ဆယ်နေ့

မှီငြမ်းပြုရာများ

၁။ ဦးကုလား

မဟာရာဇဝင်ကြီး ပထမအုပ်၊ (ဟံသာဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်၊
စာမျက်နှာ ၁၅၆)

၂။ ဦးကြင်ဆွေ (သော်တာဆွေ)

ကမ္ဘောဇခရီးသည် (ရှုမဝ အတွဲ ၁၀၊ သြဂုတ်လ ၁၉၆၆
စာမျက်နှာ ၂၀၈ - ၂၂၉)

ကမ္ဘောဇဌာနီ (ရှုမဝ အတွဲ ၁၀၊ ဇူလိုင်လ ၁၉၆၆ ခု
စာမျက်နှာ ၁၇၈ - ၁၉၂)

၃။ ဒေါ်ခင်ခင်ဦး

တိုင်းရင်းသား ကယားလူမျိုးများ စာတန်း (မူကြမ်း) ၁၉၆၆
မနုဿဗေဒဌာန၊ ရန်ကုန် ဝိဇ္ဇာနှင့်သိပ္ပံတက္ကသိုလ်

၄။ ငညို

မြေမြင့် ပန်းအလှကို မဆွကပင် မက်ခဲ့ကြသူများ
(ရှုမဝ အတွဲ ၈၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၉၅၄ စာမျက်နှာ ၄၅-၅၃)
နယ်ချဲ့ပရိယာယ် ကျဆုံးခဲ့ရသည့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပင်လုံ
(ရှုမဝ အတွဲ ၇၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၉၅၄ ခု စာမျက်နှာ ၁၄-၂၀)

တရုတ် - မြန်မာ နယ်ခြားမှ မောရိပ်ကြေးမုံ (ရှုမဝ အတွဲ ၉၊
ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၉၅၆ စာမျက်နှာ ၁၈ - ၂၆)

မြေမြင့်ပိုင်းမှ လုပ်အားမယ်များ (ရှုမဝ၊ အတွဲ ၇၊ မေလ
၁၉၅၇ စာမျက်နှာ ၂၄ - ၂၉)

၅။ ဦးတင်စိုး (သာကစိုး)

ပင်လုံသဘင် (ရှုမဝ အတွဲ ၄၊ ဧပြီလ၊ ၁၉၅၁၊ စာမျက်နှာ ၁၀၃
၁၁၀ - ၁၅၁ - ၁၅၄)

၆။ တင်အေး (ရှမ်းပြည်)

အင်းလေးဒေသ ဝေါဟာရ (ငွေတာရီ အမှတ် ၅၇၊ မတ်လ
၁၉၆၅ စာမျက်နှာ ၁၆၁-၁၆၆)

၇။ ဒါရိုက်တာ ဆရာမြင့်

ရှမ်းပြည် ကြေးမုံ၊ (ရန်ကုန် ၁၉၆၅၊ မေ့ရုဏ်ရည် စာအုပ်တိုက်)
ဒွီလူမျိုး၊ (ရန်ကုန် ၁၉၄၆၊ တိုးတက်ရေး ပုံနှိပ်တိုက်)

၈။ ဦးပုကလေး

မြန်မာနိုင်ငံတော် တောင်တန်းဒေသများ (ရန်ကုန် ၁၃၁၀၊
သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်)

၉။ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ရာသီဥတုနှင့် ကောက်ပဲသီးနှံ
အစီရင်ခံစာ (ရန်ကုန် ၁၉၆၀)

၁၀။ ဗိုလ်မှူး ဘရှင်

ချစ်စဖွယ် ဂုံအမျိုးသားများ (ငွေတာရီ အမှတ် ၅၇၊
၁၉၆၅၊ မတ်လ စာမျက်နှာ ၁၆၇ - ၁၇၃)

၁၁။ ဦးဘိုးလှ

သျှမ်းပုံပြင် (တောင်ကြီး၊ ၁၉၅၅၊ ကမ္ဘောဇဂုဏ်ရောင်ပုံနှိပ်တိုက်)

၁၂။ မောရစ်ကောလစ် (ခင်မောင်ကြီး ဘာသာပြန်)

ကမ္ဘောဇ နေဝင်ဘုရင်များ (ရန်ကုန် ၁၉၆၁၊ မင်္ဂလာပုံနှိပ်တိုက်)

၁၃။ မင်းနိုင်

ဒွိုတိုင်းရင်းဘွား ပြည်ထောင်စုသား (ရန်ကုန် ၁၉၆၀၊
ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာန။)

၁၄။ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၊ (အတွဲ ၂ ကျခွဲ။ ခန္တီးရှမ်း၊ ခန္တီးလုံ၊
စာမျက်နှာ ၃၂၃ - ၃၂၆)

(အတွဲ ၃၊ ၈ - စင်း။ ဂုံလူမျိုး စာမျက်နှာ ၁၀၀ - ၁၀၁)

(အတွဲ ၅၊ တူ - နီ။ ဓနုလူမျိုး စာမျက်နှာ ၃၅၀)

(အတွဲ ၉၊ မဟော-မြည်း။ မိုင်းသာလူမျိုးစာမျက်နှာ ၂၇၈-၂၇၉)

တရုတ် - မြန်မာ နယ်ခြားမှ မောရိပ်ကြေးမုံ (ရှုမဝ အတွဲ ၉၊
ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၉၅၆ စာမျက်နှာ ၁၈ - ၂၆)

မြေမြင့်ပိုင်းမှ လုပ်အားမယ်များ (ရှုမဝ၊ အတွဲ ၇၊ မေလ
၁၉၅၇ စာမျက်နှာ ၂၄ - ၂၉)

၅။ ဦးတင်စိုး (သာကဒိုး)

ပင်လုံသဘင် (ရှုမဝ အတွဲ ၄၊ ဧပြီလ၊ ၁၉၅၁၊ စာမျက်နှာ ၁၀၃
၁၁၀ - ၁၅၁ - ၁၅၄)

၆။ တင်အေး (ရှမ်းပြည်)

အင်းလေးဒေသ ဝေါဟာရ (ငွေတာရီ အမှတ် ၅၇၊ မတ်လ
၁၉၆၅ စာမျက်နှာ ၁၆၁-၁၆၆)

၇။ ဒါရိုက်တာ ဆရာမြင့်

ရှမ်းပြည် ကြေးမုံ၊ (ရန်ကုန် ၁၉၆၅၊ မေဂုဏ်ရည် စာအုပ်တိုက်)
ဒို့လူမျိုး၊ (ရန်ကုန် ၁၉၄၆၊ တိုးတက်ရေး ပုံနှိပ်တိုက်)

၈။ ဦးပုကလေး

မြန်မာနိုင်ငံတော် တောင်တန်းဒေသများ (ရန်ကုန် ၁၃၁၀၊
သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်)

၉။ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ရာသီဥတုနှင့် ကောက်ပဲသီးနှံ အစီရင်ခံစာ (ရန်ကုန် ၁၉၆၀)

၁၀။ ဗိုလ်မှူး ဘရှင်

ချစ်စဖွယ် ဂုံအမျိုးသားများ (ငွေတာရီ အမှတ် ၅၇၊ ၁၉၆၅၊ မတ်လ စာမျက်နှာ ၁၆၇ - ၁၇၃)

၁၁။ ဦးဘိုးလှ

သျှမ်းပုံပြင် (တောင်ကြီး၊ ၁၉၅၅၊ ကမ္ဘောဇဂုဏ်ရောင်ပုံနှိပ်တိုက်)

၁၂။ မောရစ်ကောလစ် (ခင်မောင်ကြီး ဘာသာပြန်)

ကမ္ဘောဇ နေဝင်ဘုရင်များ (ရန်ကုန် ၁၉၆၁၊ မင်္ဂလာပုံနှိပ်တိုက်)

၁၃။ မင်းနိုင်

ဒို့တိုင်းရင်းဘွား ပြည်ထောင်စုသား (ရန်ကုန် ၁၉၆၀၊ ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာန။)

၁၄။ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၊ (အတွဲ ၂ ကျခွဲ။ ခန္တီးရှမ်း၊ ခန္တီးလုံ၊ စာမျက်နှာ ၃၂၃ - ၃၂၆၊)

(အတွဲ ၃၊ ၈ - စင်း။ ဂုံလူမျိုး စာမျက်နှာ ၁၀၀ - ၁၀၁)

(အတွဲ ၅၊ တူ - နီ။ ဓနုလူမျိုး စာမျက်နှာ ၃၅၀)

(အတွဲ ၉၊ မဟော-မြည်း။ မိုင်းသာလူမျိုး စာမျက်နှာ ၂၇၈ - ၂၇၉)

၁၅။ မှန်နန်း မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး ပ - ဒု တဲ့၊ (ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်)

၁၆။ မြင့်လွင် ကမ္ဘောဇ

သိကောင်းဘယ်ရာ ရှမ်းပြည်မှာ (ရန်ကုန် ၁၉၆၅၊
အေးအေးစာပေ)

၁၇။ ရောင်နီ

ရှမ်းပြည်တစ်ခု ခြေလျင်ခရီး (ရန်ကုန်၊ ၁၉၆၄၊ ကျုပ်ပျော်စာပေ)

၁၈။ လုပ်သားပြည်သူ့နေ့စဉ် သတင်းစာ (၁၉၆၅၊ ပြည်ထောင်စု
နေ့ အထူးထုတ်၊ အချပ်ပို၊ ၁၂-၂-၁၉၆၅)

၁၉။ သိပ္ပံစိုးရင်

မြန်မာနိုင်ငံ အုပ်ချုပ်ရေးသမိုင်း (ရန်ကုန် ၁၉၆၅၊
စာမျက်နှာ ၁၅၂ - ၁၆၈၊ ပင်းယစာပေတိုက်)

၂၀။ ဦးသောဘိတ

ဖောင်တော်ဦး ဘုရားသမိုင်းနှင့် ရှမ်းပြည်ရာဇဝင် အကျဉ်း
(ရန်ကုန်၊ ၁၉၅၇ သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်)

၂၁။ သိန်းလွင်

မိုးကုတ်မြို့၊ ပတ္တမြားမြေသမိုင်း (ရန်ကုန် ၁၉၅၈ တည်းဖြတ်သူ
ဒေါ်မမကြီး၊ ပုံနှိပ်တိုက် အမည်မပါ)

၂၂။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ တော်လှန်ရေး
ကောင်စီ၏ အမြင်နှင့် ခံယူချက်

မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ် လမ်းစဉ်ပါတီ၊ ရန်ကုန်၊ ဒီဇင်ဘာလ
၁၉၆၄၊ စာပေဗိမာန် ပုံနှိပ်တိုက်

၂၃။ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးရေး
တော်လှန်ရေး အစိုးရ၊

၂၄။ ဦးဟစ်ခေမရ (ဘာသာပြန်သူ)

မဟိယင်္ဂရဋ္ဌ (ခေါ်) မိုင်းယောင်းမြို့သမိုင်း

နယ်ခြားဒေသ အုပ်ချုပ်ရေးဌာန၊ နယ်ခြားဝန်ထောက်ရုံး၊
တာချီလိတ်၊ ၁၉၆၄ ဇွန်လ ၃၀ ရက်

၂၅။ တရုတ် - မြန်မာ နယ်ခြားပြဿနာများ (အစီရင်ခံစာ)
(၁၉၅၅ - ၅၆ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ အစိုးရ၊ ရန်ကုန်)

26. Bigg-Wither, Mjr. F.

A guide to the study of shan, Rangoon. 1911. American
Baptist Mission Press

27. Bird, C.W.

Wanderings in Burma, 1st ed. London.
1897 pp. 10-35 Kent & Co. Ltd.

28. Christian, J.L.
Burma, London 1945 pp. 74-83 Collins
29. Cochrane, W.W. & Mrs. Laslie Milne
Shans at Home, London 1910
30. Colquhoun, A.R.
Amongst the Shans, London 1855
Adams & Co.
31. Colquhoun, A.R.
Across Chryse., London 1883.
Adams & Co.
32. Crosthwaite, Sir Charles K.C.S.I.
The Pacification of Burma, London 1912,
pp. 133-187, 209-233
33. Cushing, Rev. J.H.
Grammer of the Shan Language, Rangoon.
1871 American Mission Press.
34. Cushing, Rev. J.H.
Shan-English Dictionary, 2nd ed. Rangoon, 1914,
A.B.M. Press
35. Daly (Lievtnant)
*The Northern Trans-Salween States and the Chinese
Border*. Rangoon. 1890
36. D'orleans, prince Henri (Trans. By H. Bont)
From Tonkin to indis, London 1898. pp. 244-357.
Mothuen
37. D'orleans, prince Henri (Trans. By H. Bont)
*Elementary Handbook of the Shan.
Language*, Rangoon 1906, A.B.M. Press
38. Dautremer, Joseph (Trans: Sir J.G. Scott)
Burma under British Rule, London 1913.
pp. 106-110, 137-143, 166-169, 324-340.
Unwin & Co

39. Diguët.
Etude de la Langue Thai Pares 1896.
40. Encyclopædia Britannica, Vol. 20
"The Shans" pp. 461-462
41. *Frontier Areas Committee of Enquiry*
Report presented to H.M.G. of U.K. & to Govt. of
Burma Rangoon 1947.
Govt. P. & S.
42. Gait, Sir Edward, X.C.S.I., G.I.E.
A History of Assam, 2nd ed. Rev: Simla
1926 pp. 70-105
Spink & Co
43. Hall, D.G.E.
A History of South-East Asia, London 1961,
pp. 135-143, 207-223.
Macmillan & Co.
44. Hallett, Holt S.
A Thousand Miles on an Elephant in the Shan States
London 1890
45. Hildebrand, A.H.
*Report on Demarcation of Frontier Between Shan State
of Kengtung and Siam*, Rangoon 1893.
Govt. Printing Press.
46. Innes, R.A.
*Costumes of Upper Burma and the Shan States in Bank
field Halifax Museum*. 1957 London
47. Johri, Sitaram Kjr.
Where India China and Burma meet Calcutta, 1933
pp. 27-47.
Spink & Co.
48. Kingdom-Ward, F. Opt.
In Farthest Burma, London 1921, pp. 228-243

49. Kingdom-Ward. F. O pt.
Burma's Icy Mountains
50. Lowis, G.G.I.C.S.
The Tribes of Burma, Rangoon 1949, Govt. P. & S
51. Mac Mahon, Buxton Major General
Far Cathay and Father India, London 1893
pp. 161-176.
Hurst & Blacket Ltd.
52. Max & Bertha Ferrars
Burma, London 1900 Chapt: VI pp. 142-147
53. Melford, Beatri X
Where China meets Burma, London 1955
54. Nath, Dewan Mohinder
Botanical Survey of the Southen Shan States, Rangoon
1960. B.R.S.F.A.P
55. Needham, J.F.
Outline Grammer of the Khamti Language, Rangoon
1894, Govt. Printing Burma
56. Ney Elias.
*Introductory Sketch of the History of the Shans in Upper
Burma and Western Yunnan*, Calcutta 1876
57. Nyunt, Dr. Khin Maung, "The Ka-Yans (White Karens)
of the Pinlong District"
(*The Guardian*, Vol. XIV No. 1. Jan. 1967, pp. 33-36)
58. Nyunt, Dr. Khin Maung, "The Taungyoes of the
Myelat region in Southern Shan State"
(*The Guardian*, Vol. XIV No. 3. March 1967, pp.)
59. Nyunt, Dr. Khin Maung. "The Industrious Paos,"
(*The Guardian*, Vol. XIV No. 8. Aug. 1967, pp. 13-19)
60. Scott, J.G. (Sir) *Burma and Beyond*, London 1932

61. Scott, J.G.
Burma A handbook of practical information.
London, 1905
62. Scott, J.G.
"Buddhism in the Shan States"
(Royal Asiatic Society, Journal of 1911 London)
63. Scott, J.G.
Scott of the Shan Hills, ed. by Lady Scott, London,
1936. John Munay & Co
64. "The Shan State during 1952"
(Burma, 1953, Vol. 3-2 p. 68)
65. "Shans at Yavngghwe" (Burma, Vol. 3. 1951 p. 49)
66. Thirkell-White, Sir H.
A Civil Servant in Burma, London, 1913
pp. 225-255 Arnold
67. W.J. Archer.
Report on Atourney in The Mekong Valley, London 1892
68. Williams, Clement,
Through Burmah to Western China.
London, 1869, pp. 92-100.
Blackwood & Sons
69. Younghusband, Lt G.J.,
Eighteen Hunderded Miles on a Burmese Tat London
1888 pp. 46-80.
Allon & Co
70. Yule, Cpt. Henry.,
The Court of Ava in 1855, London 1858 pp. 292-308
The Shan State tributary to Burma.
Smith Eider & Co.